

LUSTGÅRDEN

GUNNAR HALLSTROM

DENDROLOGI och PARKVÅRD
ÅRSSKRIFT 1935

LUSTGÅRDEN

ÅRSSKRIFT

FÖR

FÖRENINGEN FÖR DENDROLOGI OCH
PARKVÅRD

ÅRG. 16. 1935

EXP. & KASSA: STUREGATAN 62, STOCKHOLM Ö.
TEL. 62 02 42

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE NILS SYLVÉN

KLICHÉERNA FRÅN A.-B. MALMÖ GRAFISKA AN-
STALT, MALMÖ, OCH KEMIGRAFISKA A.-B. BENGT
SILVERSPARRE, STOCKHOLM

TRYCKERI: EMIL KIHSTRÖMS TRYCKERI A.-B.,
STOCKHOLM 1935

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Försättsplanscher:

1. Utsikt över slottsparken vid Hampton Court med dess Versaillesperspektiv med vattenkonster och klippta idgransalléer.
2. Hampton Court, »Henry VIII Garden».
3. H. K. H. PRINSEN AV WALES leder exkursionen vid Sunningdale.
4. Rhododendron vid vägen genom ceder-skogen vid Sunningdale.
5. Trent Park. Typiskt engelskt parklandskap med vida gräsmattor, vatten och trädgrupper.
6. Trent Park i våraspekt med ymnigt blommande påskliljor; mitt å bilden en jätte-sequoia (*Sequoia gigantea*).
7. Den stora hängboken vid Knap Hill.
8. *Sequoia sempervirens* vid Knap Hill.
9. *Sequoia gigantea* vid Knap Hill.
10. Grupp av *Araucaria imbricata* i trädgården vid Knap Hill.
11. Jätte-ceder (*Cedrus libanotica*) vid Burton Park.
12. I kritberget utsprängd »rock garden» vid High Down.
13. Den stora »rock garden»-anläggningen vid Leonardslee.
14. Leonardslee; utsikt över den vackra dalgången med dess vidsträckta, välordnade parkanläggningar.
15. Rhododendron i jätteformat vid Nymans, Handcross.
16. *Viburnum macrocephalum* i rik blomning vid Nymans, Handcross.

Uppsatser:

Resa till Cornwall. Föredrag vid Föreningens för Dendrologi och Parkvård årsmöte den 18 mars 1935. Av NILS SONESSON	1—26
Till Albions land. Föreningens för Dendrologi och Parkvård 16:de exkursion. Av NILS SYLVÉN	27—166
Funderingar över engelska trädgårdar. Av GÖSTA SCHUWERT	167—190
Sommarblommor och stenpartier i engelska trädgårdar. Iakttagelser under 1935 års dendrologexkursion. Av STEN SUTHER	191—204

Varia. Några reseminnen från Englands-exkursionen 1935. Av ALLAN BERGLUND	205—218
Industri och trädgårdskonst. Några intryck från en studie- resa i England. Av SVEN A. HERMELIN	219—232
Den svenska lövängen som parktyp. Av ELLEN LINDSTRÖM	233—246

Smärre uppsatser och meddelanden:

Gospel Oak, Polstead, Suffolk. Av CARL PHILIP BONDE. S. 247.	
— Ny halländsk fyndort för ekbladig skogskaprifol. Av ELLEN LIND- STRÖM. S. 248—249. — Löpanäs lind. Av MARTIN KROOK. S. 250—252.	
— Flyttning av större träd för prydnadsträdgårdar. Av SVEN LUND- BÄCK. S. 252—257. — Vägarna i skönhetsens tjänst. Av SVEN A. LOVÉN. S. 257—262.	

Litteratur.

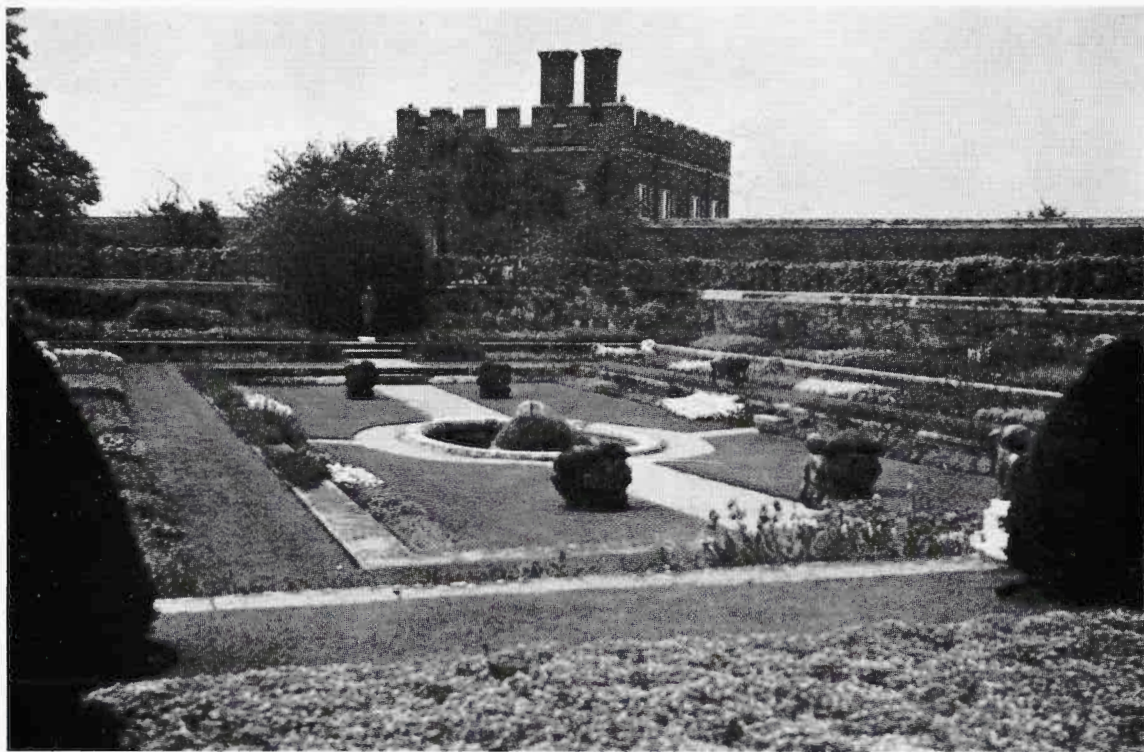
Sveriges Natur. Svenska Naturskyddsföreningens årsskrift. Ärg. 26. 1935. Ref. av N. SYLVÉN. S. 263—264. — Skånes Natur. Skånes Naturskyddsförenings årsskrift 1935. Ref. av N. SYLVÉN. S. 264—265.	
— Blekingeboken. Blekinge Musei- och Hembygdsförbunds årsbok 1935. Ref. av N. SYLVÉN. S. 265. — Dansk Naturfredning. Dan- marks Naturfredningsforenings Aarsskrift 1934—1935. Ref. av N. SYLVÉN. S. 266. — Trädgårdsodlingen i Sverige. Hyllningsskrift till- ägnad Carl G. Dahl på sextioårsdagen den 17 juni 1935. Ref. av ARNE HÄSSLER. S. 266—268. — Trädgårdskonst I. Hantverkets Bok III: 1. Ref. av ARNE HÄSSLER. S. 268—272. — Gagnväxter, särskilt utländska, deras förekomst, egenskaper och användning. Av B. Jöns- son. Andra uppl. omarbetad av HERMAN G. SIMMONS. Ref. av N. SYLVÉN. S. 272.	

Litteratur rörande dendrologi och parkvård utkommen under år 1934.	
Förteckning utarbetad av HELLEN AMÉEN-MALMSTRÖM	273—294
Föreningen för Dendrologi och parkvård	295—298
Föreningens för Dendrologi och Parkvård styrelse 1935	299
Artförteckning	300—306

Pl. 1. Utsikt över slottsparken vid Hampton Court med dess Versailles-perspektiv
med vattenkonster och klippta i d g r a n s-alléer.

Foto: A. AHLQVIST 21 maj 1935.

Pl. 2. Hampton Court, »Henry VIII Garden».

Foto: PEHR BOJERTH 21 maj 1935.

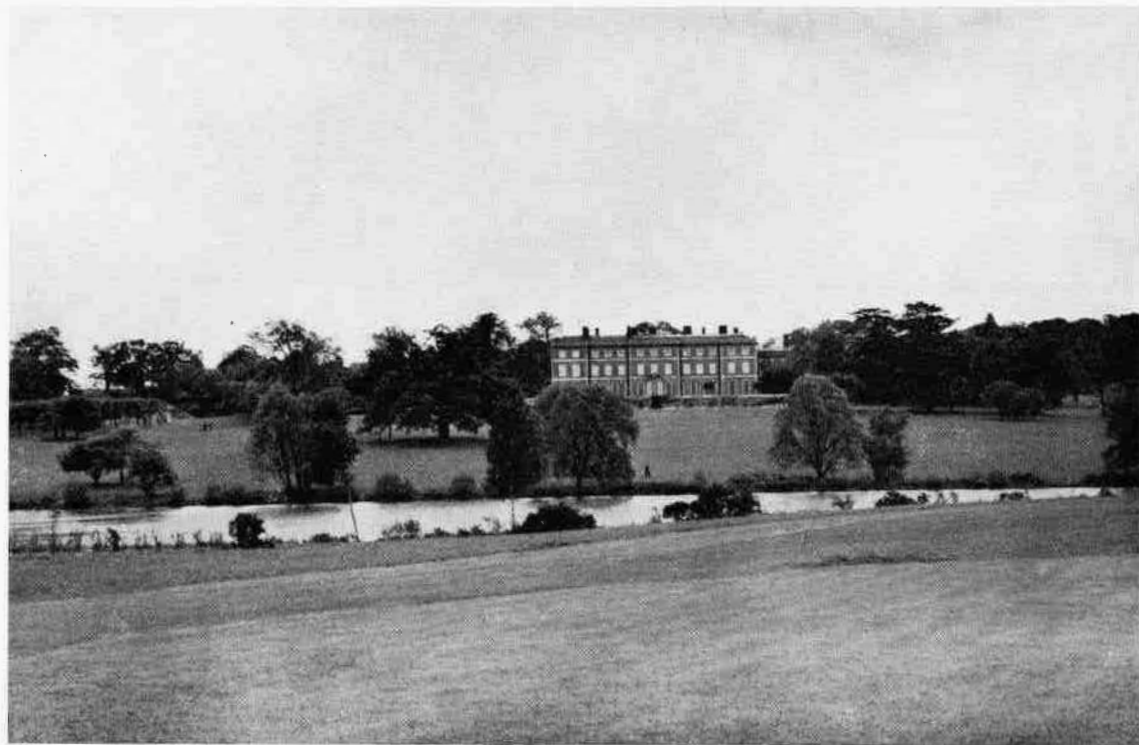

Pl. 3. H. K. H. PRINSEN AV WALES leder exkursionen vid Sunningdale.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 21 maj 1935.

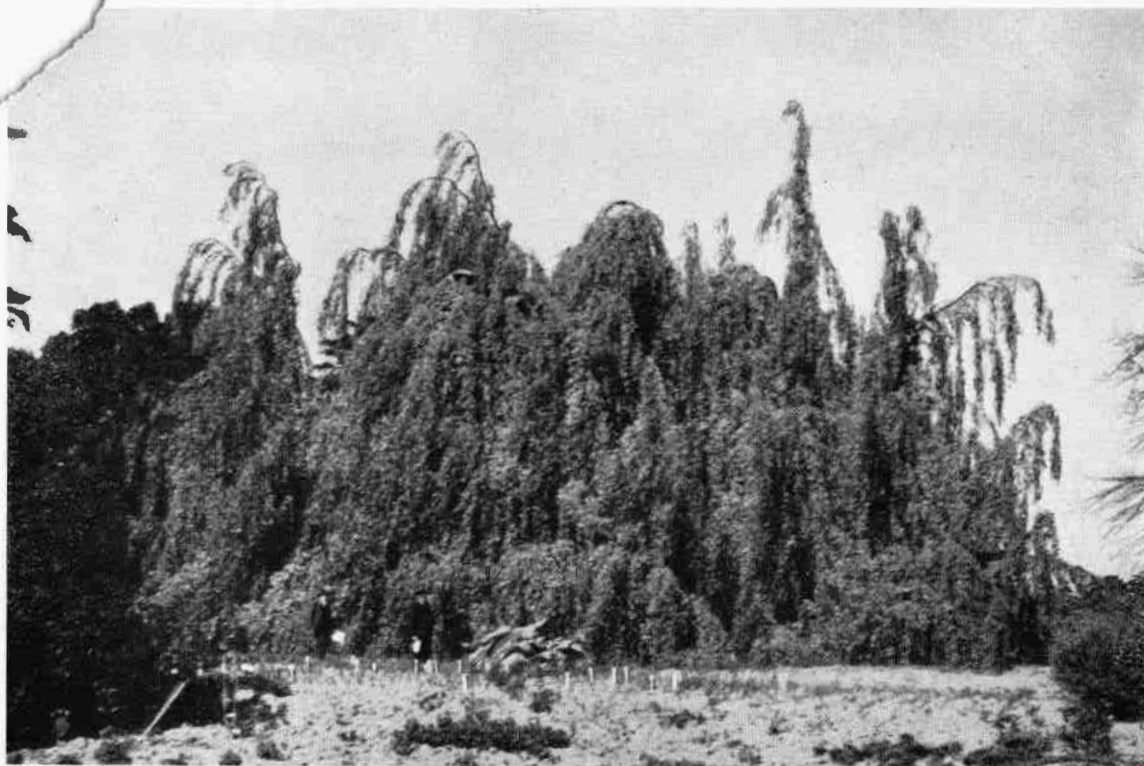
Pl. 4. Rhododendron vid vägen genom ceder-skogen (t. h. i bakgrunden) vid Sunningdale.
Foto: L. VON HORN 21 maj 1935.

Pl. 5. Trent Park. Typiskt engelskt parklandskap med vida gräsmattor, vatten och trädgrupper.
Foto: PAUL JÖNSSON 22 maj 1935.

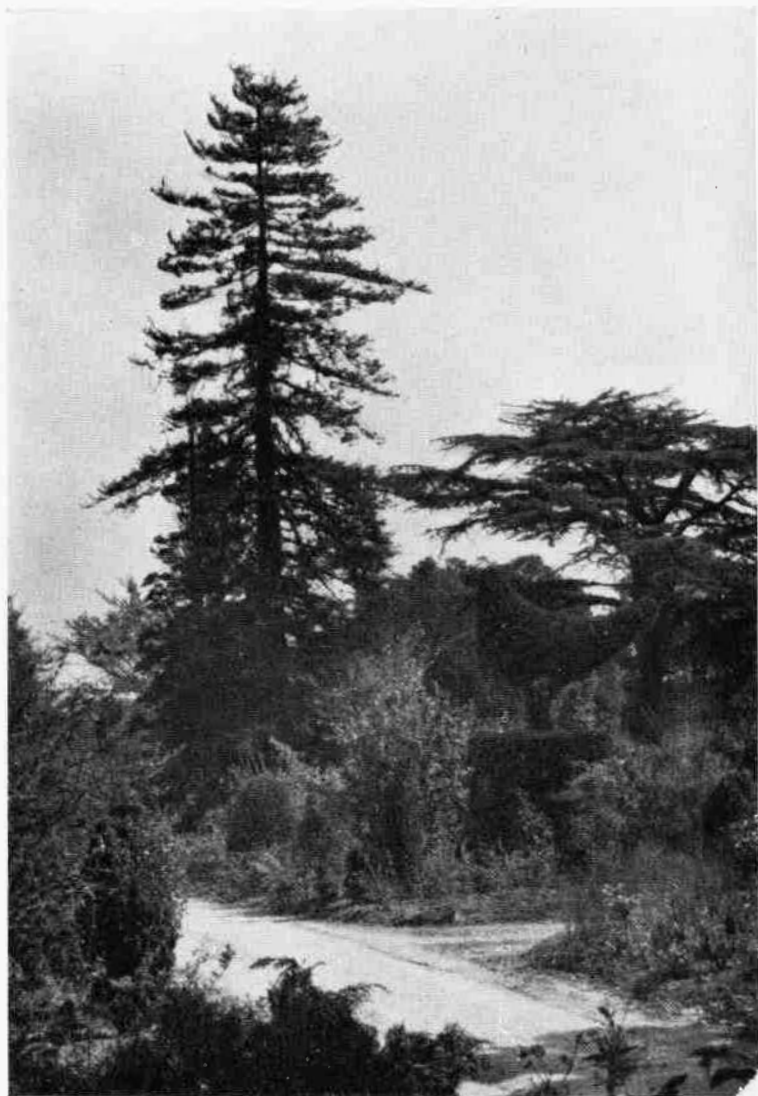

Pl. 6. Trent Park i våraspekt med ymnigt blommande påskliljor; mitt å bilden en jätte-sequoia (*Sequoia gigantea*).

Pl. 7. Den stora h ä n g b o k e n vid Knap Hill; ursprungligen en enda planta, som med sina hängande, vid marken rotsläande och därifrån stamlikt uppväxande och återigen hängande grenar nu bildar ett helt bestånd av fantastiskt utseende.

Foto: SVEN A. HERMELIN 23 maj 1935.

Pl. 8. *Sequoia sempervirens* vid Knap Hill, 23 m hög och 509 cm i stam
vid brösthöjd; t. h. en Libanonceder.

Foto: A. AHLQVIST 23 maj 1935.

Pl. 9. *Sequoia gigantea* vid Knap Hill, 29,3 m hög.
Foto: SVEN A. HERMELIN 23 maj 1935.

Pl. 10. Grupp av *Araucaria imbricata* i trädgården vid Knap Hill.

Foto: A. AHLQVIST 23 maj 1935.

Pl. 11. Jätte-ceder (*Cedrus libanotica*) — 444 cm i stamomkrets vid bröst höjd — vid Burton Park.

Foto: A. AHLQVIST 23 maj 1935.

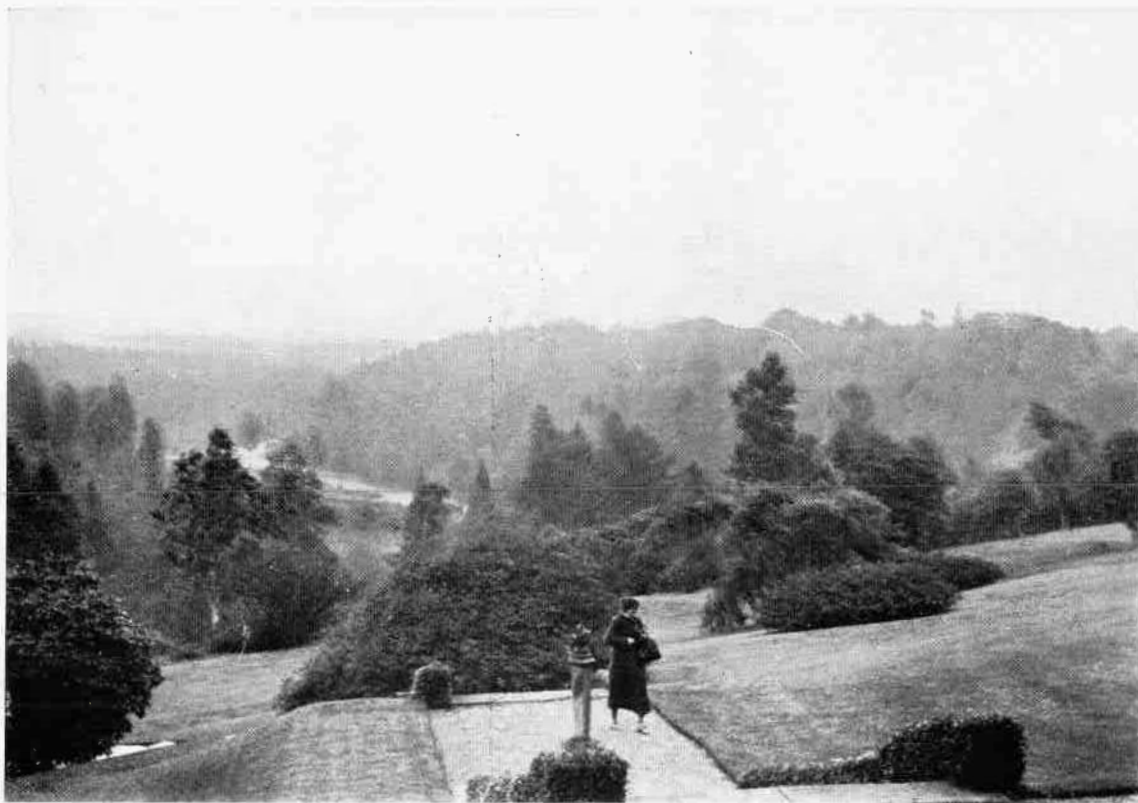
Pl. 12. I kritberget utsprängd »rock garden» vid High Down.

Foto: A. AHLQVIST 23 maj 1935.

Pl. 13. Den stora »rock garden»-anläggningen vid Leonardslee.

Foto: PAUL JÖNSSON 24 maj 1935.

Pl. 14. Leonardslee; utsikt över den vackra dalgången med dess vidsträckta, välordnade parkanläggningar.
Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

Pl. 15. Rhododendron i jätteformat — en enda buske — vid Nymans, Handcross.
Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

Pl. 16. *Viburnum macrocephalum* i rik blomning vid Nymans, Handcross.
Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

Fig. 1. En typisk vegetationsbild mellan Penzance och Newlyn i Cornwall.

RESA TILL CORNWALL.

Föredrag vid Föreningens för Dendrologi och Parkvård samt Sveriges Pomologiska Förenings gemensamma årsmöte den 18 mars 1935.

Av NILS SONESSON.

Min avsikt var att tillbringa en semestermånad i Wales, som av någon obegriplig anledning länge lockat mig. Då jag emellertid bland engelsmän ville göra mig underrättad om förhållandena i Wales, fick jag från tvenne vitt skilda håll ungefär samma svar: »Vad i all världen har Ni i Wales att göra, när Cornwall finns». Detta blev avgörande för min resplan.

Vid en resa från London till Falmouth i Cornwall, en sträcka som ungefär avståndet Stockholm—Malmö, får man ett tvärsnitt av grevskapen Surrey, Hampshire, Dorset, Somerset, Devonshire och Cornwall. Att från centrum av London västerut komma ut på den egentliga landsbygden tar med snälltåg c:a 30 minuter,

men härefter, i närheten av Reading, en stad av ungefär Malmö storlek, börjar något av landsbygden — med Suttons fröodlingar, som icke obetydliga sträckor utmed järnvägen propagera firmans produktion genom färggranna blomsterfält. Sedan börjar en jordbruksbygd i ett vackert vågigt landskap, som emellertid icke liknar våra egentliga jordbruksbygder. Alla åkrar — mest liggande i permanenta vallar — samt ängar äro hägnade av häckar, häckar utan slut, förvuxna, höga och breda; dessa i förening med av träd och buskar igenvuxna öppna diken ge sommartid den leende karaktären åt landskapet men även karaktären av ett ofta i hög grad försummat lantbruk, vars viktigaste detalj emellertid är husdjuren, betande på de öppna platserna mellan de storvuxna häckarna.

Eken är landskapets karaktärsträd. Överallt stå magnifika ekar i betesvallarna, och där ekarna på kullarna stå tätt och bilda parker, kan man vara säker om att finna ett slott eller ett herresäte. På låglänta ställen i grevskapet Dorset går järnvägen genom stora pilodlingar, som se lika välvårdade ut som Skånes vetefält, och där marken höjer sig, börja fruktodlingarna, som sedan bli allt vanligare och större ju längre man kommer in i Devonshire. Och hela vägen passerar blixttåget många städer, stora och små, samt byar, pittoreska och vackra med sina klängväxtbevuxna tegelväggar och mossiga tak.

Som centrum för mina eventuella exkursioner i Cornwall valde jag Falmouth, en stad vid, som det sades, världens näst största naturliga hamn, belägen i Englands sydvästligaste del, en dagsresa från London tvärs genom södra delen av England.

När tåget rusade ned mot Plymouth i Devonshire efter att ha passerat yttersta kanten av den vidsträckta, från många romanner för dess ödslighet och farlighet kända Dartmoor, började man komma in liksom i en annan värld. Mellan Exeter, där för resten den världsberömda plantskolefirman VEITCH & SON har sina odlingar, och Plymouth vid Devons kust började de första upplevelserna från tåget. På långa sträckor, särskilt väster om

Plymouth, har järnvägarnas framdragande ställt ingenjörernas skicklighet på många hårda prov. Landskapet excellerar med undersköna broar och — stängselstolpar, ty de liksom banvallarna äro mestadels beklädda med murgröna, mot vilken även telegrafmyndigheterna torde ha att föra en ofta mindre framgångsrik kamp.

Visserligen hade jag för snart tio år sedan i Englands sydöstra delar sett betydande skogssnår av rhododendron i praktfull blomning, men här voro järnvägsvallarna mil efter mil (engelska) kantade med rhododendronhäckar, på nordsidan ännu i blomning omkring den 15 juni. Och så snart vi kommo in i Cornwall, i The Cornish Riviera, bestodo järnvägshägnaderna av ömsom *Rhododendron*, ömsom grönskande murar av vintergröna häckar av *Veronica* i blå och *Escallonia* i röd blomstring, då och då — där järnvägen passerade småstädernas trädgårdar — med inslag av häckartad *Fuchsia Riccartonii* i full blomning. Hägnader av taggtråd är ett okänt begrepp i Cornwall. Här och där såg man i förbifarten grupper av cedrar och ett och annat exemplar av *Sequoia* och *Araucaria imbricata*, vars sistnämnda stränga silhuett jag inte sett sedan en gång för tjugufem år sedan i Mainau vid Bodensee. Men det som gav det starkaste yttre intrycket av att man åtminstone i dendrologiskt avseende lämnat det egentliga England bakom sig var att trädgårdar och gator i vissa städer kantades av de palmliknande dracaenorna.

Framme i Falmouth blev främlingens första uppgift att gå på upptäcktsfärd i denna sköna stad, vars gator — liksom i de flesta av Cornwalls små städer — ledigt tävla med de brantaste på Söders höjder i Stockholm. Jag hade inte gått många steg från min hostad, förrän jag kände en egendomlig men icke oangenäm doft intill en muromgärdad stor trädgård, på vilka Falmouth liksom många andra vackra platser i England är så rik, att man undrar, om icke en väsentlig del av den engelska medelklassens uppgifter består i att vårda hus och trädgård och — klippa kupper. Ut ur en port till nämnda trädgård klev en liten, gam-

Fig. 2. 35-års medeltal för första blomningsdatum för hästkastanj i Storbritannien och Irland. Cornwall omfattar sydvästligaste delen av brittiska ön, nederst till vänster på kartan.

mal, fryntlig man, som jag passade på att konsultera om den aromatiska doften. Jag hade turen att träffa på mästern själv i en av stadens och Cornwalls i dendrologiskt avseende mest berömda trädgårdar, Rosehill. Han, JENKIN, trädgårdsmästare på platsen i 57 år — sedan en utmärkt uppslagsbok efter dendrologiska irrfärder — talade om, att doften kom från ett stort *Eucalyptus*-träd, vilket vuxit upp av frö, han sått i sin ungdom, och nu torde vara c:a 30 m. högt, eftersom det vid uppmätning år 1928 hade en höjd av 27 m. och en omkrets vid brösthöjd av 2½ m.

Men, sade han, av dessa Australiens gummiträd, *Eucalyptus globulus*, finns det ännu större i trakten. År 1930 uppmättes ett, som var 36 m. högt med ett stamomfång av 3,6 m.

Efter detta första samtal med gamle JENKIN var planen på en vegeterande tillvaro vid Cornwalls härliga badstränder uppgiven; de första 8—14 dagarna ägnades nu åt exkursioner och resten av månaden att söka smälta intrycken.

Efter en titt på Cornwalls karta skulle man vara frestad tro sig kunna vandra runt utmed dess kuster på några få dagar och gå tvärs över halvön mellan lunch och middag. Men Cornwall är ingen plats för sjumilastövlar och har ingenting att visa för den, som älskar att resa fort. Dess starkt kuperade terräng, långa, djupa raviner och av havet djupt inskurna vikar och modellerade grottor förbjuder racertempot. Skapelsens makter ha farit vårdslöst fram; det torde kunna sättas upp ett högt pris för den, som i Cornwall vill finna 5 tunnland plan mark.

Exkursioner lämna rum för åtskilliga överraskningar. En dag

gjorde jag med ett sällskap en busstur inåt landet. När vi hunnit upp på höjderna syntes på avstånd genom soldiset ett stort antal snövita käglor avteckna sig mot himlen. Alla voro främlingar och alla trodde, att det var snötäckta bergstoppar, men efter någon timme visade sig de vita bergen vara avfallshögarna från kaolingruvorna vid S:t Austell.

Det sägs i Devon, att det i Cornwall icke växer tillräckligt med träd för att kunna göra en likkista. I överdriften ligger nog en viss sanning, men aldrig har jag sett så vackert och tätt med ek bevuxna höjder, som de, vilka i Cornwall bilda ramen till de djupa havsvikarna eller flodmynningarna. Vål gör murgrönan — Cornwalls förnämsta ogräs — vad den kan för att inte träden skola växa till himlen, men ekarna, ekbuskarna, gastkramade av den allestädes förekommande murgrönan, finnas där och förläna ofta landskapet en säregen mjukhet. Efter röjning av sådan ekbuskskog kunde man få se ormbunkar och rhododendron tävla med murgrönan om utrymmet. På få ställen torde örter och blommor växa mera segervisst än i Cornwall.

Intet distrikt av Stor-Britannien torde kunna jämföras med Cornwall ifråga om den inhemska florans art- och formrikedom, vilket till väsentlig del torde böra tillskrivas halvöns geografiska läge och klimatets mildhet och fuktighet. Det bör nämligen ihågkommas, att det i t. ex Falmouth är lika varmt som i Madrid i januari månad och lika »svalt» som i Leningrad i juli. Kännare av Cornwall uppgiva, att ännu under vintern murarna (varom mera nedan) lysa av friskt grönskande ormbunkar, eklärerade med en övermåttan rikedom av *Lychnis dioica* och *Geranium Robertianum*, och att vid jultiden fälten ofta äro vita av myriader tusenskönor. Cornwalls flora upptar omkring 1,000 olika blomsterväxter. Bland dessa må nämnas av klöver *Trifolium Molinieri*, *T. Bocconi* och *T. strictum*, av ljungväxter *Erica vagans* och *E. ciliaris*. Vidare *Scrophularia scardonica*, *Juncus pygmaeus* och *J. capitatus*, *Scilla verna*, *Hypericum baeticum*, *Allium sibiricum* och *A. triquetrum*, *Adiantum capillus-veneris*, *Hymenophyllum*

tunbridgense och *H. unilaterale*. Den vackra *Osmunda regalis* ser man nästan överallt. En underbar syn ännu i juni var att se delar av hedarna mellan Land's End och den gamla staden Penzance täckta av den gyllene *Ulex europaeus*. Men ännu egendomligare var för en främling att se de överallt säkert ofta månghundraåriga grönskande och blommande murarna, uppförda av både granit och de rikligt förekommande skiffrade bergarterna. Medan man i Sverige klipper häckar, hör det i Cornwall till det i juli vanligen förekommande arbetet att klippa eller med skära slå de ofta frodiga murarna, som för övrigt på den egentliga landsbygden stundom användas som förträffliga gångstigar. Enda sättet att få utsikt över landskapet, är att söka klättra upp på dessa murar, i och på vilka det växer nästan vad som helst, såsom den ståtliga *Valeriana montana*, *Mesembryanthemum*, tamarisker och naturligtvis murgröna. Hela landskapet är inrutat av 2—3 meter höga murar; vägarna, nu överallt permanentbelagda, löpa mellan murar, och när man från vägen nästan aldrig kan se vad som är bakom muren, vet man inte, om man är i en hålväg eller på en annan väg. Att fotvandra i Cornwall hör därför till den minst angenäma sysselsättningen. Men innanför murarna skola växtälskare ofta få sina lystmäten.

Av det redan anförda torde framgå, att trädgårdens växter måste utgöras av något helt annat än vad nordbon, ja även engelsmannen i allmänhet är van att finna hemma. Mina anteckningar röra sig därför framför allt om sådana träd, buskar och blommor, som i stort sett äro främlingar i vår egen trädgårdsflora. Men innan jag övergår till att söka skildra vad jag i det avseendet stiftat bekantskap med, bör med ett par ord antydast, hur folk i allmänhet ordnat sina trädgårdar i Cornwall.

I städerna och villastäderna, som ofta ligga tätare än byarna i Skåne, tillämpas ännu regeln var familj i ett hus. Detta gör, att både hus och trädgårdar i allmänhet äro små. Men medan den ekonomiske fransmannen vanligen har sitt hus så anordnat, att han kan kliva direkt ut på gatan eller landsvägen för att

använda bakgården till potatis- och köksväxtland, har engelsmannen som regel huset indraget ett stycke från gatan eller vägen för att framför huvudingången till sitt hus kunna ha en liten muromgärdad prydnadsträdgård. I Cornwall syntes icke ett hus, utom i de uråldriga delarna av städerna, som icke hade sin lilla trädgård, liten men färgrik: klängväxter, praktfulla rosor, pelargoner i rött och rosa, omramade huvudingången och sträckande sig över andra våningen, en rosenbåge, ett par blomsterbuskar, ett eller annat mera ovanligt träd och överallt och allestädes veronica-, fuchsia- och escalloniabuskar, rhododendron, hortensior och tamarisker. Voro trädgårdarna större, fanns alltid en ostyckad vacker gräsmatta, omgiven av palmer, låga blomsterhäckar, perenna blomsterlister. Många större prydnadsträdgårdar kunde ofta betraktas som botaniska trädgårdar, i vilka icke minst stenpartiväxterna spelade en stor roll. Den vackraste av alla stenpartiväxter jag sett var den överallt i murar och stenpartier förekommande *Mesembryanthemum uncinatum*, fullständigt täckt med 30 mm. stora ljusröda blommor med gul mitt, som slöto sig om kvällarna och öppnade sig så snart solen kom fram. Utanför mitt fönster fanns en sådan ruska av 3 meters genomskärning: den blommade den 18 juni och syntes ännu den 18 juli icke vilja sluta härmed. Enligt R. VEITCH & SON'S i Exeter katalog finns det gott om mesembryanthemumsorter och -varieteter, av vilka kanske en och annan skulle kunna förtjäna att prövas här hemma.

En annan blomma, som man aldrig tröttnade på att beundra, var en liten 30 cm. hög gladiolus i många läckra färger i juni och juli. Och ville man ha ståtliga callor eller nejlikor à la BJÖRKLUNDS i Kristianstad, var det bara att gå ut och skära i rabatterna. Men ville man däremot i Cornwalls trädgårdar se fruktträd, fick man i regel söka förgäves.

Trädgårdarna i England äro lyckligt lottade. I England förekommer nämligen numera inga dammande vägar, från vilka bilarna vräka upp moln av damm till vantrevnad för både

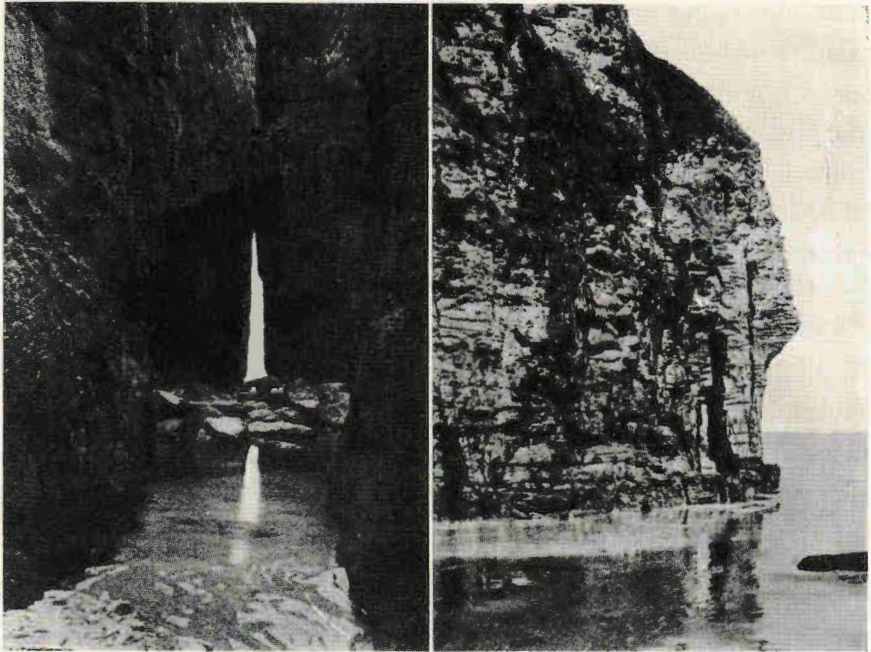

Fig. 3. Klippformationer på Cornwalls kust. T. h. den s. k. Elephant Rock vid Bosinney Cove.

människor och växter. Trädgårdarna i England äro även lyckligt lottade därför, att de i allmänhet icke äro större än att det växtmaterial, som finns där, kan bli föremål för den omvårdnad som är nödvändig för att det skall frodas och ge den åsyftade trevnaden åt hemmet.

*

Cornwall är ett landområde med från havet djupt inskjutande vikar, skoglösa höjder av hedar och betesmarker, kringgårdade av grönskande murar; djupa dalar med yppigaste vegetation av, som jag tror, tropikliknande karaktär. Det är i de djupa dälderna man skall gå på botaniska och dendrologiska upptäcktsfärder.

Även om jag sett hundratals trädgårdar, små och större, i Cornwalls städer, bland vilka Falmouth ur dendrologisk synpunkt

intar ett framstående rum, och över allt sett palmer och palmliknande dracaenor, fikonbuskar, veronicahäckar, tamarisker, callor, *Gunnera* av en storlek att man nästan tycker, att elefanter skulle kunna dölja sig under de väldiga bladen, 4 meter höga 2-åriga plantor av *Echium*, som se ut som uppåtriktade elefant-snablar, m. m. — allt detta och mycket mera såsom vanliga växter i Cornwall, så får man en mera samlad bild av vad landet förmår i växtlighet genom besök i några få större parker, såsom Grove Hill, Kimberley Park och Rosehill i Falmouth, Morrab Garden i Penzance samt Penjerrick Park, c:a 5—6 km. från Falmouth.

Arkitektoniskt mest intressant av dessa är Rosehill. Från huvudbyggnaden, belägen på en höjd, har man över en praktfull gräsmatta mellan höga dracænor — vilka inåt bilda en lång skarp linje och utåt ansluta sig till alla de slag av egenartade träd och buskar — ett hänförande perspektiv, som slutar i havet. Särskilt *Dracæna*- och *Chamaerops*-träden ge denna trädgård, som är något över 60 år gammal, en strängt sydländsk karaktär. Här har den redan omnämnde Mr JENKIN, nu 78-årig och alltjämt rörlig och spänstig i sitt arbete, varit överträdgårdsmästare i 57 år.

Den botaniskt och dendrologiskt mest intressanta parken i Cornwall torde emellertid vara den c:a 20 tunnland stora Penjerrick, vars anläggande påbörjades för omkr. 180 år sedan av en Mr Fox, ett namn på en cornisk lantbrukaresläkt, som tydligen ägnat dendrologien stort intresse, ty detta namn förekommer ofta i Cornwall i samband med intressanta trädgårdar och parker. Penjerrick äges fortfarande av en Fox, så ock det ovan nämnda Rosehill. Men det är gårdens nuvarande överträdgårdsmästare SAMUEL SMITH, nu 73 år gammal, 45 år i tjänst på platsen, som jag först skall presentera.

Penjerrick-parken är några timmar varje onsdag öppen för allmänheten. Mr SMITH är alltför van vid besökare för att taga notis om dem. De vandra där omkring, beundra växtligheten i

raviner och på plana ytor, solens spel över träd och buskar, de underbart skiftande färgerna, djupa perspektiv mellan konstnärligt arrangerade trädgrupper och läckra kontraster av träd av olika former, typer och färg. Men vad det allt är, som ger parken dess underbara karaktär, veta de dock föga om, ty icke en etikett står att upptäcka, och att vandra på grasmattorna för att närmare titta på härligheten är förbjudet.

Medan jag gick där bland mängden av besökare, mötte jag en gammal beskäftig gråhårsman i skjortärmarna; han såg ut som han kunde vara trädgårdsmästare. Jag lösgjorde mig från mängden och frågade, om han möjligen kunde vara the headgardener. Jojomensan. Men han såg mindre trakterad ut. Tills han fick höra, att jag kommit ända från Sverige för att under några timmar få se på hans berömda trädgård. Då ljusnade han, ty jag var den förste svensk, som under hans 45 år på platsen gjort honom den äran. »Men låt populasen först försvinna», sade han, »så skall jag visa omkring, ty de som vanligtvis komma hit begripa inte ett dugg av vad de se.»

En mera intresserad dendrolog och trädgårdsetet än Mr SMITH får man leta efter. Hans stora hobby var emellertid rhododendron, och av detta växtslag hade han icke blott samlat vad han kunde få tag i här i världen genom samarbete med kända botanister och forskningsresande, utan även själv uppdragit utmärkt vackra varieteter, för vilka han av Royal Horticultural Society fått de högsta utmärkelser. Här fanns från det minsta lilla rhododendronkryp till c:a 15 meter höga *R. arboreum*, här fanns sådana med minimala blad till sådana med 60 cm. långa blad. Perspektivet mellan alla dessa konstnärligt arrangerade rhododendronformer lärer under blomningen icke blott vara med det underbaraste man kan skåda utan även avundsamt beskådas av chefer för botaniska trädgårdar.

Det kanske i detta sammanhang kan ha sitt intresse att erfara, att alla dessa rhododendronarter frångingo vanan att växa och trivas i torv- eller förmultnad lövjord. Jordmånen bestod av med

förvittrade korniga bergarter blandad lättlera. Detta var Mr SMITH angelägen att påpeka.

Efter denna presentation av en utomordentlig trädgårdsman och hans älskade verksamhetsfält skall jag i det efterföljande söka redogöra för några av de enligt min mening intressantaste träd- och buskslagen, jag stiftat en flyktig bekantskap med. Tyvärr är det nog så, att mycket få av dessa mina exotiska bekantskaper skulle kunna känna trevnad hemma hos oss, och de omnämns endast därför, att dendrologer, som besöka England, icke skola underlåta att stifta bekantskap med växter, som de hört omtalas men säkerligen aldrig sett i sådan utveckling inom den breddgrad, till vilken Cornwall hör. Cornwall och de väster därom belägna Scillyöarna borde nämligen med hänsyn till vegetationen höra till någon mera sydlig breddgrad.

Det kan emellertid ha sina svårigheter att i England få klart för sig de vetenskapliga namnen på för främlingen okända växter, enär engelsmännen i regeln uttala alla sådana namn på ett mer eller mindre obegripligt sätt. Och då jag ingenstädes i Cornwall såg en enda växt etiketterad, reserverar jag mig för att felaktigheter ha kunnat insmyga sig, ehuru jag hade så framstående konsulter som herrarna JENKIN och SMITH. Sålunda har det inte stått i min makt att få reda på namnet på de vackra, ända till 5—6 meter höga ofta förekommande trädliknande ormbunkarna. I verkligheten förhåller det sig så, att jag i detta speciella fall glömde anlita mina konsulter.

Scillyöarna.

»Blomsterträdgården» är den i England numera vanliga populära kollektivbenämningen på den utanför Cornwalls västra kust belägna ögruppen Scillyöarna (the Scilly Islands), en arkipelag av omkring trehundra småöar och ur havet direkt uppskjutande klippor. De mera betydelsefulla av öarna, fem till antalet med en sammanlagd befolkning av 2,000 själar, ligga på ett avstånd av cirka 65 km. från Penzance, den stad i Cornwall,

genom vilken öarna komma i järnvägsförbindelse med det egentliga britiska riket. Dessa öar äro fulla av lämningar från de gamla druiderna (ett hos de keltiska folken förekommande särskilt stånd, hos vilket detta folks vetande i gudomliga och mänskliga ting var samlat), och det antages, att fenicierna här en gång hämtat sitt behov av tenn. Romarna använde öarna som bekväm förvisningsort för förbrytare, medan danska och kanske också skånska vikingar begagnade dem till krigiska mötesplatser.

Nå, det var min avsikt, att medan jag under ett par dagar vistades i Penzance, göra ett besök på den av öarna, som hyser de berömda Tresco Abbey Gardens. Emellertid råkade dessa dagar bli väl stormiga, och då båtturerna fram och tillbaka beräknades taga cirka 12 timmar och då jag inte är någon mera framstående sjöhjälte, stannade jag i land och inhämtade där det efterföljande om »blomsterträdgården», som under årens lopp utvecklats till ett i första hand ehuru avlägset beläget Londons »Hässelby». — Man kan för resten förstå, att det inte alltid är den allra lättaste sak att ta sig över till Scilly-öarna; tidvattnet med springflod och storm i förening har icke blott i nyare tid kommit många olyckor åstad, utan även, enligt Anglo-Saxon Chronicle, den 11 nov. 1099 spolat bort det väldiga landområde, som nu är öppet hav mellan öarna och Cornwall. Så man torde kunna förstå den risk jag löpt om jag rest ut och att jag hellre stannade på säker mark. — Krönikan förtäljer vidare, att konung OLAF av Norge år 993 vid besök på Scilly avslutade en lång straff-expedition, därvid han, kvävande ett myteri bland trupperna, blev svårt sårad. Han blev emellertid buren till Tresco Abbey och där så väl vårdad, att han efter återvunnen hälsa lät döpa sig. Enligt keltiska sägner synes både Simson och Delila hava gjort Scilly äran av besök — naturligtvis långt före konung Olaf. Både Simson och Delila ha emellertid givit namn åt var sin ö.

Det ovannämnda klostret Tresco Abbey, nu säte för myndighetspersonen över öarna, är fortfarande mest berömt för sin trädgård, vilken säges vara underbarare än Kew-Gardens utanför

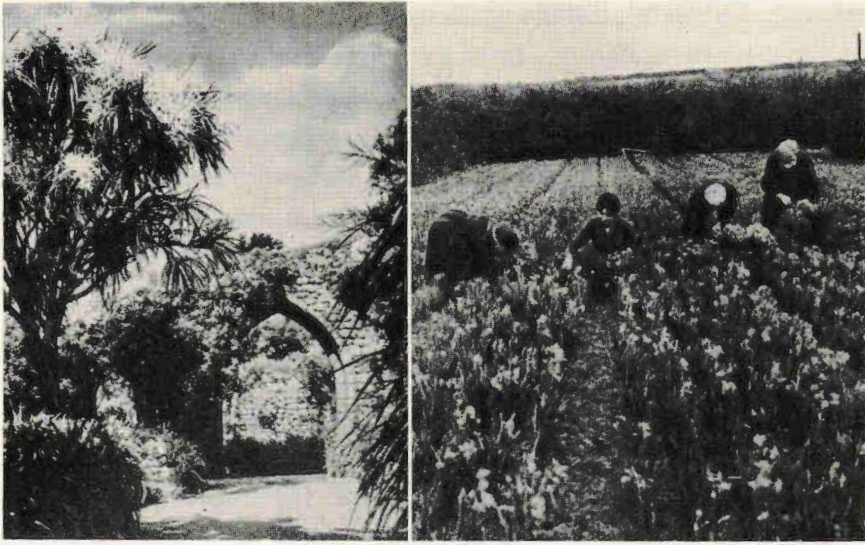

Fig. 4. Bilder från Scillyöarna. T. v. en detalj från Tresco Abbey,
t. h. blomsterodling.

London. En sir WALTER BESANT talar uti en bok »The Cornish Riviera» i superlativa ordalag om dess bambu, eucalypter, trädlika ormbunkar, aloer och palmer, och han säger, att »det är som om Kew hade lyft av sitt glastak och placerat alla tropiska växter och träd mitt för näsan på den engelska vintern».

En så isolerad befolkning som den på Scilly har givetvis ofta haft svårt att finna sin bärning. Under lång tid ägnade den sig med framgång åt kelpindustri (utvinning av aska ur alkaliska havsväxter). Men omkring år 1830 började denna industri förlora i betydelse och öbornas antal reducerades efterhand starkt. Försök gjordes att starta fiskerirörelse, men scillynesarnas håg låg inte för fiske. Skeppsbyggeri försöktes också och visade sig lovande, men tillkomsten av ångbåtar fördunklade efterhand alltmera utsikterna för deras speciella båtbyggeri. Slutligen, för cirka 35 år sedan, föreslog en mr SMITH sin jordbruksarrendator, att han borde försöka med blomsterodling. En hattask med narcisser skickades också av honom till Covent Garden i London:

ett svagt försök att inleda affärsförbindelser. Det blev en ringa förtjänst på den affären. Det växte emellertid olika slag av liljor här och där på öarna. Hur de kommit dit visste ingen, men en del av dem tillvaratogs för försäljning. Detta var likväl början till en numera stor och framgångsrik blomsterodling.

Jordbrukarna på Scilly fingo efter hand klart för sig, att vilken del som helst av de brittiska öarna kunde konkurrera med dem i fråga om potatis och andra vanliga lantmannaprodukter, men att få eller inga kunde konkurrera med dem beträffande blommor. Medan åkrarna i England under vintern lågo ofruktbara på grund av frost och kalla regn, möjliggjorde det milda klimatet på Scilly produktion av de yppersta liljeväxter och nejlikor. De mest eteriska av naturens produkter kunde förvandlas i klingande mynt. Efterfrågan från Covent Garden kan numera inte längre mötas med en enda hattask blommor; den lilla ångaren *Lyonesse*, som uppehåller förbindelse mellan öarna och Penzance, har under en enda dag fraktat ända till 40 ton blommor. Det anses att om fraktkostnaderna vore mera moderata, skulle utbudet kunna ökas utan begränsning. Små som öarna äro, äro de likväl stora i deras egenskap av blomsterland.

Från jul till in i maj är den brådaste tiden: män, kvinnor och barn äro alla sysselsatta med skötsel, skörd, buntning och packning av blommor. Blommor odlas i kvadratiska eller rektangulära fält, skyddade av tjocka häckar utav vintergröna blåblommande *Veronica* och rödblommande *Escallonia*; detta är det enda skydd blommorna behöva. Glas är sällsynt i Scillys trädgårdar. Scilly-öarna uppgives inte ha mycken likhet med kanalöarna Guernsey och Jersey, som i det närmaste anses likna väldiga växthus. Men buntning och packning av Scilly-blommorna måste naturligtvis ske under tak. Det sades mig, att mängden av blommor i packningslokalerna sprider en sådan doft, att det ibland förekommer, att personer få bäras avsvimmade från packningslokalerna. Numera ha öarna fått konkurrens på fastlandet (om man nu kan kalla Britannien fastland). Blommor kunna

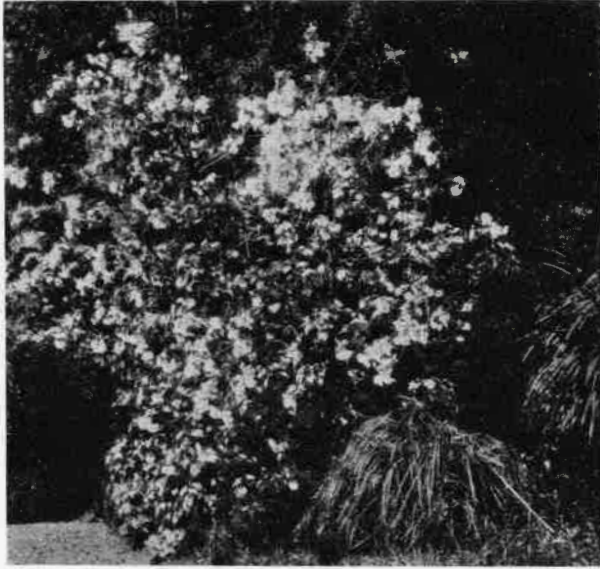

Fig. 5. *Abutilon vitifolium** i Falmouth, c:a 8 m. hög.

nämligen odlas med samma framgång på fälten kring Penzance och Falmouth, ty klimatet i Cornwall är nu sådant, och även kanalöarna ha börjat förse marknaden med blommor. Men Scillyöarna hålla ännu rekordet: 1910 såldes därifrån 450 ton blommor, och det uppgavs, att försäljningen år 1933 var uppe i 700 ton, vilket approximativt beräknat blir 5 milj. knippor om vardera tolv blommor av narcisser, nejlikor, callor, lövkojor och röda anemoner.

Lövbärande träd och buskar.

Abutilon. När man hittills sett abutilon blott som krukväxt, är det en ganska egendomlig syn att i olika trädgårdar i Falmouth finna detta namn på den från Chile härstammande *A. vitifolium* i ända till 8—9 meter höga exemplar. Översållade med blommor, som jag för enkelhetens skull skulle vilja likna vid julrosor, om

* Denna och efterföljande bilder äro hämtade ur arbetet »Trees and Shrubs in Cornwall».

Fig. 6. *Arundinaria anceps*. Lanarth i Cornwall.

kronbladen blott varit mindre utbredda och mindre tjocka än på dessa.

Acacia dealbata, hemmahörande i Australien, åtminstone i Cornwall populärt kallad mimosa, förekom här och var av ända till 15—17 meters höjd. Vid Rosehill och Bosahan såg jag *A. melanoxyton*, som, enligt Mr JENKIN, beräknades vara nära 20 m. höga.

Acer saccharum, sockerlönnen, hemmahörande i Nord-Amerika, fanns vid Tredetly i exemplar av över 25 meters höjd.

Actinidia chinensis, en kinesisk klängväxt, c:a 10 m. hög, med gräddvita, c:a 30 mm. stora blommor, mognar sina frukter (av krusbärs storlek) i Cornwall.

Aralia chinensis och *A. elata* förekomma i Falmouth i 10 meters höjd med huvudstam av c:a 25 cm. omkrets.

Bambu. Det är säkert inte vanligt på Cornwalls breddgrad, i varje fall inte i England, att en trädgård odlar sitt eget behov av bambukäppar. Detta var fallet vid Penjerrick, där Mr SMITH

även visade ett som han påstod i trädgården odlat metspö med en årsväxt av 15 meters längd, troligen av *Bambusa arundinacea*. Årsväxten av *Arundinaria Falconeri* uppgår där vanligen till c:a 4—5 meter. Ett stort antal varieteter förekomma här och var av både *Arundinaria* och *Polystachys*; av den sistnämnda uppgavs finnas icke mindre än 16.

Berberidopsis corallina. Under en busstur stannade vi vid ett ställe, som hette Carclew. Ett tvåvåningshus var täckt med en egendomlig klängväxt med karmosinröda blommor. Medfört material identifierades av Mr JENKIN i Rosehill. Kallas i Cornwall korallplanta.

Buddleia såg man överallt i praktfulla exemplar sticka upp över murarna; den är lika vanlig som syrenen hos oss.

Camellia fanns i stort antal i Penjerrick av 5—7 meters höjd med årligen mognande frukter.

Castanea sativa förekommer mycket ofta i Cornwall. Mr SMITH omtalade, att det på ett ställe fanns ett träd, som var 130 år gammalt, var 30 meter högt, hade en stamomkrets av c:a 5 m. och en kron diameter av c:a 20 m.

Cercis Siliquastrum, judasträd (icke obekant för en och annan skåning), är ett orientaliskt träd, av det slag, i vilket Judas skall ha hängt sig. I Penjerrick såg jag ett sådant av 15 meters höjd.

Chamaerops, en palm, icke okänd bland våra växthusplantor, förekom rikligt i trädgårdarna både i Falmouth och Penzance, men det bästa exemplaret, 18 m. högt och på vars stam ormbunkar trivdes väl, stod i Penjerrick. Det torde hava varit den kinesiska *Ch. Fortunei*.

Cinnamomum Camphora, kamferträdet, i Penjerrick var Mr SMITH's stolthet. Han hade i sin ungdom själv planterat det. Nu stod det där 17 meter högt och med en stamomkrets av nära 2 m. Det hade 3 gånger mognat sina frukter. Intill varandra voro tre så skilda länder representerade som Formosa (Japan) med detta kamferträd, Västindien med en 4 à 5 m. hög klunga av

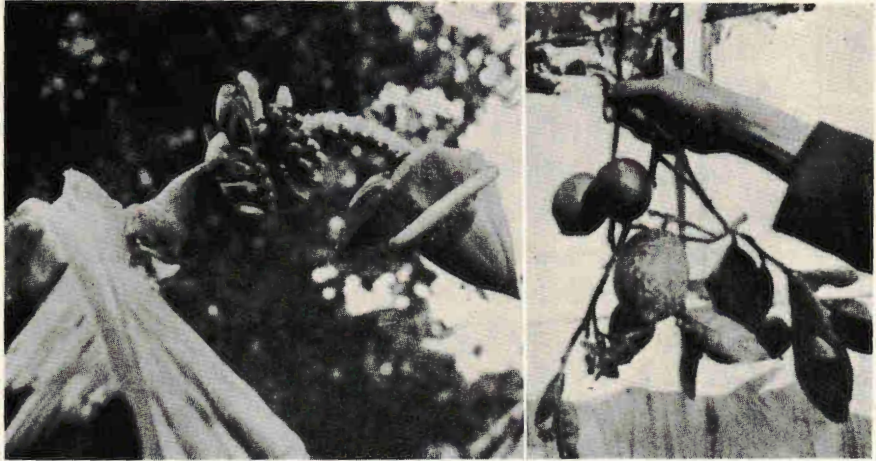

Fig. 7. T. v. *Musa Ensete* i Penzance, t. h. *Citrus medica* i Falmouth.

bambu och Californien med en över 30 m. hög *Sequoia sempervirens*.

Citrus Aurantium, apelsin, lyckades jag inte få se, men däremot en citronbuske, *C. medica*, i Rosehill i Falmouth, där den växer invid en vägg och i många år burit rikligt med stora mogna frukter. Bilden ovan visar Mr. JENKINS hand med ett par av honom skördade frukter.

Clethra arborea, vintergrönt träd, såg jag i Rosehill av ett par meters höjd, men ända till 10 meter höga träd skulle finnas på ett ställe, som heter Bosahan, ehuru jag icke fick syn på dem.

Danaë racemosus (*Ruscus r.*), populärt kallad jättesparris, stod just i blom (i juli) i Penjerrick. Det är en vintergrön växt, som i Penjerrick täckte en liten paviljong. Blommorna äro vitgula och framkomma på mittnerven på de bladlika skottens undersida. Det tar ett år innan de kul-lika frukterna mogna (i april). Med kvistar av denna växt påstås det att de gamla romerska krigarna bundit de kransar, med vilka de prydde sina huvuden.

Daphniphyllum glaucescens, vars hemland är Kina och Japan, förekom vid Tregrehan i c:a 6 meter höga exemplar. Det är en vintergrön buske med rhododendronliknande blad och betrak-

Fig. 8. T. v. *Laurelia serrata* i Penjerrick, t. h. *Embothrium coccineum* i Trevarrick Hall.

tades av mina sagesmän som en av de allra förnämsta vintergröna växterna.

Dracaena (*Cordyline australis*), ett palmliknande träd, som förekommer allmänt i trädgårdarna. I städerna Falmouth och Penzance användes den till alléträd. Under min vistelse där stodo de i full blomning: gulvita stora klasar. Särskilt imponerande var att i Kimberley-parken i Falmouth se ett 15—16 m. högt träd med 18 stammar, vars krona var översållad med blommor.

Drimys aromatica, pepparträdet, hemmahörande bl. a. i Australien, förekom i många trädgårdar med ända till 8 m. hög stam.

Embothrium coccineum, populärt kallad eldbusken, är ett i Cornwall ofta förekommande, från Chile härstammande träd med mängder av karmosinfärgade blommor. I Rosehill visade mig Mr JENKIN ett sådant träd av c:a 13 m. höjd.

Av *Erica*, varav fanns många sällsynta arter, må blott nämnas *E. vagans*, de engelska kvinnornas speciella lyckobloster, som i juli och ända in i september är den dominerande vildmarksblomman i rosa på sandkullarna i Cornwalls och Englands allra sydligaste del, the Lizard Downs.

Eriobotrya japonica, ett vintergrönt, i Cornwall rätt vanligt vitblommande träd, som hittills nått en höjd av c:a 8 m., var ett av de mera intressanta, Mr JENKIN demonstrerade.

Escallonia är en vintergrön buske, som förekommer i åtskilliga former, Jag såg häckar här och var med både vita och röda blommor. En form är *E. Bedfordi*, som nått en höjd av 9 meter.

Eucalyptus uppgavs förekomma odlad i c:a 15 arter i Cornwall. *E. globulus*, det australiska gummiträdet, synes vara det största; ett träd i Penjerrick av c:a 36 m. höjd och ett i Rosehill i Falmouth, sått av nuvarande trädgårdsmästaren Mr JENKIN, c:a 30 m. högt.

Eucryphia cordifolia, ett träd hemmahörande i Chile, såg jag i full vit blomning i Penjerrick. Trädets höjd uppskattades av Mr SMITH till 16 à 17 m. Jag tror honom gärna.

Ficus carica, vanligt fikon, förekom rätt allmänt och mognar sina frukter. En av mina sagesmän påstod, att det på en kyrkvägg någonstades i Cornwall fanns ett träd, som nådde en höjd av c:a 18 meter.

Fuchsia var lika vanlig i trädgårdarna som *escallonian*; den förekom ofta som häckväxt, och i Falmouth uppmätte jag en c:a 1,2 m. hög häck av nära 100 meters längd. Förmodligen var det den även vid Alnarp förekommande *F. Riccartonii*.

Gaultheria, en c:a 3 m. hög vintergrön buske, blommande ännu i början på juli i Penjerrick med vita konvaljelliknande blommor.

Griselinia littoralis, ett träd hemmahörande i New Zealand, stod c:a 9 m. högt i Kimberley Park i Falmouth. Mr JENKIN, som identifierade det, talade emellertid om, att han i Cornwall sett

träd av 13—14 m. höjd. En annan art fanns i Penjerrick, där det också fanns träd av det i Chile förekommande

Guevina Avellana, c:a 10 m. högt, med omkring 30 cm. långa parbladiga blad. Frukterna, i smak påminnande om vanliga hasselnötter, bli c:a 25 mm. långa.

Hydrangea hortensis är lika vanlig i Cornwalls trädgårdar som syrenerna hos oss. De blomma i vitt och rosa, och rosafärgade blommor byta ofta ut sin färg mot blått, utan ingrepp. Så berättades åtminstone av ägaren till det hus, jag bodde i, där ett hortensia-buskage av c:a 1½ meters höjd fägnade mitt öga varje dag under en månad.

Ilex Aquifolium. Ett femstammigt träd av c:a 20 meters höjd såg jag i Penjerrick.

Jasminum nudiflorum, som för resten finns i ett vackert exemplar å slottsväggen i Alnarp, blommande rikt ännu i juli i Penjerrick och växte upp på taket till ett tvåvåningshus. Eller var det måhända *J. primulinum*?

Laurelia serrata, ett från Chile härstammande vintergrönt träd, var utan tvivel Penjerricks och Mr SMITH's stolthet. Ty det var väl i sitt slag det stoltaste trädet i England, mätte en höjd av över 25 meter, hade en stamomkrets av c:a 2 meter och mognade sina frukter, som grodde lätt. Vid mitt besök var marken under trädet grön av tusentals småplantor.

Leptospermum scoparium, från New Zealand, förekom i olika varieteter, varav en i Rosehill, Falmouth, med rosafärgade c:a 25 mm. stora blommor och myrtenliknande blad.

Liriodendron Tulipifera, tulpanträdet, kan man även få se i Skåne, men knappast 30 m. högt som i Penjerrick.

Lomatia ferruginea, från Chile, med blad som med någon fantasi och på något avstånd skulle kunna sägas vara adiantumliknande, fanns i Penjerrick av minst 10 m. höjd, vid mitt besök ännu blommande med orangegula blommor.

Magnolia trives väl överallt i Cornwall och i all synnerhet i Penjerrick. Arterna och formerna där voro många. I Penjerrick

fanns *M. Delavayi* av 11 m. höjd samt *M. conspicua* och *M. grandiflora* av 15—16 meters höjd.

Musa, bananplantan, såg man här och var i trädgårdarna. *M. Basjoo* har stått i Rosehill i över 30 år och blommar och sätter frukt. *M. Ensete* växte även i Rosehill, efter frö från Canarie-öarna, men hade ännu icke blommat där, vilket däremot var fallet med plantor i Morrab Gardens i Penzance.

Myrtus Luma (*Eugenia apiculata*) är en i Chile hemmahörande myrten, som förekom i två c:a 10 m. höga exemplar i Penjerrick.

Olea europaea, olivträd, fanns i Morrab Gardens i Penzance, och *Olearia* förekom i många former i så gott som varenda trädgård.

Phoenix reclinata, en verkligt tropisk palm, fanns i ett 30-årigt exemplar framför ett hus i Penzance; och av dadelpalmen, *P. dactylifera*, fanns enl. Mr SMITH en vacker grupp sedan flera år tillbaka i en trädgård vid Looe i Cornwall.

Photinia Davidsoniae, en kines, av c:a 15 m. höjd såg jag i Penjerrick.

Pittosporum tenuifolium, ett från New Zealand härstammande träd, stod 10 m. högt i gul blomning i Penjerrick, och i Grove Hill i Falmouth fanns ett träd nära 15 m. högt.

Prunus Laurocerasus och *P. lusitanica* äro vanligen förekommande.

Sophora tetraptera, från New Zealand, förekom i ett c:a 7 m. högt exemplar framför ett hus i Falmouth.

Tamarix anglica, denna trevliga buske, syntes överallt i trädgårdar och i murar utmed vägarna på landsbygden.

Tricuspidaria lanceolata (*Crinodendron Hookerianum*), från Chile, ett träd, som vid Penjerrick nått en höjd av c:a 10 meter, blommade vid mitt besök med ljusröda fuchsialiknande blommor.

Veronica. Vi nordbor äro inte vana att se häckar av veronica, ja, inte engelsmännen heller, men i Cornwall äro de vintergröna blå- och rödviolett blommande häckarna av ända till 2½—3

meters höjd lika vanliga som liguster hos oss. De blommade när jag kom i mitten på juni, och de blommade när jag reste därifrån en månad efteråt. Den art det här rör sig om torde vara *V. speciosa*, vars hemland är New Zealand. De växter av detta slag, som nu användas till häckar, ha uppstått genom korsning med andra arter. Denna häckveronica uthärdar inte vintern utan täckning på andra ställen i England än i dess sydvästliga kusttrakter.

*

De ovan anförda slagen av inom Cornwall odlade lövbärande träd och buskar torde säkerligen utgöra en ringa del av vad som finns där. Ett uppräknande av dem torde icke ha annat intresse än såsom exempel på Cornwalls säregna klimatiska förhållanden. Detta gäller också om olika barrväxter, jag stiftade eller förnyade bekantskapen med.

Coniferer.

På vägen ner från Devon till Cornwall syntes från tåget en och annan grupp av *Cedrus* samt här och där enstaka exemplar av *Araucaria imbricata* och *Sequoia*. På nära håll kom jag dem emellertid inte förrän i Penjerrick samt i Trevarrick Hall vid St. Austell, från vilka besök därstädes följande axplockning må lämnas. I Penjerrick fanns stora exemplar av *Ginkgo*, den s. k. länken mellan barr- och lövträd, som ju även finns i vanligen små exemplar i Skåne och i stora granna exemplar i Sydtyskland.

Abies amabilis, härstammande från Nordamerika, mätte vid Penjerrick en höjd av över 40 meter, medan *A. Nordmanniana* ännu icke nådde längre än c:a 25 meters höjd.

Araucaria imbricata var emellertid än mera imponerande i Penjerrick. Där fanns ett tjugotal sällsynt vackra och frodiga exemplar av över 25 meters höjd och c:a 3 meters stamomfång, vilket får anses synnerligen aktningsvärt på Cornwalls breddgrad, enär trädet i dess egentliga hemland Chile når högst 35 meters

Fig. 9. T. v. *Cryptomeria japonica* i Trevarrick Hall, t. h. *Podocarpus chininus* i Penjerrick.

höjd. Moget frö erhöjls alltid. Ett exemplar av *A. Bidwillii* var snart uppe i 15 m. och ett av *A. Cunninghamii* i över 20 meter. *A. excelsa*, vår vanliga i fönsterträdgården förekommande prydnadsgran, såg jag däremot inte till, men den uppgavs växa i c:a 4 m. höga exemplar i en trädgård i Mount Edgecombe.

Cedrus atlantica glauca var en strålande skönhet i Penjerrick av c:a 27 meters höjd.

Cryptomeria japonica, japansk ceder, mätte i Penjerrick c:a 30 m. och i Trevarrick Hall c:a 27—28 meter. Ett träd på sistnämnda ställe med tre stammar var verkligen en sevärdhet av rang, liksom på samma ställe

Cunninghamia sinensis, som hade en höjd av mer än 15 m. Tyvärr fick jag inte tillfälle att se den som det uppgavs 30 meter höga

Cupressus macrocarpa, som växer i parken till Lord Falmouths

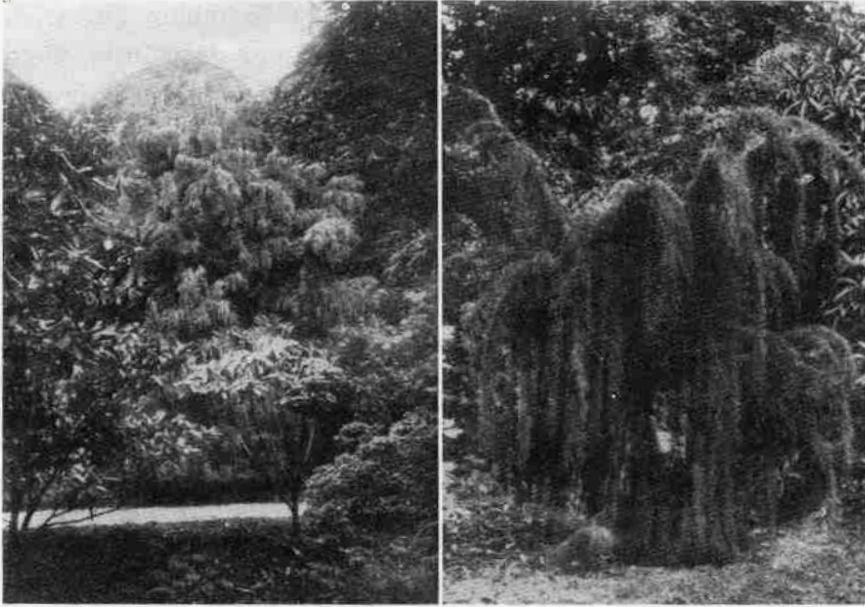

Fig. 10. T. v. *Fitzroya patagonica*, i bakgrunden t. h. *Dacrydium Franklini*, båda i Penjerrick.

egendom Lamorran, men däremot *Cupressus nootkatensis* (*Thujopsis borealis*) av c:a 17 m. höjd i Trevarrick Hall. *Cupressus Lawsoniana*, härstammande från Californien, mätte i Penjerrick, enl. Mr SMITH, en höjd av mellan 30 och 35 m.

Dacrydium Franklini, från Tasmanien, den underbaraste av alla koniferer jag sett, var en av Mr SMITH's stolta telningar i Penjerrick. Trädet var visserligen ännu inte mer än 4—5 m. högt, men dess täcka växtsätt och grenbildning var så mycket märkligare, såsom jag hoppas framgår av bilden.

Fitzroya patagonica, vars hemland är Chile och Patagonien, var ett annat prov på Penjerricks ståtliga koniferer med en höjd av c:a 17—18 m. Det har, enligt Mr SMITH, rödaktiga borstliknande blommor.

Libocedrus decurrens, från Nordamerika, fanns även i Penjerrick och av ungefär samma storlek som *Fitzroya* samt

Picea Morinda, mätande sina modiga 25 meter, ehuru det enligt Mr SMITH skulle finnas ett träd, som var nära 10 m. högre.

Pinus Montezumae, från Mexico, var ett annat av Penjerricks barrträd, c:a 20 m. högt. En annan mexican i Penjerrick var *Pinus Patula*, ett c:a 10 m. högt träd.

Podocarpus chilinus, från Chile, var — såsom det placerats mot bakgrunden av mörka tallar — genom sin lätta ljusa grönska och lummighet med det mest eleganta man kan tänka sig i barrträdsväg. Trädet stod vid mitt besök i full blomning och var, berättade Mr SMITH, ansett för att vara det vackraste barrträdet i England. Jag betvivlar det inte. Trädet mätte en höjd av omkring 20 meter.

Sequoia sempervirens, Californien. Vid Penjerrick mätte ett träd drygt 30 m. i höjd och c:a 3½ m. i stamomkrets. En grupp på fyra träd voro något mindre.

Av *Taxodium distichum*, sumpcypress, från södra delen av Förenta staterna, fanns i Trevarrick Hall, ett gammalt träd, som var c:a 27 m. högt och hade ett kronomfång av c:a 35 meter.

A visit to Cornwall.

Lecture at the annual meeting of Dendrological Society on March 18th, 1935.

The writer, who spent a month's holiday in Cornwall, describes his impressions from parks and gardens in and around Falmouth. Special mention is made of Grove Hill, Kimberley Park and Rosehill in Falmouth, Morrab Garden in Penzance and Penjerrick Park, a few miles from Falmouth. This last mentioned park he considers to be the most interesting in Cornwall. The description concludes with an account of some of the most interesting trees and shrubs. It is a matter of regret, the writer states in this connection, that very few of those exotic acquaintances can possibly feel at home in Sweden. He therefore mentions them simply in order that dendrologists visiting England should not omit to become acquainted with plants of which they may have heard but never seen so well developed as they are in the parallel in which Cornwall is situated. Cornwall and the Scilly Isles really belong, from the point of view of vegetation, to a much more southerly degree of latitude.

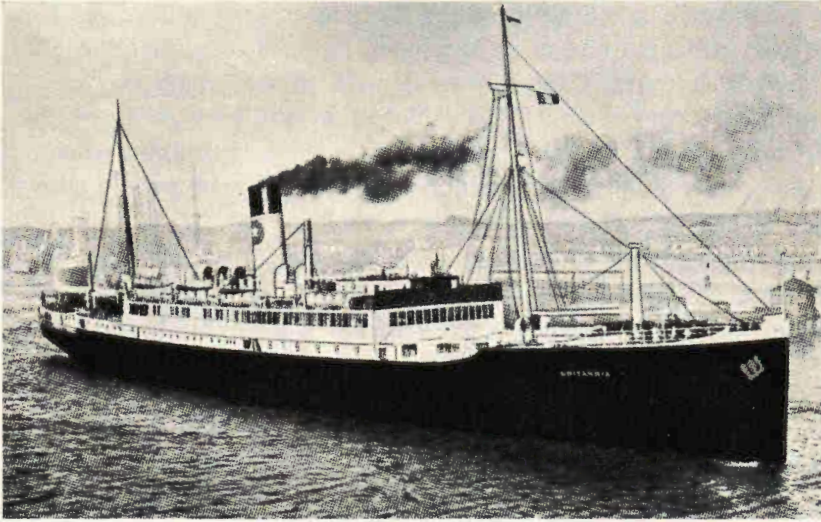

Fig. 1. Svenska Lloyds S/S Britannia i inloppet till Göteborgs hamn.

TILL ALBIONS LAND.

FÖRENINGENS FÖR DENDROLOGI OCH PARKVÅRD 16:DE
EXKURSION.

AV NILS SYLVÉN.

Vid Föreningens för Dendrologi och Parkvård årsmöte i Stockholm den 18 mars 1935 beslöts, att årets exkursion skulle ställas till England den 18—27 nästkommande maj månad. Ett av Mr G. A. URQUHART vid Brittiska legationen i Stockholm tidigare väckt förslag om en resa till England för beseende av parker och trädgårdar i samband med ett besök å Royal Horticultural Society's stora vårutställning i Chelsea i London hade mötts med största intresse av föreningens medlemmar. En i mitten av februari utsänd preliminär förfrågan om eventuellt deltagande hade givit till resultat, att över 75 av föreningens medlemmar förklarat sig villiga medfölja. Tack vare engelska legationens förmedling anmodade engelska utrikesministeriet framstående personer på trädgårdskonstens område att uppgöra ett

tilltalande och allsidigt program för den beslutade färden. Det definitiva utformandet av exkursionsprogrammet omhänderhades av »The British Council for Relations with other countries», vars höge beskyddare PRINSEN AV WALES härvid personligen medverkade. Då ett första utkast till det sålunda föreslagna programmet delgavs föreningen, antecknade sig ej mindre än 102 av föreningens medlemmar som deltagare i den lockande exkursionen.

Lördagen den 18 maj kl. 6 e. m. skedde avfärd med Svenska Lloyds S/S Britannia från Göteborg till Tilbury f. v. b. med extratåg till London och ankomst till S:t Pancras station därstädes måndagen den 20 maj kl. 9,30 f. m. Sjöresan gynnades av relativt lugnt och vackert väder, och solskenssöndagen på Nordsjön den 19:de var i allo angenäm. Nordisk Resebyrå, som stod för de resetekniska detaljerna, hade som reseledare utsett sin tjänsteman herr GUSTAF ERIKSSON, vilken från första början tillvann sig färdledagarnas fulla förtroende. Då föreningens skattmästare, friherre SVEN HERMELIN, föreningens från föregående exkursioner välkände färdledarexpert och från en tidigare studieresa i England initierad i engelsk hortikultur och engelska förhållanden i allmänhet, i övrigt stod för rusthållet och vid sin sida hade en med engelsk trädgårdskonst så intimt förtrogen man som Mr URQUHART, var allt väl sörjt för att utbytet av resan skulle bli det bästa möjliga.

Det var icke utan en stark känsla av nyfikenhet vi på måndagsmorgonen ångade ut från Tilbury järnvägsstation. Vi befunno oss ju nu under ett ej obetydligt sydligare luftstreck — $51^{\circ} 30'$ n. br. (jmf. Göteborg på c. $57^{\circ} 40'$) — och i ett ur vegetationssynpunkt synnerligen gynnsamt klimat, varför vi kunde vänta oss att få se en i utveckling betydligt längre hunnen växtlighet än hemma i Sverige, där den kalla våren dessutom i år verkat avsevärt hämmande på utvecklingen. Klimatet i England är ett utpräglat öklimat med obetydliga växlingar mellan sommar- och vintertemperatur samt stor nederbörd. Våren kommer redan i mars och i slutet av maj brukar det vara full sommar; Englands trädgårdar äro aldrig så vackra som just vid den tiden. Såsom i det preliminära exkursionsprogrammet särskilt betonats, var just detta en av anledningarna till att tidpunkten för vår Englandsfärd fastställdes till senare delen av maj månad.

En notis i de svenska tidningarna för lördagen den 18 maj hade emellertid mäلت, att enligt telegram från London den 17:de snön

Fig. 2. Exkursionsdeltagarna vid ankomsten till S:t Pancras station i London.

skulle ligga »som ett täcke över England» och att vintern »lagt sin iskalla hand» över landet. »En sådan majdag har England aldrig tidigare upplevat. Det har i år varit vår under endast ett par veckor, och vintern kulminerade i dag med den lägsta majtemperatur, som någonsin registrerats sedan 1870. På landsvägarna ligger snön decimeterhögt. Till och med i södra England är det mycket kallt. På landet och i de stora trädgårdsanläggningarna har vintern anställt skador för milliontals kronor.» Huru skulle då de eljest just vid denna tiden i sin allra vackraste blomsterprakt prunkande, vittberömda engelska trädgårdarna och planteringarna nu te sig för de svenska dendrologernas förväntansfulla blickar?

Redan från tåget Tilbury—London fingo vi se de första spåren av vinterförödelsen. Ett potatisland invid järnvägen var ganska illa frostsakat, och de här och där i trädgårdarna tydligen sedan länge rikt blommande *syrenerna* företedde flerstädes av frosten mer eller mindre brunsvedda blomklasar. Inne i staden syntes också de tämligen nylövade *valnötsträden* och *akaciorna* (*robiniorna*) i mera exponerade lägen ha de frostömma unga bladen fullständigt brunvissnade. I de mera skyddade trädgårdstäpporna tycktes dock frosten ej hava åstadkommit någon allvarligare skadegörelse. Vackert blommande *magnolior* och *rhododendron* lovade här trots allt det bästa för våra kommande exkursionsdagar. Att utvecklingen fortskridit relativt normalt och nu nått vida längre än i Syd- och Mellan-Sverige, därpå lämnade bl. a. de i stort sett överblommade *fruktträden* och de, som ovan nämnts, redan nu sedan länge rikt blommande *syrenerna* otvetydiga bevis; vid avresan från Sverige hade *äppleträden* nere i Skåne just börjat blomma och *syrenerna* hade där ej ännu begynt slå ut sina blomknoppar.

Vid ankomsten till S:t Pancras station stodo fyra för exkursionens räkning förhyrda turistbussar oss till mötes. Och sedan pressfotografer avkonterfejat oss i den dåliga belysningen inne i banhallen (fig. 2), gick härifrån färden pr buss till Imperial Hotel (fig. 3) vid Russell Square, där vi fingo god tid på oss att vederbörligen installera oss för de närmaste dagarnas London-vistelse, innan vi kl. 12 midd. programenligt samlades till lunch i hotellets matsal.

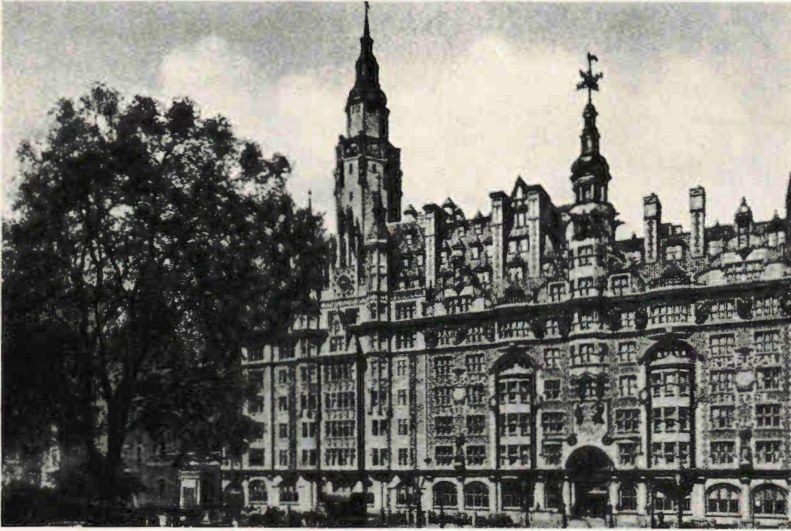

Fig. 3. Imperial Hotel, Russel Square, London.

Hyde Park.

Den första Londondagens eftermiddag är anslagen åt besök i Londons parker och Kew Gardens. Kl. 1,15 e. m. bestiga vi våra bussar, i vilka vi omhändertagas, förutom av vår färdledare från Nordisk Resebyrå, herr GUSTAF ERIKSSON, av våra speciella, engelska ciceroner, Mr LESLIE ADIE, Assistant to the Clerk to the British Council for Relations with other Countries, och Mr GILL, Nordisk Resebyrås svensktalande, engelske medhjälpare. Vår färd går förbi British Museum — där några av exkursionsdeltagarna redan före lunchen hunnit göra ett kort besök — över de med anledning av det just i dessa dagar firade kungajubiléet med girlander, flaggor och transparanger festligt smyckade New Oxford Street, Charing Cross (fig. 4), Trafalgar Square — med den imponerande Nelsonkolonnen (se fig. 5) — och Pall Mall förbi det ståtliga nationalmonumentet över DROTTNING VICTORIA, Buckingham Palace och Green Park fram till Hyde Park, där ett första uppehåll göres under superintendentens över Londons parker, Mr T. HAY, insiktsfulla ledning.

De vidsträckta parkerna och de många gröna öppna platserna ge som bekant åt London en bestämd särprägel. I och utanför London finnes, utan motstycke i någon annan stad, ett antal parker och offentliga trädgårdar, omfattande tillsammans ej mindre än 6,429

Fig. 4. London, Strand och Charing Cross.

har, av vilka 1,692 har stå under statens vård. I själva centrum av London befinna sig 5 parker: S:t James', Green Park, Hyde Park, Kensington Gardens och Regent's Park. De fyra förstnämnda gränsa intill varandra, så att man genom dem kan taga sig en mils promenad i oavbruten park med omväxlande höga träd, blomstersängar och vidsträckta gräsmattor, med fåglar och vatten. Här ser man stadens rika och förnäma herrar och damer till häst, och hela Londons befolkning söker sig hit ut att hämta frisk luft och för att motionera sina barn och hundar eller lyssna till de här givna friluftskonserterna. De stora London-parkerna äro folkparker i detta ords egentliga bemärkelse, parker, i vilka det ej är förbjudet att beträda de välhållna, vanligen av får avbetade gräsmattorna; i den mellan Kensington Gardens och Hyde Park befintliga stora dammen — The Serpentine Lake — äro till och med bad tillåtna. S:t James' Park liksom Kensington Gardens och Hyde Park anlades ursprungligen av HENRIK VIII som privat djurpark.

Vid ankomsten till Hyde Park mötas vi av Mr T. HAY, som nu för oss an under vår kringvandring i den vidsträckta parken. H ä s t k a s t a n j e r n a (V¹), som vid vår avresa hemifrån ej ännu börjat

¹ De efter artnamnen utsatta romerska siffrorna ange de härdighetsklasser, arten anses tillhöra enligt ALFRED RHEDER, Manual of cultivated trees and shrubs hardy in North America, New York 1927. Härdigheten avtar med härdighetsklassens stigande, så att klass I inrymmer de härdigaste, klass VIII de ömtåligaste arterna.

Fig. 5. London, Trafalgar Square med Nelsonkolonnen.

blomma ens i Skåne, stodo här i sitt fulla flor och syntes närmast vara det dominerande trädslaget. Den vanliga *Aesculus Hippocastanum* (V) var givetvis i majoritet, men vackert rödblommig *Aesculus carnea* (= *Hippocastanum* × *Pavia*) (V) förekom anmärkningsvärt talrik. Även ren *Aesculus Pavia* (V) och dess hybrid med *Ae. octandra* (IV) liksom denna sistnämnda art — i rik, gul blomsterskrud — förekommo här och där såväl i alléerna som i de flerstädes planterade trädgrupperna. London-gatornas alléträd framför andra, platanen [*Platanus acerifolia* (V) VI], träffades givetvis även här, såväl i som utanför alléerna. Såsom ett av parkens vackraste alléträd är särskilt att nämna den engelska almen, *Ulmus procera*, med dess karakteristiska mörka lövverk.¹ Planterade som solitärträd eller inblandade i trädgrupperna observerades bl. a. masurbjörk [*Betula pendula* (II)], äkta kastanj [*Castanea sativa* (V)] dubbel rödblommig hagtorn, valnöt [*Juglans regia* (V)], rikblommig *Malus floribunda* (V), olika poppelarter [*Populus canadensis, nigra* (I) och *nigra italica*], turkisk ek [*Quercus Cerris* (VI)] nu på långt håll lysande ljusgulbrun med sina långa och rika hänganden och sitt nyutspruckna, ännu gulbruna lövverk, robinia [*Robinia pseudoacacia* (V)] i såväl dubbelt parbladig form som

¹ Om denna almart se närmare K. JOHANSSON, Om våra almar, »Lustgården» 1924, sid. 68, 70.

helbladig var. *unifoliola* — om ett välformat träd av sistnämnda varietet upplyser oss Mr HAY, att det, nu 40-årigt, blommat föregående år för första gången —, hängande vitpil (*Salix alba vitellina pendula*) i utomordentligt vacker hängform nere vid sjöstranden, parklind (*Tilia vulgaris*) m. fl. I buskgrupperna stodo syrener — i olika färgformer — och gullregn ännu i fullt flor; av andra i dessa mer eller mindre dominerande arter äro främst att nämna buddleja, *Elæagnus*-arter, järnek [*Ilex Aquifolium* (VI eller VII)] i rik blomning, högväxt *Ligustrum ovalifolium* [(V)], Lagerkörs [*Prunus Laurocerasus* (VI eller VII)], harris (*Sarothamnus scoparius*), sannskyldiga jätteexemplar av gulltörne [*Ulex europæus* (VI)] m. fl. m. fl. — I förbifarten göra vi som hastigast en titt inom i de till parken hörande bänkgårds- och växthusavdelningarna och lägga i ett av växthusen särskilt märke till en i kruka för utplantering uppdragen *Meconopsis Bayleyii* med underbart vackra, stora, klarblå blommor.

Före avfärden för Mr HAY oss in i en mera speciellt dendrologisk avdelning av parken, där ett flertal för svensk frilandsplantering allt för ömtåliga arter i högönsklig välmåga oförtydligt vittna om Londonklimatets utomordentliga gynnsamhet. *Diospyros Lotus* [(V)] (fam. *Ebenaceæ*) i vacker trädform, högväxta och välformade träd av den vackra vintergröna *Quercus Ilex* (VIII?) samt stolta exemplar av *Zelkova carpinifolia* (VI; fam. *Ulmaceæ*; fig. 6) tala ju här sitt oförtydbara språk. Som en vid tiden för vårt besök på grund av sin rika och vackra blomning mera i ögonen fallande art må slutligen härifrån jämväl nämnas den även från våra svenska botaniska trädgårdar kända ymphybriden mellan hagtorn (IV) och mispel (V), *Cratægomespilus*, i dess intermediära, storblommiga form, *C. grandiflora* (V).

Förmiddagens strålande solskensväder hade tyvärr under vår parkvandring så småningom avlösts av ett allt mera tilltagande regn. Då vi hunnit till de mest lockande dendrologiska sällsyntheterna manade oss regnet snart nog med nödvändighet till reträtt. Tiden för uppbrott var nu också inne, och efter ett uttalat värdsamt och hjärtligt tack till Mr HAY för utmärkt ciceronskap och all oss visad välvilja måste vi skyndsammast möjligt söka oss åter till bussarna, under förhoppning att himmelen åter måtte klarna vid den programliga tiden — kl. 3,30 e. m. — för vår ankomst till Kew Gardens, slutmålet för dagens exkursion.

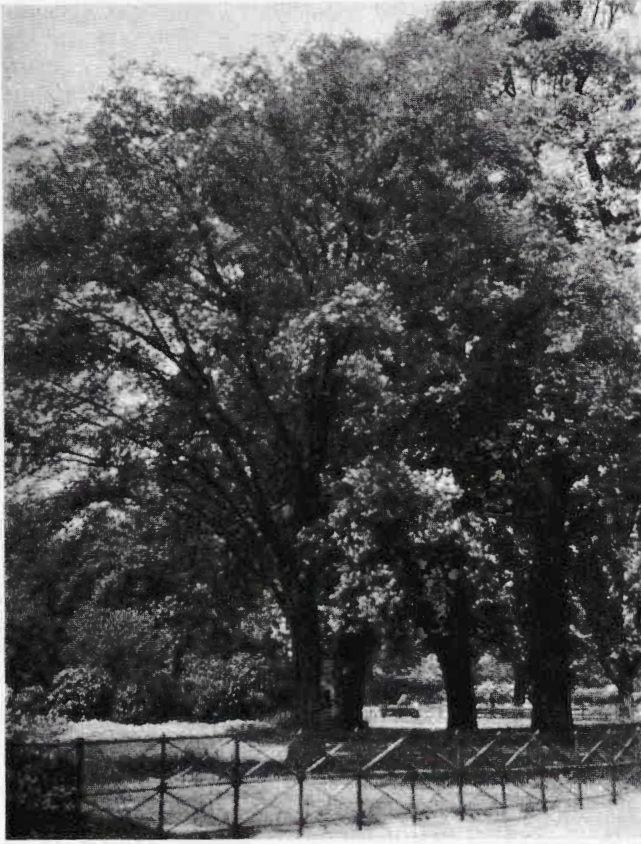

Fig. 6. *Zelkova carpinifolia* i Hyde Park.

Foto: PEHR BOIERTH 20 maj 1935.

Kew Gardens.

Den nuvarande, världsberömda botaniska trädgården i Kew, The Royal Botanic Gardens of Kew, har framgått genom sammanslagning av de kungliga egendomarna Richmond Gardens och Kew Gardens år 1802. Den sistnämnda eller, såsom den då benämndes, Kew House ägdes — med dithörande trädgårdar — under senare hälften av 1600-talet av Lord HENRY CAPEL, en entusiastisk och kunnig trädgårdsman. Den kände engelske dagboksförfattaren JOHN EVELYN skriver i augusti 1678 om de dåvarande frukträdgårdarna, att de hade de mest utsökta frukterna i hela England. Efter Lord CAPEL's död 1696 ärvdes egendomen av Lady ELIZABETH CAPEL och vid hennes fränfalle 1730 övergick densamma i kungahusets ägo, med FREDERICK, PRINCE OF WALES, som förste innehavare. Denne intresserade

Under SIR WILLIAM HOOKERS ledning inaugurerades en andra glansperiod i trädgårdens historia. Från att hava varit en halvprivat anläggning i kungliga familjens ägo hade Kew nu blivit en statens institution med världsomfattande förbindelser. Utsändandet av växtsamlare, som för en tid inställts, fortsattes. Ett storartat palmhus (fig. 8), under lång tid det största i världen, uppfördes under åren 1844—48, och under sistnämnda år öppnades ett första ekonomiskt-botaniskt museum, avsett att illustrera de olika gagnväxterna och deras betydelse för människan. År 1848 påbörjades arboretum-anläggningen å det tre år tidigare härför erhållna området; i den storartade omfattning, anläggningen f. n. intager, uppgår antalet där odlade arter och varieteter träd och buskar till omkring 5,000. Herbariet (nu omfattande över 4,000,000 arter) och det botaniska biblioteket (nu inrymmande över 40,000 volymer), vart och ett i sitt slag f. n. det mest omfattande i världen, tillkommo år 1853. Under åren 1857—1861 utgrävdes en större sjö för kultur av vattenväxter, och år 1862 påbörjades byggandet av ett tempererat växthus. Först under SIR JOSEPH HOOKERS direktorstid kom år 1882 trädgårdens nu kanske mest populära avdelning, The Rock Garden (fig. 9), till anläggning.

På programenlig tid stanna exkursionsbussarna utanför den ståtliga huvudingången till Kew Gardens (fig. 10). Regnet har nu saktat och övergått i svagt duggregn, och vi kunna sålunda hoppas på gynnsammare väder. Tyvärr skulle våra förhoppningar i den vägen bliva fullständigt gäckade. Redan innan vi hunnit fram till den av museibyggnaderna, där konservatorn vid museet Mr W. DALLMORE mottager oss och berättar några drag ur trädgårdens växlande historia samt meddelar en första orientering för vårt besök i de vidsträckta anläggningarna, hade regnet åter ökat och nu övergått till »dagsregn». Innan vi ännu uppgivit allt hopp om väderleksförbättring, använda vi tiden på bästa möjliga sätt till beseende av de storartade växthusen med deras mångahanda underbara växtslag. *A r a c é e r*, *o r c h i d é e r*, *o r m b u n k a r*, *s u c c u l e n t e r* av olika familjer, *i n s e k t ä t a n d e* växter av skilda typer, »g a g n v ä x t e r», *p a l m e r* — tilldels i sannskyldiga jätteexemplar i det imponerande palmhuset —, *n ä c k r o s o r* — här även *V i c t o r i a r e g i a* och den heliga *L o t u s - b l o m m a n*, *N e l u m b i u m s p e c i o s u m* — *r h o d o d e n d r o n*, *a r a u c a r i o r* och andra varmhus-b a r r t r ä d, *a c a c i o r* m. fl. m. fl. fingo vi här se i de mest mångskiftande former.

Då regnet ej visade tendens att avtaga, hölls inne i palmhuset en kort överläggning och delade exkursionsdeltagarna sig nu i två grupper, av vilka den ena gav sig godvilligt och sökte sig till närmaste »tea-garden» i och för intagande av på programmet annonserat efter-

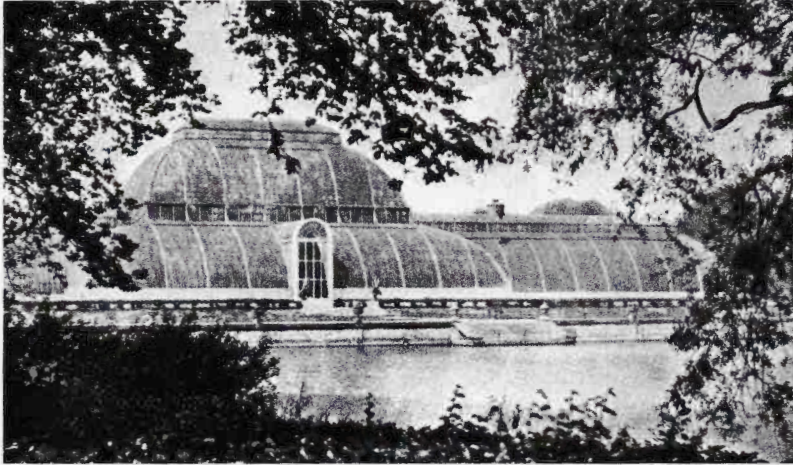

Fig. 8. Palmhuset i Kew Gardens.

middagsté och sedan för vidare befordran till hotellet, den andra åter — de mera dendrologiskt betonade, av färdledaren kallade »blötdjuren» — trotsade regnet för att under Mr DALLIMORES fortsatta ledning få något närmare studera Kew Gardens' oemotståndligt lockande arboretum.

Fig. 9. The Rock Garden i Kew.

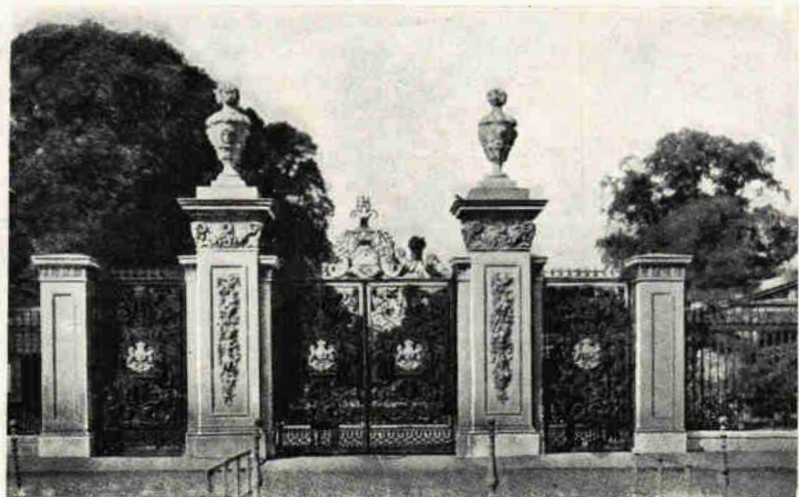

Fig. 10. Huvudingången till Kew Gardens.

Föga mer än en timme kunde nu anslås till arboretum-studier. Regnet påskyndar takten och tack vare den goda farten och de kortast möjliga uppehållen — utan några som helst störande fotograferingsförsök — hinna vi avverka en rätt så betydande del av det vidsträckta arboretum-området. *Azalea*-Garden (fig. 12), *Rhododendron*-Dell (fig. 13), *barrträd*, *ekar*, *almar*, *björkar* och *popplar* hinna vi härvid se på närmare håll; en hel del annat få vi på köpet i förbifarten.

Azaleorna och de i anslutning till dem inrangerade *magnoliorna* (fig. 11) liksom flertalet *rhododendron* (jmf. fig. 14) stå nu i sitt vackraste flor men spåren efter föregående veckas svåra frostnätter äro flerstädes starkt i ögonen fallande. Alla ömtåligare arter framvisa i mera exponerade lägen mer eller mindre brunsvedda blomsamlingar. Mest skadade visa sig i *Rhododendron*-dalen de där i vackra, upp till 4 m höga buskexemplar förekommande *kamelior* [*Thea (Camellia) japonica* (VIII)]; även på dem träffa vi dock i väl skyddade lägen helt oskadda, praktfulla blommor. Även om blomsterprakten kunnat vara rikare, gör *Rhododendron*-dalen — trots den i år allmänt försenade och av frosten delvis härjade blomningen — ett överväldigande, oförglömmeligt intryck. Jätteexemplar av *rhododendron* (*R. arboreum*) upp till 8 m:s höjd och å kalljord väl utvecklade *kamelior* vittna här kanske mera än något annat om sydligt klimat och godartade växtbetingelser.

Fig. 11. Blommande magnolior i Azalea Garden i Kew.

Trädgårdens »Pinetum» är en av de mest omfattande avdelningarna inom arboretum-området. Vi få även här se talrika bevis för London-traktens drivande klimat och snart sagt oanade hortikulturella möjligheter. Väl utbildade exemplar av en mängd ömtåliga barrträdsarter tala härvidlag sitt otvetydiga språk.

Fig. 12. Azalea Garden i Kew Gardens.

Av de mest ömtåliga barrträden förtjäna särskilt nämnas den *Tsuga*-liknande, från Chile stämmande taxacén *Saxegothæa conspicua* (VIII?); de i de tempererade regnskogarna hemmahörande, närmast om i d gran påminnande *Podocarpus*-arterna *P. saligna* (= *chilina*) [VIII?] från Chile, *P. alpina* (VIII?) från Tasmanien och N. S. Wales och *P. andina* (= *Prumnopitys elegans*) [VIII?] från Chile; den om cypress erinrande men av tretaliga barrkransar utmärkta, i södra Chile vildväxande *Fitzroya cupressoides* (VIII); det välkända kaliforniska jätteträdet, röd vedsträdet (Redwood), *Sequoia sempervirens* (VIII), skild från den avgjort mindre ömtåliga *S. gigantea* (VI), m a m u t t r ä d e t, genom sina om vissa silvergranars erinrande, åt sidorna riktade barr; den av långa (3—6 cm) och relat. breda, jämbrett lancettlika »barr» utmärkta, kinesiska *Cunninghamia lanceolata* (= *sinensis*) [VIII]; den även i Skåne å kalljord försökta¹, stor och bredbarriga, chilenska *Araucaria imbricata* (VII); den av långa, spolförmiga knoppar och långa (upp till 50 cm!) och spetsiga barr samt med starkt förlängd (ända till 5 cm lång) mittflik å kottetäckfjällen kännetecknade, kaliforniska silvergranarten *Abies venusta* (= *bracteata*) [VIII?]; den om *Pinus Jeffreyi* erinrande, långbarriga, kaliforniska *Pinus Coulteri* (VIII?); den likaledes kaliforniska och långbarriga *Pinus muricata* (VII?); den i Medelhavsområdet vildväxande, långbarriga *Pinus Pinaster* (VIII); m. fl. Jätteträd av *Sequoia gigantea* (VI) och den storkottiga, fembarriga, kaliforniska *Pinus Lambertiana* [(V)] äro även att nämna i detta sammanhang. En mängd av de även i Sverige med fördel odlade barrträdsarterna uppträdde här i exemplar av för svenska förhållanden okänd storleksordning. — På tal om barrträd må även nämnas ett exemplar av *Ginkgo biloba* [IV] (fig. 15), planterat vid ett av växthusen, ett träd av särskilt intresse, då det säkerligen representerar ett av de äldsta exemplaren av arten i Europa, planterat i Kew strax efter dess första introducerande från Japan år 1754.¹

En av trädgårdens mera omfattande och artrika avdelningar är även e k-avdelningen. Också här möta vi ett flertal mera ömtåliga och i svensk odling okända arter. Såsom sådana äro främst att nämna de vintergröna *Quercus*-arterna *Ilex* (VIII?), *suber* (VIII?), *coccifera* (VIII?) och *alnifolia* (VIII?), de två förstnämnda i trädform, de två senare mer eller mindre buskartade; av lövfällande arter förtjäna särskilt nämnas de båda trädarterna *Q. ægilops* (VIII?) och *Q. Mirbekii* (VII?).

Quercus Ilex trives synnerligen väl i trädgårdens torra jordmån och representerar näst barrträden det högsta vintergröna trädet därstädes

¹ Jmf. »Lustgården» 1922, sid. 71, fig. 8, och 1930, sid. 1, fig. 1.

¹ En av trädgårdens förnämligaste åldringar, närmast jämförbar med det omnämnda *Ginkgo*-exemplaret, är en *Sophora japonica* [V] (fam. *Leguminosæ*), ett av 5 originalträd, hemförda från Kina 1753, ett nu vederbörligen plomberat träd av imponerande storlek (fig. 16).

Fig. 13. Rhododendron Dell i Kew Gardens.

(fig. 17). Även den vintergröna korkeken, *Q. suber*, når här god utveckling. Den tredje vintergröna arten *Q. coccifera*, kermeseken, hemmahörande på de grekiska öarna, i Spanien och södra Frankrike, är såsom värdväxt för en inom färgindustrien högt skattad sköldlus av ej ringa ekonomiskt intresse. *Q. alnifolia*, på grund av sina som unga vackert brungula blad kallad guldek, är en sällsynthet, vildväxande på Cypern. *Q. ægilops*, valoniaeken, är särskilt anmärkningsvärd för sina kolos-

Fig. 14. Blommande *Rhododendron discolor* i Kew Gardens.

Fig. 15. *Ginkgo biloba*, planterad i Kew Gardens strax efter dess första introducerande från Japan 1754.

sala, ända till 4,5 cm långa ollon, fordom i stor omfattning importerade av färgare. *Q. Mirbeckii* från Spanien och norra Afrika utmärkes bl. a. av sina stora, vackra blad, som kvarsitta ända till efter jul. Inom ekavdelningen märkes slutligen även den värmekrävande *Lithocarpus (Quercus) densiflora* (VIII?), till skillnad från de egentliga ekarna utmärkt av uppräta, ej hängande, axlika hanblomställningar.

För trädgårdens alm-kvarter äro förutom de även i Sverige hårdiga *Ulmus*-arterna att nämna arter av de *Ulmus*-släktet närstående släktena *Planera* (VII?), *Hemiptelea* (V) och *Zelkova* (V, VI). — Av björkar och popplar voro knappast några för svenskt klimat och svensk odling helt främmande typer att anteckna.

Här och där inom arboretum-området har markbetäckningen — särskilt i mera naturliga bestånd av ek och bok — fått utveckla sig fritt och utgöres där över stora ytor av ymnig, just nu rikt blommande *Scilla nutans*. Så är särskilt förhållandet inom det relativt orörda skogsområdet Queen's Cottage Grounds, där marken under ekarna och bokarna är fullständigt täckt av en den vackraste blå blomstermatta (fig 19).

Några av årstidens rikast blommande lignoser utanför arboretum-området må här till sist med några ord omnämnas. Museernas och växthusens väggytor samt här och där förekommande murar och plank äro snart sagt allestädes överväxta med klätterväxter av olika slag. Vildvin, vin, clematis, blåregn och mur-

rik och man får nu allenast ana sig till den underbara blomsterprakt de med över halvmeterlånga blomklasar översållade buskarna under normala förhållanden skulle ha utvecklat. Mot en mur nära museet, där Mr DALLIMORE först mötte oss, står just nu en underbart vacker med blå blomklasar översållad *Ceanothus lævigatus* (fam. *Rhamnaceæ*) i sitt fullaste flor. — Som en dendrologisk sevärdhet må till sist nämnas den redan nu rikblommande *Rosa Hugonis* [V] (fig. 21), en även hos oss under senare år införd relat. härdig art med vackra, ljusgula blommor.

Det börjar redan skymma, då de uthålligaste svenska dendrologerna avtacka Mr DALLIMORE, som trots det oavbrutna regnet ej

Fig. 20. *Clematis chrysocoma* (= *Spooneri*) i rik blomning i Kew Gardens.
Foto: HERMAN WIKSTRÖM 20 maj 1935.

Fig. 21. *Rosa Hugonis* i blom i Kew Gardens.
Foto: HERMAN WIKSTRÖM 20 maj 1935.

Fig. 22. Fristående, med blommor översållad *Wistaria multijuga*. Kew Gardens.

tröttnat att föra oss an och för oss sakkunnigt demonstrera trädgårdens snart sagt oändliga, dendrologiska skatter. De till den vid huvudingången till trädgården väntande bussen sist anlända exkursionsdeltagarna göra — genomblöta som de äro — verkligen skäl för det dem givna hedersnamnet »blötdjur». På hotellet väntar midagen och efter vederbörlig omklädsel smakar oss nu även den engelska maten förträffligt.

Covent Garden Market.

Tisdagen den 21 maj blev en lång och händelserik, solig och underbar exkursionsdag. Redan kl. 6,45 på morgonen stå bussarna färdiga att taga emot oss för färd till Covent Garden Market, Londons förnämsta saluhall för partihandel med olika slags trädgårdsprodukter. Tisdagar, torsdagar och lördagar äro de förnämsta affärsdagarna, och då det i dag är en tisdag, bör sålunda tillförseln vara betydande. Och härutinnan bli vi sannerligen ej heller besvikna. Besöket på Covent Garden Market blev en verklig upplevelse.

»Med våra bussar åkte vi så långt det gick och sedan blev det promenad. Ju närmare man nalkades saluhallarna desto tätare stå fordonen, lastbilar men även hästskjutsar, packade på gatorna, en del rader åkdon vända mot, andra från saluhallarna. Vi kunna dock komma fram på trottoaren och mötas av chefen, Mr W. G. IRVING. Efter uppdelning i grupper med var sin ciceron börja vi rundvandringen.

Fig. 23. Covent Garden Market, London.
Foto: A. AHLQVIST 21 maj 1935.

Fig. 24. Från blomstermarknaden å Covent Garden Market.
Foto: A. AHLQVIST 21 maj 1935.

Om vi ibland tycka att våra torg äro översvämmade av varor, så är detta likväl ett intet mot vad man här får bevittna. Här kan man tala om massor av trädgårdsprodukter. I de väldiga hallarna, under vilka också finnas källare med hissar, finna vi allt möjligt exponerat: tomater, gurkor, meloner, vindruvor, persikor, äpplen, päron, morötter, bönor, blomkål, jordgubbar, fint förpackade, krusbärskart, förstklassig potatis, strängt sorterad, persilja säckvis, andra kryddväxter samt massor av snittblommor, björklöv, granris m. m., m. m. som inte ens kan uppräknas.

Påfallande är den stränga sorteringen av olika produkter, medan emballaget är ganska heterogent, utom för äpplen, som saluföras i vanliga standardlådor. För snittblommor synes man dock ha ett ensartat emballage: låga, breda lådor, vari blommorna ligga ordentligt nedlagda och kvarhållas av en eller flera nedtryckta tvärribbor. Plantor för utplantering saluföras jordslagna i mycket grunda, fyrkantiga smålådor.

Det är svårt att tränga sig fram mellan bärarna, som transportera varorna, vilket mest synes ske på huvudet, troligen av utrymmesskäl, men händerna kunna samtidigt vara upptagna av gods och även munnen — av en cigarrett. Allt tycks gå gemytligt till. Transporten från saluhallarna synes ske mycket med dragkärror, åtminstone för småpartier.

Någon torghandel synes inte förekomma, vilket inte hindrar att frukt m. m. försäljes i minut från kärror vid trottoarkanterna.»¹

Kl. 8,30 äro vi åter till frukost å hotellet och kl. 9 ånyo färdiga till start, nu med Hampton Court som närmaste mål.

Hampton Court.

Dagens exkursion är framför allt avsedd för besök å de kungliga slotten närmast V. om London: Hampton Court, Windsor och Fort Belvedere. Bussarnas väg går över Kingston och genom Bushey Park fram till det c. 25 km SSV om London belägna Hampton Court. Vid färden genom Bushey Park passera vi dess berömda allé av hästkastanjer (V), gamla ärevördiga, till stor del 200-åriga träd i fyrdubbla rader, alla just nu i sitt vackraste blomsterflor. Sedan gammalt har man här årligen sin »chestnutsunday», den söndag, då kastanjerna stå i sin vackraste blomning, då tusentals London-bor och andra närboende vallfärda hit ut för att njuta av den underbara anblicken av de tusen och åter tusen kastanjeblomspirorna. Jag vet ej, om föregående söndag var årets »chestnutsunday», men av dagens blomsterprakt att döma borde den tydligen ha varit det. Den mäktiga kastanjeallén säges mäta 1,000 m i längd,

¹ Ovanstående skildring av besöket å Covent Garden Market är hämtad från HERMAN WIKSTRÖMS utmärkta reseberättelse: »Med dendrologer på Englandsfärd», »Viola» 1935, n:r 23.

Fig. 25. Exkursionsdeltagarna gå genom den monumentala Trophy Gate in till Hampton Court.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 21 maj 1935.

Fig. 26. Hampton Court, fasaden mot väster.

Fig. 27. Hampton Court, del av det ursprungliga slottet: The Base Court.

vilket ingalunda låter otroligt. Av dendrologiskt intresse var här att se, vilken mångfald av olika typer, allé-kastanjerna representerade. Särskilt i fråga om blomningstid och lövsprickning samt blomklasarernas storlek, blomantal och blommfärg kunde en anmärkningsvärt stor variation konstateras. På de vidsträckta grässlätterna i parken vid sidan om allén gävo betande tamdjur och hjortar ytterligare liv åt den vackra tavlan.

Efter passerandet genom Bushey Park äro vi omedelbart framme vid Hampton Court, det största av de engelska kungliga slotten. Utanför den monumentala trädgårdsporten, Trophy Gate (fig. 25), stanna bussarna, och vi mötas här av Lieut.-Colonel CHARLES BRIDGE, Clerk of The British Council for Relations with other Countries, vilken tagit en så verksam del i utformandet av exkursionsprogrammet, samt av Superintendenten för de Kungliga parkerna och trädgårdarna Mr. W. J. HEPBURN, vilken sistnämnde tager ledningen under vårt besök i den berömda slottsträdgården.

De till det nuvarande Hampton Court hörande slottsbyggnaderna (fig. 26—29) äro av en för svenska förhållanden okänd omfattning. Den äldsta delen av slottet (fig. 27) byggdes i Tudorstil av Kardinal WOLSEY år 1514 och överlämnades av honom 1526 till HENRIK VIII. Denne ut-

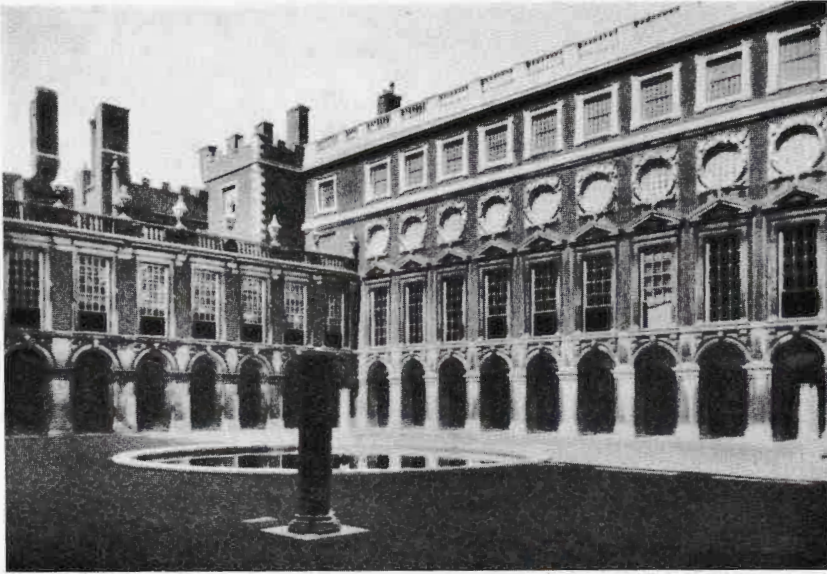

Fig. 28. Hampton Court, inre borggården: Fountain Court.

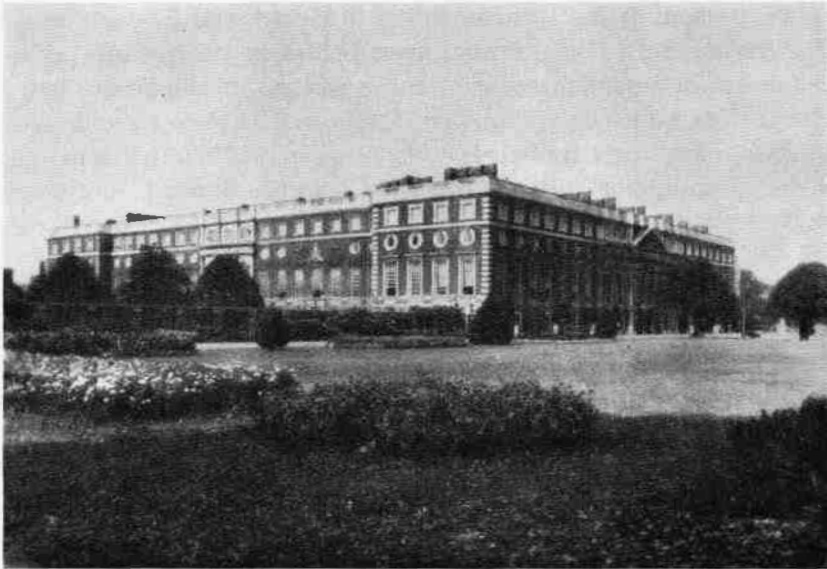

Fig. 29. Hampton Court från sydost.

Fig. 30. En av de solfjäderformigt utgående i d e g r a n s-alléerna vid Hampton Court.

Foto: L. VON HORN 21 maj 1935.

vidgade det, och under WILHELM III:s tid ett århundrade senare ändrades det och tillbyggdes ytterligare av SIR CHRISTOPHER WREN i italianiserande stil. Slottet, som ända till GEORG II:s tid var kungligt residens, är numera upplåtet till hem för vissa pensionärer i f. d. statstjänst.

Vi passera tvärs igenom slottet över borggården och beskåda i förbifarten det på ena slottsväggen befintliga, intressanta astronomiska uret och samlas sedan utanför slottet åt trädgårdssidan, där friherre HERMELIN delger oss en första orientering rörande de intressanta park- och trädgårdsanläggningarna. Från platsen, där vi stå, ha vi en utmärkt utsikt över den framför liggande slottsparken (pl. 1) med dess Versailles-perspektiv med en till synes oändlig mitt-axel med vattenbassänger och spelande vattenkonster och framåt och åt sidorna solfjäderformigt utgående, klippta i d g r a n s-alléer (jmf. fig. 30). Parken vid Hampton Court är en av de få ännu bevarade barockanläggningarna i England. En förnämlig liten avdelning i barockstil möter också strax V. om slottet i den där längs slottsmuren befintliga »The Knott Garden», en rektangulär, b u x b o m-infattad anläggning med inuti i olika mönster ytterligare planterad b u x b o m och däremellan t i m j a n [*Thymus vulgaris* (V)] och färgrika örter såsom lövkojor och penséer, *Primula malacoides* m. fl. Nedanför den västra terrassen möter åt söder »Henry VIII Garden», en »sunken garden» eller, som engelsmännen själva be-

Fig. 31. Den berömda w i s t a r i a n vid Hampton Court, här fullständigt
brunsvedd av vårfrosten.

Foto: A. AHLQVIST 21 maj 1935.

Fig. 32. Detaljbild, nedre delen, av den gamla w i s t a r i a n vid Hampton Court.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 21 maj 1935.

Fig. 33. Den gamla vinstocken — av år 1768 — vid Hampton Court.

nämna den, den holländska trädgården, säkerligen förebilden till senare tidens anläggningar av liknande typ. Anordningarna inom denna »sunken garden» framgår av pl. 2. En rund, av stenplattor inramad vattenbassäng intager centrum i den rektangulära anläggningen. Till bassängen leda tämligen breda, med oregelbundna stenplattor belagda gångar, och dylika bilda jämväl inramningen på såväl kort- som långsidorna. Statyetter och klippta idgranspyramider äro regelbundet inpassade utefter mittgången och i närheten av rektangelhörnen. Färgstarka perennbårder av olika slag skapa liv och färgglädje. Av de härvid ingående arterna märkas bl. a. gulblommig *Alyssum saxatile*, aklejor i olika färger, blåviolett *Aubrietia*, vit- och rödblommig *Bellis* med jättestora blomkorgar, högväxt, i vitrosa just nu blommande *Eremurus*, bländande vit *Iberis sempervirens* (V), svärdslliljor i olika färger, rikblommiga *Saxifraga*-arter, pioner och engelskodlade Darwin-tulpaner i vackert färgurval; som utfyllnad mellan perennerna har *Schizanthus* insatts.

Under promenaden hän till »The Knott Garden» och »Henry VIII Garden» ha vi passerat några av trädgårdens största dendrologiska

Fig. 38. Från c e d e r-skogen vid Sunningdale.
Foto: EBBA HOLMQVIST 21 maj 1935.

parken genomkorsa vi från olika sidor och njuta av anblicken av dess vidsträckta gräsmattor, välhållna och ideligen tuktade efter bästa engelska metod, samt av de ständigt varandra avlösande dendrologiska sevärdheterna. *Sequoior* och *araucarior*, *plataner* och *robinior*, *ekar* och *ätkkastanjer* i jätteformat imponera här i främsta rummet. Den oändligt långa avenyn, som från slottet söderut bildar huvudaxeln i den stora parkanläggningen, är något i sitt slag enastående. Huru gärna skulle vi icke velat stiga av bussarna för att mera i detalj få hängiva oss åt studiet av parkens många sevärdheter! Tiden tillät ej detta, och vi fingo vara tacksamma för allt vad vi under vår promenad i buss genom det vidsträckta området hunnit få en efter omständigheterna god om än relativt hastig överblick över.

Sunningdale—Fort Belvedere.

Som nästa punkt på dagens program står »besök i Sunningdale, där H. K. H. Prinsen av Wales mottager oss och visar sina stora

cedrar». Av alla exkursionsprogrammets lockande punkter är denna säkerligen för de flesta den mest lockande. I Windsor ha friherrinnan **EBBA PALMSTIERNA** och lantbruksrådet **M. VON WACHENFELT** anslutit sig till exkursionen, den sistnämnde för att, då svenske ministern i London, friherre **E. PALMSTIERNA**, var förhindrad närvara, föra oss an vid det förestående besöket.

På utsatt tid äro vi framme vid Sunningdale, där bussarna stanna på landsvägen nedanför en av parkgrindarna in till Sunningdales berömda *ceder-park*. Närmast vägen upptages området av lövblandskog med huvudsakligen bok och ek och underväxt av vackert blommande, högväxt *rhododendron*. Genom skogen gå vi den korta vägen fram till parkgrinden, där **PRINSEN** i egen hög person möter oss och på det mest älskvärda sätt själv tager ledningen (pl. 3). Innanför parkgrinden fortsätter lövblandskogen, och något längre fram i denna skymta vi redan på långt håll de begynnande *cedrarna*. Enstaka och i grupper eller mindre bestånd (fig. 38) stå de där snart i all sin glans tätt inför oss. Det är Englands största *libanoncedrar* [*Cedrus libanotica* (V)], vi här få göra närmare bekantskap med. Och fråga torde vara, om vi icke här rent av ha att göra med världens f. n. — åtminstone ur skoglig synpunkt — vackraste libanoncedrar (jmf. fig. 38, 39). Rakstammiga och högvuxna träd, till växten påminnande om de stoltaste furustammar, med en stamomkrets vid brösthöjd om ända till 564 cm (jmf. fig. 39, 40). Och en kubikmassa, uppskattad till över 1,000 kubikfot — ett jätteträd med 519 cm:s stamomkrets vid brh. hade på **PRINSENS** föranstaltande uppmäts och beräknats äga en kubikmassa på ända till 1,052 kubikfot! Och detta ej blott enstaka träd utan hela grupper av dylika — kubikinnehåll och stamomkrets meddelades för ett flertal av de största cedrarna —. Sådana praktträd av ett hos oss i Sverige å kalljord så gott som okänt träd hade vi ej vågat här drömma om. Även rent dendrologiskt sett syntes exkursionen redan nu hava nått höjdpunkten.

Längs parkvägen genom cederskogen, i vilken h. o. d. magnifika träd av *Quercus Ilex* äro inblandade, har *rhododendron* planterats och självsått sig (pl. 4), *rhododendron* av samma rödblommiga typ, som vi förut sett i skogsbrynet nere vid landsvägen. Infogade bland dessa förekomma ett betydande antal unga plantor av växlande, främmande typ. **H. K. H. PRINSEN** upplyser oss, att de flesta av dessa representera de senaste årens nyförvärv på *rhododendron*.

området, många av dem nya arter, vilka under de senaste åren hemförts från Ostasien. Några om magnolior snarare än om vanlig rhododendron erinrande former med jättestora blad voro bland dessa särskilt anmärkningsvärda. Det visade sig snart, att PRINSEN var en både intresserad och kunnig dendrolog; om de olika rhododendronformerna tycktes han hava en ingående kännedom. Det upplystes också senare, att han med egen hand under den gångna våren planterat ett par hundra rhododendron-plantor.

Fig. 39. En av de vackraste ceder-stammarna vid Sunningdale uppmättes.

Foto: SVEN A. HERMELIN 21 maj 1935.

Med H. K. H. som färdledare vandra vi genom skogen upp mot det ovanför liggande slottet — Fort Belvedere (fig. 42). Stolta och artrika perennrabatter kanta på ena sidan den upp för slottshöjden ledande parkgången. Sedan vi gått runt slottets baksida, leder PRINSEN oss bort till en såväl estetiskt tilltalande som praktiskt användbar

Fig. 40. Exkursionsdeltagarna samlade kring H. K. H. PRINSEN AV WALES framför den största libanonceern vid Sunningdale.

Foto: AGDA HAGLUND 21 maj 1935.

Fig. 41. H. K. H. PRINSEN AV WALES demonstrerar sina senaste rhododendronplanteringar.

Foto: EBBA HOLMQVIST 21 maj 1935.

Fig. 42. Exkursionsdeltagarna på väg upp mot Fort Belvedere.

Foto: A. AHLQVIST 21 maj 1935.

simbassäng, inramad av stenplattor och utanför dessa de härligaste tulpan-sängar, på tre sidor omgivna av murar och på den fjärde öppen med en här anlagd, stor, gräsbevuxen krocketplan. Uppe på terrassen framför slottet har en gammal milstolpe av sten blivit placerad i mitten av en rundel av kalkstensplattor (fig. 43) med i springorna inplanterade diverse örter, bl. a. den lågväxta, nu vackert blåblommiga *Houstonia coerulea* (fam. *Rubiaceæ*). Slottsväggarna äro nedåt klädda av diverse klätter- och spalierväxter (fig. 44); av rosor, som delvis redan börjat blomma, märkas Bardou Job (glödande röd), Lady Waterlow (laxröd med skär kant), Madame Edouard Herriot, Pauls Scarlet

Fig. 43. Fort Belvedere. Exkursionsdeltagarna samlade kring milstolpen å den med kalkstensplattor belagda rundeln å gårdsplanen; t. h. å bilden Mr. URQUHART.

FOTO: SVEN A. HERMELIN 21 maj 1935.

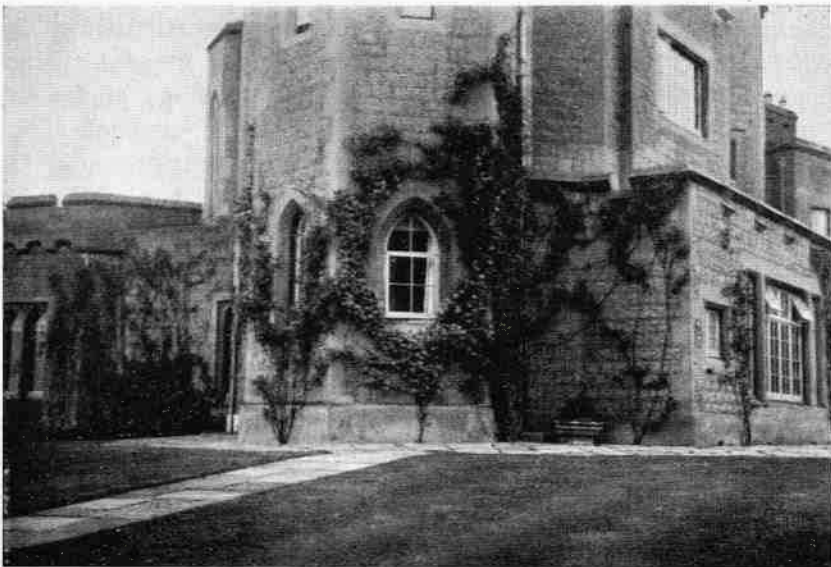

Fig. 44. Klängväxter å slottsväggarna vid Fort Belvedere.

Foto: NILS HOLMBERG 21 maj 1935.

Climber (lysande röd) och Souvenir de Claudius Denoyel (högröd); av andra klättrande arter antecknades den vintergröna, ömtåliga *Clematis Armandi* [VII eller VIII] (ej i blom), den vitblommiga *Jasminum officinale* (VII eller VIII), den rödgula *Lonicera Periclymenum belgica* Early Dutch Honneysuckle och blåregn [*Wistaria sinensis* (V)] samt som spalier päron och japansk kvitten [*Chænomeles (Cydonia) japonica* (V)].

Framför ingången till slottet stå långbord dukade med lockande förfriskningar, som vi på PRINSENS inbjudan låta oss väl smaka. En säckpipblåsare (fig. 46) i skotsk nationaldräkt går under tiden gravitetiskt fram och åter på gårdsplanen och framlockar ur sitt underbara instrument en välljudande taffelmusik.

Efter förfriskningarnas intagande visas oss till sist de åt andra sidan närmast slottet belägna parkanläggningarna. Vackert blommande magnolior, bl. a. ett rikblommande exemplar av den storblommiga *Magnolia Soulangeana* [V] (jmf. CARL G. DAHL, Odlingsvärda Magnolia-arter, »Lustgården» 1921, sid. 92), och till bladform och bladfärg varierande typer av den japanska lönnen [*Acer palmatum* (V)] få vi härvid se och beundra.

Tiden för uppbrott är nu inne. Med lantbruksrådet VON WACHENFELT som talesman samlas vi kring vår kunglige värd och framföra till honom uttrycken för vår djupt kända tacksamhet. Med ett fyrfaldigt svenskt hurra beledsaga vi våra sällsport uppriktiga tacksägelse. Då PRINSEN tager farväl, framhåller han sin glädje över att här ha fått ge uttryck åt den tacksamhet han alltjämt känner för den gästfrihet, som visats honom under hans Sverige-besök. Och då vi återvända till de strax intill väntande bussarna, följer han oss till dessa och står vinkande kvar, tills den sista bussen avgått. »The smiling Prince» har för visso från och med i dag även i de besökande svenska dendrologernas hjärtan — liksom i engelsmännens över huvud taget — intagit ett av de käraste rummen!

Från Fort Belvedere går exkursionens väg vidare mot Wisley. Vi passera under färden Buckhurst Park — en av oljekungen DETERDINGS domäner — berömd för bl. a. sin allé av sequoior [*Sequoia gigantea* (VI)] och cedrar. En sådan mängd av jättelika sequoior är även i England en sällsynthet och gjorde på oss alla ett överväldigande intryck. Från skogs- och parkområdena åt Sunning-

Fig. 45. Exkursionsdeltagarna bjudas på förfriskningar vid Fort Belvedere.
Foto: NILS HOLMBERG 21 maj 1935.

Fig. 46. Säckpipblåsare i skotsk nationaldräkt vid Fort Belvedere.
Foto: NILS HOLMBERG 21 maj 1935.

dale-hålet viker vägen av över den vidsträckta Chobham-heden, en typisk ljunghed, i vilken rikblommande gulltörne [*Ulex europæus* (VI)] över stora ytor uppträder beståndsbildande i exemplar om ända till över 3 m:s höjd. Då vi lämnat heden, taga vi oss en halvtimmes lunchrast i en lövskogsdunge och aväta där vår i korgar medförda lunch (fig. 47). Lövskogen utgöres till huvudsaklig del av ek och bok och som ett tredje karaktärsträd ingår äktkastanj [*Castanea sativa* (V)], som med sin självsådda återväxt här och där bildar täta snår i buskskiktet under träd Kronorna.

Wisley.

Som sista punkt på dagens program står besök i Royal Horticultural Society's trädgårdar i Wisley. Sedan vi efter lunchätandet ånyo bestigit bussarna, äro vi efter en halvtimmes ytterligare färd framme vid målet.

The Royal Horticultural Society stiftades år 1804 och här till syfte att främja vetenskaplig och praktisk hortikulturell verksamhet av olika slag. Sällskapets medlemsantal uppgår f. n. till över 32,000 och över 700 andra hortikulturella sammanslutningar äro anslutna till detsamma. Från och med 100-årsdagen av sin tillvaro (1904) besitter sällskapet eget hus i London, tillkommet genom subskription till 100-årsjubileets firande. En var för hortikultur intresserad person äger rätt till medlemskap i sällskapet; nya medlemmar inväljas på förslag av två förutvarande ledamöter. Medlemsavgiften utgör 1—4 guineas pr år. Sammanträden hållas vanligen var fjortonde dag i sällskapets lokaler i London. Vid sammanträden äro utställningar av blommor, frukt och grönsaker anordnade, till vilka alla trädgårdsodlare inbjudas att deltaga, och hållas föredrag av experter på trädgårdsodlingens olika områden. Sällskapet äger ett bibliotek på f. n. över 14,000 volymer. Genom sällskapets försorg kunna medlemmarna få sina trädgårdar besiktigade av kompetent besiktningsman; möjligheter givas också till erhållande av markanalyser etc. genom sällskapets kemiske konsulent. Sällskapet utger årligen en tidskrift, *Journal of the Royal Horticultural Society*, som utkommer med ett nummer varje månad och kostnadsfritt tillstalles sällskapets medlemmar.

En synnerligen viktig del av sällskapets arbete utföres vid dess trädgårdar i Wisley, vilka år 1903 kommo under sällskapets förvaltning. Arbetet vid Wisley står helt under kontroll av sällskapets president och styrelse och avser att utforma trädgården i sådan riktning, att den motsvarar hortikulturens alla fordringar och icke blott tjänar föreningsmedlemmarna till nytta och nöje utan även bidrager till den hortikulturella vetenskapens utveckling. Försök utföras här årligen med olika slag av trädgårdsväxter för utrönande av de inom respektive växtslag förekommande bästa arterna och formerna. Under försökens gång beskrivas och klassificeras de i desamma ingående sorterna. Demonstrationer av försöken

Fig. 48. Exkursionsdeltagarna bese anläggningarna närmast institutionsbyggnaderna vid Wisley.

Foto: A. AHLQVIST 21 maj 1935.

Fig. 49. Från murplanteringarna vid Wisley.

Foto: AGDA HAGLUND 21 maj 1935.

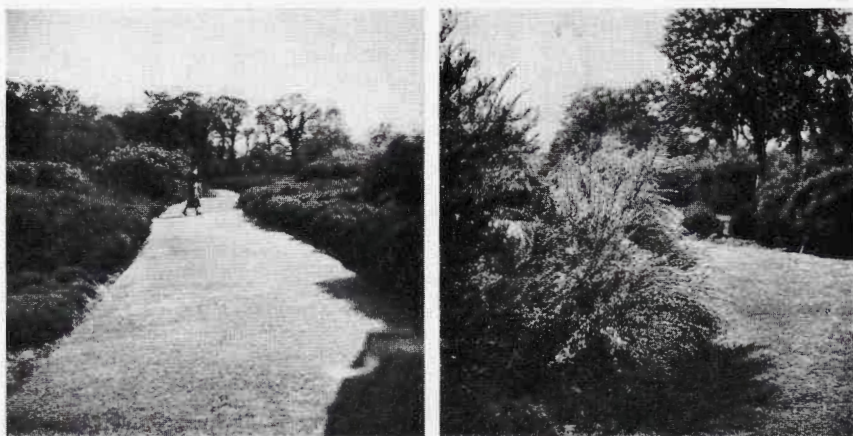

Fig. 50. Från busk-avdelningen vid Wisley; t. v. hedsträdgården med dess *ericacéer*, å bilden t. h. i förgrunden rikt blommande *Cytisus præcox*.

Foto: SVEN A. HERMELIN 21 maj 1935.

Bortom perennkvarteren vidtar en omfattande — 7 tunnland stor — buskavdelning (fig. 50) med inströdda mera lågväxta träd; ej mindre än omkring 8,000 olika arter och former skola här vara representerade. Under promenaden fram genom busk-trädavdelningen antecknades bl. a. följande intressantare arter och former:

Aesculus parviflora (V), en nordamerikansk, vackert blommande buske med långa vita blomklasar, blommande först i augusti månad, oberörd av vårfroster; arten odlad och härdig i Lunds botan. trädgård.

Berberis hakeoides (= *congestiflora*) [VIII?] en vacker, blågrå buske från Chile med runda blad, vackra gula blommor och blåa bär, rätt illa frostskadad.

Berberis Julianæ [V (VI)] känd jämväl från svensk odling (jmf. CARL G. DAHL i »Lustgården» 1926, sid. 152); oskadad.

Calluna vulgaris Serlei, utomordentligt vacker, högväxt, vitblommig form.

Catalpa bignonioides (V), känd från svensk odling, men även den här fullständigt frusen.

Choisya ternata [VII?] (jmf. ant. från Hampton Court sid. 59); oskadad.

Cotoneaster pannosa [VII eller VIII], en kinesisk vintergrön art av elegant växtsätt med undertill vita blad, vita blommor och röda frukter; oskadad.

C. serotina från västra Kina, vintergrön med mörkgröna blad, vita blommor och röda, ännu på våren kvarsittande frukter, likaledes oskadad.

Cytisus albus (V), *aurantiacus, præcox* [VI?] (fig. 50) och *supinus* (= *capitatus*) [V], de två förstnämnda nu vackert och rikt blommande,

med sina relativt stora, klarblå blommor, då skulle våra stenbergriktas med en verklig skönhetsdrottning!

Av dendrologiskt intresse var här att se, hurusom lågväxta lignoser i stort antal inpassats i stenbergsanläggningarna. Förutom även hos oss ej sällan såsom stenbergsväxter odlade *Juniperus*-arter, *Chænomeles* (*Cydonia*) *japonica* (V), *Cotoneaster*-arter, *Iberis sempervirens* (V), *Potentilla davurica* och *Thymus*-arter och -former förekommo här bl. a. *Tsuga canadensis* (V) *pendula* (lågväxt form med hängande grenar, bildande en tät och vid, rundad krona); *Arctostaphylos nevadensis* (lik vanligt mjölörns men med hängande ej rotsläande grenar); *Berberis empetrifolia* [VI?] (med ljunglika, vintergröna blad); *Daphne caucasica* [VI?] (vitblommig dvärgbuske med blommor i 15—20-blommiga huvud); *Genista hispanica* [VI] (jmf. i det föregående sid. 73) och *humifusa* (nedliggande med börkgröna, glänsande blad och gula blommor); *Muhlenbeckia complexa* [(V)] (nyzeländsk, vintergrön polygonacé, nedliggande med småbladigt, tätt bladverk); *Penstemon Scouleri* [V] (vintergrön, nordamerikansk halvbuske med stora, blåvioletta blommor); vitblommig *Rhododendron hemitrichotum* m. fl. lågväxta arter; *Skimmia Reevesiana* (= *Fortunei*) [VII?] (låg, vintergrön kinesisk buske med smala, läderartade, glänsande gröna blad med djupröda stenfrukter i rika fruktsamlingar; fam. *Rutaceæ*).

Ovanför The Rock Garden möter ett för stenbergsväxter särskilt avsett växthus, vari vi finna ett växtmaterial av om möjligt än mera bedårande slag. En mängd alpina dvärgarter hembära här skönhetspriset. De flesta arterna äro nog för oss samtliga förut okända, och det är med en viss tillfredsställelse, som vi i något enstaka fall konstatera föregående bekantskap, så exempelvis då vi här återfinna krukexemplar av den mellan stenplattorna å slottsgården vid Fort Belvedere å fritt land odlade, näpna *Houstonia coerulea* (jmf. i det föreg. sid. 65).

Borta i trädgården ett stycke nedanför stenberget är ett tält uppfört (fig. 52), där The Royal Horticultural Society bjuder oss samtliga på eftermiddagsté (eller kaffe) och härliga bakelser. Tiden är nu inne för uppbrott, men vi hinna på återvägen till bussarna som hastigast genomgå några av de stora, för kultur av diverse inomhusväxter avsedda växthusen. Utanför ett av dessa se vi på kalljord — i skydd mot husväggen — vackra exemplar av de mera extremt ömtåliga lignoserna *Buddleia globosa* (VIII?) en halvt vintergrön, från Peru stammande buske med små, välluktande, ljusgula blommor i täta, långskaftade, c. 2 cm stora blomhuvud, samlade i terminala, 10—20 cm långa, vipplika blomställningar, och *Grevillea sulphurea* en liksom *G. rosmarinifolia* i New South Wales hemma-

hörande art men till skillnad från denna gulblommig med blommorna samlade i korta, mera klotformiga, täta blomsamlingar.

Innan vi avresa, uttala vi till våra utomordentliga ciceroner och värdar vårt djupt kända tack och höja för dem och The Royal Horticultural Society ett kraftigt fyrfaldigt svenskt leve.

Från Wisley taga vi genaste vägen åter till London. Vi färdas fram genom omväxlande skogs- och parklandskap, här och där avbrutet av bebyggelse med tillhörande trädgårdar och planteringar. Nära Wisley passera vi en tall-skog med dominerande underväxt av örnbärken. Skogstypen är f. ö. vanligen att beteckna som en lövblandskog, där ek (IV) och bok (V) äro de dominerande trädslagen. I alla mera exponerade lägen ser man på dessa tydliga spår av vårfrostens härjningar; blad och ej sällan hela årsskott äro mer eller mindre fullständigt brunsvedda av kölden. I skogskanterna uppträder ofta järneken [*Ilex Aquifolium* (VI eller VII)] snårbildande. Stundom se vi här också rhododendronsnår i vacker blomning — om ej även här frosten varit framme och ställt till förargelse. Rikt blommande hagtorn bryter flerstädes vackert av mot skogens grönska. Cedrar och sequoior ha ej sällan planterats vid vägkanterna, och silhuetter av dylika se vi även här och där på längre avstånd inne i de förbiresta parkanläggningarna. Där lövblandskogen är som rikast ingå i denna förutom ek (IV) och bok (V) även lind, alm (IV), avenbok (V), sykomorlönn (V), hästkastanj (V) och äkta kastanj (V); murgröna [(V)] klättrar ofta i väldiga massor upp för trädstammarna och järneken (VI eller VII) dominerar mångenstädes helt i snår- och undre skogsskikten. De utefter vägarna ligande gårdarna ha i regel sina trädgårdar och planteringar väl avgränsade mot vägen medelst häckar, varvid främst hagtorn (IV), idgran (VI) och järnek (VI eller VII) använts som häckväxt, ofta så även storbladig liguster [*Ligustrum ovalifolium* (V)] och någon gång lagerkörs [*Prunus Laurocerasus* (VI eller VII)]. Röd hästkastanj [*Aesculus carnera* (V)] och rödblommig hagtorn äro här som till synes allestädes inom London-området särskilt omtyckta parkträd. Även robinior (V) och valnötsträd (V) ingå relat. ofta i planteringarna, i stor utsträckning frostskaade å de tämligen nyss utspruckna bladen. När-

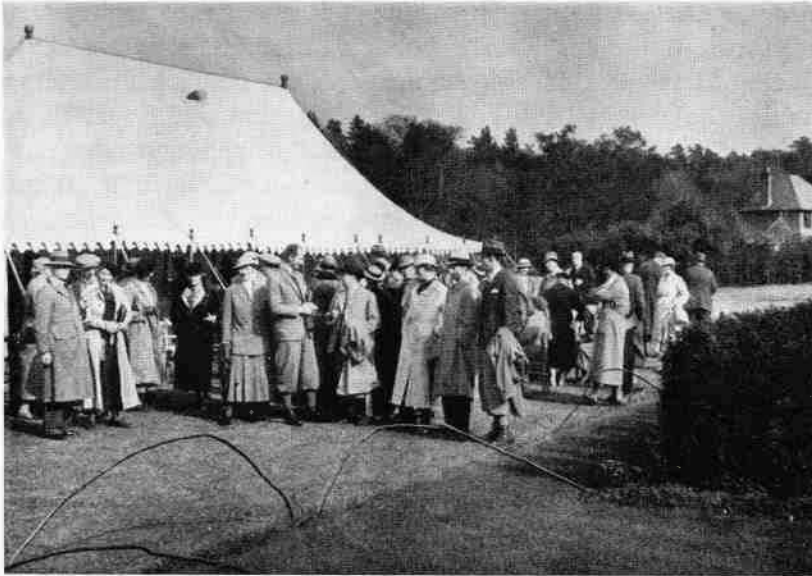

Fig. 52. Exkursionsdeltagarna efter tédrickningen i Wisley.

Foto: A. AHLQVIST 21 maj 1935.

mare London se vi h. o. d. rätt mycket björk (I—II) och även enstaka ask (V eller IV) — starkt frostskadad — som inslag i lövskogen. I Londons förstäder liksom ännu långt inne i staden äro bostadshusen omgivna av de typiskt engelska småträdgårdarna med en liten, av häckar inramad blomstertäppa ut åt gatan. Här liksom tidigare under exkursionens lopp lägga vi särskilt märke till husägarnas förkärlek för gulbladiga buskar och häckväxter; gulbladig liguster (IV) och gulbuxbom [(V)VI] äro härvid att nämna i första rummet.

Efter återkomsten till hotellet intages middagen kottarivis, och exkursionsdeltagarna söka sig så småningom ut i staden för att å teatrar och andra förlustelseställen studera London-livet.

Chelsea Flower Show.

Onsdagen den 22 maj gynnades av samma vackra, men dock ej så varma väder som gårdagens. Efter intagen frukost samlas vi kl. 8 på morgonen vid de utanför hotellet väntande bussarna i och för

avfärd till Chelsea Flower Show, Royal Horticultural Society's stora blomsterutställning, till vilken exkursionsdeltagarna samtliga välvilligt inbjudits. Hela förmiddagen var anslagen till besök å utställningen. Efter en knapp halvtimmes färd äro vi framme vid Royal Hospital Gardens, Chelsea, där utställningen avhållas, och mottagas där av sekreteraren i Royal Horticultural Society, Colonel F. R. DURHAM. I spridda grupper taga vi utställningen i närmare skärskådande.

Det är i dag första dagen, utställningen är öppen för allmänheten. Det högtidliga öppnandet hade ägt rum i går i närvaro av kungaparet, och tillträde till utställningen ägde då allenast ett begränsat antal medlemmar av Sällskapet mot lösande av särskilt inträdeskort till ett pris av 1 pund st. I dag är utställningen öppen för Sällskapets medlemmar från kl. 8 f. m. och för icke medlemmar först från kl. 12 midd. Gentilt nog hade exkursionsdeltagarna inbjudits att kostnadsfritt bese utställningen och detta redan från kl. 8 f. m., för att vi skulle hinna se det huvudsakliga av den omfattande utställningen, innan allmänheten kl. 12 strömmade till och gjorde det hart när oframkomligt inom de mest omtyckta utställningsavdelningarna.

Ur HERMAN WIKSTRÖMS förut citerade, utmärkta skildring av vår Engelskfärd i »Viola» — nu nr 24, 1935 — låna vi följande utdrag ur den av honom lämnade redogörelsen för »blomsterutställningen i Chelsea»:

»Det var, som utställningens namn angiver, huvudsakligast blommor, som exponerades, men det fanns dessutom mycket annat. Blommorna voro ordnade i flera tält. Det största, som bestod av flera sammanfogade tält, upptog en yta, som säkerligen uppgick till inemot 1 har. I detta tält, som på en gång kunde överblickas, fanns ett hundratal kollektioner, av vilka flertalet voro långt ifrån små. Trädgårdar, stenpartier, buxbomsfigurer, lagrar, trädgårdsmöbler och -prydnader voro ordnade i det fria, litteratur, småredskap o. d. i »bodar» utmed båda sidor av »Sundries Avenue».

Att efter endast fyra timmars besök skildra en utställning som denna är en omöjlighet. Vad som här kommer att sägas är endast en antydan om vad som fanns att se. Katalogen upptog 196 utställare av blommor o. d., därav många utställare i flera olika klasser, samt trädgårdar och stenpartier; 170 utställare av redskap, förnödenheter av alla tänkbara slag, litteratur o. d.; 19 utställare av trädgårdsritningar, modeller och fotografier, inrymda i ett särskilt tält, samt 6 olika institutioner med en mängd preparat o. d.

I ett av tälten hade de olika institutionerna ordnat sina uppvisningar. The Royal Horticultural Society's Gardens, Wisley, hade en åskådlig upp-

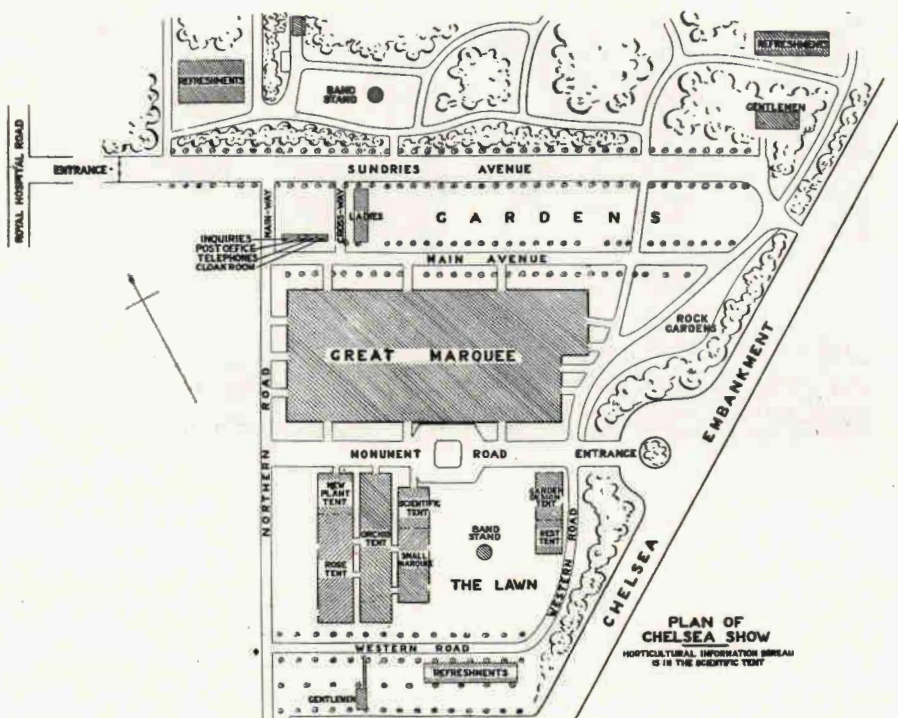

Fig. 53. Plankarta över utställningsområdet vid Chelsea.

visning av växtsjukdomar och insektsskador och deras bekämpande, pollinationsresultat m. m. Rothamsted Experimental Station visade diverse giftväxter från vilka gifter framställas till växtodlarnas tjänst. Ursprungs-orten angavs på kartor. The Experimental and Research Station, Cheshunt, Herts, visade sjukdomar och skadedjur på gurkor och tomater och East Malling Research Station, Kent, visade resultatet av undersökningar av olika åkommor hos krusbär. I samma tält, men som särskild avdelning, funno vi på bord anordnade miniatyrstenpartier, japanska småträd och buskar, avskurna blommor m. m.

Man vill knappast tro sina ögon när man kommer in i nästa tält, som innehåller uteslutande orchidéer. Tältet var efter våra förhållanden mycket stort och borden vid båda sidor voro överfyllda med orchidéer av en massa arter och sorter. Sådana utrop som Ah! och Åh! (från svenskar och svenskor) hördes lite varstades i tältet. Om man icke vetat det förut förstår man nu, att orchidéodlingen i England omfattas med ett särdeles stort intresse.

Ett lika stort tält intill innehöll endast rosor, såväl i kruka, som avskurna. Man förstår därav engelsmännens syn på saken: rosor kunna icke utställas vid sidan om andra blommor. Enbart detta tält kunde ha

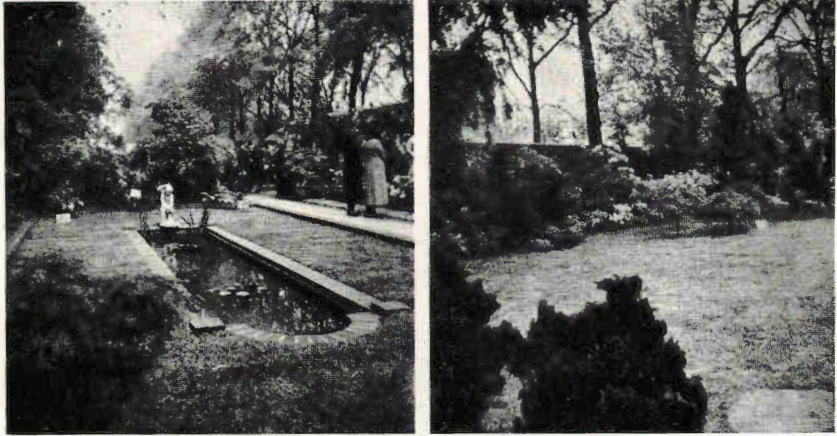

Fig. 54. Från R. Wallace & Co:s frilandsutställningar i Chelsea.

Foto: SVEN A. HERMELIN 22 maj 1935.

bjudit sysselsättning under en hel dag. Man häpnar över sortrikedomen och kvaliteten. Den jämförelsevis nya polyantharosen *Gloria Mundi* väckte stor uppmärksamhet med sin orange-scharlakansröda färg och vackra form; att i övrigt yttra sig om de utställda sorterna är möjligt endast för rosspecialister.

I det största tältet finna vi blommande prydnadsbuskar, perenna växter i massor, rhododendron, nejlikor, dahlior, 5-blommiga luktärter, liljor, lejongap, allehanda krukväxter, grönsaker, fruktträd i kruka, äpplen, jordgubbar m. m. Sutton & Son's grupp av växthusplantor från frö är imponerande och har för detta år erövat utställningens vandringspris: en praktfullt ornamenterad silverbägare, över en halv meter hög. Charters' grupp av krukväxter och blommor är inte heller några småsaker; denna firma erövrade vandringspriset i fjol. En ståtlig grupp är den stora samling av en gul calla, *Richardia Pentlandii*, som utställs av E. James, Esq., West Dean Park, Chichester.

Fogwills, Ltd, Guildford, Surrey, utställde en stor samling grönsaker, ordnade på sedvanligt engelskt manér, och såväl kvaliteten som sortriekedom lämnade intet att önska. Detsamma kunde sägas om en samling grönsaker från Cheadle Royal Mental Hospital, Cheshire.

Blackmore & Langdon, Bath, uppvisade knölbegonior i olika färger, vilkas blommor voro minst sagt »jätte». Priset på dessa varierar upp till 42 shillings! Samma firma hade även hängande knölbegonior, bland vilka antecknades *Betha*, laxrosa; *Carmen*, karmosinrosa; *Edith*, laxrosa; *Joan*, korallröd; *Mollie*, rosa-vit; *Stella*, röd. Priset på dessa varierade mellan 3 och 7½ shillings.

Utom *Delphinium* i jätteformat och delikata färger fanns *Lupinus polyphyllus* i både vanliga och ovanliga nyanser från flera firmor. En praktfull syn var *Rhododendron* från Knap Hill Nursery, Ltd., Woking

bom [likaledes såväl gul som grön; (V) VI], idgran (VI), hagtorn (IV), storbladig liguster (V), avenbok (V) och bok (V) (oftast mer eller mindre frostsklad) samt i mera enstaka fall lagerkörs (VI—VII) och *Aucuba japonica* (VII) (även den i olika bladfärg). Inne i prydnadsträdgårdarna ha diverse träd och buskar samt perenner av olika slag planterats. Av träd förekomma bl. a. blodbok (V) och rödbladig *Prunus ceracifera* *Pissardii* (V) — träd- och buskformer med från det normala avvikande bladfärg äro tydligen här som annorstädes inom London-området särskilt omtyckta! —, röd hagtorn, parklind (klippt eller oklippt), järnek (VI eller VII), idgran (VI) och cypress (olika *Chamæcyparis*-arter), av buskar solitärer av de i häckarna ingående arterna samt dessutom syrener, rosor (ofta på stam), rhododendron, *Cytisus*-arter m. fl. Av vanligast använda perenner äro främst att nämna på sk- och pingstliljor, tulpaner, *Scilla nutans* och *campanulata*, lackvioler, olika *Iris*-arter, lupiner, förgätmigej (*Myosotis silvatica*), *Polygonum cuspidatum* och andra högväxta, närstående arter, strutsbräken m. fl. Nästan varje trädgård har sin lilla »rock garden» med bl. a. *Alyssum saxatile*, *Aubrietia*, *Cerastium tomentosum*, *Cotoneaster*-arter, *Genista hispanica* (VI), *Iberis sempervirens* (V), olika arter *Phlox* och *Primula*, rosmarin, *Saxifragæ* etc. Husets väggar äro vanligen åt »front-garden» rikt klädda med klätter- och slingerväxter sådana som klängrosor, vildvin och clematis, blåregn [(V)], murgröna [(V)], kaprifol, *Actinidia kolomikta* (V eller IV) m. fl.

Intet uppehåll gjordes — tyvärr — för närmare besiktigande av någon av trädgårdarna — något sådant ingick ej i det på förhand i detalj uppgjorda och nu stricte fullföljda programmet. Ingen av exkursionens annars så flitiga fotografer kunde här bliva i tillfälle att taga någon bild för »Lustgården», som därför ledsamt nog ej kan med någon upplysande bild illustrera den här med nödvändighet också allt för magra texten.

Trent Park.

Dagens exkursion avslutas med besök å Sir PHILIP SASSOONS berömda Trent Park. Efter en knapp timmes bussfärd från Hampstead nalkas vi strax efter kl. 4 e. m. det över parkens vida gräsplaner på långt håll synliga slottet. En lång lind-allé leder från

parkgrindarna inåt parken, som här närmast infartsvägen hyser spridda smärre lövblandsbestånd med bok (V), avenbok (V), ek (IV) och hästkastanj (V) m. fl. samt underväxt av hagtorn (röd och vit), hassel (III?) och järnek (VI eller VII). Bortom och mellan lövbestånden möta vidsträckta gräsmattor-betesängar med enstaka eller gruppvis samplanterade träd — ek, avenbok och bok — ofta i jätteformat; en och annan jätte-sequoia [*S. gigantea* (V)] — jmf. pl. 6 — reser sig i mörkt majestät över lövträdkronorna. Massor av nu för länge sedan överblommade påskliljor vittna h. o. d. om den tidiga vårflorans här årligen återkommande blomsterprakt (pl. 6).

Nära slottet stiga vi ur bussarna och göra en rundtur genom de omfattande och omväxlande parkanläggningarna. Å slottsväggen se vi den från Wisley (jmf. sid. 69) bekanta *Ceanothus Veitchianus*, vars skönhetsvärde här blir oss om möjligt än mer uppenbart. I krukor utsatta lagerträd (*Laurus nobilis*) kanta de närmast slottet på tre sidor uppbyggda, på utsidan med klängrosor klädda terrasserna (fig. 56). Vid ena slottsgaveln är inlagd en rektangulär, av stenkant och gräsbårder inramad spegeldamm med botten av blåfärgad kakel, som förlänar åt vattnet en underbar azurblå färg. Utanför långsidornas gräsbårder äro breda perennrabatter anlagda med i huvudsak blåblommiga arter i stil med vattenfärgen: *Anchusa italica*, blåklockor, riddarsporrar, *Linum perenne narbonnense*, *Veronica Teucrium* o. a.; inblandade arter av annan blomfärg äro röd *Adonis autumnalis*, vitrosa *Eremurus*, *Lilium*-arter i olika färger, röd *Papaver orientale* m. fl. Omedelbart bortom spegeldammen är ett stilfullt orangeri uppfört och på dess vägg växa stolta spalierexemplar av den vintergröna, i södra U. S. A. vildväxande, av jättestora, glänsande blad utmärkta *Magnolia grandiflora* [(VII) VIII] (ej ännu i blom). Bortom orangeriet följer närmast ett parkområde med klippta häckar av idgran (VI) och bok (V) samt åt ena sidan en relativt nyplanterad dubbelallé av tvärklippt lind. Mellan alléträden löper en klippt gräsgång och utanför allén möter åt ena sidan en oklippt gräsmatta med inplanterade äppleträd och mellan dessa nu i olika färger vackert blommande *Darwintulpaner* (fig. 58), åt den andra sidan en av parkens största gräsplaner. Lindallén förer ned mot en över parkån uppförd bro (fig. 59), vars broräcke är fullständig överväxt

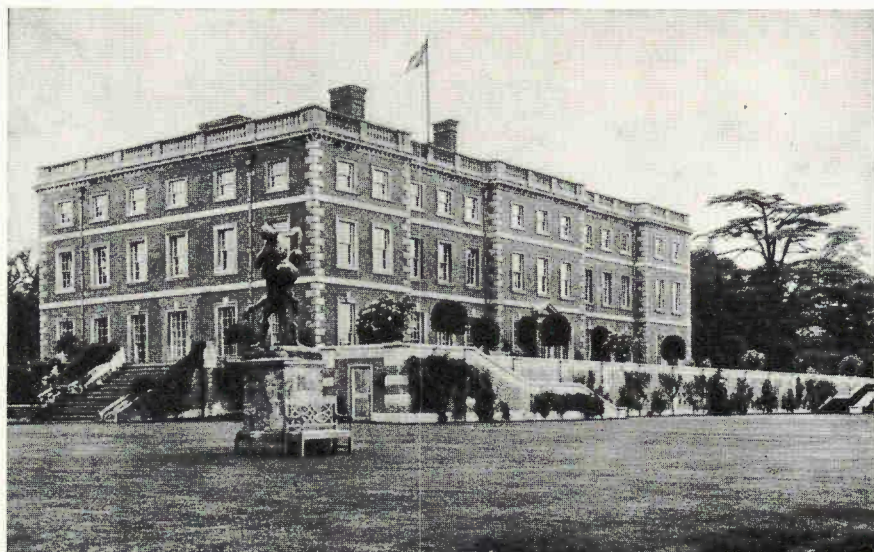

Fig. 56. Trent Park, slottet och norra terrassen.

av rikt blommande, men även här i blomställningsspetsarna frostskadad *Wistaria* [(V)]. Från bron har man en förtjusande utsikt över den av hängpilar och diverse andra lummiga lövträd vackert inramade ån (fig. 60). På andra sidan denna vidtager en intressant och innehållsrik sankmarksträdgård med bl. a. al och björk och i skuggan av dessa inplanterade snår av bambu (*Arundinaria*) samt hela bestånd av just nu vackert blommande *Primula japonica* (jmf. fig. 61) och den ännu rent vegetativa jätteliljan, *Lilium giganteum*; av andra här mötande arter må särskilt nämnas strutbräken (*Struthiopteris*), *Montbretia*, *Mecynopsis*-arter (planterade gruppvis), rikt blommande azaleor — alla här med mer eller mindre frostskadade blommor — samt jättebladiga exemplar av *Gunnera scabra* (fig. 62) och *Petasites officinalis*. I dammar i sumpmarken ha näckrosor och diverse andra vattenväxter uppdragits och på holmar mellan dammarna bl. a. vackert rödbladig *Acer palmatum* (V). Utåt den stora gräsplanen är ån fläckvis kantad av mäktiga *Ulex*-snår av en rikt och vackert blommande form med dubbla (fyllda) blommor [*Ulex europæus flore pleno* (VI)].

Ute på den stora gräsängen gå betande kor av säregen typ, en högländsras med långa, horisontellt från pannan utgående horn;

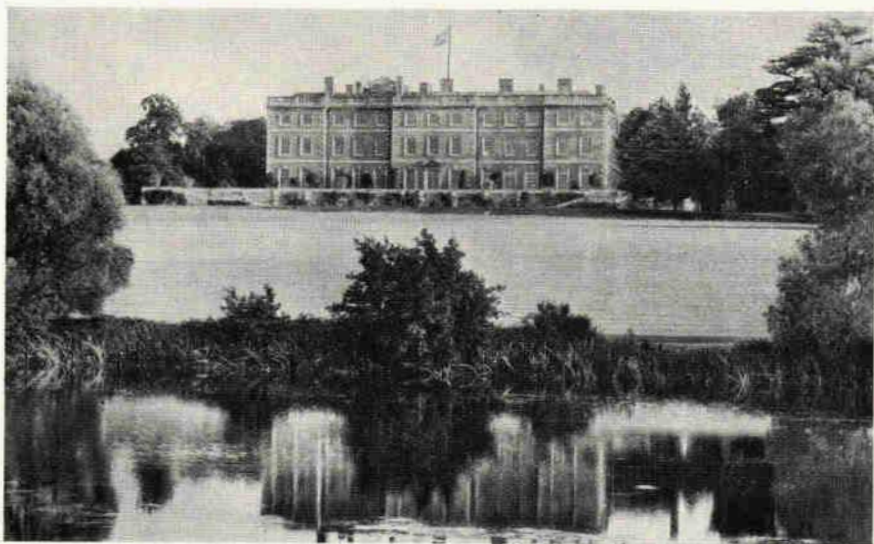

Fig. 57. Trent Park, utsikt från parken mot norra fasaden.

Fig. 58. Vackert blommande Darwin tulpaner i oklippt gräsmatta under blommande äppelträd; Trent Park.

Foto: A. AHLQVIST 22 maj 1935.

Fig. 59. Av blåregn överväxt bro i parken vid Trent Park.
Foto: L. VON HORN 22 maj 1935.

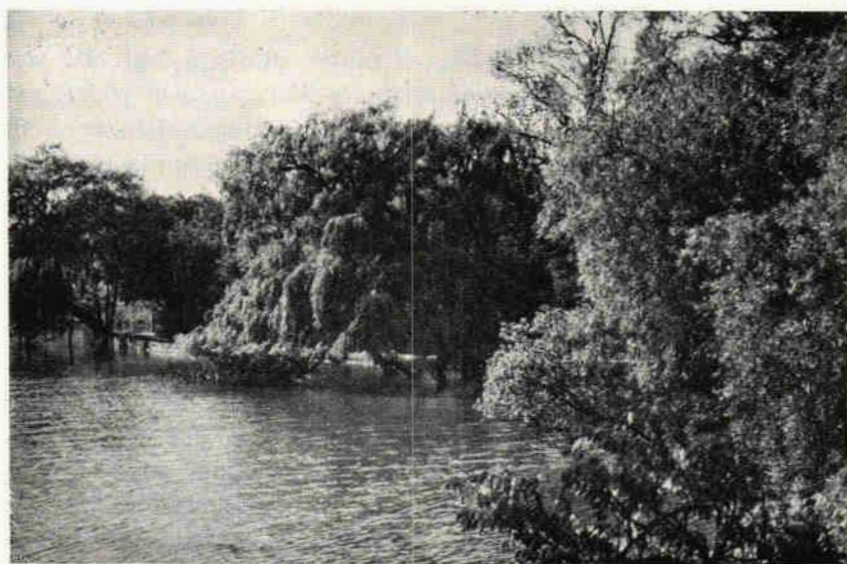

Fig. 60. Utsikt över den av hängpilarm. vackert inramade ån vid
Trent Park.
Foto: A. AHLQVIST 22 maj 1935.

Fig. 61. Al och björk med undervegetation av *Primula japonica* etc. i sankmarksträdgården vid Trent Park.

Foto: NILS HOLMBERG 22 maj 1935.

djuren gå här liksom annorstädes i trakten ute hela året. Då vi gå att se de egendomliga djuren på närmare håll, passa vi på att samtidigt något närmare studera gräsmattans sammansättning å den omedelbart intill betesängen befintliga, väl maskinklippta golfbanan. Av ingående gräs dominera engelskt rajgräs (*Lolium perenne*), kryppen (*Agrostis stolonifera*), rödsvingel (*Festuca rubra*), ängsgröe (*Poa pratensis* i relat. smalbladiga former) och vitgröe (*Poa annua*) med insprängd timotej och ängskavle (*Alopecurus pratensis*); vitklöver ingår enstaka—tunnsådd, fläckvis strödd; av »ogräs» äro revranunkel (*Ranunculus repens*) och krypnejde (*Sagina procumbens*) snart sagt allestädes närvarande. Genom ständigt återkommande klippning så gott som ända ned till markytan hålles växtmattan tät, och de i densamma ingående ogräsen framträda aldrig såsom sådana utan bidra allenast till täthetens och grönskans höjande. Motordrivna gräsklippningsmaskiner av bästa tänkbara konstruktion äro i ständig gång över de vidsträckta gräsplanerna, och när man en gång övergått samtliga, börjar man omedelbart på nytt på de först klippta. Den intensiva skötseln av gräsmattorna

Fig. 62. Från sankmarksområdet vid Trent Park; i förgrunden en bladrosett av *Gunnera scabra*.

Foto: PAUL JÖNSSON 22 maj 1935.

Fig. 63. Parti av parkområdet närmast ån vid Trent Park.

Foto: A. AHLQVIST 22 maj 1935.

och ej så mycket deras artsammansättning är här som annorstädes i de engelska parkerna i första hand avgörande för det uppnådda goda slutresultatet.

Längs ån vandra vi åter mot slottet för beseende av de på andra sidan detta belägna parkområdena. En ute på gräsplanen närmare slottet stående jätte-platan [*Platanus acerifolia* (V) VI] uppmättes i förbifarten till 525 cm i stamomkrets vid bröst höjd; de unga bladen voro här som så ofta även i mera skyddade lägen mer eller mindre brunsvedda av frosten. En över meter hög rosmarin-häck, (VIII?), nu i rik och vacker blomning, avgränsade en av parkterrasserna mot den nedanför vidtagande gräsplanen. Över grässlätten upp mot slottet ledde en gräsgång med i gräsmattan utgrävda, låga och breda, gräsklädda trappsteg (fig. 65 a).

Bakom orangeriet möta omfångsrika perennrabatter med huvudsakligen hög- och sensommarblommande arter. Saluförda vykort, utvisande rabatternas sommaraspekt, gav en god föreställning om den högsommarprakt, de snart nog skulle prestera. Som en märkvärdighet inom perennkvarteren i fråga är särskilt att nämna vackra exemplar av den värmekrävande busklupinen [*Lupinus arboreus* (VIII)]. I anslutning till perennrabatterna förekomma i dgrans-kvarter med vackra prov på engelsk, konstnärlig formklippning i väl utarbetade olika mönster (fig. 65 b). En ståtlig pergola av runda kalkstenspelare som stöd för av rikblommande blåregn [*Wistaria sinensis* (V)], vin och clematis överväxt listverk av trä avslutar åt ena sidan det

Fig. 67. Perennkantad gräsgång i fruktträdgården vid Trent Park; i förgrunden
Mr. G. A. URQUHART.

Foto: NILS HOLMBERG 22 maj 1935.

Fig. 68. Från perennrabatterna i fruktträdgården vid Trent Park.

Foto: NILS HOLMBERG 22 maj 1935.

Fig. 69. Med blomklasar översållat blåregnå växthusvägg vid Trent Park.
Foto: NILS HOLMBERG 22 maj 1935.

bok [V] (största trädet tvåstammigt och nedom förgreningsstället 0,5 m ö. m. 540 cm i stamomkrets), järnek [*Ilex Aquifolium* (VI ell. VII)], rikblommig och högväxt *Magnolia Alexandrina*, turkisk ek [*Quercus Cerris* (VI)] upp till 335 cm i stamomkrets vid brösthöjd, *Quercus Ilex* (VIII?) i flera kolossalexemplar, *Quercus palustris* [V] (höga träd), vanlig ek [*Quercus robur* (IV)] — ett av de största jätteträden 618 cm i stamomkrets vid brösthöjd —, lagerkors [*Prunus Laurocerasus* (VI—VII)], ovanligt högväxt och vacker robinia [*Robinia pseudoacacia* (V)] m. fl.

Strax efter 6 e. m. gå bussarna åter till London, dit vi anlända redan vid 7-tiden i lagom tid för att — för dem som så önska — efter middagen på hotellet hinna ånyo taga del i kvällens London-nöjen.

London—Staines—Woking.

Torsdagen den 23 maj ingick med samma solskensväder, som bestått oss alltsedan tisdagen. Då vi i dag starta en två dagars buss-tur söderut med övernattnig i Brighton, måste vi före frukosten kl. 8 packa om vårt bagage för de två dagarnas bortovaro från London. Efter intagen frukost äro vi kl. 8,45 klara för avfärd. Vi taga vägen

Fig. 70. *Wistaria sinensis* (överst t. v.), *Magnolia grandiflora* (bladen synliga under blåregn-s-klasarna) och *Choisya ternata* (blommande nedtill t. v.) å växt-husvägg vid Trent Park.

Foto: A. AHLQVIST 22 maj 1935.

SV-ut (jmf. kartan fig. 71) till Stains och Sunningdale och därifrån S-ut till Woking, där vårt första besök för dagen gäller de berömda Knap Hill Nurseries.

Vi passera genom City och West London och följa Bath Road genom de närmast London tätt varandra avlösande industrisamhäl- lena, trädgårdsstäder i smått med sina trädgårdar kring husen erin- rande om Hampstead. Sedan vi genomrest den vid Brents inflöde i Thames belägna fabriksstaden Brentford, mötas våra blickar av en under föregående tre dagars färder okänd syn: med vårsäd besådda fält, vittnande om landets här för visso ej föraktliga jordbruksmöjlig- heter. Redan före Brentford ha vi sett handelsträdgårdar med tillhö- rande grönsaksodlingar av betydande omfattning. Och ännu större sådana — med vitkål som den främst odlade trädgårdsväxten — ansluta sig här flerstädes till sädesfälten. Så även plantskolor och fruktträdgårdar (ä p p l e n). Här och där utefter vägen synes *Sarothamnus scoparius* stå i rik blomning. Rader av vitpil (I) mar- kera stundom ägo- eller skiftesgränserna, och i pilkronorna lägger man nästan undantagslöst redan på långt håll märke till rikligt före-

kommande, karakteristiska, stora och mörka, knutformiga gallbildningar, av allt att döma den av Ross' såsom förorsakad av akariden *Phyllocoptes parvus* beskrivna gallbildningen. Förbipasserade kyrkogårdar falla starkt i ögonen genom sina lysande vita kors och gravstenar, härigenom liksom till sin anläggning i övrigt helt avvikande från våra svenska begravningsplatser. Ett stycke bortom Brentford leder vägen omedelbart förbi omfattande vattenbassänganläggningar tillhöriga de vattenverk, som förse västra London med vatten. De kring bassängerna uppförda jordvallarna äro tätt planterade med l a g e r k ö r s (VI—VII) h a r r i s, h a g t o r n (IV) och *Acer Negundo* (II ell. I) etc. Vid Staines fara vi över Thames och fortsätta över Egham mot Sunningdale. Vackert blommande h a g t o r n (IV) i anmärkningsvärt vacker trädform och rikt gallbärande pilar annoteras speciellt för området mellan Staines och Egham; engelsk alm (*Ulmus procera*) och hästkastanj (V) äro här alléträden framför andra. Inom sistnämnda samhälle se vi unga, vackra träd av himalajaceder [*Cedrus Deodara* (VII?)]; f. ö. observera vi här som så ofta annorstädes i parker och planteringar röd hästkastanj [*Aesculus carnea* (V)] r ö d h a g t o r n, i d g r a n (VI), c y p r e s s e r, l i b a n o n c e d r a r [(V)] och engelsk alm. En av Eghams sevärdheter är den av pillerfabrikanten TH. HOLLOWAY stiftade högskolan för kvinnor, Royal Holloway College, en del af University of London, på vilkens härvaro vi göras uppmärksamma i förbifarten. I en större park ett stycke längre bort utefter vägen mot Sunningdale se vi s e q u o i o r i olika åldrar — de största av verkligt imponerande storlek — ståtliga c y p r e s s e r och höga, välformade exemplar av *Araucaria imbricata* (VII). Då vi färdas utefter stranden av Victoria Water äro vi inne i skogsmark, å den lägre liggande marken yngre kulturskog av t a l l (II) och g r a n (II), den senare med årsskotten allmänt frusna, och ovanför barrplanteringarna vacker lövskog av huvudsakligen b o k (V), e k (IV), ä k t k a s t a n j (V) och s y k o m o r l ö n n (V) med underväxt av j ä r n e k (VI ell. VII) och med högt upp i lövträdskrönorna klättrande, rikt fertil m u r g r ö n a [(V)], även yngre kulturskog av b j ö r k (I—II) förekommer här. Vid Sunningdale se vi på avstånd PRINSENS AV WALES underbara c e d r a r och vika här av på

¹ H. Ross, Die Pflanzengallen (Cecidien) Mittel- und Nordeuropas, Jena 1911, sid. 255.

det vidsträckta området. För besöket hade denne låtit särskilt tryckå en förteckning över de förnämsta dendrologiska sevärdheterna å Knap Hill, upptagande 27 olika arter och former med för var och en angivna mått å stamomkrets och stamhöjd, ett elegant litet vitt dubbeluppslag med på framsidan tryckt »Visit of the Swedish Dendrological Society on Thursday, 23rd May, 1935», en av samtliga exkursionsdeltagare livligt senterad uppmärksamhet, som var oss till stort gagn under vår rundtur genom de högtintressanta anläggningarna.

Knap Hills, f. d. Anthony Waterrers, plantskolor äro särskilt kända för sin *rhododendron*. Trädgårdens »Rhododendron Walk» om nära en halv engelsk mils längd är underbar; när *rhododendron* och *azalea* stå i sitt flor, förete de en anblick som i blomsterprakt näppeligen kan överträffas. Tyvärr hade den sena och kalla våren i år haft till följd, att utvecklingen var så försenad och därtill störd av frosten, att vi ej kunde få den rätta bilden av blomsterprakten. Trots detta gjorde de underbara anläggningarna på oss alla ett oförlömmeligt intryck. Förutom *rhododendron* och närstående växtslag — *ericacéer* i allmänhet — inrymmer trädgården ett hart när oändligt antal träd och buskar. Av de kataloger över växtmaterialet, som tilldelades oss, framgick detta med all önskvärd tydlighet. Årligen utges en särskild katalog över »Rhododendrons, Azaleas, Heaths» (Ijung), och i denna upptager förteckningen för året på arter och former ej mindre än 51 sidor. Knap Hill har länge ansetts äga en den mest fullständiga samling härdiga *rhododendron* och *azalea*, en samling som årligen utökas med allt värdefullt nytt i arter och hybrider. Samlingen innehåller f. n. enligt årets katalog — förutom en mängd *azalea* — ej mindre än 250 hybrider och 175 olika arter *rhododendron*. Även av andra lignoser kan den dendrologiskt intresserade här få snart sagt allt, vad han kan önska sig. Den senaste katalogen över »Trees and Shrubs, Climbing Plants, Conifers and Hardy Bamboos and Grasses» innehåller en tättryckt förteckning på arter och former på 78 sidor; för varje art meddelade uppgifter om hemland och viktigare karaktärer göra de innehållsrika katalogerna särskilt värdefulla. Så som Knap Hill-området nu är utformat, är det en sannskyldig botanisk trädgård med ett flertal arter i verkliga praktexemplar, i några fall rent av de vackraste exemplaren av arten i fråga i England. Att så verkligen är förhållandet framgår av den besöket till ära tryckta förteckningen över de största, 1931 uppmätta träden, vilken förteckning här avtryckes in extenso:

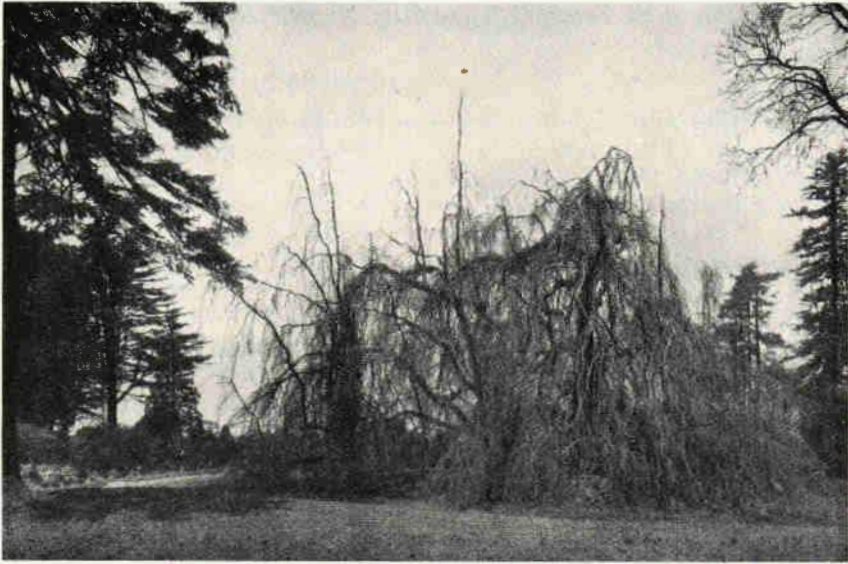

Fig. 72. Den stora h ä n g b o k e n vid Knap Hill; vinterbild.

Fig. 73. Den stora h ä n g b o k e n vid Knap Hill; detaljbild.

Foto: NILS HOLMBERG 23 maj 1935.

»Dimensions of Trees at Knap Hill, Measured by Mr. Bruce Jackson in June, 1931:

	Girth at 5 ft.	Height
<i>Quercus Phellos</i> (V)	8,5 ft.	65 ft.
	9,3 ft.	65 ft.
<i>Corylus Colurna</i> (V)	7,6 ft.	40 ft.
<i>Quercus palustris</i> (V)	8,9 ft.	76 ft.
	7,9 ft.	75 ft.
<i>Pinus Laricio</i> (IV)	6,5 ft.	103 ft.
	8,5 ft.	93 ft.
<i>Cupressus thyoides leptoclada</i> (III)	18 ft.	
<i>Pinus sylvestris</i> var. <i>nana</i> (II)	48 ft. circ.	14 ft.
<i>Sequoia sempervirens</i> (VIII)	16,7 ft.	76 ft.
<i>Liquidambar styraciflua</i> (V)	7,1 ft.	75 ft.
<i>Prunus Padus</i> (III?)	5 ft.	49 ft.
<i>Taxodium distichum</i> (V)	9,4 ft.	85 ft.
<i>Picea pungens glauca</i> (I)	4 ft.	41 ft.
<i>Ginkgo biloba</i> (IV)	7,9 ft.	71 ft.
<i>Aegle sepiaria</i> (VI)	14 ft.×10 ft.	
<i>Acer palmatum</i> (V)	55,8 dia., largest arm 5 ft., 3,5 ft. ground level.	
<i>Fagus sylvatica heterophylla</i> (V)	9,5 ft.×78,6 ft.	
<i>Pinus monticola</i> (V)	6,6 ft.×90 ft.	
<i>Magnolia acuminata</i> (V)	6,9 ft.×60 ft.	
<i>Magnolia glauca</i> (V)	2,10 ft.×35 ft.	
<i>Abies cephalonica</i> (V)	9,4 ft.×86 ft.	
<i>Ilex latifolia</i> (VIII)	2,9 ft.×34 ft.	
<i>Fagus sylvatica purpurea</i> (V)	12,2 ft.×80 ft.	
<i>Quercus Turneri</i> (<i>Ilex</i> × <i>pedunculata</i>) ...	9,3 ft.×71,6 ft.	
<i>Parrotia persica</i> (V)	40 ft.×20 ft.	
<i>Sophora japonica pendula</i> (V)	6,4 ft. at 3 ft.×36 ft.	
<i>Sequoia gigantea</i> (VI)	14,11 ft.×96 ft.	
<i>Quercus velutina</i> (IV)	9,5 ft.×67 ft. dia.	
<i>Fagus sylvatica pendula</i> (V)	332 ft. circ. 114 ft. dia.»	

De i förteckningen upptagna jätteträden uppsöktes vart och ett för sig — på få undantag när —, och kamerorna kommo här till flitig användning. Ett av de mest imponerande träden var otvivelaktigt den stora h ä n g b o k e n [*Fagus sylvatica pendula* (V)] (pl. 7, fig. 72, 73), ursprungligen ett enda exemplar som med sina nedhängande och vid marken rotsläande och därifrån stamlikt uppväxande och återigen hängande grenar nu bildade ett helt bestånd av det mest fantastiska utseende. De ståtliga *sequoiorna* beskådades givetvis på nära håll, så särskilt den jättestora *Sequoia sempervirens* [VIII] (pl. 8),

Fig. 74. *Ginkgo biloba* (mitt på bilden) och *Quercus Turneri* (t. v.) vid Knap Hill.
Foto: SVEN A. HERMELIN 23 maj 1935.

denna på grund av sina stora fordringar på klimatet i svensk odling omöjliga *sequoia*-art men trots detta här utvecklade i jätteformat — något över 23 m hög och 509 cm i stamomkrets vid brösthöjd. Det största *Sequoia gigantea*-trädet [VI] (pl. 9) höjd uppgick till 29,3 m. Trädgårdens högsta *Ginkgo biloba* (fig. 74) om nära 22 m:s höjd väckte givetvis allmän beundran. Av de många *ek*-arterna intresserade särskilt den halvt vintergröna *Quercus Turneri* (fig. 74 t. h.), en förmodad hybrid mellan den utpräglade vintergröna *Q. Ilex* (jmf. fig. 75, det mörka trädet t. v.) och den vanliga *stjälken*. En intressant barrträdsform representerar den under namnet *Pinus sylvestris* var. *nana* (II) i den tryckta förteckningen upptagna *tall*-formen; såsom av närstående bilder (fig. 76 och 77) framgår, är denna närmast att hänföra till den av klotformigt växtsätt och ytter-

Fig. 75. *Quercus Ilex* (t. v. —typisk silhuettbild av det vintergröna trädet med dess mörka grönska —) och *Cedrus libanotica* (t. h.) vid Knap Hill.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 23 maj 1935.

ligt rikt och tätt förgrenade grenar kännetecknade f. *globosa* HORT., en form som är funnen vildväxande även i vårt land.¹

Flera i förteckningen ej medtagna arter fångade givetvis ävenledes vårt intresse. *Ilex Aquifolium* (VI ell. VII) förefanns i ett osedvanligt rikt sortiment; av de många olika formerna fäste sig kanske en rikt fruktbärande hängform — *Ilex Aquifolium pendula* — starkast i minnet. Av *Araucaria imbricata* [VII] (pl. 10) uppmättes exemplar — av underbart vacker skapnad — med en brösthöjdsvidd om 198 cm. Ett solitärträd av *Cercidiphyllum japonicum* [IV] (fig. 81) med väl utvecklad krona av betydande vidd visade, vilket skönhetsvärde denna även hos oss relat. härdiga art verkligen representerar.² Av i svensk odling okända eller sällsynta och mer eller mindre oprövade arter förtjäna särskilt nämnas: den på bar kvist blommande, vackert vitblommiga, nordamerikanska hamamelidacén *Fothergilla monticola* [V] (fig. 82; jmf. CARL G. DAHL i »Lustgården» 1926, sid. 159); den storblommiga ostasiatiska *Cornus Kousa chinensis* [V] (fig. 83); den ömtåliga, kinesiska, här som annorstädes — Hyde Park och Wisley — illa frostska-
dade *Davidia involucrata* [VI ell. VII] (fig. 84) (fam. *Nyssaceæ*), främst karakteriserad av sina stora, ända till 16 cm långa, vita höglblad, omgivande

¹ Jmf. N. SYLVÉNS framställning av underavd. *Gymnospermæ* i Hartmans handbok i Skandinavien flora redigerad av OTTO R. HOLMBERG, h. 1, Stockholm 1922, sid. 55.

² Om *Cercidiphyllum japonicum* på Alnarp se CARL G. DAHL i »Lustgården» 1926, sid. 148—149.

Fig. 76. *Pinus silvestris globosa* vid Knap Hill.
Foto: AGDA HAGLUND 23 maj 1935.

Fig. 77. *Pinus silvestris globosa*, detaljbild av föreg.
Foto: NILS HOLMBERG 23 maj 1935.

Fig. 78. *Fagus silvatica heterophylla* med 20,4 m:s krondiameter; Knap Hill.
Foto: A. AHLQVIST 23 maj 1935.

Fig. 79. *Sophora japonica pendula*, 11 m hög, vid Knap Hill.
Foto: NILS HOLMBERG 23 maj 1935.

Fig. 80. Knap Hill Nursery; i olika form klippt i d g r a n.

Foto: A. AHLQVIST 23 maj 1935.

de på långa, fina skaft hängande blomhuvudena; *Magnolia acuminata* [V] (fig. 85) här visserligen illa frostskadad, dock ej så starkt som i Wisley.

Med anledning av de å olika arter här iakttagna frostskadorna utspann sig en stunds diskussion rörande anledningen till, att hos oss härdiga arter i flera fall innevarande vår söder om Londons breddgrad visat starkare frostsador än många i svenskt vinterklimat icke härdiga arter. Förklaringen härtill är av allt att döma att söka i den omständigheten, att vi i de här ifrågavarande härdigare arterna ha att göra med mera nordliga typer, vilka på grund av sin tidiga knopp-skjutning med därpå följande långsamma skottutveckling på våren vid tiden för majfroster befundo sig just på ett för kyla synnerligen känsligt stadium, under det att mindre härdiga, sydligare former i flera fall vid denna tid ännu icke nått så långt i utveckling, att frosten kunnat anställa någon skadegörelse. Erfarenheter från vid Svalöf på våren utförda frysningsförsök med träd och buskar av olika härdighetstyp giva stöd åt en sådan förklaring.¹ Att sydliga, vid tiden för lövsprickningen blommande arter, vilka befunnit sig i blomning just

¹ Jmf. N. SYLVÉN, Hittills vunna resultat av frysningsförsök med träd och buskar vid Svalöf. »Trädgårdsodlingen i Sverige.» Hyllningskrift tillägnad Carl G. Dahl på sextioårsdagen den 17 juni 1935. Stockholm 1935. Sid. 277 o. f.

Fig. 81. *Cercidiphyllum japonicum*. (Efter senaste Knap Hill-katalogen.)

Fig. 82. *Fothergilla monticola*. (Efter senaste Knap Hill-katalogen.)

Fig. 83. *Cornus Kousa chinensis*. (Efter senaste Knap Hill-katalogen.)

Fig. 84. *Davidia involucrata* Vilmoriniana. (Efter senaste Knap Hill-katalogen.)

vid tiden för de inträffade majfrosterna, fått blommorna mer eller mindre allvarsamt skadade, strider ju ej mot en dylik tolkning.

Några mera rent floristiska annotationer må till sist göras från Knap Hill-trädgården. Här liksom redan tidigare under föregående dagars exkursioner syntes den i Sverige på endast en lokal i Skåne vildväxande, vackra lilla klovickern (*Ornithopus perpusillus*) vara en relativt vanlig växt. Ett allmänt förekommande ogräs överallt i plantskolorna och på all grävd mark var den saftigt gröna, med karakteristiska, sammanväxta stjälkblad under blomställningen försedda portulacacén *Claytonia perfoliata*, en från Nordamerika

Fig. 85. *Magnolia acuminata* i rik blomning. (Efter senaste Knap Hill-katalogen.)

ursprungligen som gröngödningsväxt införd, nu till synes fullt naturaliserad art.

Knap Hills dendrologiska rariteter kunde omöjligen nöjaktigt studeras på den korta tid — cirka 1 ½ timme — som här stod till vårt förfogande. Men andra lockande programpunkter väntade, och vi måste med nödvändighet på programenlig tid göra uppbrott. Tack vare Captain JENKINSONS utmärkta ledning hade vi på vår rundtur genom de omfattande anläggningarna fått se det mesta möjliga; från uppriktigaste hjärtan gingo också de tacksägelser, som före avfärden till honom uttalades.

Knap Hill—Petworth.

Från Knap Hill går färden vidare söderut över Guildford mot Petworth. Ett stycke bort från Knap Hill passera vi förbi Brookwoods vackra kyrkogård med imponerande solitärträd i stort antal av *Sequoia gigantea* (VI), *Araucaria imbricata* (VII), *Cedrus libanotica* [(V)] och *atlantica glauca* (VI), *Chamæcyparis* m. fl. Vid Guildford komma vi in i kritbergsområdet och följa söder om staden en ås, i vilken en skärning framvisar den vita kriten. Tydligen ha vi nu kommit in i ett mera jordbruksbetonat område; enstaka sammanhängande åkerfält med bl. a. insädd av vete utvisa detta. Uppkomna på åsens krön få vi en vidsträckt utsikt över det vackra landskapet med

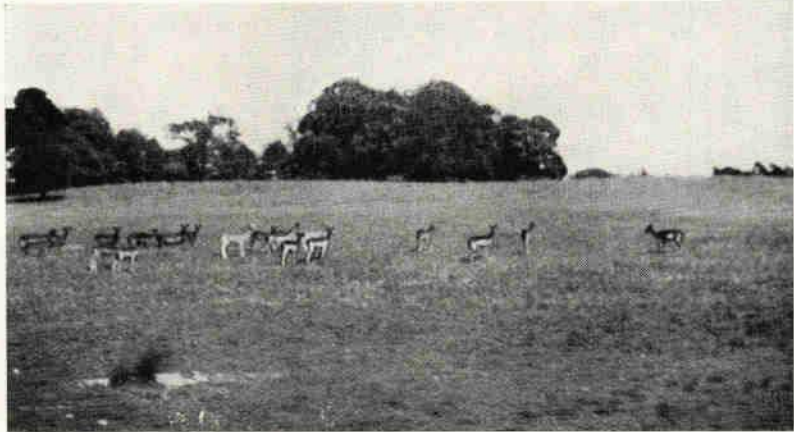

Fig. 86. Betande dovhjortar vid Burton Park.

Foto: SVEN A. HERMELIN 23 maj 1935.

dess omväxlande skogsåsar, gräsmarker och åkerfält. I skogarna dominera lövträden med här och där insprängda smärre bestånd av tall (II) och lärk [(II)]. Innan vi nå fram till Petworth, följer vägen en lång sträcka — km efter km — en mur, som, enligt vad det berättas för oss, utgör blott en ringa del av den 2 ½ svenska mil långa mur, som inhägnar ägorna till Petworth, lord LEACANSFIELDS stolta domän. Över muren skymta vi här och där den innanför liggande parken med dess vida gräsplaner och trädplanteringar; betande hjortar — spridda eller i flockar — förhöja då och då än ytterligare den vackra anblicken. Efter lunch i staden Petworth försätta vi omedelbart färden till Burton Park, den nästa programpunkten för dagen.

Burton Park.

Inom parkgrindarna möter ett — såsom vi nu lärt känna det — typiskt engelskt parklandskap med vida gräsplaner och spridda grupper av imponerande parkträd. Dovhjortar beta flockvis (fig. 86) invid de vackra hästkastanjerna (V) närmast infartsvägen. Gamla, mäktiga bokar (V), avenbokar (V) och askar (V ell. IV) jämte silvergranar av högförnämlig resning ingå f. ö. i gräsmattornas trädgrupper. I en sandmarksäng ett stycke in i parken ha vildkaniner sitt tillhåll och fly vid vår ankomst blixtnabbt in i sina i sanden utgrävda hålor. Innan vi nå fram till

Fig. 87. Praktexemplar av t u r k i s k e k (*Quercus Cerris*) vid Burton Park, 360 cm i stamomkr. vid brh. och 30 m i krondiameter.
Foto: NILS HOLMBERG 23 maj 1935.

Fig. 88. Burton Park; exkursionsdeltagarna på väg över den av blommande B e l l i s vackert vitbestänkta gräsmattan utanför slottet.
Foto: PEHR BOJERTH 23 maj 1935.

Fig. 89. *Cotoneaster*-buskar kanta den stenlagda trädgårdsgången; Burton Park.
Foto: AGDA HAGLUND 23 maj 1935.

slottet, passera vi genom nya parkgrindar och äro så inne i den mera intima delen av parkanläggningen. Träden stå här tätare och av nyttillträdande arter märkas bl. a. lind, alm (IV) och platan [(V) VI] jämte den här som annorstädes med sina mörka, vintergröna fjolårsblad mot de nyss lövade, lövfällande arterna vackert kontrasterande *Quercus Ilex* (VIII?). På gräsmattan framme på gårdsplanen står ett praktexemplar av t u r k i s k e k [*Quercus Cerris* (VI)], 360 cm i stamomkrets vid bröst höjd och en krondiameter uppgående till omkr. 30 m (fig. 87).

På gårdsplanen mottagas vi av slottsfrun, Mrs J. COURTAULD, som hälsar oss välkomna och själv tager ledningen under det intressanta parkbesöket. Då vi gå runt slottet, ha vi på sidan om slottsgaveln en öppen gräsplan, en tack vare ständigt klippning idealisk gräsmatta trots däri anmärkningsvärt rikligt ingående örter, främst *Bellis* (jmf. fig. 88). Från slottets baksida leder en lång, stenlagd, gräskantad gång — huvudaxeln i anläggningen — bort mot den nedanförliggande ån; på sidorna närmast gången ha vackra »perennial borders» blivit anlagda innanför klippta i d g r a n s-häckar; där terrängen sluttar ned mot ån ersättas de sistnämnda av olika buskarter: b u x-

Fig. 90. Mrs J. COURTAULD leder exkursionen genom parkanläggningarna vid Burton Park.

Foto: A. AHLQVIST 23 maj 1935.

b o m [(V) VI], *Cotoneaster* (fig. 89), *Erica arborea* (VIII), *Mahonia Aquifolium* (V), *Prunus Pissardii* (V), *Veronica salicifolia* m. fl. Parallellt med huvudgången löper en annan längsgång, som medelst stentrappa genom en »rock garden» leder ned mot vattnet och på en bro över till en holme i ån och in i en i skuggan av resliga träd anordnad, underbar rhododendron-anläggning. Där stentrappan begynner, flankeras den av tvenne himalaja-cedrar [*Cedrus Deodara* (VII?)] (fig. 91).

Stenbergsrabatterna äro synnerligen innehållsrika och framvisa en god provkarta på vad de främsta engelska handelsträdgårdarna här ha att erbjuda. Väl inkomponerade stenbergs-lignoser förekomma i en mängd olika arter: *Acer palmatum* [V] (i olika flikblads- och bladfärgsformer); *Cistus ladaniferus* (VIII) i högväxt buskform; *Cytisus purpureus* (V); *Erica*-arter; *Genista hispanica* (VI) och *pilosa* (V); *Rosmarinus officinalis prostrata* (VIII?), en lågväxt och fingrenig form av vanlig rosmarin; *Senecio Greyii*; *Viburnum Carlesii* (V) m. fl. Såsom några vid tiden för vårt besök särskilt vackra och anmärkningsvärda perenna stenbergsörter må exempelvis nämnas: *Androsace sarmentosa*; *Aubrietia*; *Gentiana acaulis*; *Lewisea Cotyledon Howellii*, en vacker liten portulacacé med rynkade rosettblad och orangeröda blommor; *Polemonium carneum*;

Fig. 91. *Cedrus Deodara* flankerar stentrappan genom stenbergsanläggningarna vid Burton Park.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 23 maj 1935.

Fig. 92. Fru EBBA HOLMQVIST med famnen full av underbart vacker *Rhododendron Loderi*; Burton Park.

Foto: ALLAN BERGLUND 23 maj 1935.

Primula secundiflora; *Sisyrinchium* och *Sparaxis* (fam. *Iridaceæ*); *Veronica gentianoides*.

Rhododendron-anläggningen på skogsholmen i ån är ovanligt tilltalande. En mängd olika sorter ha planterats tillsammans och bilda nu en formlig rhododendron-skog i kanten av och in under kronorna i det högväxta lövträdsbeståndet. Relativt få rhododendron visa här frostsador av allvarligare art, de flesta äro så gott som alldeles oskadade. Så är exempelvis fallet med den ojämförligt vackraste av dem alla, *Rhododendron Loderi* (fig. 92), en korsning mellan de båda arterna *Griffithianum* och *Fortunei* (VI ell. VII), framställd vid Leonardslee och med rätta ansedd som den måhända vackraste någonsin gjorda rhododendron-korsningen. Den praktfulla

Fig. 93. Häck av *Cupressus macrocarpa* vid Burton Park.

Foto: SVEN A. HERMELIN 23 maj 1935.

R. Loderi förekom här i tvenne olika former, en — den vackraste — nästan rent vit med blomklasar om 8—10 stycken jätteblommor, ända till över 17 cm i diam.: *K i n g G e o r g e*, och en blekt rosa. De tvenne formerna hade i vardera ett exemplar inköpts från Leonardslee efter LORD LODERS död — i kriget — och då betingat ett pris av 380 svenska kronor. — Inplanterad i rhododendron-skogen möta vackra, här nästan överblommade exemplar av kamelia [*Thea japonica* (VIII)] upp till cirka 3 m:s höjd. Lövträden å holmen utgöres huvudsakligen av ek, främst vanlig stjälk [*Quercus robur* (IV)]; ett avvikande träd med halvt vintergröna blad av okänd härkomst blir föremål för en stunds diskussion — av allt att döma ha vi sannolikt här att göra med en form av den från Knap

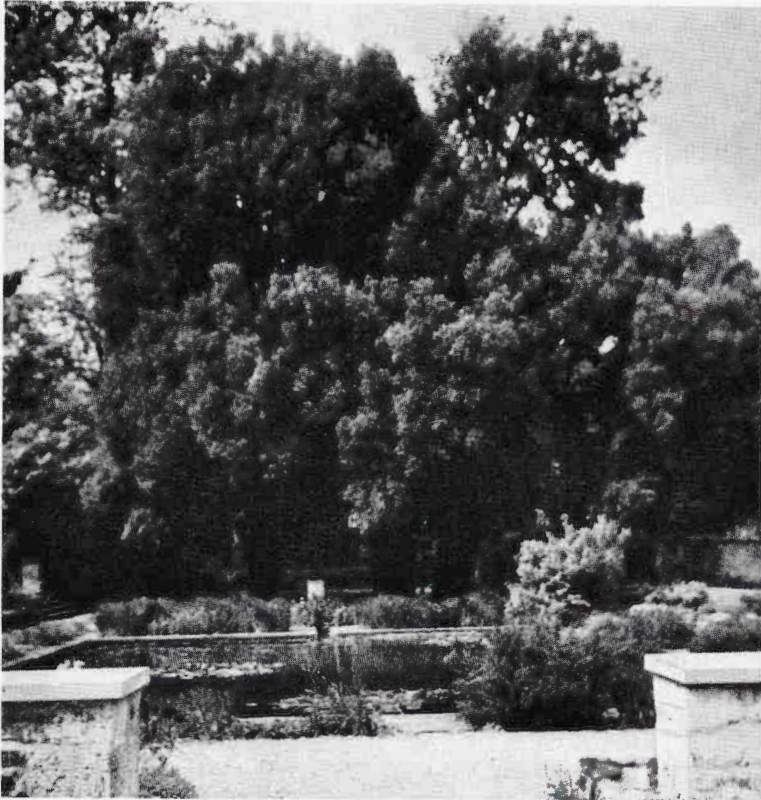

Fig. 94. Burton Park; näckrosdamm (i »sunken garden») med *Quercus Ilex* i bakgrunden.

Foto: SVEN A. HERMELIN 23 maj 1935.

Hill förut bekanta, som hybrid mellan *Quercus robur* (IV) och *Q. Ilex* (VIII?) ansedda *Q. Turneri*, måhända spontant uppkommen på platsen.

Från skogsholmen återgå vi till parken och uppsöka nu andra avdelningar inom dess vidsträckta område. En ståtlig häck av kaliforniacypress [*Cupressus macrocarpa* (VIII)] (fig. 93) är här en av de många förnämliga sevärdheterna. Så även en med klängrosor och blåregn [(V)] rikt behängd pergola av tegelstensstolpar. Mot baksidan av slottet är marken terrasserad och vi finna här bl. a. en »sunken garden» med näckrosdamm mot vackert mörkgrön bakgrund av *Quercus Ilex* [VIII?] (fig. 94); runt dammen stenläggning och rikblommiga

perennrabatter. Ovanför »the sunken garden» en barockträdgård upp mot slottet med stympade b u x o m-pyramider [(V) VI] och mot låga, horisontella stöd nedliggande kl ä n g r o s o r med mellanplantering av rikblommig ljusblå *Phlox subulata*. Där terrasserna sluta, vidtager en utbredd, här som allestädes inom parkområdet välklippt gräsmatta med bl. a. en jättestor, ända ned till marken vidgrenad l i b a n o n c e d e r [(V)] (pl. 11) (444 cm i stmkr.

Fig. 95. Burton Park; med stenbergsväxter vackert dekorerad trappa vid ena slottsgaveln.

Foto: AGDA HAGLUND 23 maj 1935.

Fig. 96. *Ficus carica* vid Burton Park.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 23 maj 1935.

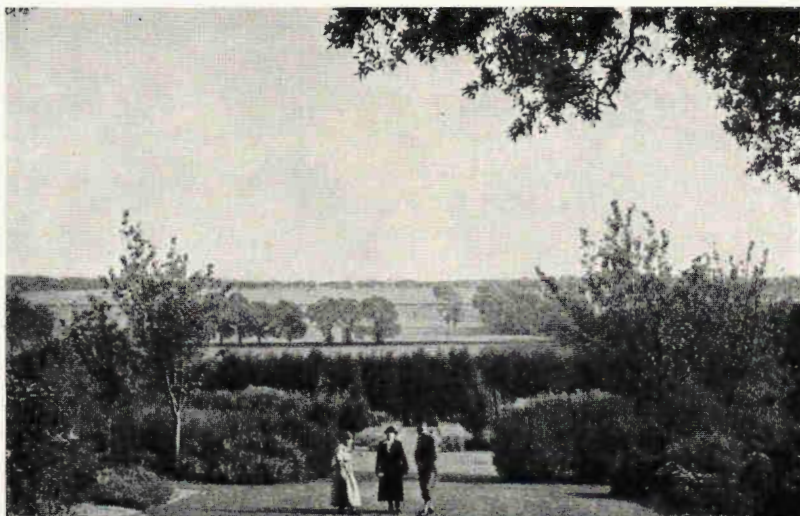

Fig. 97. Utsikt från High Down över den nedanför liggande jordbruksbygden.

Foto: ANNA-LISA ARRHENIUS 23 maj 1935..

vid brh.) som fonddekoration. I samma trädgrupp som cedern ingå även jätteexemplar av *idgran* (VI), *järnek* (VI ell. VII) och rundklippt *buxbom* [(V) VI] (upp till över 5 m:s höjd). — Ovanför barockträdgården möter slutligen utefter slottsfasaden en inom skydd av murar anlagd frukt- och rosenträdgård; längs en genom denna lagd mittgång ha vackra perenner inplanterats. I soligt läge mot en av murarna har *fikon* [*Ficus carica* (VII?)] (fig. 96) uppdragits som spalier och nu växt upp till betydande höjd ovan den som skydd avsedda muren. Högväxt *Aukuba japonica* (VII) och vackert blommande buskexemplar av *Choisya ternata* (VII?) äro placerade i hörnen mot muren.

Före avfärden medhinna vi ett — ehuru kort — besök även inuti slottet, vars stilfulla inre väl svarar mot parkprakten utomhus. Och efter uttalat värdsamt tack för allt underbart, vi fått skåda, säga vi så farväl till vår utomordentliga ciceron och värdinna och fortsätta — något försenade — färden söderut.

High Down.

Som sista punkt på dagens program står besök i Major F. C. STERN's trädgård vid High Down på en höjd nära Goring-by-Sea. Vägen från Burton Park leder genom omväxlande skog och åker upp över South Downs med dess kritkullar och kalkbrott ned mot Engelska

Fig. 98. High Down med på kalljord växande 3,5 m. hög myrten (t. v. å bilden) — Englands största!

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 23 maj 1935.

Kanalen. Ett nytt inslag i lövskogen närmare Burton Park är vitoxel [*Sorbus Aria* (V)]; markvegetationen lyser här och där på långt håll vackert blå av ännu blommande *Scilla nutans*, och utefter väggkanten se vi flerstädes den likaledes blåblommiga, hos oss sällsynta men här tydligen allmänna revsugan (*Ajuga reptans*). Inom South-Down-området dominerar i skogsmarken bok (V) med stammarna högt upp rikt klädda av murgröna [(V)]; i buskskiktet under bokkronorna ingå idgran (VI) och hassel (III?) samt mera enstaka järnek (VI ell. VII). I buskarna på ena sidan vägen klänger av allt att döma vildväxande *Clematis vitalba* (IV). Ju mera vi närma oss kusten, blir bygden alltmera jordbruksbetonad; öppna åkerfält med insådd vårsäd och höstvetete möta i allt större utsträckning (jmf. fig. 97). Den i planteringarna vid de förbiresta gårdarna gång efter annan uppträdande californiacypressen [*Cupressus macrocarpa* (VIII)], högväxt och storkottig, tyder på allt gynnsammare klimatförhållanden, något som erfarenheterna från High Down än ytterligare understryka.

Fig. 99. High Down; slänten ned mot gräsmattan tätt beväxt med *Vinca major*.
Foto: HERMAN WIKSTRÖM 23 maj 1935.

Vid ankomsten till High Down välkomnas vi av major F. C. STERN, en av Englands främsta privatdendrologer och ägare av en av landets på dendrologiska sällsyntheter rikaste privatträdgårdar. Stora summor ha av honom under årens lopp offrats för insamlande och hemförande av framför allt dendrologiska nyheter från vitt skilda länder. Med major STERN som oförliknelig ciceron få vi nu taga alla dessa hans dendrologiska rariteter i närmare betraktande.

Redan vid ingången till boningshuset möter en dendrologisk märkvärdighet av rang: Englands enligt uppgift största frilandsm y r t e n, 3,5 m hög (fig. 98). På husväggen klättrar *Clematis montana* (V) vid sidan av den värmekrävande, halvt vintergröna chilenska *Solanum crispum*, båda upp till 4 m:s höjd; och som spalier bredvid dessa *Magnolia grandiflora* [(VII) VIII]. Området framför byggnaden är terrasserat med sakta sluttande, av *Vinca major* (VII) tätt beväxt slänt (fig. 99) ned mot en gräsplan, omgiven av r o s e n-rabatter, avgränsade utåt av höga häckar. På andra sidan om den inre häcken taga de innehållsrika trädgårdsanläggningarna vid.

De första lignoser, som möta, äro en utsökt samling nyzeländska,

Fig. 103. Badliv i Brighton.

välluktande blommor; dels i enkel, vitblommig, dels i dubbel, gul form.

R. xanthina (V): en *R. Hugonis* närstående, ostasiatisk art med gula blommor.

Rosmarinus officinalis (VIII?): »där rosmarin trivs, där regerar frun i huset» lyder — berättar major STERN — ett engelskt ordspråk. Och här syntes den trivas bättre än någonsin!

Sophora japonica (V): vackra träd av den även i åtminstone södra Sverige härdiga huvudformen; fam. *Leguminosæ*.

S. tetraptera microphylla (= *Edwardsia microphylla*): vintergrön buske med hängande, gula blomklasar.

Syringa Julianæ (V) och *Potanini*: västkinesiska arter, båda som fröplantor.

Tetracentron sinense [(V) VI]: kinesisk magnoliacé med handnerviga blad.

Viburnum fragrans (V?): kinesisk art med täta klungor av väl-luktande, vackert ljusröda blommor (blomning redan i november); en av de bästa »vinterblommande» buskarna för de engelska trädgårdarna.

V. Henryi (VII ell. VIII): vintergrön, likaledes kinesisk art med smala, upp till 12 cm långa, läderartade, mörkgröna blad och vita blommor (blomning i augusti); de nu 5—6 m höga buskexemplaren hade ursprungligen uppdragits som fröplantor.

V. rhytidophyllum [(V)] (fig. 101): denna hos oss ännu i Stockholms-trakten härdiga, vintergröna art (från central- och väst-Kina) här i ända till nära 5 m höga buskexemplar.

Förutom på träd och buskar hade major STERN specialiserat sig på »rock garden»-växter. Tvenne skilda stenbergsanläggningar förekommo, båda av betydande omfattning, den ena på kritan — i en i kritberget gjord utsprängning (pl. 12) —, den andra på särskilt

anordnad sandstensgrund (fig. 102). I båda anläggningarna hade ett snart sagt oändligt antal arter inplanterats, flera av dessa verkliga rariteter. En uppräknig av några namn ur högen må här tjäna till artmångfaldens belysande. I kalkstensberget förekommo exempelvis:

<i>Aethionema pulchella</i>	<i>Pæonia cretica</i>
<i>Anemone palmata</i>	<i>P. trolloides</i>
<i>Aquilegia ecalcarata</i>	<i>Ranunculus asiaticus</i>
<i>A. viridissima</i>	<i>Thymus hiamelis</i>
<i>Cheiranthus mutabilis</i>	<i>T. membranaceus</i>
<i>Erodium chrysanthum</i>	<i>Viola macedonica.</i>

Från sandstensberget antecknades bl. a. följande:

<i>Anemone rupicola</i>	<i>Leontopodium sp.</i> (kinesisk, sötdoftande art)
<i>Arenaria balearica</i>	<i>Lithospermum graminifolium</i>
<i>Chrysanthemum Mawii</i>	<i>Meconopsis Bayleyii</i>
<i>Cypripedium Calceolus</i>	<i>Melandrium carolinianum</i>
<i>Dianthus deltoides</i> M a j a (mörkröda blommor)	<i>M. virginicum</i>
<i>Edraianthus serpyllifolia</i>	<i>Oxalis enneaphylla</i>
<i>Globularia bellidiflora</i>	<i>Pentstemon Scouleri</i> (V)
<i>Helianthemum oelandicum</i>	<i>Scolopendrium officinale</i>
<i>Helleborus corsicus</i>	<i>Sempervivum nobile.</i>

Fulla av beundran för major STERNS framgångsrika, hortikulturella gärning betyga vi honom före avfärden från det förnämliga High Down vår djupt kända tacksamhet. Och så bär det ånyo i väg söderut mot den nu allenast några få km avlägsna Kanalen.

Vid Goring komma vi ned till havsstranden och följa sedan denna den nu c. 2 svenska mil långa, ännu återstående vägen fram till Brighton. Solen befinner sig på nedgående, och utsikten över det mörkblå, oändliga havet är i kvällsbelysningen underbar. Då vi närma oss Brighton, utvisa rader av badhytter och det ena badhuset större än det andra stadens karaktär av badort. Med sina över 50,000 årliga badgäster är Brighton en av världens främsta badorter.

Brighton.

Framför ett av de många och stora strandhotellen — Queens Hotel — stanna bussarna, och vi äro snart samtliga vederbörligen installerade på våra respektive hotellrum. Middag intages i hotellets matsal och de återstående kvällstimarna användas till brevskrivning eller promenad i staden. Med anledning av kungajubileet äro

Fig. 104. Typisk bild från kritlandskapet norr om Brighton vid tiden för skörden.

även här gatorna prydda med flaggor och girlander och nu, sedan mörkret fallit på, parker och utvårdshus rikt illuminerade med kulörta, elektriska lampor, som verka trolskt mot den senare på kvällen svarta och regndigra natthimmeln. Ett sakta silande, snart övergående regn faller också under dygnets sista timmar.

Fredagen den 23 maj samlas vi till frukost i hotellet kl. 8 f. m. Morgontemperaturen har knappast inbjudit till bad, men en och annan badspecialist har dock före frukosten vågat sig på ett bad i det friska havsvattnet. Kl. 9 bestiga vi åter bussarna, och färden tillbaka mot London begynner.

Brighton är en av Englands mest välbyggda städer. Dess invånareantal uppgår f. n. till nära 150,000. Staden är anmärkningsvärt rik på kyrkor och palatslika byggnader. Välskötta parker och planteringar förekomma flerstädes. Vackrare t u l p a n-grupper än man såg här och där i planteringarna, kan man knappast tänka sig. Imponerande att skåda voro också de »rock gardens» av stora mått, som ingingo som ett väsentligt led i de större parkanläggningarna. Ur skönhetsynpunkt intogo just nu de rikt blåblommiga *Ceanothus*-träden — här verkliga träd —, vilka skymtade på långt håll i snart sagt varje förnämligare plantering, ett av de främsta rummen. En dendrologiskt intressant, estetiskt tilltalande plantering mötte längs

Fig. 105. Leonardslee från trädgårdssidan; närbild.
Foto: LINUS OLSSON 24 maj 1935.

spårvägslinjen på den förnämsta strandgatan. I gräsmatta mellan dubbelspårerna till den elektriska spårvägen hade tamarisker inplanterats och bildade här en lågklippt, lagom gles buskrad, nu vackert grönskande och vid tiden för sin blomning givetvis av utomordentligt vacker färgverkan.

Norr om Brighton möter snart åter det typiska, sydengelska kritlandskapet (jmf. fig. 104). I skärningar och grustag se vi den vita kriten omedelbart under grästorven. Insådda vårsäds- och höstvetefält tyda även här flerstädes på relativt god odlingsjord. Med åkerfälten omväxla vidsträckta ängsmarker, ej sällan gulfärgade av riklig rannunkel. Svarttall (IV) och lärk [(II)] ha här och där planterats som vägträd. Cedrar och kaliforniacypresser (VIII) ingå ofta i trädgårdarna som prydnadsträd, stundom även som vägträd i skogskanterna. Bok (V) och ek (IV) äro de dominerande trädslagen i de lövbestånd av mindre utsträckning, vi passera. Överallt i lövskogen klättrar murgrönan [(V)] och höljer trädstammarna långt upp i kronorna med sin vackra, mörkgröna klädnad. Stundom ingår även

Fig. 106. Leonardslee från trädgårdssidan; t. h. *Cedrus libanotica*, t. v. grenar av ett jättestort tulpanträd; den mörka linjen tvärs över gräsplanen i förgrunden ett dike, vari är uppsatt ett stängsel, som sålunda ej verkar störande i utsiktslinjen men hindrar betesdjur att inkomma i parken.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 24 maj 1935.

ask (V ell. IV) i lövbestånden, överallt med mer eller mindre fullständigt svartfrusna årsskott. Också eken (IV) framvisar ofta frostsador, dock avsevärt växlande å olika träd; med hänsyn till frosthårdigheten framstår ek här som ett av de mera mångformiga träden.

Leonardslee.

Leonardslee vid Horsham har länge varit vida beryktat för sina underbara parkanläggningar. Då genom PRINSENS AV WALES förmedling de svenska dendrologernas Englands-besök kommit till H. MAJ:T DROTTNINGENS av England kännedom, skall hon också ha framhållit Leonardslee som en av de viktigaste punkterna för det då under uppläggning varande exkursionsprogrammet.

LADY LODER, ägarinnan av det stolta Leonardslee, välkomnar oss vid vår ankomst och tager själv ledningen för den ena av de

Fig. 107. Kaliforniskt mjölonris, *Arctostaphylos nevadensis*, i stenbergsanläggningarna vid Leonardslee.

Foto: AGDA HAGLUND 24 maj 1935.

Fig. 108. Från den stora »rock garden»-anläggningen vid Leonardslee.

Foto: L. VON HORN 24 maj 1935.

a

b

Fig. 109. Från rhododendron-anläggningarna vid Leonardslee; a: grupp av rikt blommande rhododendron nära corps-de-logiet; b: rhododendron-buske vid en av parkgångarna.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 24 maj 1935.

två grupper, vari vår 100-mannade skara uppdelas under rundvandringen i de vidsträckta och innehållsrika park- och trädgårdsanläggningarna; i spetsen för den andra gruppen — dit de mera dendrologiskt betonade exkursionsdeltagarna ansluta sig — ställes den dendrologiskt i högsta grad sakkunnige överträdgårdsmästaren på platsen, Mr WHITNER.

Vårt första besök gäller den omfattande »rock garden»-anläggningen (fig. 108) nära corps-de-logiet. Redan under den korta vandringen dit ha vi fått ett första starkt intryck av de klimatiskt och lokalt goda betingelser, under vilka en park- och trädgårdsanläggare här arbetar, i de 8 m höga lagerträd (*Laurus nobilis*), som här växte på kalljord. Palmer, aralior och bambu m. fl. värmekrävande arter annorstädes i trädgården befastade senare än ytterligare det sålunda redan från första stund erhållna intrycket.

»Rock garden»-anläggningen imponerar icke blott genom sin betydande storlek utan även och det främst på grund av sin i minsta detalj genomarbetade utformning. En naturlig sänka har fördjupats och med hjälp av ditförda block och stenar omskapats till en idealisk »rock garden» (pl. 13; fig. 107, 108). Då Leonardslee är vida berömt för sina rhododendron, kunde man ju vänta sig att redan i stenberg-sanläggningarna få se prov på dylika. Så blir också förhållandet. Flera olika arter finnas här och främst bland dessa den nu med vackra, lysande anilinröda blommor översållade, halvt vinter-

gröna, relativt lågväxta, $\frac{1}{2}$ —1 m höga *Rhododendron obtusum amoenum* (*Azalea amoena*) [(V)]; tyvärr hade de flesta exemplaren de övre blommorna mer eller mindre frostskaade. Att så var fallet, var ej att undra över, då temperaturen föregående vecka under icke mindre än 5 nätter nedgått avsevärt under 0° C eller till resp. — 16°, — 15,5°, — 15°, — 13° och — 9°. Bland de rena stenbergsväxterna återfinna vi flertalet av de vid Wisley mest beundrade arterna, exempelvis så den förtjusande vackra, blåblommiga *Lithospermum prostratum*, här under trädgårdsnamnet Heavenly Blue, och den kaliforniska mjölon-arten *Arctostaphylos nevadensis*, i ovanligt vackra, över stenblocken elegant nedhängande exemplar (fig. 107). Även vår vanliga *Arctostaphylos uva ursi* (II ell. I) gjorde sig här utmärkt som stenbergsväxt. Tiltalande lignosinslag i anläggningen voro en vacker form av krypgran, *Picea Abies repens* (II), och den från våra svenska stenberg välkända *Abies balsamea hudsonia* (III).

På andra sidan om corps-de-logiet mötte i särskilt skyddat läge en plantering av diverse mera värmekrävande träd och buskar och i anslutning härtill en praktfull samling högväxta rhododendron (fig. 109 a).

Mest frapperade givetvis här den ömtåliga japanska palmarten *Trachycarpus* (*Chamærops*) *excelsa* (VIII), i vackra, ända till 6 m höga exemplar. Kamelior (VIII?) om likaledes 6 m:s höjd och aralior av den i våra fönsterträdgårdar vanliga arten upp till nära 4 m fullbordade den nära nog tropiska bilden. Andra mer eller mindre värmekrävande arter voro: *Eucryphia glutinosa* (= *pinnatifolia*) [VII ell. VIII], ett från Chile stammande, högväxt träd med parbladiga, halvt vintergröna, avfallande blad och stora, vita blommor i juli—augusti (fam. *Eucryphiaceæ*, närstående fam. *Theaceæ*); *Ilex latifolia* (VIII), en japansk, stor- och tjockbladig art med sågade, ovalt lancettlika, ända till över 10 cm långa, vintergröna, glänsande blad; *Koelreuteria paniculata* (V), ostasiatiskt träd med vackra, parbladiga blad, tämligen stora, omkring 1 cm vida, gula blommor i långa terminala klasar och blåsliknande frukter (fam. *Sapindaceæ*); vackert blommande *Magnolia Soulangeana Lennei* (V); *Paulownia tomentosa* (= *imperialis*) [(V)] i vacker trädform med rikt utbildade, stora blomknoppar — i Sverige ömtåligt. o. m. i Skåne (jmf. »Lustgården» 1924, sid. 121, och 1926, sid. 186) men sistlidne sommar vackert blommande såväl vid Alnarp som i Botaniska trädgården i Lund —; *Photinia serrulata* (VIII), en kinesisk, vintergrön rosacé-buske med avlånga, sågade, 10—18 cm långa, på översidan glänsande gröna, på undersidan gulgröna, som unga rödaktiga blad, nu i vacker vit blomning. Bland de talrikt ingående, yppigt utvecklade rhododendron-buskarna lägga vi särskilt märke till den framför andra prakt-

Fig. 110. Gulblommig *Rosa Banksii* som spalier å Leonardslee.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 24 maj 1935.

fulla *Rhododendron Loderi* — här på platsen för sin tillkomst — i olika blomfärgsformer, vidare den vackert gulblommiga *R. campylocarpum* och den med lysande skarlakansröda blommor översållade *R. Thomsonii*.

På gräsängen nedanför gårdsterrassen beta vackra, små helsvarta kor av irländsk kerryras eller den ur denna genom förädling uppkomna dexterrasen. Den på Leonardslee uppfödda besättningen är en erkänt förnämlig sådan, och några av rekorddjuren demonstreras för oss av ägarinnan, LADY LODER. Då vi från gräsplanen närmast corps-de-logiet se ut över den bortanför belägna betesängen, synas båda gräsmarkerna omärkligt övergå i varandra (jmf. fig. 106). Då vi komma närmare de betande djuren, observera vi emellertid, att en för djuren oöverstiglig gräns förefinnes mellan parkens gräsplan och betesmarken i och med ett stängsel, uppsatt i ett tämligen brett dike, nedgrävt i marken så, att dike och stängsel på intet sätt störande inverka på utsiktlinjen från trädgårdssidan. Vi se i dylika anordningar en av de många findetaljerna i engelsk parkanläggningskonst.

Å trädgårdsplanen invid betesängen stå en vacker libanonceder [(V)] (fig. 106) och ett tulpanträd [V] (385 cm i samomkrets vid brösthöjd) som hedersvakt på ena sidan av corps-de-logiet. I en grupp nära dessa lovar *Helichrysum (Ozothamnus) rosmarinifolium*, engels-

Fig. 111. Detalj från parken vid Leonardslee; i förgrunden t. v. högväxt och rikblommig rhododendron, i mitten vacker smalkronig *Libocedrus decurrens*.
Foto: L. VON HORN 24 maj 1935.

Fig. 112. Blommande magnolia i parken vid Leonardslee.
Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

Fig. 117. Corps-de-logiet vid Nymans.

Foto: MARGIT SPÅNGBERG 24 maj 1935.

sessiliflora (IV)] — med massor av murgröna [(V)] samt järnek (VI ell. VII), hagtorn (IV) och hassel (III?) i underbeståndet. I närheten av gårdarna är vägen kantad av välformade alléträd, framför andra engelsk alm, hästkastanj (V) och äktkastanj (V).

Nymans (Handcross).

Som sista punkt på dagens program — och därmed också Englands-exkursionens över huvud — står besök i Lieut.-Colonel MESSELS trädgård vid Nymans, Handcross. Rent dendrologiskt sett borde — om ryktet talat sant — besöket här dendrologiskt sett bliva den absoluta höjdpunkten på vår redan förut dendrologiskt givande färd. Och det ryktet visade sig också sannspätt.

På programenlig tid göra bussarna halt utanför det vackra, i originell stil uppförda corps-de-logiet vid Nymans (fig. 117). Herrskapet MESSEL taga emot oss och låta oss genom sin utomordentliga älskvardhet och gästfrihet genast från början känna oss hemmastadda. Sedan vi vederbörligen antecknat våra namn i den inne i en av salongerna framlagda främlingsboken och som hastigast sett och beundrat det botaniskt och dendrologiskt innehållsrika och värdefulla biblioteket — bland andra av dess många bokskatter lägga vi sär-

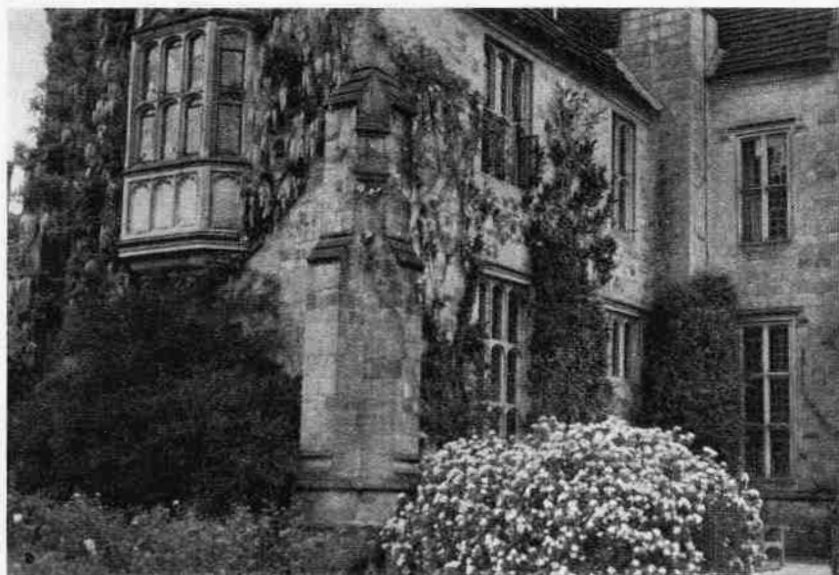

Fig. 118. Nymans; *Wistaria* och *Rosa Banksii* m. fl. å husväggen; i förgrunden av blommor översållad *Choisya ternata*.

Foto: PAUL JÖNSSON 24 maj 1935.

Fig. 119. Mr. J. COMBER (t. v.) med sin svenska dendrologskara vid Nymans.

Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

skilt märke till en fullständig serie av den såsom sådan ytterst sällsynta »Botanical Magazin» — övergå vi till det här mer än någonsin lockande parkstudiet. Vi fördelas liksom vid Leonardslee i olika grupper: herr och fru MESSEL taga hand om var sin grupp, och de rena dendrologerna samlas kring den dendrologiskt snart sagt allvetande trädgårdsdirektören på platsen, Mr J. COMBER (fig. 119, 129), en av årets prisdomare vid Chelsea-utställningen.

Trenne timmar hade anslagits åt besöket vid Nymans, och säkerligen hade ej ens tre gånger tre timmar räckt till för en demonstration av anläggningarnas alla intressantare arter och former. Nedanstående ofullständiga förteckning på av oss särskilt antecknade, enligt vår mening framför andra anmärkningsvärda arter och former av träd och buskar ger blott en aning om den oerhörda mångfalden av dylika inom de omfattande anläggningarna.

Ailanthus altissima (= *glandulosa*) [V]: höga och välformade träd.

Akebia lobata (V): i vacker blomning; jmf. sid. 69 och 122.

Aukuba japonica (VII): vacker och högväxt; i frukt.

Arbutus Unedo (VIII?): det bekanta, på Irland ännu allttjämt sällsynt vildväxande smultronträdet (fam. *Ericaceæ*), här representerat i välutbildad buskform.

Azara lanceolata: en om *A. microphylla* (jmf. i det föreg. sid. 70) erinrande, vackert gulblommande (gula ståndare!), liksom denna chilensk buske; hemförd direkt från Anderna av mr COMBERS son och nu sedan 9 år växande i trädgården.

Berberis empetrifolia (VI?): en av föräldraarterna till den hybridogena arten *B. stenophylla* [(V) VI]; jmf. i det föreg. sid. 75.

B. linearifolia: upprät, vintergrön, chilensk art med långa och smala, mörkgröna, på undersidan gråblå blad och rika klungor av stora, gulvita blommor; i plantskoleavdelningen.

B. lologensis: lik den chilenska vintergröna *B. Darwinii* och uppfattad som en hybrid mellan denna och *B. linearifolia* (se ovan); hemförd från Anderna av Mr COMBERS son och vid utställningen i Chelsea belönad med högsta pris.

B. montana: ovanligt vacker och rikblommig buske med glänsande gröna blad och orangegula blommor; ännu endast i plantskoleavdelningen.

B. stenophylla [(V) VI]: en buske av väldiga dimensioner mätte 7 m i krondiameter; om arten se närmare i det föreg. sid. 69.

Buddleia globosa (VIII?): vackra ex. i knopp; jmf. sid. 75.

Catalpa bignonioides (V): högväxt (8 m hög) och välformad, här årligen med mogna frön men i år starkt frostsadad.

Choisya ternata (VII?): här som allestädes vacker och rikblommig; jmf. sid. 59, 72, 91, 119 och 123; en ovanligt rikblommig buske synes i förgrunden å fig. 118.

Ceanothus Veitchianus: jmf. i det föreg. sid. 69, 84.

Fig. 120. Nymans; grupp av *Cytisus*-arter, t. h. *C. albus*, t. v. *C. præcox*.

Foto: L. VON HORN 24 maj 1935.

Cercis siliquastrum (VI ell. VII): i vacker blomning; relat. obetydligt frostskladad. Jmf. sid. 59.

Clematis montana rubens (VI): denna i svensk odling tämligen allmänt använda, relativt härdiga *clematis* träffades här som pergolaväxt i ovanligt rik blomning.

Colletia infausta (*C. cruciata*; *C. horrida*) [VIII]: egenartad chilensk buske (fam. *Rhamnaceæ*) med väldiga, vassa, triangulära tornar — hela busken nära nog en enda samling av jättetornar — och från dessa utgående gulvita blommor.

Coriaria japonica [(V) VI]: även hos oss — ex. i Lunds botaniska trädgård — härdig halvbuske med vackra, först röda och slutligen svarta fruktklasar. (fam. *Coriariaceæ*).

Cornus florida (IV): i såväl vit- som rödblommig form (v. *rubra*), båda just nu i sin rikaste blomning och särskilt den sistnämnda underbart vacker i sin granna blomsterprakt; jmf. sid. 139.

C. Kousa (V): jmf. sid. 102.

Corokia virgata [VIII?]: nyzeländsk, vintergrön, här 3 m hög buske med 1—2 cm långa, rundat ovala blad och små gula blommor i bladvecken.

Cotoneaster horizontalis (V): stora, vidgrenade ex. här som snart sagt allestädes.

Cytisus albus (V) och *C. præcox* (VI?) hade här planterats bredvid varandra, så att man tydligt kunde se deras särkaraktärer: *C. albus*

Fig. 121. Nymans; grupp av *Erica*-arter, t. h. i förgrunden högväxt *E. arborea*.
Foto: AGDA HAGLUND 24 maj 1935.

(fig. 120 t. h.) med rent vita, luktlösa blommor — *C. præcox* (fig. 120 t. v.) med gulvita blommor av en något oangenäm doft; båda översållade med blommor, relat. högväxta och rikgrenade.

Davidia involucrata (VI ell. VII): 8 m högt träd; det i England först blommande exemplaret; relativt oberört av frosten. Jmf. i det föreg. sid. 102, 124.

Embothrium coccineum: chilensk proteacé med massor av lysande högröda, kaprifoliumlika blommor.

Enkianthus campanulatus (V): japansk, bladfällande ericacé-buske med 3—7 cm långa, rombiskt elliptiska blad och rödbruna, klocklika c. cm-långa blommor i hängande, flocklika klasar.

Erica: underbart vacker, art- och formrik *Erica*-grupp (fig. 121) med bl. a. *E. arborea* (VIII) upp till 3 m:s höjd och en relativt hårdig, vitblommig f. Mr Robert av *E. australis*.

Eriobotrya japonica [(VII) VIII]: ostasiatisk, vintergrön rosacé med stora, skrynkliga blad och välluktande, gulvita, 10—16 cm långa blomklasar.

Eucryphia cordifolia: chilenskt vintergrönt träd med enkla och hela, ovalt elliptiska, i spetsen rundade, vid basen svagt hjärtlika blad och stora, vita, välluktande blommor (blomning i sept.—okt.); fam. *Eucryphiaceæ*.

E. glutinosa (= *pinnatifolia*) [VII ell. VIII]: chilenskt, halvt vintergrönt, lövfällande träd med parbladiga blad med vanl. 5 elliptiska småblad; de stora, vita blommorna slå ut i juli—aug.; jmf. sid. 113.

Fig. 122. Nymans; gräsmatta t. h. begränsad av mur och högväxande
l a v e n d e l-häck.

Foto: AGDA HAGLUND 24 maj 1935.

E. cordifolia × *glutinosa* (*E. Nymansay*): vid Nymans framställd hybrid, vackert intermediär mellan föräldrarna.

Euscaphis japonica (= *staphyloides*) [VIII]: ostasiatisk buske, närstående *Staphylea* men med köttiga frukter; blommor gulgröna i rikblommiga, uppräta, långskaftade klasar.

Exochorda racemosa (= *grandiflora*) [V]: välkänd från svensk odling; vackra, rikblommiga buskar.

E. macrantha (*E. racemosa* × *Korolkowii*): av mera upprätt växt och mera storblommig; blommor kortskaftade.

Fagus sylvatica atropurpurea (V) och *F. s. heterophylla* (V): båda i praktexemplar, den sistnämnda 60 fot hög.

Fothergilla major [V]: en *F. monticola* [V] (jmf. sid. 102) närstående art av mera upprätt växtsätt; i vacker blomning; om lyckade försök med även denna art vid Alnarp se CARL G. DAHL i »Lustgården» 1926, sid. 159.

Genista hispanica — VI —: här som allestädes blomrik och av utomordentlig färgverkan; jmf. i det föreg. sid. 70, 113, 124.

Grevillea sulphurea: jmf. i det föreg. sid. 75.

Griselinia littoralis: jmf. sid. 70, 124; något frusen i skottspetsarna.

Halesia carolina (V): i vacker blomning; jmf. sid. 139.

Hydrangea Sargentiana (VIII?): jmf. i det föreg. sid. 73.

Hydrangea scandens (= *petiolaris*) (VII?): välkänd även i svensk odling (jmf. N. HJALMAR NILSSON, »Lustgården» 1921, sid. 79).

Jasminum officinale (VII ell. VIII): vackra ex. klättrande högt upp på husväggen.

Lavandula spica (V): i lång och tät häck av oklanderlig utveckling (fig. 122).

Leptospermum scoparium Nicholii: australisk myrtacé med vackra brons-purpurfärgade blad och mörkröda blommor.

Magnolia acuminata (V) *cordata*: amerikansk art med gula blommor, vacker popPELLIKNANDE stam och synnerligen prydlig bladskrud (jmf. CARL G. DAHL i »Lustgården» 1921, sid. 92—93).

M. officinalis (VI?) storbladig, chilensk art med gulvita blommor med purpurröda ståndarsträngar och gula ståndarknappar.

Melaleuca squamea: vid utställningen i Chelsea prisbelönad myrtacé-buske, översållad med vita, borstlika blomsamlingar i skottspetsarna; i plantskoleavdelningen.

Myrtus lusitanica tarentina: småbladig; relativt härdig.

Nothofagus cliffortioides (VIII?): vintergrönt, nyzeLÄNSKT träd med helbräddade, 6—15 mm långa blad. — [Släktet *Nothofagus* avviker från det närstående släktet *Fagus* genom sina 1—3-blommiga blomställningar och sina fruktskålar, som sakna tråd- eller taggliska bihang.]

N. fusca (VIII?): avviker från föregående genom sina grovsågade, rundat ovala, 1,5—3,5 cm långa blad; här upp till 60 fots höjd.

N. Solanderi: vintergrön, likaledes nyzeLÄNSK art med små, ovalt ägg-runda blad.

Olearia (VII ell. VIII). Ett flertal olika arter och former av detta atrika composité-släkte hade av Mr COMBERS son hemförts från Tasmanien — enligt fadern det kanske allra bästa av allt det myckna, han hemfört —. I plantskoleavdelningen upptogs hela sängar av *Olearia*-former i olika blomfärger från vitt till blått och djupaste rött, alla nu i sin rikaste blomning; de högsta exemplaren nådde c. 2 m i höjd. Flertalet former gingo här ännu under det gemensamma namnet *O. tasmanica hybrida*. — En ute i parkanläggningarna rikt och vackert blommande nyzeLÄNSK art var *O. nummularifolia* med små, blekgröna blad och relativt små vita blommor.

Osmanthus Delawayi; kinesisk, vintergrön buske med rikliga vita, väl-luktande blommor; fam. *Oleaceæ*. — Om misslyckade kulturförsök vid Alnarp jmf. CARL G. DAHL i »Lustgården» 1926, sid. 172.

Pernettya mucronata (VII?): sydamerikansk, *Andromeda*-lik ericacé-buske med små, vita blommor och massor av vita—purpurröda, bärlika frukter.

Phlomis fruticosa: sydeuropeisk labiat med silvergrå, skrynkliga, *Salvia*-lika blad och ljusgula blommor i täta blomställningar.

Pieris japonica [(V) VI]: jmf. sid. 74; här 3 m hög.

Plagianthus Lyalli: nyzeLÄNSK malvacé med rika blomställningar av bärlika, vita blommor med vackert gula ståndare.

Fig. 123. Nymans; jätteplanta av rhododendron: hela buskgruppen en enda planta.

Foto: L. VON HORN 24 maj 1935.

Poncirus (Citrus) sæpiaria (VI): jmf. i det föreg. sid. 70, 125; här med fördel använd som underlag vid apelsin-ympning.

Prostranthera rotundifolia: australisk rikblommig labiat med små, aromatiska, vintergröna blad och små, blå, klocklika blommor; mot husväggen.

Prunus Laurocerasus Zabeliana (V): lågväxt; blomrik.

Rhododendron. Även här utgjorde rhododendron i en mångfald olika arter och former en av trädgårdens förnämsta prydnader (jmf. pl. 15 och fig. 123). Såsom särskilt anmärkningsvärda antecknades:

R. ambiguum (VII?): blommor blekgula med gulgröna fläckar.

R. arboreum album: ännu i vacker blomning.

R. campylocarpum: gulblommig, oerhört blomrik; kanske den bästa gula!

R. giganteum: högväxt — i sitt hemland ända till 110 fot hög — art med ända till 6 dm långa och omkring 15 cm breda, mörkgröna blad och röda blommor; H. K. H. PRINSEN AV WALES hade fått plantor härifrån.

R. Keyskei [(V)]: blommor små, orangeröda, tubformiga.

R. Loders White: se sid. 140.

R. luteum (Azalea pontica) [(V)]: 90-årig grupp av nu i sitt slag jättestora buskar.

R. mucronatum (= ledifolium) [(V)]: blommor stora, vita.

R. repens: låg, krypande, vackert rödblommig.

Fig. 124. Nymans; *Veronica Traversii*, jättestor solitärplanta, 9 m i krondiameter.

Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

R. Thomsonii: blommor lysande röda; nu överblommad; en av de vackraste av alla rhododendron!

Rosa Bankssi: i vacker blomning på husväggen (fig. 118); jmf. sid. 125.

Rosmarinus officinalis (VIII?): här som allestädes vacker och rikblommig.

Skimmia japonica (VIII): i vacker röd frukt; japansk art, närstående den i det föreg. (sid. 75) från Wisley omnämnda kinesiska arten *S. Reevesiana* (= *Fortunei*) [VII?].

Solanum crispum: på husväggen; jmf. i det föreg. sid. 121.

Sophora japonica pendula (V): högväxt och vacker; jmf. sid. 104.

S. tetraptera: vintergrön buske med stora, hängande, gula blomklasar (jmf. *S. tetraptera microphylla* sid. 126), nu i rik blomning; uppdragen ur frö, hemförda av Mr COMBERS son.

Styrax obassia (V): japansk, lövfällande buske med stora, upp till 20 cm långa, brett ovala, mörkgröna blad och välluktande, i 10—20 cm långa klasar hängande, vita blommor (c. 2 cm i diam.); fam. *Styracaceæ*.

Staphylea colchica (VI): i rik blomning.

Stauntonia hexaphylla (VIII?): vintergrön lian med fingrade blad med 3—7 avlångt ovala, 6—10 cm långa småblad och 1,5—2 cm långa, vita, violettskiftande blommor, här slingrande högt upp i en gran; fam. *Lardizabalaceæ*.

Tricuspidaria lanceolata (= *Crinodendron Hookerianum*): vintergrön buske med mörkgröna lancettlika blad och talrika, hängande, mörkröda, urnelika blommor, nu i knopp.

Fig. 125. Nymans; praktexemplar av *Araucaria imbricata*, 250 cm i stamomkr.
vid brh.

Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

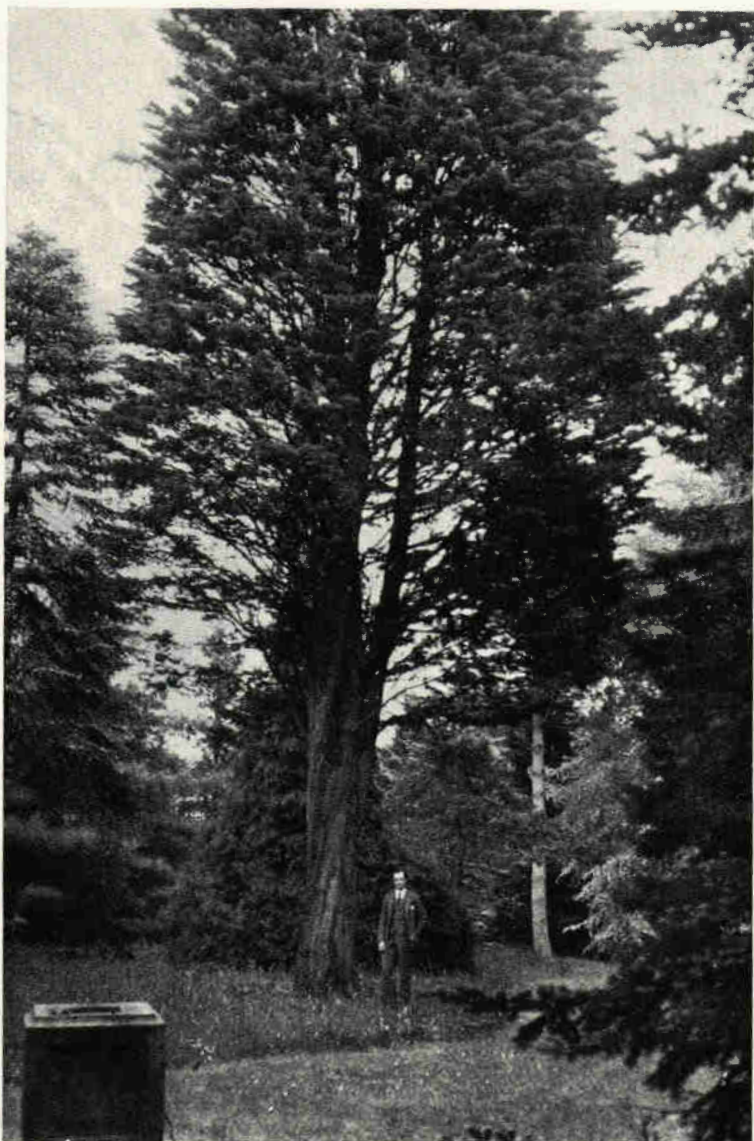

Fig. 126. Nymans; *Chamæcyparis Lawsoniana intertexta*.
Foto: PAUL JÖNSSON 24 maj 1935.

Umbellaria californica (VIII) : kalifornisk, vintergrön lauracé med tätt, glänsande lövverk av 5—12 cm långa, avlångt lancettlika blad och gulgröna blommor; anmärkningsvärt väl utvecklade ex.

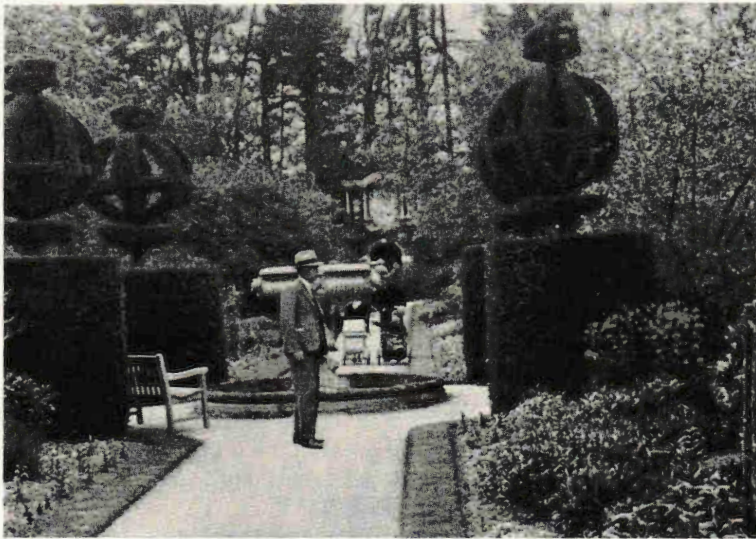
Vaccinium ovatum (VII ell. VIII) : buskformig nordamerikansk art, närstående vår vanliga *V. vitis idæa*, upp till 4 m hög och med spetsiga, på båda sidor ljusst gröna blad och 5-loberad blomkrona.

Veronica Traversii (VIII) : nyze-ländsk, vintergrön upp till över m-hög buske med avlångt ovala, 1—2,5 cm långa, buxbom-liknande blad och vita blommor (6—8 mm i diam.); en jättestor solitärplanta (fig. 124) 9 m i krondiameter.

Viburnum japonicum (VII ell. VIII) : vintergrön, japansk buske med 8—14 cm långa, brett ovala, glän-

Fig. 127. Nymans; *Pinus excelsa*, 90 år.
Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

128. Nymans; »krönta» i d g r a n a r.
Foto: HERMAN WIKSTRÖM 24 maj 1935.

Fig. 129. Mr. J. COMBER, Nymans.
Foto: HERMAN WIKSTRÖM 24 maj 1935.

sande, läderartade blad och väl-luktande, vita blommor i 6—10 cm. vida blomställningar.

V. macrocephalum [(V)]: halvt vintergrön, kinesisk buske med 5—10 cm långa, avlångt ovala blad och stora, vita blommor, samlade i väldiga blomställningar om 8—15 cm:s diam.; just nu översållad med blommor (pl. 16).

V. tomentosum (V): ostasiatisk, lövfällande buske, känd även från svensk odling (jmf. CARL G. DAHL i »Lustgården» 1926, sid. 166), här 3 m hög.

Wistaria sinensis [(V)]: en av de vackraste prydnadsväxterna å husväggen.

Vitis vinifera [(V)—VI]: i yppiga ex. å husväggen.

B a r r t r ä d förekommo dels här och där insprängda bland lövträd och buskar dels inom ett särskilt område — barrträdsarboretum — i ena

utkanten av parken. Följande intressantare arter och former må här nämnas:

Abies grandis (VI): 215 cm i stamokrets vid brösthöjd och 28 m hög vid 38 års ålder; planterad av Mr COMBER.

Araucaria imbricata (VII): 250 cm i stamokrets vid brösthöjd; 90 år (fig. 125).

Chamæcyparis Lawsoniana intertexta [(V)]: i hög och vacker trädform (fig. 126).

Cedrus atlantica glauca (VI): 233 cm i stamokrets vid brösthöjd.

C. Deodara (VII?): mångstammig, 90-årig.

C. libanotica [(V)]: 25 m i krondiameter; 90 år.

Cryptomeria japonica [(V) ell. VI]: högväxt träd.

Cupressus macrocarpa (VII): 220 cm i stamokrets vid brösthöjd, 19 m hög.

C. sempervirens (VIII?): c. 10 m hög i stolt pyramidform, rik på väl utvecklade kottar.

Juniperus virginiana (I): c. 9 m hög, mångstammig.

Picea Smithiana (VI): 218 cm i stamokrets vid brh., c. 21 m hög.

Pinus excelsa [(V)]: ett 90-årigt, upptill kandelaberformigt för-

grenat träd (fig. 127), översållat med upp till 25 cm långa kottar; trädet hade länge stått stilla i växten men efter jordförbättring skjutit kraftiga, stamlika grenar, nu bildande en kraftig, kandelaberformig krona.

Taxus baccata (VI): särskilt anmärkningsvärda äro de genom klippning »krönta» exemplaren (fig. 128).

Tsuga heterophylla (= *Albertiana*) [VI]: vackra, högväxta träd.

Vår intressanta rundvandring drager långt ut på tiden. Då »dendrologgruppen» återvänder, ha de övriga exkursionsdeltagaran redan druckit te, vartill vi samtliga inbjudits av vårt älskvärda värdfolk. Tiden för vårt besök utsträckes dock så långt, att även de sist återvändande få tillfälle att en stund inomhus njuta av tebordets läckerheter. Då signalen till uppbrott slutligen ljuder, måste densamma dock skyndsamt åtlydas. Vi

uttala vårt värdsamma och innerliga tack till Colonel och Fru MESSEL och till Mr COMBER, och efter en oförglömmelig eftermiddag i en av Englands dendrologiskt rikaste privata parkanläggningar äro vi snart

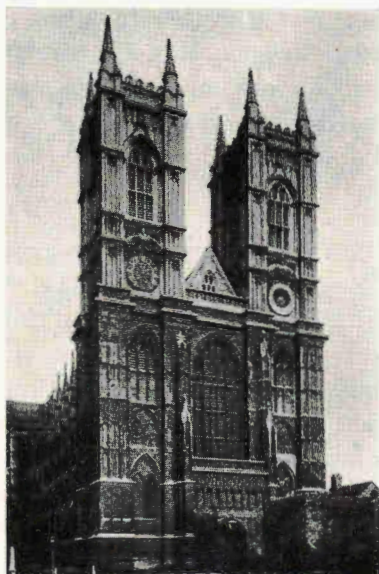

Fig. 130. Westminster Abbey, London.

Fig. 131. Houses of Parliament, London.

åter på väg mot London, varifrån återresan till Sverige begynner under morgondagen. Besöket vid Nymans har givetvis varit en av de dendrologiska toppunkterna på vårt i allo så givande exkursionsprogram. Bättre avslutning kunde vi ej önskat oss.

Från Nymans, Handcross, taga vi genaste vägen norr ut till London. Nära 9 svenska mil gäller färden, innan vi strax efter kl. 7 e. m. äro åter vid Imperial Hotel. Vi passera på hemvägen Croydon med dess imponerande flygfält. Från höjderna söder därom ha vi en vidsträckt utsikt över den nedanför liggande dalen med dess oerhört rika bebyggelse. Innan vi hunnit in i det egentliga London, ha vi passerat genom den ena förstaden efter den andra, samtliga av mer eller mindre utpräglad trädgårdsstadstyp. På Chelsea Bridge fara vi över Thames och förbi Westminster Abbey (fig. 130) och Houses of Parliament (fig. 131) och längs Parliament Street och Whitehall med dess departements- och andra offentliga byggnader över Trafalgar Square vidare mot hotellet.

Efter omklädsel intaga i dag exkursionsdeltagarna — i allmänhet — sin middag — den sista i London — på olika håll ute i staden. Då Anglo Swedish Society inviterat oss samtliga till den »reception and concert at the Swedish Hall», som i dag kl. 9 e. m. hölls med anledning av furstebrylllopet i Stockholm, mötas vi så småningom där till några timmars angenäm samvaro med där talrikt samlade representanter för London-svenskarna. Minister friherre PALMSTIERNA med friherrinna, svenske pastorn i London, FRITZ HOLMGREN, lantbruksrådet VON WACHENFELT m. fl. svenskar ha här mött upp, och minister PALMSTIERNA erinrar efter konsertens slut i ett på engelska hållet, välformat anförande om PRINSESSAN INGRIDS AV SVERIGE och KRONPRINS FREDRIKS AV DANMARK förmälning i dag i Stockholm.

Genom friherre PALMSTIERNA passa vi här på tillfället att framföra vårt djupt kända tack även till de ledande i »The British Council for Relations with other Countries», här representerade av Lieut.-Colonel CHARLES BRIDGE — »Clerk to the Council» —. Innan vi bryta upp, få vi under friherre PALMSTIERNAS och kyrkoh. HOLMGRENS ledning bese kyrkan och övriga lokaliteter — bibliotek och läsrum m. m. — i det i allo så tilltalande svensk-hemmet i London.

Lördagen den 25 maj få vi helt sköta oss själva, tills vi kl. 4 e. m. mötas å hotellet för avfärd. Flertalet färddeltagare samlas kl. 9 f. m. för att under ledning av Mr GILL, vår från fem dagars bussfärder välkände, svensktalande, engelske ciceron, närmare bese några av Londons förnämsta sevärdheter — Westminster Abbey och Houses of Parliament —. Vi taga »Underground»-tåg och trafikbussar och få härvid en intressant inblick även i denna del av jättestadens invecklade trafikmaskineri. Den åldriga, minnesrika katedralen och det kolossala parlamentshuset imponera givetvis i hög grad på oss alla. Sedan vi avtackat Mr GILL, skiljas våra vägar och de återstående fritimmarna användas till lunchätning, museibesök och promenader å de kungajubileet till ära alltjämt smyckade gatorna. Strax efter kl. 4 e. m. äro vi redo för uppbrott. Vi säga farväl till de dendrologer, som kvarstanna ännu några dagar i London, och avresa kl. 4,30 e. m. med exkursionens bussar till S:t Pancras station, varifrån tåg kl. 5,28 e. m. för oss vidare till Tilbury. Kl. 7,15 e. m. avgår S/S Suecia med de hemvändande dendrologerna ombord från Tilbury direkt till Göteborg.

Förmiddagens regn hade på e. m. åter förbytt i strålände solsken. De sista dagarna hade varit rätt så stormiga, men vinden hade nu mojnät av till lugnare väder. Då vi på natten kommo utanför Thames-mynningen, begynte efterdyningarna av de senaste stormdagarna göra sig märkbara, och natten blev nog för en del av ångbåtspassagerarna rätt så fattig på sömn. Under söndagen avtogo så småningom dyningarna, men en tät och besvärände dimma mitt ute på Nordsjön fördröjde något vår färd; under ett par timmar måste vi gå för sakta maskin och under ständigt tutande med ångvisslan. Efter middagen samlas vi vid kaffeborden och uttala till friherre HERMELIN, vår som alltid utmärkte organisatör och färdledare, vårt uppriktiga och hjärtliga tack för allt under den främst tack vare honom och hans utomordentlige medarrangör Mr URQUHART i allo lyckligt genomförda Englands-resan. Tyvärr fingo vi aldrig åt Mr URQUHART giva ett samfällt uttryck åt denna vår tacksamhet; han hade redan på fredagskvällen avvikit för besök i sin hemtrakt i Skottland.

Under gemytligt samspråk sitta vi tämligen allmänt uppe ett gott stycke in på natten; först då fyrarna börja lysa på Jyllands västkust, gå de sista dendrologerna till kojs. Vädet hade nu blivit varmare och dyningarna nästan helt avtagit. Efternatten och morgon-

timmarna giva god sömn, och trots dimman blott en halv timme försenade anlända vi kl. 7,30 på måndagsmorgonen till Göteborg, där den minnesrika exkursionen slutgiltigt upplöses.

Den underbara Engelsresan är nu ett minne blott. Föreningens första försök att exkursionsledes studera utländsk dendrologi och parkvård har för visso slagit synnerligen väl ut. Mycket ha vi under vår färd fått se och mycket ha vi fått lära, som borde kunna bliva till gagn vid våra fortsatta strävanden i dendrologiens och parkvårdens tjänst. Visserligen har syd-England med sitt gynnsamma klimat låtit oss se mycket, som aldrig någonsin går att omplantera i svensk jordmån. En hel del av det myckna nya vi sett är kanske dock ej så alldeles omöjligt för åtminstone sydsvenska förhållanden. Se vi på de vid artnamnen för träd och buskar utsatta härdighetsbeteckningarna, skola vi finna, att det övervägande flertalet arter äro att söka i den REHDER'ska härdighetsklassen V, till vilken även äro att hänföra i svensk kultur så välbekanta träd och buskar som bok, avenbok, vitoxel, sykomorlönn, hästkastanj, valnöt, mannaask (*Fraxinus Ornus*), *Abies cephalonica*, *Chamæcyparis Lawsoniana*, murgröna, *Forsythia*, *Prunus triloba*, *Cotoneaster horizontalis*, *Mahonia Aquifolium*, *Viburnum Carlesii* och *rhytidophyllum* m. fl. Då många i syd-England observerade, i svensk kultur ännu okända arter av REHDER anses tillhöra just denna härdighetsklass, borde det ej vara uteslutet, att försök med dessa skulle kunna lyckas även under sydsvenska förhållanden. Om exempelvis den underbart vackra *Viburnum macrocephalum*, den praktfullt storblommiga *Cornus Kousa*, den nätta, japanska ericacébusken *Enkianthus campanulatus*, den vackra »rödbjörken» (*Betula utilis*) och den på hösten grant rödblådiga *Acer griseum* — många andra att förtiga — kunde införlivas med vår parkflora, då vore för visso ur skönhetssynpunkt mycket vunnet. Försök med desamma kunna icke nog varmt anbefallas. Även några av de i REHDERs härdighetsklass VI upptagna, i syd-England allmänt odlade arterna äro måhända odlingsbara jämväl hos oss, så exempelvis den vackert rikblommande *Genista hispanica* och måhända i särskilt gynnsamma lägen i syd-Sverige även den förnämliga *Davidia involu-crata*; REHDERs hänförande till klass VI av arter sådana som idgran, *Abies grandis* och Pinsapo, atlasceder (*Cedrus atlantica*),

Cryptomeria japonica, *Sequoia gigantea*, turkisk ek (*Quercus Cerris*), järnek, lagerkårs, buxbom, ärttörne (*Ulex europæus*), *Jasminum nudiflorum* m. fl. synes åtminstone ej direkt tala emot dylika odlingsförsök. Möjligen skola även några hos oss ej tidigare prövade arter tillhörande REHDERS härdighetsklass VII kunna visa sig odlingsbara i varma och skyddade lägen i syd-Sverige. De till klass VIII hänhörande arterna torde väl dock alla vara alltför ömtåliga även i vårt lands sydligaste delar.

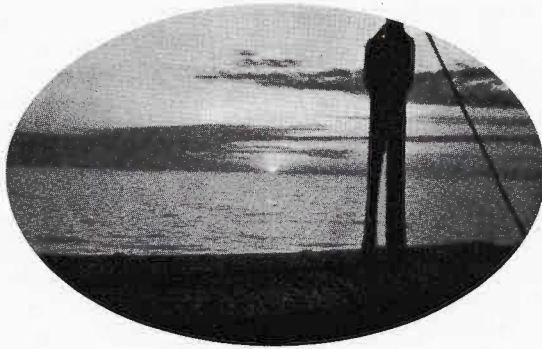

Fig. 132. Solnedgång på Nordsjön.

Deltagare i Föreningens för Dendrologi och Parkvård Englands- exkursion 1935.

AHLQVIST, ALFRED, apotekare, Göteborg.	BERGLUND, OLOF, agronom, Habo.
AHLQVIST, ELISABETH, fru, Göteborg.	BERGMAN, HANNA, doktorinna, Eskilstuna.
AMINOFF, F., byråchef, Stockholm.	BOJERTH, PEHR, stadsträdgårdsm., Uppsala.
AMINOFF, E., fru, Stockholm.	BORGSTRÖM, GERDA, apotekare, Sölvesborg.
ARRHENIUS, ANNA-LISA, fröken, Stockholm.	CALVERT, VIVEKA, fru, Göteborg.
ARRHENIUS, ESTER, fröken, Stockholm.	CEDERGREN, NAJA, fröken, Stockholm.
ARRHENIUS, MARIA, professorska, Stockholm.	CEDERGREN, VERA, fröken, Stockholm.
BERG VON LINDE, ALBERT, godsägare, Axelvold.	DANIELSEN, LISA, fru, Hellekis.
BERG VON LINDE, MÄRTA, fru, Axelvold.	DE LA GARDIE, EBBA, grevinna, Borrestad.
BERGGREN, EDITH, doktorinna, Malmö.	EDLUND-HANSSON, ANNA, fru, Axelfors.
BERGLUND, ALLAN, länsarkitekt, Skövde.	ERICSON, ERIC, plantskoleägare, Halmstad.
BERGLUND, KARIN, fröken, Ohs Bruk.	ERIKSSON, GUSTAF, reseledare, Göteborg.

- FAHLGREN, BIRGIT, fröken, Stockholm.
 FJÄSTAD, PER O. S., direktör, Lidingö—
 Skärsåtra.
 FJÄSTAD, MARIANNE, fru, Lidingö—Skär-
 såtra.
 FRANKE, MAUD, fröken, Stockholm.
 HAGLUND, AGDA, trädgårdsark., Stock-
 holm.
 VON HEIDEKEN, GUNNAR, redaktör, Djurs-
 holm.
 VON HEIDEKEN, EVA, fru, Djursholm.
 HERMELIN SVEN, friherre, Stockholm.
 HERMELIN, KERSTIN, friherrinna, Stock-
 holm.
 HOLMBERG, NILS, kyrkokamrer, Malmö.
 HOLMBERG, ELVIRA, fru, Malmö.
 HOLMER, INGRID, musiklärarinna, Stock-
 holm.
 HOLMER, ISAK, direktör, Lidingö villastad.
 HOLMQVIST, EBBA, fru Hälsingborg.
 VON HORN, LEOPOLD, trädgårdsförest.,
 Hälsingborg.
 HÜLPHERS, A., trädg.-konsulent, Skövde.
 IHRE, JOHAN, ryttmästare, Drottning-
 holm.
 JOHANSSON, GUSTAF, godsägare, Moholm.
 JOHANSSON, ESTER, fru, Moholm.
 JOHANSSON, ESTER, fru, Åkarp.
 JÖNSSON, PAUL, löjtnant, St. Bjurum.
 KENNEDY, MARIA, fru, Färlöv.
 KNOCHENHAUER, JULIA, fru, Djursholm.
 LEWENHAUPT, CHARLOTTE, fröken,
 Katrineholm.
 LIDMAN, KARIN, fröken, Redvägsbrunn.
 LUNDQUIST, EBBA, fru, Stockholm.
 MALMER, ASTRID, fru, Växjö.
 MALMROS, D., fröken, Stockholm.
 VON MECKLENBURG, JULIA, fröken, Högsjö.
 NILSSON, EMIL, trädgårdskonsulent, Visby.
 OHLSSON, JOHN, godsägare, Arild.
 OHLSSON, J., fru, Arild.
 OLIN, ELISABETH, doktorinna, Kristian-
 stad.
 OLSSON, LINUS, trädgårdsark., Stockholm.
 PALMGÅRD, ERIK, trädgårdskonsulent, Väs-
 tervik.
 PALMSTIERNNA, ANNA, fröken, Vingåker.
 PALMSTIERNNA, EBBA, friherrinna, London.
- PALMSTIERNNA, ESSIE, friherrinna, Kristian-
 stad.
 PALMSTIERNNA, MÄRTA, friherrinna, Ving-
 åker.
 PAULSON, INGEBOURG, fröken, Påarp.
 AF PETERSENS, J., friherrinna, Löde-
 köpinge.
 PIPER, HEDVIG, grevinna, Marsvinsholm.
 RAMFELDT, AGNES, fru, Svarttorp.
 ROBERG, ERNST, konsul, Göteborg.
 SANDBERG, JOHAN, trädgårdsm., Vallberga.
 SANDSTRÖM, CALLA, fru, Stockholm.
 SANTESSON, ALFHILD, fru, Stockholm.
 SANTESSON, GERD, fru, Stockholm.
 SANTESSON, OLLE, arkitekt, Stockholm.
 VON SCHINKEL, ELSA, fru, Värmdö.
 SCHUWERT, GÖSTA, trädgårdsark., Stock-
 holm.
 VON SETH, ELSA, grevinna, Bratteborg.
 SJÖBERG, ANNA, fru, Stockholm.
 SJÖBERG, KNUT, apotekare, Stockholm.
 SPÅNGBERG, MARGIT, fru, Mariefred.
 SPÅNGBERG, NILS, tandläkare, Mariefred.
 SUTHER, STEN, trädgårdsm., Lillhagen.
 SYLVÉN, NILS, fil. dr, Svalöf.
 SÖDERMAN, ELISABET, fru, Uppsala.
 SÖDERSTRÖM, CARL F., häradshövding,
 Ronneby.
 SÖDERSTRÖM, MÄRTA, fru, Ronneby.
 THOMAS, AINA, fru, Märsta.
 THORSSON, J., doktor, Valla.
 THOTT, GRAZIELLA, fröken, Skabersjö.
 THOTT, MARGARETA, grevinna, Skabersjö.
 TORNÉRHJELM, STINA, grevinna, Gunnars-
 torp.
 URQUHART, G. A., Mr., Stockholm.
 VON WACHENFELT, M., lantbruksråd, Lon-
 don.
 WACHTMEISTER, BRITA, grevinna, Hälsing-
 borg.
 WEHTJE, BRITA, fru, Malmö.
 WEMAN, GRETA, fröken, Ekshärad.
 WENDT, SIGRID, fru, Perstorp.
 WESTERGREN, KARIN, fröken, Stockholm.
 WIKSTRÖM, H., trädgårdskonsulent,
 Dingle.
 ÅLUND, VILH., jägmästare, Stockholm.

TO ALBION.

The 16th Excursion of the Swedish Dendrological Society.

It was decided at the annual meeting of the Swedish Dendrological Society on the 18th of March, 1935, that the annual excursion should take the form of a visit to England. A proposal made by MR URQUHART that a visit should be paid to England to see parks and gardens in connection with the Royal Horticultural Society's spring show at Chelsea met with the keenest interest. Thanks to the good offices of the British Legation the Foreign Office in London requested prominent persons in gardening circles to draw up a programme for the visit. The programme in its final form was entrusted to The British Council for Relations with Other Countries, H. R. H. the PRINCE OF WALES in his capacity of patron also interesting himself personally in the matter. When a preliminary programme was submitted by the Society to its members no fewer than 102 notified their intention to participate.

The party left Gothenburg for Tilbury on Saturday, the 18th of May, and arrived in London on Monday, the 20th at 9.30 a. m. As the treasurer of the Society, Baron SVEN HERMELIN, who had already had an opportunity once before to study English horticulture, acted as leader of the party, and as he had the assistance of MR. URQUHART with his intimate knowledge of English horticulture, there was every reason for the members to feel assured that they were going to have an interesting time.

As the London district visited by the dendrologists is about 6° further south than Gothenburg, and therefore much more favoured as regards climate for gardening purposes, the dendrologists were prepared to find that vegetation was much further advanced than in Sweden. The English climate is distinctly insular with only slight changes between summer and winter temperatures. Spring setting in, as a rule, as early as March, there is usually full summer by the end of May. English gardens are never more beautiful than then. It had been emphasized in the programme that this was one of the reasons for choosing the latter half of May for the excursion.

A notice in the Swedish press on Saturday, the 18th of May, had however reported that there had been a very heavy fall of snow in England and that the country was in the grips of winter. Such a May-day had never been experienced before in England, and winter culminated with the lowest May temperature on record since 1870.

The first signs of the damage caused by this wintry weather became evident between Tilbury and London. The blossoms of the lilac were scorched. In town the young leaves of the walnut trees and acacias were quite withered. In the smaller, more protected gardens the frost had, however, not done very serious damage. Beautifully blossoming magnolias and rhododendrons held out the best prospects for the impending excursion. It was evident that vegetation was much further advanced than in Sweden, as fruit trees had already shed their blossoms

and lilacs had obviously been in flower for some considerable time. When the party had left Sweden apple trees had just begun to unfold their bloom in the southern parts of the country and the lilac had not even reached that stage.

The afternoon of the first day in London was devoted to visits to London parks and Kew Gardens. A first stop was made in Hyde Park which was demonstrated under the keen and intelligent guidance of MR. T. HAY. From there the party proceeded to Kew Gardens, where MR. W. DALLIMORE took charge of them, for a couple of hours, conducted them round the gardens, imparting of his expert knowledge of the many interesting and beautiful objects in these gardens and its imposing arboreta.

Tuesday, the 21st of May, was a wonderful day. At the early hour of 6.45 the buses were ready to convey the dendrologists to Covent Garden Market, the chief one of its kind in London for wholesale trade in all kinds of gardening produce. This visit was indeed a great experience.

The latter part of the day was devoted above all to visits to the royal palaces of Hampton Court, Windsor and Fort Belvedere. The buses proceeded via Kingston through Bushey Park to Hampton Court, the famous chestnut avenue being at its zenith of beauty.

At Hampton Court the party were met by LIEUT. COLONEL CHARLES BRIDGE, Clerk to the British Council for Relations with Other Countries, who had taken such a prominent part in drawing up the programme, and MR. W. J. HEPBURN, Superintendent of the Royal Parks and Gardens. The far-famed gardens were then visited under the leadership of MR. HEPBURN.

Hampton Court has one of the few remaining baroque parks in England. The Knot Garden on the western side of the palace is a noble conception in the baroque style. Below the western terrace there is Henry VIII's Garden, without doubt the prototype of similar subsequent sunken gardens.

While walking to the Knot Garden and Henry VIII's Garden several of the outstanding objects of dendrological interest were passed, e. g. the wistaria on the walls of the palace, famous alike for its size and great age, but now unfortunately badly damaged by the recent frosts, and the great vine originating from 1763.

The party were only able to visit the parts of the park nearest the palace, time not permitting expeditions further afield. The beds of Darwin tulips, all of English raising, were strikingly beautiful in their varied colours on the southern side of the palace.

From Hampton Court the visitors next proceeded towards Windsor, where permission had been granted for the buses to drive through the great park. The party were met here by MR. E. H. SAVILL, Deputy Surveyor, who kindly undertook to accompany them to Sunningdale.

This magnificent park was greatly admired for its beautiful, well-kept sward and its imposing herds of cattle and deer. The long avenue, which forms the main axle of the park southwards from the castle, is unique.

The next item on the programme was a visit to Sunningdale, where H. R. H. the PRINCE OF WALES received the party at the gates and personally demonstrated its large cedars in a most amiable manner. This perhaps proved the most attractive item to the majority of the party. The famous cedars soon came into view in all their grandeur, some standing singly, others in larger or smaller groups. They

are the largest Cedars of Lebanon in England, and it is a question whether they are not the most beautiful of their kind in the world at present. With their straight trunks and great height, reminding one of the stateliest pines, they have a girth of as much as 19 feet and a solid content of more than 1,000 cub. feet. And this does not apply merely to individual trees, but to whole groups. Such magnificent specimens surpassed all dreams, so that from the purely dendrological point of view the excursion had now reached its zenith.

Alongside the paths of the cedar wood were rhododendrons which had been planted by His Royal Highness himself those including a considerable number of young plants of varied, unusual types. The Prince informed the party that most of the latter represented recent acquisitions in this sphere. The dendrologists soon realized that His Royal Highness was an interested and expert dendrologist with an intimate knowledge of the different forms of rhododendron.

With His Royal Highness at their head the party then wended their way to the Castle, where refreshments were served to the strains of bag-pipe music played by a piper in highland dress with the Prince's own tartan.

MR. DE WACHENFELT, agricultural attaché to the Swedish Legation, London, acted as spokesman of the party in proposing a cordial vote of thanks to the PRINCE OF WALES for the great honour he had conferred upon them that day; this was followed by four lusty Swedish cheers.

The final part of Tuesday's programme comprised a visit to the Royal Horticultural gardens at Wisley, where the party was met by COL. F. R. DURHAM, Secretary to the Society, and MR. R. FINDLAY, Superintendent of the Gardens.

The wonderful herbaceous borders with their rich colours and an almost unlimited number of varieties and forms of perennial plants, and still more the extensive plantations of trees and shrubs made a memorable impression on all the visitors.

A marquee had been erected just below the rock garden and in it the Royal Horticultural Society provided afternoon tea. Thanks having been returned to the cicerones the party again joined the buses for the return journey to London.

Wednesday, the 22nd of May. The great Chelsea Flower Show was the source of attraction in the forenoon. It was the first day on which the show was open to the general public. The members of the party had, however, been graciously invited by the Royal Horticultural Society to arrive at 8 a. m. and enter free of charge. This enabled them to obtain a good general idea of the exhibition before the crowds became too dense about midday and even to admire special details at leisure. These four hours undoubtedly gave the visitors something to remember for the rest of their lives. Such roses, orchids, and innumerable other flowers as were on view here surpassed with all certainty the wildest dreams of the Swedish dendrologists.

The afternoon of the same day was devoted to Hampstead and Trent Park. Hampstead has gradually developed into the most attractive of London's garden cities, and it was in this latter respect that it figured in the programme. The buses stopped outside one of the suburban halls in which SIR RAYMOND UNWIN the famous town-planner and COLONEL THOMSON gave a most interesting talk to their Swedish listeners, in which they described the origin, aims and development of Hampstead. On leaving the hall the party drove slowly through selected parts

of the suburb and were thus given an opportunity of seeing the beautiful and interesting lay-out of the gardens, courtyards and parks.

The later part of the afternoon concluded with a visit to Trent Park, the far-famed residence of SIR PHILIP SASSOON. Two hours were spent to the greatest advantage in the imposing park, grounds and gardens, after which the dendrologists returned to the metropolis.

Thursday, the 23rd of May, had been chosen for the beginning of a two-day excursion by bus, in a southerly direction, visiting famous parks and gardens on the way and spending the first night at Brighton. The route chosen was by Staines and Sunningdale, and from there southwards to Woking and the renowned Knap Hill Nurseries.

On arrival at the latter the party were met by CAPTAIN R. C. H. JENKINSON, who placed himself at the disposal of the Swedish dendrologists in a most amiable manner. He had most considerately arranged for the printing of a special list of the chief dendrological sights in the nursery, comprising, 27 different species and forms, giving the measurements of the girths and heights of the different specimens. This elegant list with its dedication »Visit of the Swedish Dendrological Society on Thursday, 23rd May, 1935» was highly appreciated by its recipients, and also proved most useful in the course of the visit.

Knap Hill Nurseries are known especially for their rhododendrons. The Rhododendron Walk about half a mile in length was also wonderful, in spite of the lateness of the season and damage done by frost. The nurseries likewise contain innumerable other trees and shrubs, apart from rhododendrons and allied plants. The collection of hardy rhododendrons and azaleas has long enjoyed the reputation of being one of the foremost of its kind, comprising, according to the current catalogue, no fewer than 250 hybrids and 175 different species of rhododendrons. The most recent catalogue of »Trees and Shrubs, Climbing Plants, Conifers and Hardy Bamboos and Grasses» contains a closely printed list of species and forms comprising 78 pages. Informations regarding the country of origin and more important features are also given in this very valuable catalogue. The Knap Hill Nurseries in their present form constitute a true botanic garden, with a number of species in superb specimens, some of them even being the finest of their kind in England.

Time did not however permit the visitors to make the close study of the various objects that they would have wished, but thanks to the splendid manner in which CAPTAIN JENKINSON guided the party they had been given a very good idea of the extensive nurseries.

From Knap Hill the party proceeded by Guildford and Petworth to Burton Park, at the gates of which they came in sight of what they had now learnt to be a typical English park, with extensive stretches of lawn and groups of imposing trees studded about. Flocks of deer browsed or grazed near the beautiful horse chestnuts by the entrance.

MRS. J. COURTAULD, the lady of the manor, received the visitors and graciously placed herself at the head of the party on their way through the very interesting park and gardens. Grand herbaceous borders, the immense rockery with its striking collection of new and rare alpine, the rhododendron plantations, cedars, etc. called for unending admiration on the part of the Swedish visitors. An oak

tree of unknown origin, with half a dozen ever-green leaves gave rise to some discussion on the spot. From all appearances it seemed to be a form of *Quercus Turneri*, which is considered to be a hybrid of *Quercus robur* and *Q. Ilex*, and which in this particular instance must have originated spontaneously at Burton Park.

Just before leaving a short time was devoted to the inside of the mansion, the beauty of which was in keeping with that of the surrounding grounds.

The last place to be visited on the Thursday was MAJOR F. C. STERN's garden at High Down. The road from Burton Park passed through wooded lands and fields across the South Downs with their chalk and lime quarries down towards the English Channel. The appearance of the Californian cypress, tall and with its huge cones, gave indication of increasingly favourable climatic conditions. This was confirmed on arrival at High Down.

At High Down the party were welcomed by MAJOR and MRS. F. C. STERN; those of the dendrologists who were not conversant with English were delighted to have as guide a young Englishman who spoke fluent Swedish. MAJOR STERN is one of the foremost private dendrologists in England and owner of one of the finest private collections of dendrological rarities in the country. The Major was incomparable in demonstrating these rarities to his Swedish visitors.

Apart from trees and shrubs MAJOR STERN has specialised in alpiners and rock garden plants. There were two rockeries, the one on the face of a chalk hill, the other constructed from a foundation of sandstone. Both contained innumerable species, several of which were true rarities.

The heartfelt gratitude of the visitors was expressed to MAJOR and MRS. STERN on departing for the shores of the English Channel and Brighton, where the night was passed.

Friday, the 23rd of May, saw the dendrologists again proceeding northwards towards London.

Leonardslee, near Horsham, the first stopping place has long been famous for its magnificent grounds. LADY LODER, the owner of this stately place, welcomed the guests on their arrival and conducted one of the two groups on its way through the gardens and park. MR. WHITNER, the head gardener and an expert dendrologist, kindly undertook to act as guide to the second group of visitors.

The Rock garden near the house was first visited; the favourable situation was made evident by the presence of high laurels, palms, aralias and bamboos. The rockery itself made a deep impression not only by its size but also by the excellence of its construction and planting. A natural hollow had been deepened and transformed with the help of boulders into an ideal rock-garden.

Behind the mansion-house lies the park proper on the slopes of a very beautiful valley, through which a idyllic brook winds its way. A magnificent view was obtained across the lovely valley with its ever changing scenery, nature and culture being woven together in a wonderful manner. The entire park covers 150 acres. It was naturally impossible to make a close inspection in the short time at the disposal of the party, but such time as was available was utilized to the utmost and gave a very good idea of the many rare objects of dendrological and horticultural interest. Over 20,000 rhododendrons have been planted here during the past thirteen years, and the collection showed the most varying forms.

Most of them were hardy and the only protection given during winter consisted of dried bracken. Many kinds were self-sown, and *Azalea pontica* had actually become a weed. It is true that the recent frosts had done a great deal of harm at the time of the visit, but this did not dampen the admiration of the Swedish dendrologists. Among the more interesting rhododendrons seen was the gorgeous *R. Loderi* a hybrid raised by the late SIR E. LODER and rightly considered to be one of the most beautiful ever produced.

The excursionists gradually assembled indoors, when their amiable hostess invited them to refreshments. MR. DE WACHENFELT expressed the sincere thanks of the party to LADY LODER, at the same time taking the opportunity to remind those present that just at that very moment their PRINCESS INGRID, whose mother was English, was being wedded to the CROWN PRINCE OF DENMARK in Stockholm.

The last place to be visited that day, and also the final item of the programme, was the gardens of LIEUT. COLONEL MESSEL at Nymans, Handcross. From a purely dendrological point of view this was to be, if rumour spoke truly, the climax of a visit already so rich in dendrological treasures. And rumour proved true. COLONEL and MRS. MESSEL received their guests and split them up into parties, taking one each, the true dendrologists gathering around MR. J. COMBER, the encyclopaedic head gardener and a prize-winner at Chelsea that week.

The interesting walk round the grounds proved a considerable undertaking. When the »dendrological group» had returned they found that the others had already enjoyed tea. They were however granted a reprieve in order to enjoy theirs. Cordial thanks were offered to COLONEL and MRS. MESSEL as well as MR. COMBER and after this most memorable afternoon in one of the richest collections in the private parks of England, the company drove back to London, to return the following day to Sweden. The visit to Nymans was one of the dendrological climaxes in a programme that had been brim full of interesting visits and experiences. The party could not have wished for a better or happier ending.

Fig. 1. Betande får på gräsmattorna i Kensington Gardens, London.
Foto: PEHR BOIERTH 20 maj 1935.

FUNDERINGAR ÖVER ENGELSKA TRÄD- GÅRDAR.

Av GÖSTA SCHUWERT.

Att landskapsstilen i trädgårdskonsten skulle komma från England är ingen tillfällighet. Den engelska nationen har sedan urminnes tider varit den som mest värnat om naturen; i detta land ha idrotten och friluftslivet djupa rötter.

Reaktionen mot barockens förkonstlade sätt att leva, mot de pompösa formerna, mot envælde och allenarådande var ju i England tidigt förberedd, även om den i detta land ej ledde till samma omvälvningar som i Frankrike under revolutionstiden. Brytningen med barockstilen måste ses mot bakgrunden av den upplösning, som gjorde sig gällande på det politiska och kulturella livet under 1700-talet.

Denna in i minsta detalj genomtänkta anläggning gav ett outplånligt intryck av storheten i renässansens och barockens form- och rumsgestaltning.

En stark kontrast mot det nedrökta London utgjorde de solbelysta fälten med sin väl avvägda plantering kring slottet Windsor vid Themsen väster om London. Anläggningarna kring detta slott uppvisa många egenheter. Vi påträffa mäktiga alléplanteringar, som på det effektfullaste sammanställts med den i övrigt landskapliga behandlingen av terrängen. Det överlägsna sätt, på vilket rödbladiga träd utplanterats som solitärer på de gröna gräsmattorna, växelverkan mellan ljus och skugga, de betande hjortarna, lugnet och fridfullheten i anläggningen lämnar ingen oberörd. Tyvärr tillät ej tiden ett närmare studium av denna vackra parkanläggning.

Det påpekas så ofta, att trädgården är en karaktäristik av ägaren, och helt säkert finnes en hel del sanning i detta påstående. Vi böra blott tänka på LUDVIG XIV:s Versailles, som tydligt framhäver monarkens oinskränkta makt. I lika hög grad kan detta påstående gälla ifråga om PRINSENS AV WALES trädgård, om nu detta uttryck kan användas i samband med hans anläggning.

Själva entrén, ett gammalt romerskt valv, de upptrampade gräsgångarna, cederskogen (fig. 6) med jätteexemplaren och undervegetationen av rhododendron kommo oss att ana, varför prinsen är hela sitt lands gunstling. Det oberörda, omedelbara och naturälskande hos honom stod klart för oss, när han själv talade om sina träd och buskar. Enkelheten, men på samma gång det förnäma i anläggningarna kring Fort Belvedere, slottet, över vilket prinsens vimpel vajade, lät oss förstå, att prinsen här fått en fristad, där han trivdes.

Framför slottet har rests en gammal milstolpe, kring vilken en plattbeläggning med av prinsen själv i fogarna planterade växter utformats (fig. 7). Cirka 2 m. höga murar avgränsa de framför slottet utlagda sand- och gräsytor. Under senare år har nedanför dessa murar anlagts en simbassäng (fig. 8) i samband

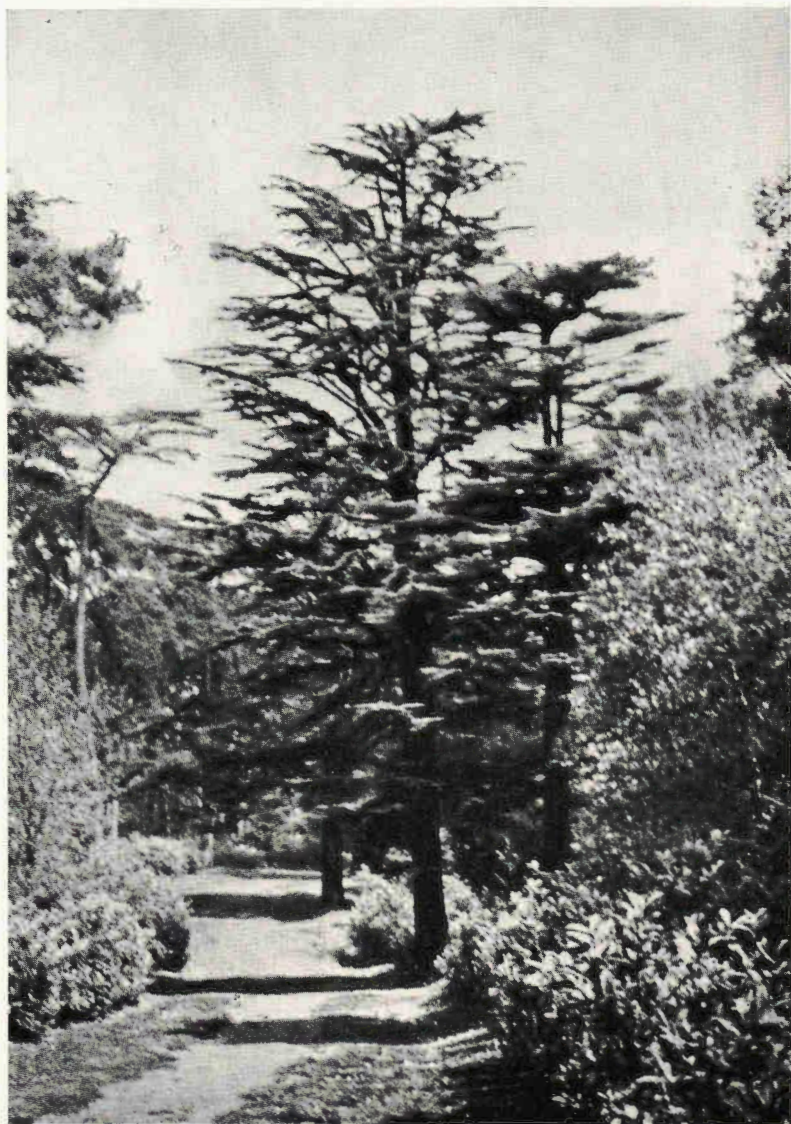

Fig. 6. Vackra libanoncedrar vid Sunningdale. Foto: HERMAN WIKSTRÖM
21 maj 1935.

Fig. 7. H. K. H. PRINSEN AV WALES på kalkstensrundeln vid Fort Belvedere.
Foto: AGDA HAGLUND 21 maj 1935.

med en större gräsyta, bortom vilken dels en naturlig hedvegetation, dels den tidigare nämnda skogen med jätteträden tillstöter. Slottet är på vissa ställen överrankat med klängväxter, så även murarna (fig. 9), som krönts med kanoner. Ros- och perenna rabatter ha sparsamt kommit till användning och endast i samband med muranläggningar.

Royal Horticultural Society's anläggning i Wiesley är liksom Kew Gardens mera att betrakta som botanisk trädgård. Huvudintresset, så förefaller det åtminstone författaren, ha lagts på sortriktighet. Det förvånar mindre, att de engelska privatträdgårdarna ha så stora sortiment av växter, då deras trädgårdsmästare utbildas vid anstalter sådana som Kew och Wiesley. Vid denna senare anläggning tilldrog sig klippträdgården berättigad uppmärksamhet. The rock garden är hos engelsmännen en särskild hobby. Varje år, har jag hört berättas, utkommer ett flertal böcker, som behandla denna trädgårdsarts problem.

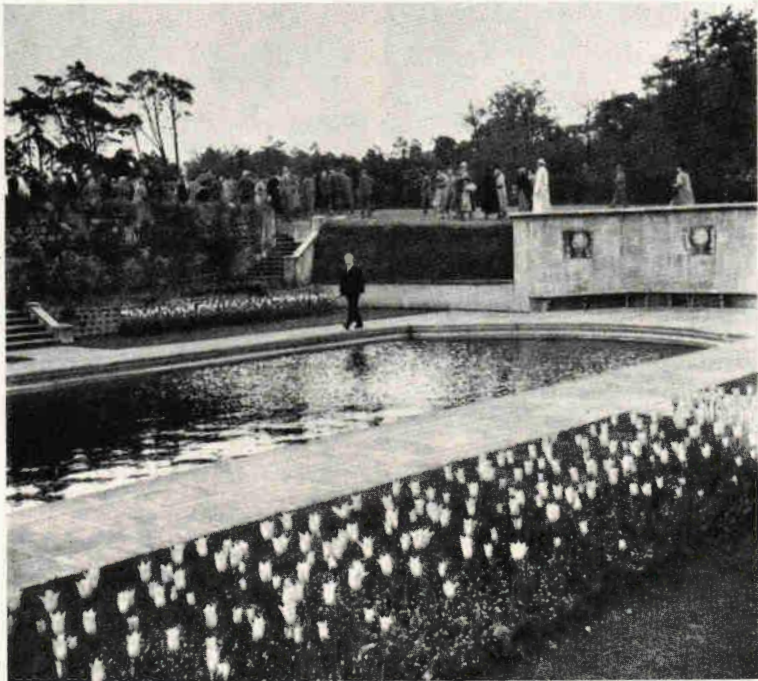

Fig. 8. Simbassängen vid Fort Belvedere. Foto: SVEN A. HERMELIN 21 maj 1935.

Fig. 9. Perennrabatter och av klängväxter vackert prydd mur vid uppgången till Fort Belvedere. Foto: ASTRID MALMER 21 maj 1935.

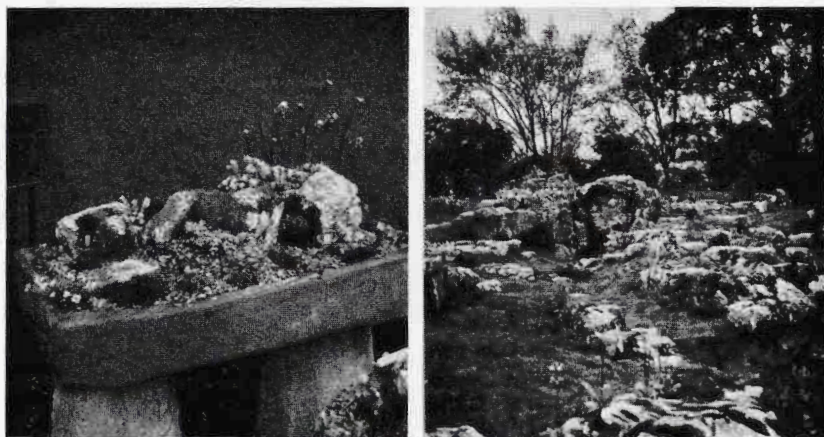

Fig. 10. »Rock Gardens» å Chelsea-utställningen. Foto SVEN A. HERMELIN
22 maj 1935.

The rock garden är en anläggning, där motivet hämtats från naturen. En dalsänka, ett berg, en slänt är den naturliga platsen för dess utformning. Vattnet spelar stor roll och påträffas så gott som alltid i en eller annan utformning i dessa trädgårdar.

Klippträdgården i Wiesley hade en naturlig ram av täta buskage, och vattnets alla effekter hade noggrant tillvaratagits. Naturligt övergick denna anläggning i den lägre liggande sumpvegetationen med dess ekologiskt genomtänkta plantering. Dessa klippträdgårdar kunna vara underbart vackra, men då fordras också, att anläggaren känner sitt material, inte bara namnet på växterna utan också växternas egenskaper, behov o. s. v.

Det sist sagda gäller i ännu högre grad vid utplantering av träd och buskar, som draga uppmärksamheten till sig på ett annat sätt än stenpartiets små innevånare. Araucaria och palmer kunna vara nog så roliga att ha i en park, men man frågar sig nog ibland, om det engelska landskapet är dess riktiga hemort. Växtsamlandet har på vissa håll i England blivit en huvudsak, och då kan det ej hjälpas, att känslan för det vackra och passande ibland slappas. Att engelsmännen icke äro ovetande härom kunde tydligt urskiljas i åtminstone en av de trädgårdar, som uppvisades på

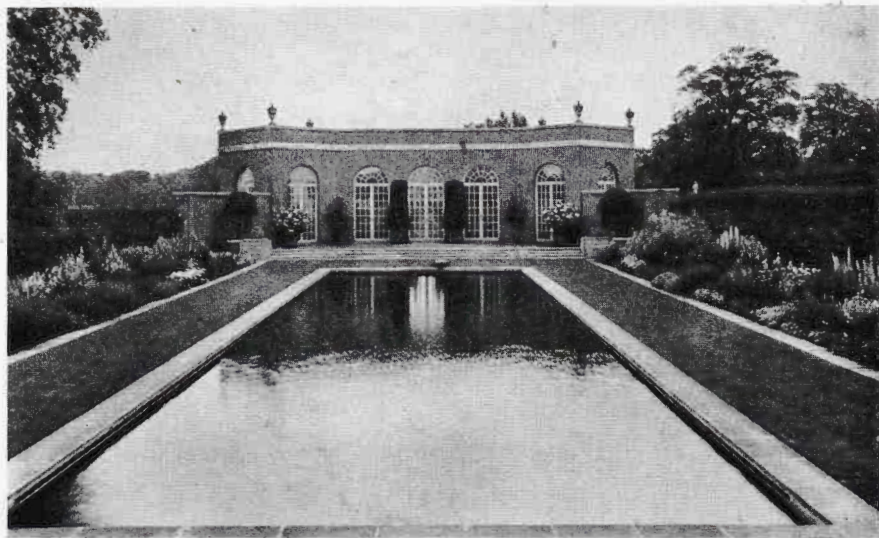

Fig. 11. Trent Park, spegeldammen med orangeriet i bakgrunden.

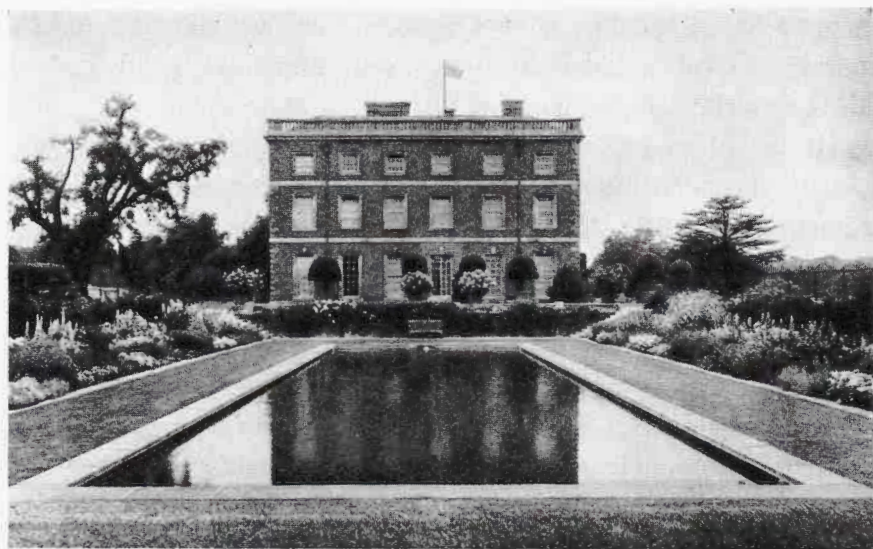

Fig. 12. Trent Park, utsikten över spegeldammen från orangeriet.

Fig. 13. Dubbelallé av tvärklippt lind i parken vid Trent Park.

den storstilade utställningen i Chelsea. — Här gavs för övrigt prov på hur vackra stenpartier kunna göras (fig. 10), när den rätte mannen får hand om saken. Icke en sten, icke en planta var utlagd på måfå. Ett stort vetande och rent konstnärlig ambition firade här triumfer. På samma höga nivå stodo knappast de avsnitt av trädgårdar, som samtidigt visades. Särskilt föreföll en trädgård med kinesiskt motiv (en månbåge) ge uttryck åt allt för mycket effektsökeri.

De engelska privatträdgårdarna äro värda sitt eget kapitel.

Sir PHILIP SASSOON's Trent Park ger det mesta av engelskt trädgårdskunnande. Den pampiga byggnaden omges utav en park, som uppvisar de flesta finesser, som tillhör en sådan. Uppfarten till byggnaden går genom en naturpark, där tusen och åter tusen pingstliljor vaja för vårvindarna. Byggnadens norrsida vetter mot den stora gräsplanen, där solitärträden ge det eftersträfvade avbrottet. Mjukt flyter denna plan ned mot dammanläggningarna, där färggrann flamingo och svarta och vita svanar ge liv och rörelse åt trädgårdstavlan. Golfbanan tillstöter på andra sidan vattnen, och dess inramning, skogen, skapar den avskildhet, som anläggningen skall ge uttryck åt. Detaljerna:

Fig. 14. Kalkstenspergolans vid Trent Park, överväxt av rikt blommande blåregn.

Fig. 15. Från fruktträdgården vid Trent Park; gräsgången mellan de rikt blommande äppelträden vackert kantad av pensérbatter med fyrkanter av omväxlande blå och gula jättepenséer.

Intill byggnadens östra gavel hade anlagts en simbassäng, vars väggar voro blå, så att vattnet verkade friskt. Bassänganläggningen inramades på långsidorna av häckar, som flätats i gallerverk, och skydd på kortsidorna erhöles genom orangeriet (fig. 11) och terrassanläggningen upp mot byggnaden (fig. 12). Bassängen, som låg inbäddad i perent blomsterflor, var omgiven av mjuka gräsgångar.

En flerradig allé (fig. 13), som ledde från orangeriet ned mot den s. k. japanska trädgården, störde enligt mitt förmenande den i övrigt så välgjorda planen. Högre upp i parken påträffades specialträdgårdarna; perenna trädgården, pergolaanläggningen (fig. 14), rosengårdarna och ekonomiträdgården (fig. 15). Särskilt den sista tilldrog sig berättigad uppmärksamhet. Med sin stora blomsterprakt och sina gräsgångar visade den, att även en sådan trädgård kan ha sina många behag.

En två dagars bussresa genom Surrey, Sussex och Kent klarlade Sydenglands trädgårdsrikedom för oss. Vi blevo i tillfälle att närmare bekanta oss med fyra stycken av dess trädgårdar.

Mrs J. COURTAULD's Burton Park blev vårt första mål. Framför en gavel med franska fönster utbredde sig en gräsmatta. En nerschaktad ravin med en plattbelagd gång kantad med »perennial borders» (fig. 16) ledde besökaren ned till den nedanför belägna stranden, som utformats som »rockgarden». Denna klippträdgård sträckte sig utefter en stor del av stranden bort till en broanläggning, som utmynnade i en rhododendron- och kamelia-skog. Jämsides med tidigare nämnda ravin löpte en andra rak trappväg genom det upp mot byggnaden utvidgade stenpartiet.

Framför huvudfasaden mot trädgården hade anlagts terrasser. Dammar (fig. 17), vattenfontäner, pergola (fig. 19), rosrabatter saknades ej i denna terrassanläggning (fig. 18), som hade ålderns patina, och som genom muranläggningar sammanbands med intilliggande ekonomiträdgård. Dessa formala detaljer hade sedan inbäddats i en skyddsplantering av oregelbunden karaktär, något

Fig. 16. Burton Park; stenlagd, gräskantad gång med »perennial borders» å båda sidor. Foto: HERMAN WIKSTRÖM 23 maj 1935.

Fig. 17. Burton Park; i förgrunden »sunken garden», bakom denna gräsmatta bort mot parkens största libanonceder. Foto: ASTRID MALMER 23 maj 1935.

Fig. 18. Detalj från terrassanläggningarna vid Burton Park; i bakgrunden den stora libanoncedern. Foto: SVEN A. HERMELIN 23 maj 1935.

som får anses vara genuint för den engelska utformningen av dessa dyrbara trädgårdar.

I en dalgång vid High Down, vilken uppstått genom brytning av kalksten, har Major STERN anlagt sina klipp- och övriga trädgårdar. Hela denna anläggning bryter mot vad som eljest är vanligt i England. Han har avsatt en del av sin trädgård till odling och undersökning av nyinförda växter. Denna del är anlagd i formell form med fyrkantiga sängar och har omgivits av en flera meter hög klippt häck. I denna trädgård saknas icke avdelningar för rosor, iris, liljor, pioner o. s. v. Och ha dessa avdelningar anlagts så, att de efter blomningen isoleras och ej längre synas, något som åstadkommits genom lämplig skydds- och täckplantering.

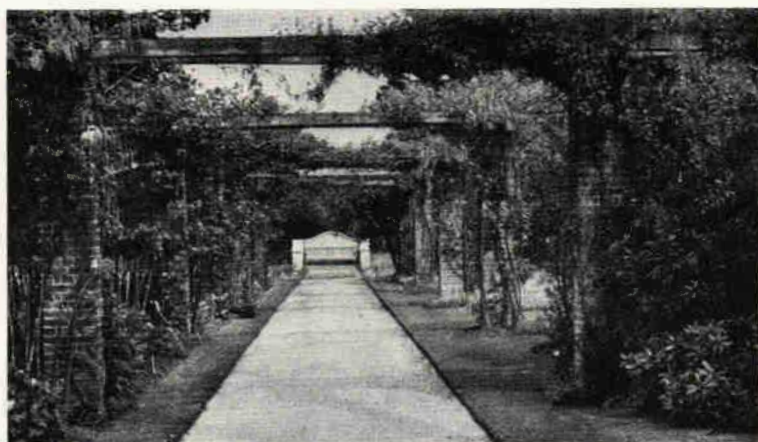

Fig. 19. Pergola av tegelstensstolpar vid Burton Park. Foto HERMAN WIKSTRÖM
23 maj 1935.

Fig. 20. Från den med sandsten uppbyggda delen av klippträdgården vid High
Down. Foto: AGDA HAGLUND 23 maj 1935.

Fig. 21. Leonardslee; utsikt över parkområdet i dalbotten längs bäcken.
Foto: L. v. HORN 24 maj 1935.

Största upplevelsen här blev dock klippträdgården, som anlagts i tidigare nämnda dalgång. På ena sidan reste sig ett brant stup, vars övre del lyste vit (jmf. pl. 12), men vars nedre del var beklädd med sällsynta vackra sten-bergsprenner. I den motsatta slutningen hade inbyggts en vattengrotta med tillhörande trappanläggningar och damm (fig. 20).

Sandgångar saknades nästan i denna trädgård, där gräsmattan gjorde deras tjänst.

LADY LODER'S Leonardslee vid Horsham så väl som Colonel MESSELS Nymans, Handcross, är ett paradiset för en dendrolog. Den först nämnda är belägen i våldsamt kuperad terräng, anlagd i naturlig stil (jmf. fig. 21). Omväxling, överraskningar äro betecknande för detta slags anläggningar, och i sanningens namn måste framhållas, att Lady LODER icke sparat någon möda, för att få fram den sagostämning, jag tror, hon innerst inne så eftertraktat. Men anläggningen är icke endast rik på »lövgångar», genom vars

Fig. 22. Leonard'slee; detalj av »rock garden». Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

Fig. 23. Kor av irländsk kerry- eller dexterras å betesmark i parken vid Leonard'slee; tvärranden i förgrunden markerar gränsen mellan gräsmatta och betesäng.
Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

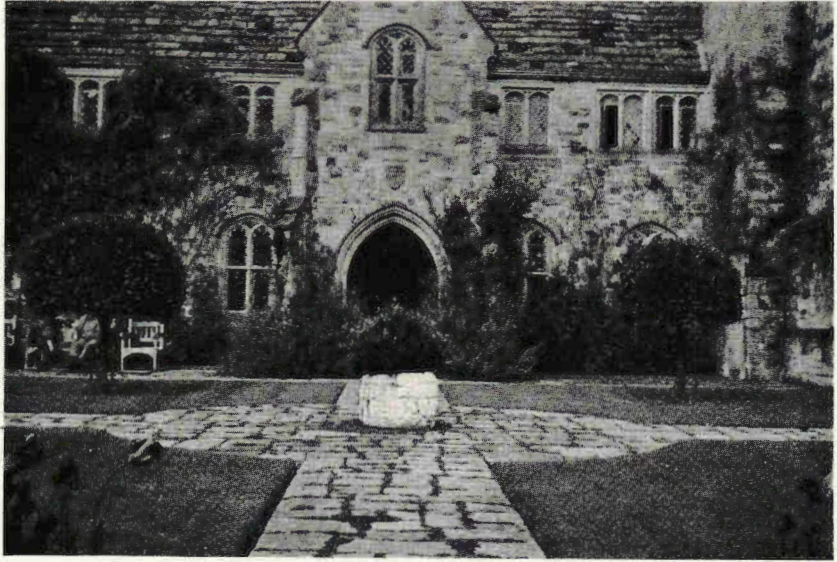

Fig. 24. Från anläggningarna närmast huvudbyggnaden vid Nymans.
Foto: NILS HOLMBERG 24 maj 1935.

oregelbundna tak man kan se molnen jaga varandra, tjusiga perspektiv över avtonade höjdsträckningar bjudes besökaren på under promenaden backe upp och backe ner. Jag tror vi höllo på tre kvarts timme för att komma tillbaka till utgångspunkten, och då hade vi ändå inte fått se klippträdgården (fig. 22), ett eldorado för en finsmakare. Engelsmännen försöka ofta genom betande får (jmf. fig. 1) och hjortar uppliva naturscenerierna. Så var fallet vid Burton park. Lady LODER's kreatursbesättning befanns vid vår ankomst beta ett 50-tal meter från byggnaden. Det syntes på ett sådant avstånd inget stängsel mellan djurens betesplats och den egentliga trädgården (jmf. fig. 23), men ett sådant fanns — i ett öppet dike. Detta slags inhägnad — »Aha» — var en vanlig företeelse redan i barocktidens Frankrike.

Nymans, Handcross, är en anläggning med stark anstrykning av gotik. Uppdelningen av kvarteren närmast byggnaden (jmf. fig. 24) liksom själva kvarterens utformning för tanken tillbaka till medeltidens klosteranläggningar. Kring dessa kvadratiska

kvarter har en anläggning utformats, som söker sin like i artrike-
dom och omväxling.

Det vackraste intrycket av engelsk skaparkraft och inlevelse blev icke någon av de påkostade välskötta trädgårdarna kring slotten utan en enkel liten bondstuga vid Nymans, som lär vara Mrs MESSEL's käraste skötebarn. Inbäddad i en natur lika luftig och fri som våra svenska lövängars sticker huset upp, lika överraskande, som när vi här hemma helt plötsligt i skogsbrynet hitta våra idylliska torp. Och kring detta hus, jag skulle nästan vilja kalla det museum, om jag inte visste, att det användes för andra ändamål, låg en den vackraste trädgård man kan se. Snörräta gångar, gammaldags växter: rosmarin, malvor, martagonliljor, pepparmynta, timjan, lavendel, lövkojor, nejlikor, gammaldags tulpaner och rosor, ja, man kan fortsätta i det oändliga, hade kvinnlig skaparglädje ordnat till en tavla av betagande skönhet.

Thoughts on English Gardens.

It is no mere coincidence that the landscape style in horticultural art came from England. The English nation has from time immemorial protected nature; in that country athletics, sports and open-air life are deeply rooted.

The reaction against the artificial forms of the baroque style set in at an early stage. The break with it must be viewed against the background of the dissolution in political and cultural life of the 18th century.

England had a high standard of gardening before that. The fact that so few of the older gardens remain is due to so many old baroque and renaissance gardens having been altered. There is a trend in present day England, however, to return to the formal type of garden of those two periods.

The romanesque style of gardening has developed gradually. The English landscape style has, on the other hand, grown within a relatively short period, and in it an imitation of nature is the principle theme.

What made a lasting impression upon me during the visit of the Swedish Dendrological Society to England was not so much the different gardens as individual creations as the country side into which these were merged as such noteworthy details.

It is imposing that a city like London is able to show such large areas devoted to parks in the heart of the city. The English landscape style comes by its own in such parks. The feeling of nature hardly suffers from the fact that one is surrounded by such densely built sites.

Hampton Court is one of the places that was not entirely rearranged when the English landscape style came into fashion. The park surrounding the palaces

is entered by the mighty chestnut avenues of Bushey Park. The part immediately in front of the main facade is planted with fan-shaped rows of yews, each avenue comprising an effective framework for vistas out into the park with its carefully balanced motives. There are a number of interesting special gardens in intimate harmony with the actual buildings. These grounds, in which every tiny detail is carefully thought out, conveyed an imperishable impression of the grandeur of the renaissance and baroque formal and patterned gardens.

The grounds surrounding Windsor Castle showed us many unusual details. There we found mighty avenues which harmonized in the most effective manner with the landscape style in which the grounds were laid out. The superior way in which red-leaved trees were planted as single specimens in the grass sward, the play of light and shade, the browsing deer, the calm and peacefulness in the grounds could leave no one unaffected.

It is often claimed that a garden is characteristic of its owner. This may well be said of the Prince of Wales's grounds. The entrance itself, an old Roman arch, the grass walks, the cedar woods with undergrowth of rhododendrons help to explain how it is that the Prince is a national favourite. His spontaneous love of nature was apparent to its visitors when he spoke of his trees and shrubs.

The Royal Horticultural Society's Gardens at Wisley are, like Kew, to be viewed more in the light of botanical gardens. The main interest seems to have been concentrated on a rich assortment.

At the magnificent Chelsea Show one could see how beautiful rock gardens can be constructed when the right man is allowed to undertake the work. A wealth of knowledge and purely artistic ambition celebrated triumphs there.

Sir Philip Sassoon's Trent Park affords evidence of the maximum of English knowledge of gardening. The entrance to the mansion house is by way of a natural park, in which thousands of daffodils sway in the spring breezes. The north side of the house looks on to the large lawn in which monotony is avoided by trees studded here and there. This lawn rolls softly down towards the ponds. On the other side of these is the golf course, privacy here being obtained by a margin of woodland.

In Mrs. J. Courtauld's Burton Park a deep hollow had been dug and through it a paved path lined with herbaceous borders led down to the shores of the old ponds. A rock garden containing many rare treasures had been constructed there and from it a bridge led across to woodland with beautiful rhododendrons and camellias. In front of the house looking out on to the garden terraces had been designed with ponds, fountains, pergola and rose beds.

In a dell at High Down, which had been formed in quarrying limestone, Major Stern had constructed his rockery and other gardens. Part of the garden was utilized for cultivating and testing new introductions.

Lady Loder's Leonardslee at Horsham, as well as Colonel Messel's Nymans, Handcross, is a paradise for a dendrologist. The former is situated in very hilly country and laid out in a natural style. Diversity and surprises are characteristic of this kind of planning.

Nymans, Handcross, is a property with a distinct touch of Gothic. The way in which the plots nearest the house were divided up brought to one's mind the gardens of the medieval convents. Round about these quadratic quarters a garden had been designed which cannot be equalled for its many species and diversity.

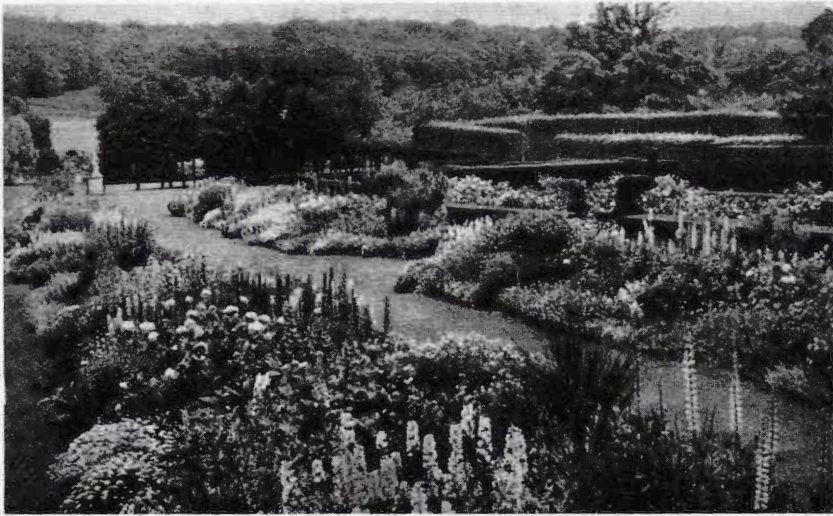

Fig. 1. Blomrika perennrabatter vid Trent Park.

SOMMARBLOMMOR OCH STENPARTIER I ENGELSKA TRÄDGÅRDAR.

Iakttagelser under 1935 års dendrologexkursion.

AV STEN SUTHER.

Den kultiverade förståelse för landskaplig skönhet, som utmärker det engelska folket, sätter sin prägel också på dess sätt att handskas med trädgårdsanläggningskonsten. Detta gäller inte bara terrängbehandlingen och disponeringen av det växtmaterial, som bildar de stora linjerna, utan också användningen av ett- och fleråriga växter i parkens eller trädgårdens mera anspråksfulla partier.

Engelsmannens kärlek och intresse för blommor är frappant, och den besöksfrekvens, som exempelvis ängarna vid Trent Park uppvisa, då *Scilla* (Bluebells), tulpener eller påskliljor (jmf. pl. 6) och andra vårens blomster stå i sitt flor, har

Fig. 2. Perennrabatter av stora mått vid Trent park; högsommaraspekt.

knappast sin motsvarighet i något annat land. Att man även strävar efter att erhålla en ihållande blomning visar kompositionen i såväl de perenna kvarteren som i rabatterna för ettåriga sommarväxter. I ros-grupperna ser man ofta en mellanplantering av tulpaner, *Cheiranthus Allioni*, *Cheiranthus Cheiri* och andra försommarblomster. Ibland äro rororna i dessa grupper uppdragna med horisontellt liggande grenverk, som bildar liksom ett flätverk över hela gruppen, genom vilket tulpanernas blomstänglar sticka upp. Att stenpartierna i de engelska trädgårdarna ofta äro av enorma dimensioner och att de även på ett utmärkt sätt äro infogade i landskapet, är förvisso sant. Säkert är det med en viss avund en svensk trädgårdsman ser detta mångskiftande, rikhaltiga växtmaterial, som står de engelska trädgårdsodlarna till buds. Här har England en stor hjälp av det förmånliga klimatet, och även den omständigheten, att England jämförelsevis lätt kan få växter acklimatiserade från sina dominions och kolonier, betyder en stor förmån i detta fallet liksom för den hortikulturella växtrepertoaren över huvud taget.

Fig. 3. Samma perennrabatter som i fig. 2 men i våraspekt.

Foto: L. VON HORN 22 maj 1935.

Även i de svenska trädgårdsanläggningarna sträva vi efter att plantera blomstergrupperna så, att omväxling och ledighet erhålles i kompositionen. Men när det gäller dessa gruppers inpassning i anläggningen, stå engelsmännen avgjort före oss. I England plottrar man sällan ut blomstergrupper planlöst i terrängen utan sammanför dem i kraftiga partier och så, att de bli väl exponerade. De omges också alltid av en väl ansad gräsmatta.

I anslutning till vad ovan sagts vilja vi nu göra ett omnämnande av de trädgårdar, som dendrologföreningen under sin Englandsexkursion besökte och i vilka stenpartier eller blomstergrupper intogo någon mera framträdande plats i anläggningen. Begynna vi med Trent Park, finna vi där några perenna rabatter (fig. 1, 2), vilkas placering i viss mån motsäger, vad här ovan sagts. De två jämlöpande rabatter, jag här närmast tänker på, göra dock en god effekt tack vare sina stora mått, även om de med sin djärva placering sakna kontakt med anläggningen för övrigt. Växterna på dessa grupper hade vid vårt besök den 22 maj naturligtvis icke hunnit få någon vidare utveckling (fig. 3), varför de

Fig. 4. *Primula japonica* i rik blomning i sankmarksplanteringen vid Trent Park.

grentoppar och risruskor, som enligt engelskt manér voro nerstuckna i eller vid sidan av plantorna, nu gävo hela rabatten ett visst skräpigt utseende. Emellertid är det ganska säkert, att när plantorna hunnit växa upp och med sina skott dölja risruskorna, de då i dessa äga ett stöd, som är mycket effektivt på samma gång det tillåter växterna att med frigjort behag breda ut sina blad och grenar. Även de vidsträckta planteringarna av sankmarksväxter, *Primula*-arter (fig. 4.) och *Lilium giganteum* (fig. 5) m. fl., voro här synnerligen tilltalande.

Vid såväl Kew Gardens som Hampton Court (fig. 6, 7) och Nymans (fig. 8, 9) stodo tulpan-rabatterna i sitt vackraste flor, och det var av särskilt intresse att se en del nya, charmanta Cottage tulpaner. I den nersänkta trädgården vid Hampton Court (fig. 10) utvecklade nu vårens blomster en alldeles förtjusande prakt. I den perenna rabatten framför slottet fäste jag mig framför annat vid *Campanula Cecillii* med vackra, gentianablå blommor och *Ixia cateroides* med lysande karmosinröda sådana.

Fig. 5. Rikt blommande *Lilium giganteum* som sankmarksväxt vid Trent Park.

Fig. 6. En av t u l p a n-rabatterna vid Hampton Court.
Foto: L. VON HORN 21 maj 1935.

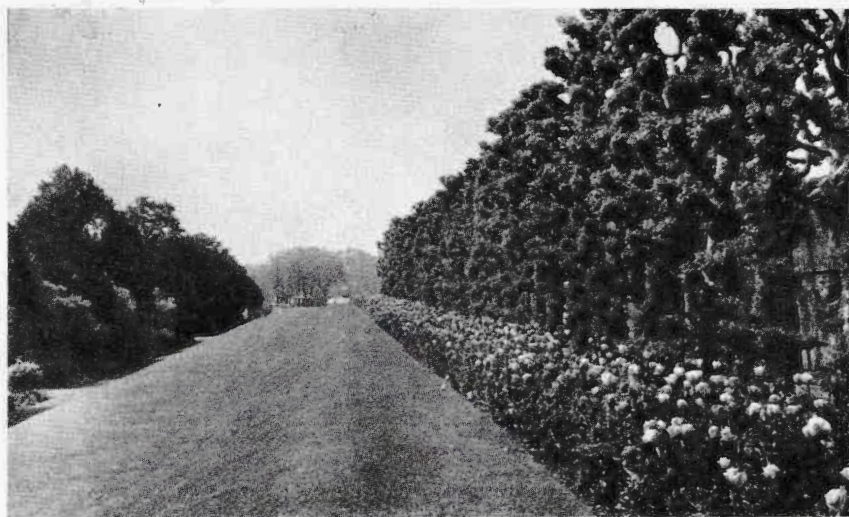

Fig. 7. Längsrabatt av D a r w i n t u l p a n e r vid Hampton Court.
Foto: A. AHLQVIST 21 maj 1935.

Fig. 8. Vackert massverkande t u l p a n e r vid Nymans, Handcross.
Foto: PAUL JÖNSSON 24 maj 1935.

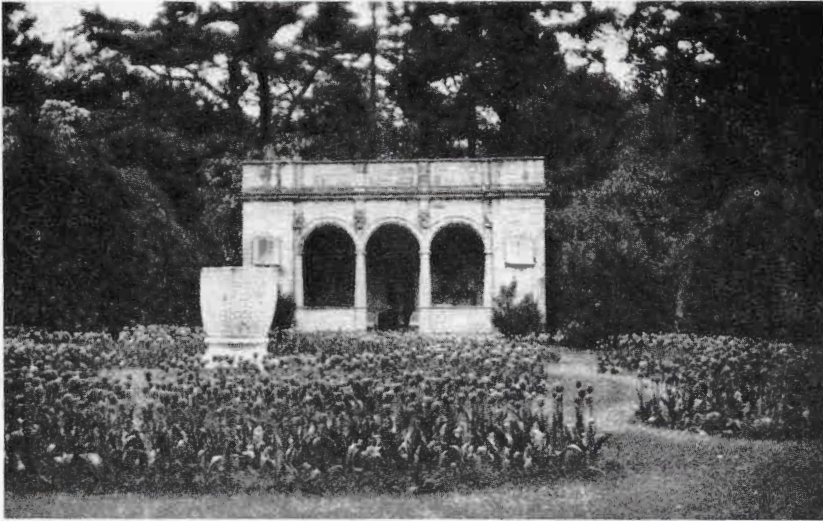

Fig. 9. Samma t u l p a n-grupp som i föreg. bild, men sedd från motsatt sida
(tagen med icke färgkänslig plåt).
Foto: MARGIT SPÄNGBERG 24 maj 1935.

Fig. 10. Den nersänkta trädgården vid Hampton Court, rik på vårblomster.
Foto: EBBA HOLMQVIST 21 maj 1935.

I Wisley hade vi bland annat tillfälle att beundra skönheten hos en del *Olearia*-arter (*O. Gunniana* m. fl.), som lyste med blåa höstasterliknande blommor här och var i rabatterna. Och i det storartade stenpartiet beundrade vi kanske mest den lilla vita *Arenaria balearica* och den vackra blå *Lithospermum prostratum*. Trädgårdens murar voro överklädda av en blomstermatta, som var alldeles obeskrivligt vacker (fig. 11). Matta är förresten inte det rätta uttrycket, för där funnos både baldakiner och festoner. I parkens fuktigaste lägen blommade *Primula japonica* och *pulverolenta*, *Scilla nutans* och *campanulata* över stora områden.

Vid vårt besök hos H. K. H. PRINSEN AV WALES på Fort Belvedere stod *Houstonia coerulea* i blom mellan terrassens stenplattor (jmf. fig. 12). Vid slottsväggen blommade rosor av sorterna *Lady Waterloo* och *Souvenir de Claudius Denoye* m. fl. mellan kraftiga rankor av *Clematis Armandi* och *Jasminum officinale*.

Stenpartierna hos Mrs J. COURTAULD på Burton Park (fig. 13) innehöllo också en del förnämliga saker. Där fanns *Sparaxis*

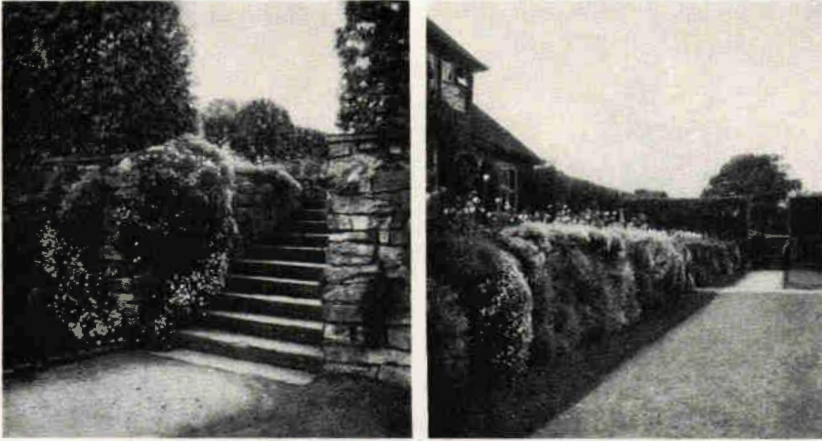

Fig. 11. Trädgårdsmurar vid Wisley, överklädda av vårbloster.

Foto: SVEN A. HERMELIN 21 maj 1935.

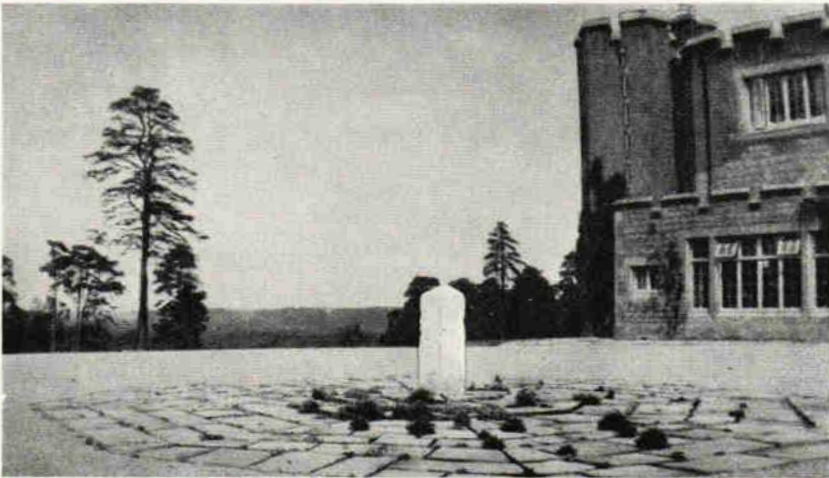

Fig. 12. *Houstonia coerulea* m. fl. stenbergsväxter inplanterade mellan terrassens stenplattor vid Fort Belvedere.

Foto: ASTRID MALMER 21 maj 1935.

Fig. 13. Från Mrs J. COURTAULDS »rock garden» vid Burton Park.

Foto: NILS HOLMBERG 23 maj 1935.

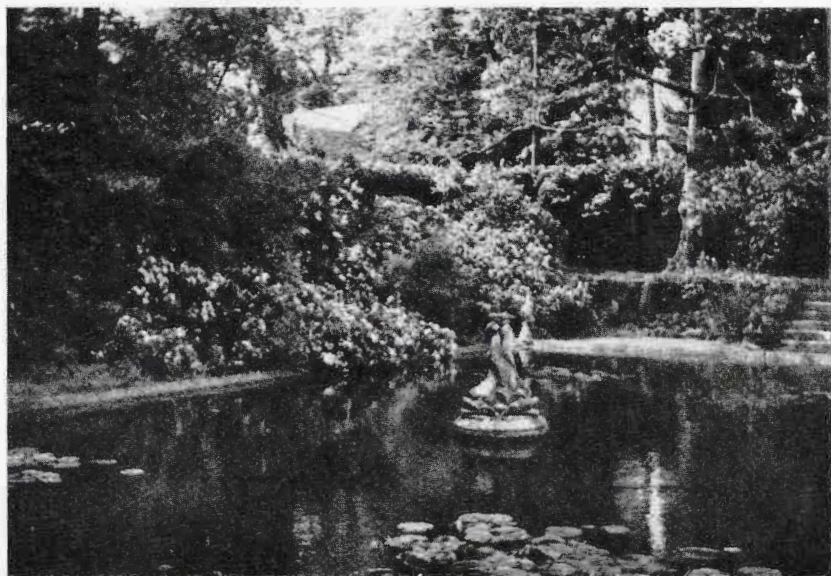

Fig. 14. Näckrosdamm vid Burton Park.

Foto: NILS HOLMBERG 23 maj 1935.

Fig. 15. High Down; mellan stenbergsanläggningarna ha gräsplaner blivit inlagda.
Foto: A. AHLQVIST 23 maj 1935.

Fig. 16. Stort anlagd »rock garden» vid Leonårdslee.
Foto: MARGIT SPÅNGBERG 24 maj 1935.

tricolor F i r e K i n g med små praktblommor i gult och rött, den rätt låga *Tulipa Batalinii* med gula blommor och den skära *Lewisea Cotyledon Howellii*. I sluttningen mot dammen (fig. 14) blommade *Primula secundiflora* och en del japanska *Iris*-arter.

Den utomordentligt intressanta klippträdgården vid High Down (pl. 12; fig. 15) uppvisade ett växtsortiment, som var alldeles överväldigande. Denna plantering var till stor del anlagd mot en ganska tvärt stupande kritklippa, och här hade ägaren, Major F. C. STERN, på ett utmärkt sätt tillvaratagit de möjligheter, naturen erbjöd. Här kunde man också gå igenom hela skalan från låglandets och dalarnas blomster vid bergets fot till den högre fjällvärldens växtrariteter uppe på klippans hylliknande avsatser. *Meconopsis Ghoyii*, *Papaver ambrosium*, *Pæonia Chaliodes*, *Iris Wattii*, *Veronica Loisia*, *Ranunculus asiaticus*, *Linaria versicolor*, *Aethionema pulchella*, *Erodium supracanum*, *Polygala calcarea*, *Penstemon Scouleri* och *Globularia bellidifolia*. Se där ett plock ur det stora växtsortimentet i stenpartierna.

Trädgårdarna hos Lady LODER på Leonardslee och Lieutenant-Colonel MESSEL vid Nymans, Handcross, voro högingtressanta i dendrologiskt hänseende; det med stora kostnader anlagda stenpartiet (fig. 16) på det förstnämnda stället blev föremål för vår särskilda beundran. Från Leonardslee förtjänar också särskilt omnämnas bl. a. *Aponogeton distachyon*, vilken där växte rätt ymnigt och i högönskelig välmåga. Vid vårt besök hade de kraftiga blomställningarna just börjat sticka upp över vattenytan.

Med besöken i sistnämnda båda trädgårdar avslutades den hortikulturellt synnerligen givande Englands-exkursionen.

Under de fem dagar, vi fått studera engelsk parkvård, hade olika intryck strömmat in på oss, det ena mäktigare än det andra. Överallt hade vi mötts av en kärlek till det växande i naturen, sådan som vi kanske aldrig någonsin tillförne mött en dylik. Och parad med denna en älskvärdhet, takt och förfining, vilket allt i förening gjorde vår färd till ett enastående rikt, oförglömmeligt minne.

Summer flowers and Rock gardens in English gardens.

Observations during 1935 dendrological excursion.

The cultured understanding for beauty of landscape which is characteristic of the English nation leaves its mark also on the attitude and methods which they adopt towards the lay-out of their gardens. This applies not only to the treatment of the local configuration and plant material for denoting the main outlines but also to the use of annuals and perennials in the more pretentious parts of the garden.

The Englishman's love of and interest in flowers is striking, and the numbers who visit the meadows of Trent Park when the bluebells, tulips and daffodils are in flower are unparalleled in any other country. It can be seen from the planting of borders and beds that great endeavours are made to ensure continuous flowering. Rose groups are often seen with tulips, Siberian wallflower and other early summer flowers planted in between. The roses in those groups sometimes have their branches trained horizontally, thus forming a network through which the tulips grow up and produce their flowers. It is also true that rockeries in English gardens are on a very large scale and made to harmonize in a splendid manner with the surrounding landscape. A Swedish gardener may be pardoned for coveting the diversity of plant material which stands at the disposal of gardeners in England. England benefits greatly in this respect by reason of her favourable climate and also the fact that it is a fairly easy matter to have plants from her dominions and colonies acclimatized there.

Swedish garden architects also strive to plan flower groups so as to obtain greater latitude and variety in grouping. But when it is a question of adapting those groups to the lay-out, then Englishmen are decidedly cleverer. One seldom sees groups of flowers scattered anyway about the grounds; they are always placed in bold groups so that they show to advantage. They are also always set in grass that is carefully kept.

In the above connection mention will be made below of the gardens which the Dendrological Society visited in England and in which rock gardens or flower beds played an important part in the lay-out. At Trent Park the extensive plantings of bog plants, *Primula* species and *Lilium giganteum* appealed specially to the visitors.

At Kew Gardens, as well as Hampton Court and Nymans, the beds of tulips were at their best, and a number of charming new Cottage tulips were of especial interest. The spring flora in the sunken garden at Hampton Court made a delightful picture.

At Wisley the dendrologists were given an opportunity to admire the beauty of a number *Olearia* species with their flowers like those of Michaelmas daisies. And in the magnificent rock garden they admired the white little *Arenaria balearica* and the beautiful blue *Lithospermum prostratum*. The walls of the garden were covered with a carpet of flowers which was indescribably lovely. In

the damper parts of the garden *Primula japonica*, *pulverulenta*, *Scilla nutans* and *campanulata* covered large tracts of land.

During the visit to H. R. H. Prince of Wales at Fort Bervedere *Houstonia coerulea* was in flower between the stones of the pathway. Roses such as *Lady Waterlow* and *Souvenir de Claudie Denoyel* blossomed on the walls of the house among stems of *Clematis Armandi* and *Jasminum officinale*.

The rock garden at Mrs. J. Courtauld's, Burton Park, also contained a number of very fine things. There were *Sparaxis tricolor Fire King* with gorgeous blossoms in yellow and red, the true low *Tulipa Batalinii* with yellow flowers and the pink *Lewisia Cotyledon Howellii*, and others.

The extremely interesting alpine garden at High Down showed a collection of plants that was almost overwhelming. This garden was to a large extent carried out against a rather steep chalk hill, in which the owner, Major F. C. Stern, had made excellent use of the possibilities offered by nature. The entire scale of flowers from lowlands and valleys to the rarities of the higher alps was represented.

Lady Loder's and Colonel Messel's gardens at Leonardslee and Nymans, Handcross, were extremely interesting from a dendrological point of view; the rock garden constructed at great cost at the former place was especially admired. Keen interest was taken in the healthy specimen of *Aponogeton distachyon* there.

The visits to these two last-mentioned gardens concluded the excursion to England which proved such a brilliant success from a horticultural point of view.

During the five days in which the Swedish dendrologists were given an opportunity to study English parks, they received impressions of ever increasing intensity. They were met everywhere by a love of nature, the like of which they had never experienced anywhere else, combined with an amiability, tact and refinement, which together made the visit a memory unique in its richness.

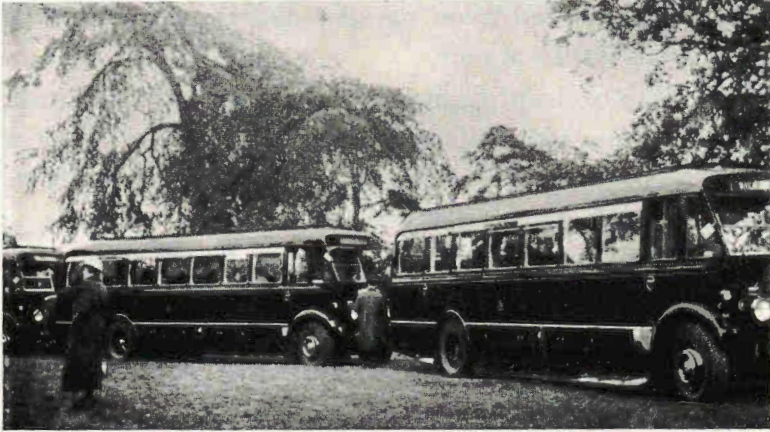

Fig. 1. De engelska exkursionsbussarna redo för avfärd.

Foto: NILS HOLMBERG 22 maj 1935.

VARIA.

Några reseminnen från Englands-exkursionen 1935.

AV ALLAN BERGLUND.

Frammot sextiden på eftermiddagen lördagen den 18 maj 1935 rådde det liv och rörelse vid englandsbåtens kajplats i Göteborg. S/S Britannia låg med ångan uppe, färdig att vid sexslaget kasta loss. Dendrologföreningen, som gör sin första utlandsresa, håller på att samlas, och författaren till dessa rader, som räknar sig till det gamla gardet, ser som så många gånger förr en efter en eller kanske oftare två och två av de gamla medlemmarna sluta upp, när SVEN HERMELIN kallar till exkursion. Där kommer vår grande dame, allas vår fröken CHARLOTTE LEWENHAUPT — oss andra emellan heter hon tant Charlotte, men det törs jag knappt säga i tryck —. Där se vi föreningens fungerande överhuvud och, såvitt jag vet, ende deltagare i samtliga exkursioner, dr NILS SYLVÉN. Ryttnästare IHRES markanta drag skymta hastigt i synfältet, och över landgången komma de i långa rader. Den spärras för ett ögonblick av vår ständige exkursionsdeltagare nummer ett — nu

som alltid nummer ett även när det gäller att få ut det mesta möjliga av vad färden bjuder.

Vilka som äro dendrologer av alla okända ansikten, som möta oss, veta vi ännu icke. Vi misstänka väl ej, att minister PALM-STIERNA reser i dendrologiska ärenden, liksom ej heller en del av Göteborgs sjöfarts- och affärspampar, men nog veta vi, att bakom de främmande anletena dölja sig många nya dendrologer. Liksom förut skola väl en del försvinna och andra åter under kommande år bliva ofta och gärna sedda deltagare — mötta av igenkännande leenden och påminnelser om glada minnen från tidigare gemensamma dendrologfärder.

En herre med längd över medelmåttan och försedd med en allom bjudande stämman presenterar sig som den, som skall ta hand om oss. Några stycken av oss, som nu en gång hade fått en ingrodd motvilja mot s. k. sällskapsresor, tyckte ju ej, att det lät så lustigt. Att vid mogen ålder bliva behandlad som en skolpojke från landet på skolresa i Stockholm — iförd snygga kläder och matpaket — var ju ett ej alltför lockande perspektiv. Nåja, det gick ju bättre, än vad som kunde förväntas, tack vare färdledarens förmåga att ej låta oss alltför starkt känna tvånget. Att vi beredde honom bekymmer, tror jag mig veta. Att det ej blev värre, kanske vi kunna tillskriva programmets tre regler: Håll väl tillsammans. *Håll väl tillsammans. HÅLL VÄL TILLSAMMANS.*

Snart kunde vi känna igen varandra på de förnämliga mäsingsmedaljer, som efter hand komma fram på rockslagen, ersättande forna års blåa pappknappsprydnader med eller utan F. D. P. Dessa knappar användas som bekant så, att man först hälsar igenkännande på ägaren, tittar på hans märke, varefter man med ett frånvarande leende ser efter i deltagarelistan, vad ägaren heter. Sedan inflätar man hans namn ledigt i samtalet, varefter man fortsätter till nästa.

Bekantandet fortsätter vid middagen, som präglas av en med vemod blandad munterhet. Vemod kanske med tanke på dem,

Fig. 2. Lunch-siesta ombord å S/S Britannia.
Foto: A. AHLQVIST 19 maj 1935.

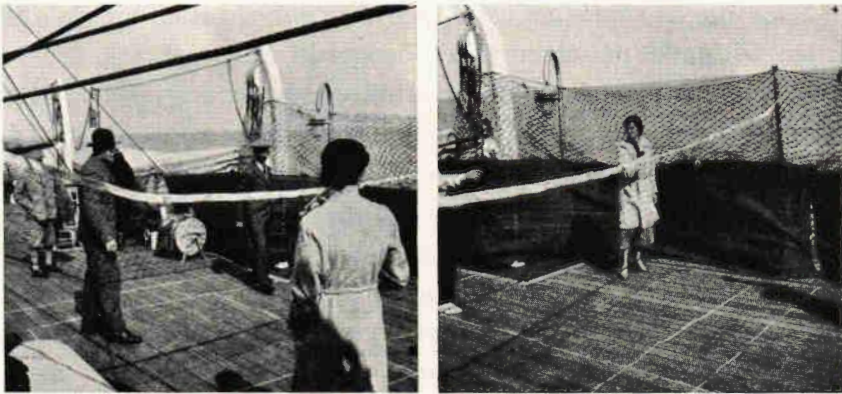

Fig. 3. Däckstennis ger motion och god aptit till middagen.
Foto: FÖRF. 19 maj 1935.

Fig. 4. Exkursionsdeltagarna i flock utanför Imperial Hotel.

Foto: Förf. 19 maj 1935.

som inte kunnat komma med, kanske ock med tanke på den engelska hotellmaten, som spökar i fjärran . . .

Stämningen steg emellertid, och de glada skratten vid de olika borden vittnade på ett mycket oengelskt sätt om att det var svenskar, som voro på väg ut för att förena nytta och nöje. Kotteribildningen, som för den ensamme eller för den, som kommit i fel tunna, kan bli en förbannelse, hade börjat redan före middagen. I ett sällskap, så stort som detta, kunde det ju ej undvikas, men det såg ut, som om de flesta trivdes med varandra.

Söndagen var strålande, lunchen begicks med av rörelse tårade ögon — se ovan — och den erforderliga motionen skaffade man sig på olika sätt. Sålunda hade kapten PEHRSSON — naturligtvis champion of the Ship — rätt besvärligt med dendrologerna i däckstennis (fig. 3) eller vad det nu heter, som spelas med en

Fig. 5. Exkursionen i Hyde Park. Förf. »leder», snett bakåt flankerad av vår omhändertagare från Nordisk Resebyrå, herr GUSTAF ERIKSSON.

tjock gummiring över ett ganska högt nät. Kaptenens lobbar var det inget fel på och ej heller på »skruven».

Det vart emellertid morgon den sista dagen. På väg uppför Themsen passerade vi en imponerande eskader av lätta kryssare, som väl skulle medverka vid engelske kungens »Silver jubilee».

Tull och pass gingo smärtfritt. Det var förstås en del, som hade onödiga bekymmer för sina skingrade kappsäckar, och allas vår sekreterares kvarglömnda pass gav ju anledning till en del vänliga vinkar om fångtransport etc. Tack vare minister PALMSTIERNAs och engelsk common sense ordnade sig den saken till offrets och allas vår belåtenhet.

Den första bussresan mellan St. Pancras och hotellet var egentligen första gången under resan, då vi kände oss för oss själva. Den gav oss en glimt av alla sällskapsresors crux, den fåraktiga hjälplösheten hos en massa människor, som var för sig äro ganska företagsamma.

Installerandet på hotellet (fig. 4) tog ju sin tid med onödiga frågor, onödig ängslan och hopplös förargelse över att »laget» var splittrat mellan andra och sjunde våningen utan telefon på rummen. Att kommunikations- och brandskyddsförhållandena på engelska hotell äro sådana, att en svensk hotellstadgeexpert får mardrömmar, är en gammal historia.

Tiden var emellertid inne för vårt första möte med engelsk parkkonst, och den berömda Hyde Park skulle bli inledningen (fig. 5). Himlen var bistert grå, och vår promenad i parken förstördes av ett begynnande regn, som betydligt dämpade intresset för alla de latinska namnen, uttalade med en pikant engelsk prononciation. På vår nästa station, den underbara Kew Garden, kulminerade regnet och förstörde rätt mycket av glädjen. Knotande röster höjdes för tédrickning, och andra ville åka hem. Efter mycken möda lyckades ledningen att skilja fåren från getterna — getterna voro de pliktförgätna, som ville åka hem — och lugnet var återställt. Fåren lära ha haft mycket utbyte av den fortsatta vandringen. Av ovanstående kan man draga den

Fig. 6. Vätkända exkursionsdeltagare vid Hampton Court; i mitten t. h. exkursionens grande dame, fröken CHARLOTTE LEWENHAUPT.

Foto: VIVEKA CALVERT 21 maj 1935.

slutsatsen, att författaren hörde till getterna, som reste hem och torkade kläder.

De följande dagarna skulle bli arbetsamma. — Snälla ledningen, tänk en annan gång på att det behövs tid för vykortskrivning och besök på förädlande nöjen såsom music halls etc. Nu måste man ju offra middagarna för dessa viktiga ändamål (det var förresten ingen uppoffring). — Bussarna äntades i arla morgonstunden. Den omtänksamme mötte dem, när de anlände, för att med visitkort vika ett lämpligt antal platser. Den mindre omtänksamme betraktade denna världens ävlan med ro. Han visste, att i den sista bussens sista bänk blev det alltid en plats...

Det vehöver väl ej sägas, att det var den verkliga bussen, där inga moln skymde glädjen. Jo, det var sant. Som när alla svenskar äro ute och åker, så drog det för mycket på en del och för litet på en annan del, och då de senare voro majoritet, så blev det därefter.

Besöket hos PRINSEN AV WALES — fig. 7—10 — var strålande. Allt var väl förberett. För att ej behöva besvära H. K. H. med alltför mycket handskakning, hade en mindre skara utsetts

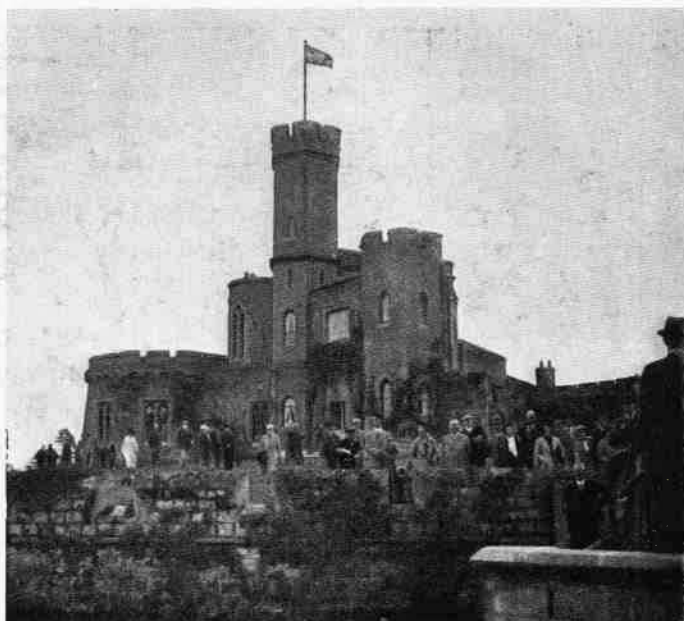

Fig. 7. Fort Belvedere, H. K. H. PRINSEN AV WALES älsklingsslott.
Foto: FÖRF. 21 maj 1935.

Fig. 8. H. K. H. PRINSEN AV WALES fångar helt dendrologernas intresse.
Foto: FÖRF. 21 maj 1935.

Fig. 9. H. K. H. PRINSEN och lantbruksrådet VON WACHENFELT i cederskogen vid Sunningdale — Fort Belvedere.

Foto: FÖRF. 21 maj 1935.

Fig. 10. H. K. H. PRINSEN demonstrerar sina rhododendronplanteringar för de upp-
uppmärksamt lyssnande dendrologerna.

Foto: FÖRF. 21 maj 1935.

för ändamålet. Spinnsidan var välförsedd med countesser och baronessor, som skulle föras fram i frihet, under det att nobiliteten var svagare företrädd på herrsidan — förlåt SVEN — så att en del av profanum vulgus där skulle rycka in. Det skulle åkas i en särskild buss, och sällskapet skulle så högtidligen bekanta sig med vederbörande etc. Det hela gick emellertid snöpligen om intet, därför att, rätt som det var, stod H. K. H. barhuvad och sportklädd mitt ibland oss, hälsade på ett par stycken och så fortsatte vi vandringen, som om ingenting hänt. Man föreställde sig hans min, om vi anlät i jaquette, vilket faktiskt proponerades. Prinsen var älskvärdheten själv och redogjorde på engelska för sin park, tills En Av De Verkligt Intresserade lyckades tränga sig fram från sin plats i ledet och tala om för prinsen, att sällskapet föredrog tyska som samtalsspråk, vilket med all älskvärdhet tillmötesgicks. Mannen infångades emellertid och stoppades in i ledet. Att han ej blev avrättad beror helt visst på det förädlade inflytande, som umgänget med blommor utövar på sinnen.

»One Is Nearer Gods Heart In A Garden Than Any Where Else On Earth» stod det på en soffa i en trädgård, vi besökte.

Sällskapet kunde uppdelas i tre kategorier: yrkesmännen, som måste veta vad allting heter på latin, amatörerna, som inte måste veta det men visste det ändå, och till sist de amatörer, som saknade komplex i detta hänseende och följaktligen hade tid att utan vidare glädja sig åt Guds vackra värld. Det vill säga, det gjorde alltid ett gott intryck, om även en och annan av oss kunde ett och annat latinskt namn.

För att göra ett vederhäftigt intryck måste man uttala det med skenbar likgiltighet och så, att åhöraren fick ett perspektiv inåt mot ett rikt vetandes djupa schakt med rariteter och korsningar, sjukdomar och abnormiteter. Man fick emellertid vara försiktig, så att det ej gick som för en av våra Mest Intresserade, som från sin naturliga plats i sällskapets centrum utropar om *Picea Smithiana* (= *morinda*), en av världens mest typiska *Picea*-arter (jmf. fig. 11): »Detta är väl ändå en *Pinus*?»

Fig. 11. *Picea Smithiana* (= *morinda*) — en typisk granart och ej alls någon *Pinus!*
Foto: L. VON HORN 24 maj 1935.

Den samlade fonden av kunnande inom sällskapet, som redan våldsamt imponerat på min ringhet, fick av överträdgårdsmästaren på Nymans ett mycket fint betyg. När en av de våra sade, att denne var dendrologiskt allvetande, replikerade han, att det ju dock var en sak för sig att gå i sin egen trädgård och ej i andras. Och det kan ju vara sant.

De engelska gräsmattorna beundrades tillbörligen, och för vårt kära fosterland förkrossande jämförelser gjordes. Ej minst gällde detta gräsklippningsmaskinerna, vilkas motoriserade representanter särskilt imponerade. Det hindrade emellertid icke, att en maskin, som närmare betraktades, bar ett svenskt fabriksmärke . . . Här blev det minsann ej andrum för några maskrosor. Dr SYLVÉN, som hade lovat att samla några engelska sådana, lär ha spruckit på uppgiften.

Resan till Brighton blev en av resans glanspunkter. Resan utmed stranden mellan Worthing och Brighton var uppfriskande, och utsikterna att få utbyta London och hotellet där mot något annat verkade stimulerande.

Den vanliga scenen med en sällskapsresa, väntande i en hotellvestibul, utspelades också i Brighton men komplicerades av att alla ej kunde få rum på samma hotell — trots dess storlek (jmf. fig. 12) —. Med spänning avvaktades, om de olika nu ganska sammansvetsade kottterierna skulle få vara tillsammans. Det åtminstone skenbara godtycke, varmed fördelningen skedde, ingav till och med hos de äkta paren farhågor, men dessa besannades icke. Tvärtom livades den dystra, om en vilande fångtransport påminnande skaran av att en av de äkta herrarna kommer nedstörtande för trappan med fasa målad i sitt ansikte och utbrister: »Här har man gett oss en tvåmanssäng — det ha vi aldrig legat i förut — kommer aldrig ifråga, att jag kommer att ligga och slita i några lakan . . .» Hur det gick, förmäler icke historien, men faktiskt var frun förkyld dagen därpå.

Det visade sig emellertid, att det »andra» hotellet var utmärkt, och att laget hade bevarats i det närmaste obrutet, och en improviserad försvenskning av matsedeln uppskattades livligt av vår engelske färdledare mr ADIE, som hamnat i laget, och vars hemresa uppsköts till något obestämt fjärran under försök att lära de för umgänget med unga damer nödvändigaste svenska orden.

Regien hade endast klickat på en punkt. Den valfisk, som beordrats att stranda på Brightons badstrand, hade kommit en dag för tidigt och var redan försvunnen, när vi kommo. Och så säger man, att »Brittania rules the Waves». Vi tyckte ju, att han kunde fått utsträckt tid, men det är noga med sådant i England. Några av de äldre herrarna, som hade varit på »lokal», berättade häpnadsväckande historier om restriktionssederna och hur vaktmästaren stod med klocka i handen och tvingade dem att före ett visst klockslag dricka ur sina glas för att efter någon stund meddela, att nu går det an att få nya, varefter komedien upprepades.

Hemresan förlades över Crawley, där vi åto lunch på en gammal engelsk gästgivaregård (fig. 13) av ett synnerligen sympatiskt slag. Vanorna voro enkla och lantliga med litet sås här och där på damernas ljusa kläder, men då franskröden, varmed

Fig. 12. Brighton, Queen's Hotel.

fläckarna uttogos (är det inget för våra veckotidningars praktiska spalt?), bestodos gratis, hade man ju ingenting att säga. Humöret var hela tiden strålande och steg ibland till kokpunkten, som då vännen H. lyfter sitt glas orangeade, vilket han för övrigt lyckats beställa med orden »Can I become orangeade», och frågar »How do you do that?»

Veckan i England nådde — alltför hastigt enligt allas mening — sitt slut. En hel del av deltagarna begagnade sig av möjligheterna att stanna kvar, och avskedets stunder blevo efter en veckas glad samvaro litet dystra. En viss trötthet kan ha berott på att sista kvällen — sedan mottagningen på Anglo-Swedish avverkats — på sina håll blev ganska sen. Resedagens förmiddag hade reserverats för shopping, och det blev på sina håll tid att aväta en stilla avskedslunch, därvid man summerade ihop resultatet och fann det hela ganska gott och lovade varandra, att man skulle mötas nästa år. Hemresan — den programenliga — försiggick i avmattningens tecken och med känslor av lätt avund mot dem, som stannade kvar. Nordsjön var litet disig, och då sirenen i anledning därav började ljuda, kom, berättar malicen, Den För-

Fig. 13. Crawley, The George Hotel, en gammal, sympatisk, engelsk gästgivaregård.

tänksamme med fasa målad i sitt ansikte rusande upp på båt-däcket och placerade sina visitkort på en av livbåtarna — bästa platserna. Det visade sig sedan, att det bara var elakt förtal. I verkligheten var det så, att visitkorten tagit slut. — Lunchbordet på söndagen ägnades ett igenkännande med matt leende, och vår professionelle avskedstalare höll en oration till ledningen, där han tackade för resan. Han får ursäkta mig, att jag ej erinrar mig mera, än det ljudliga Aha, varmed talet interfolierades. Den känsla av tacksamhet, som han gav uttryck för, var emellertid allas, och för alla deltagare kommer helt visst denna resa att stå som en av de gladaste och mest givande bland de många och vällyckade resor, föreningen företagit.

Some reminiscences from the excursion to England in 1935.

The writer describes in a light vein personal reminiscences and impression from the memorable visit to England and illustrates his causerie with pictures which are perhaps of more personal interest to the members of the party.

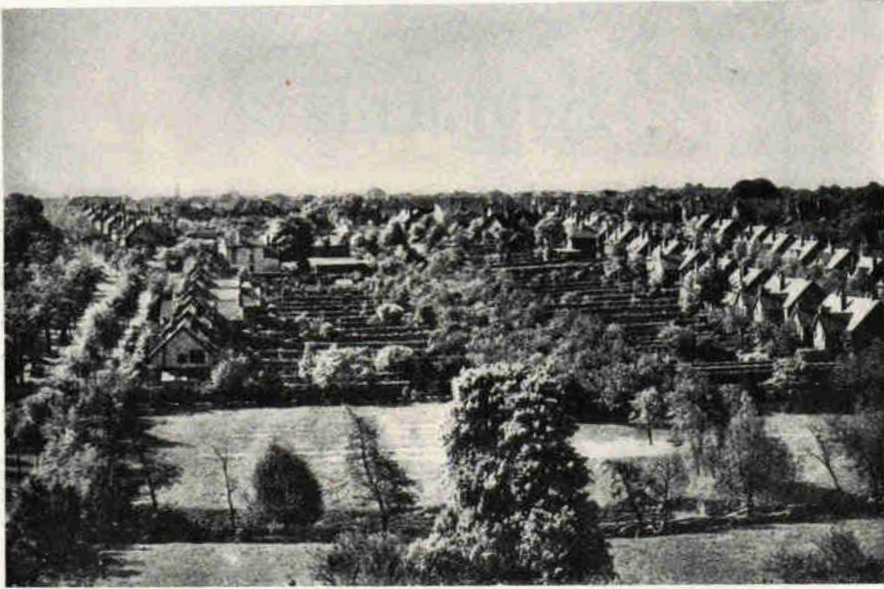

Fig. 1. När trädgårdarna vuxit upp. Ett bälte av fruktträd skilja tomterna åt.
— En bild från trädgårdsstaden Bournville.

INDUSTRI OCH TRÄDGÅRDSKONST.

Några intryck från en studieresa i England.

Av trädgårdsarkitekt *SVEN A. HERMELIN*, Stockholm.

»**G**rundaren önskar motverka de olägenheter, som uppstå som en följd av arbetarklassens ohygieniska och otillräckliga bostäder, samt tillförsäkra fabrikernas arbetare de förmåner, som friluftslivet i trädgårdsstaden medför genom att giva dem en naturlig och hälsosam sysselsättning i umgänget med och brukandet av jord.»

Så skrev framlidne *GEORGE CADBURY* — grundaren av *Bournvilles* trädgårdsstad och innehavaren av *Cadburys* storartade chokladfabrik strax söder om *Birmingham*.

Den inställning, som ligger till grund för *mr. CADBURYS* program, tyckes icke vara sällsynt i industri- och trädgårdslandet

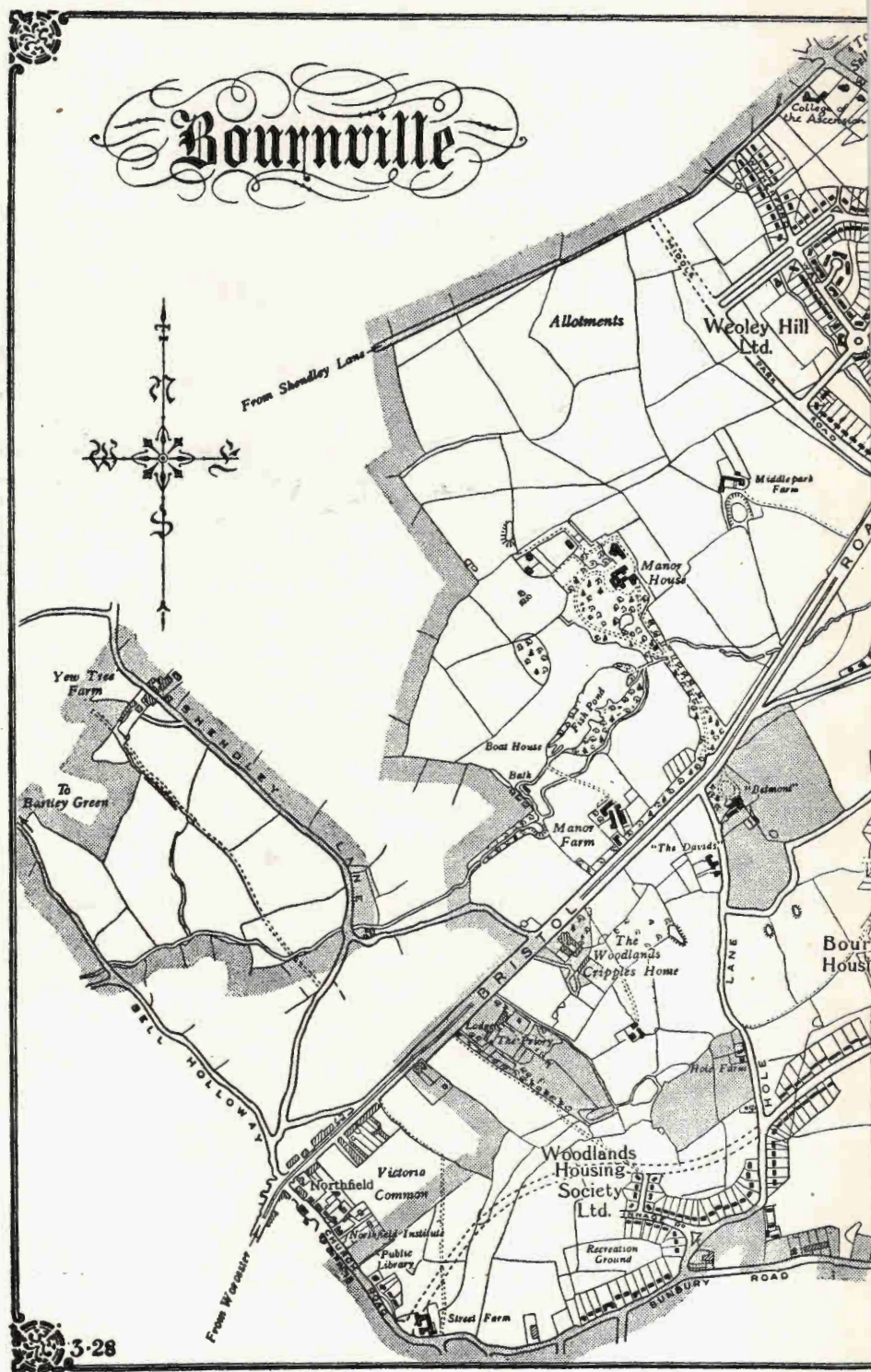
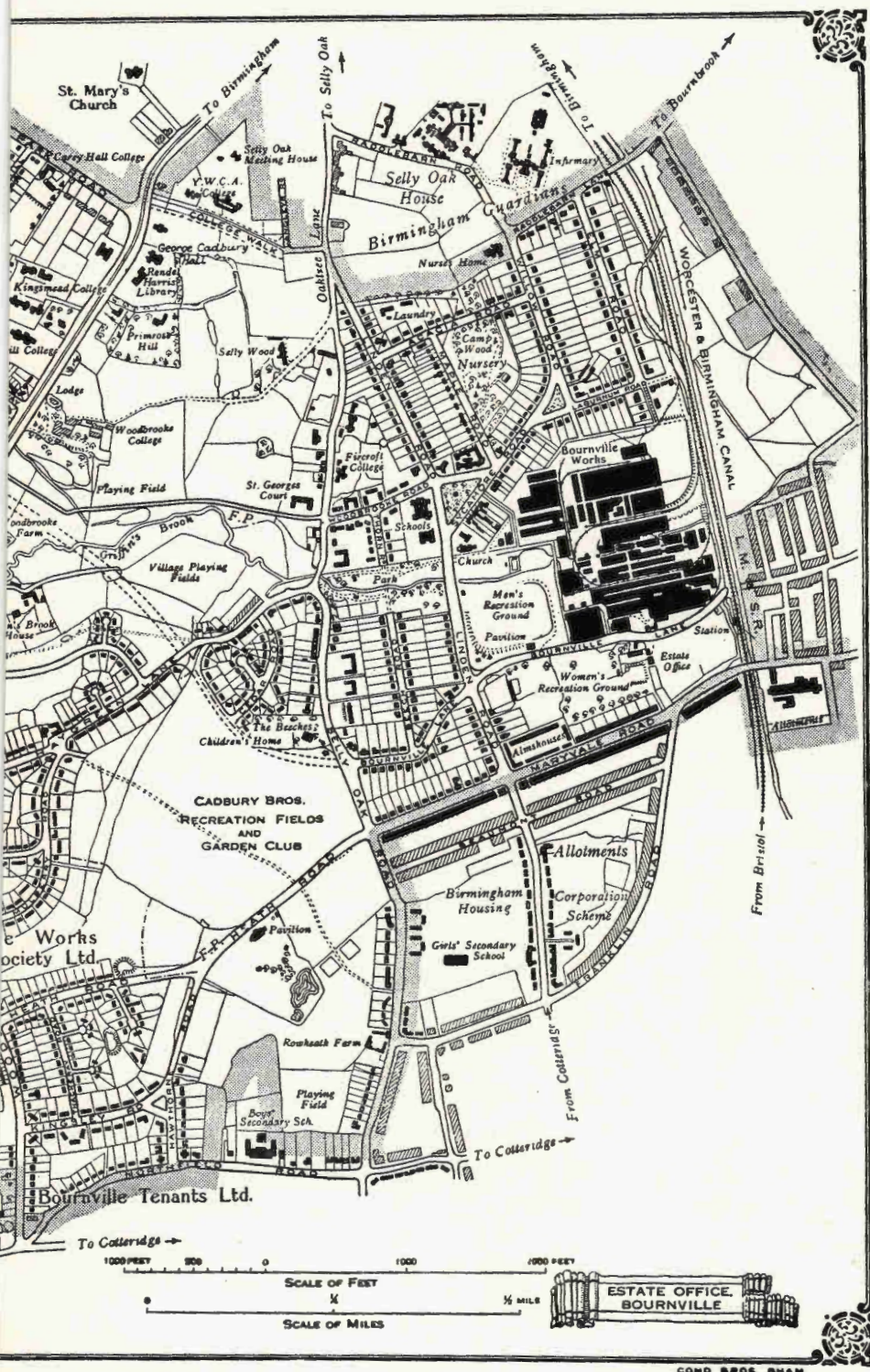

Fig. 2. Karta över trädgårdsstaden Bournville. Längst till höger fabriken, om området synes nyare bebyggelse i små samhällen insprängd i det parkar

n av äldre bebyggelse och rekreationsplatser för män och kvinnor. På det övriga landskapet. Principen är städer i parken, ej parker i staden.

England. Vid en studieresa i detta land 1934 blev jag i tillfälle bese några verkligt imponerande exempel på huru industriernas ledning med allvar gått in för att bereda sina arbetare möjlighet till rekreation av olika slag.

Ett av de bästa exemplen härpå utgör tvivelsutan just idealstaden Bournville, som vuxit upp kring Cadburys fabriker.

Från vilket håll man än nalkas fabriken, åker man genom alléer, mellan pyntade trädgårdar eller förbi stora parker, lek- eller idrottsplatser. Mest förvånad blir man, när man kommer fram till fabriken (det svarta komplexet till höger å kartan, fig. 2). På arkitekturen kan man inte taga miste; att det är en fabrik råder ingen tvekan om, men omgivningarna! Se blott på trädgården nedanför terrassen utanför arbetarnas lunchlokal (fig. 3). Det är det område, som på kartan betecknas som Men's Recreation Ground. Förutom prydnadsanläggningarna närmast fabriken är här en stor grön plan och en mängd tillfällen till manlig idrott och kroppsrorelse av allehanda slag.

Söder om detta område ligger Women's Recreations Ground. Här har allt gjorts för den kvinnliga personalens trevnad. Att där icke sparas på blomster och vackra trädgårdsmotiv visar fig 4. Men en stor del av området är även reserverat för idrott av alla de slag, som kvinnor kunna bedriva.

Dessa båda områden äro emellertid blott detaljer vid jämförelse med de väldiga områden, som på kartan betecknas som Cadbury Bros. Recreation Fields and Garden Club. Här finnas fotbollsplaner, cricketplaner, planer för hockey, handboll, tennis och bowling, gymnastiklokaler och badinrättningar. Detta område upptager mer än 100 acres. Varje innevånare får för en årsavgift av 5 sh. bli medlem av klubben. Han får då spela på vilka banor han vill. Då dessa små avgifter icke kunna räcka till för hela underhållet, lämnar fabriken nödiga bidrag.

Av stort intresse var att studera de olika planernas anläggning och vård. En bowlingplan (50×50 yards) är alltid utomordentligt välskött. Gräset är ytterst kortklippt och tätt. Förr

Fig. 3. Bröderna CADBURY'S chokladfabrik i Bournville med trädgårdsanläggningar framför serveringsterrassen. Foto förf. 1934.

Fig. 4. Blomstergång i rekreationsavdelningen för kvinnlig personal. Foto förf. 1934.

belades de vanligen med »Cumberlandturf» — alltså från Cumberland inköpt naturlig grästorv. Ännu i dag håller mången engelsman styvt på denna torv. Fröfirmorna ha emellertid gjort allt vad de kunna för att få fram lika fina planer genom sådd. Planerna i Bournville voro sådda och kostade i anläggning 8,000 kronor per styck. Endast gräsfröet kostade 1,200 kronor. De enkla tennisplanerna — alla i gräs — kostade 1,600 kronor. De stå då givetvis långt, långt efter de berömda planerna i Wimbledon i kvalitet. Dessa kosta nämligen 36,000 kronor i anläggning per styck. — Vi äro alltid benägna att tillskriva det engelska klimatet hedern av de vackra gräsplanerna i detta land. Det råder ingen tvekan om att klimatet bidrager till att planerna bli vackra, men främsta orsaken är nog, att det för en engelsman är en hederssak, att hans planer äro presentabla. Men så kostar det honom också både pengar och arbete — mycket arbete. I större anläggningar är det icke trädgårdsmästaren utan särskild personal, som uteslutande ägnar sig åt planernas vård. De hållas ytterst kortklippta med gräsklippningsmaskiner, vilka kombinerats med en liten vält, och då och då luckras ytan med en pigg-

vält, som möjliggör, att luften får tillträde till rötterna (jmf. fig. 5 o. 6).

Detta var nu blott en del av allt, som fabriken gjort för arbetarnas bästa. En hel del skulle nämnas därutöver. En särskild liten sjö har anlagts för modellbåtsregattor, ett flertal skolor ha upprättats, samlingslokaler och bibliotek ha byggts liksom ett trivsamt ålderdomshem. Det senare består av radhus i endast en våning (för att undvika trappor för de gamla).

Minst lika intressant är att studera vad som gjorts för de enskilda familjerna. På alla upptänkliga sätt ha bröderna CADBURY sökt hjälpa sina arbetare till egna hem. Denna verksamhet har utvecklats sig ofantligt. En hel stab av arkitekter har arbetat på att planlägga en idealisk trädgårdsstad och att rita innevånarnas bostäder. De lösningar, man har kommit till, ligga utom ramen för denna lilla artikel, men det kan dock nämnas, att man i Bournville — liksom flerstädes i England — bygger villorna parvis, så att en yttervägg sparas. I de fall garage förekomma, läggas dessa som regel på marken — icke nedgrävda i densamma — vilket gör att tomten icke sönderstyckas av den i Sverige tyvärr så vanliga, djupt nedgrävda garagedriften. En typisk sådan lösning återfinnes å fig. 7.

För att möjliggöra för varje arbetare att bygga sitt eget hus ha bröderna CADBURY skänkt stora arealer till egnahemsområden. Varje område bildar sin egen ekonomiska bostadsförening och varje sådan förening är ansluten till en sammanslutning mellan dessa. De enskilda arbetarna äga alltså icke jorden, utan all mark äges kollektivt och den får disponeras enligt vissa bestämmelser under en tidsrymd av 99 år.

En mycket utvidgad låneverksamhet bedrivs av dessa föreningar. Den möjliggör även för den obemedlade att skaffa ett eget hem. Till varje lägenhet hör en trädgård på i medeltal 500 kv.-yards. Denna anlägges av stadens trädgårdsmästare, så snart huset är byggt. När ägaren flyttar in, finner han alltså jorden uppgödslad och omgrävd, 6 nyplanterade fruktträd, 12 bärbuskar

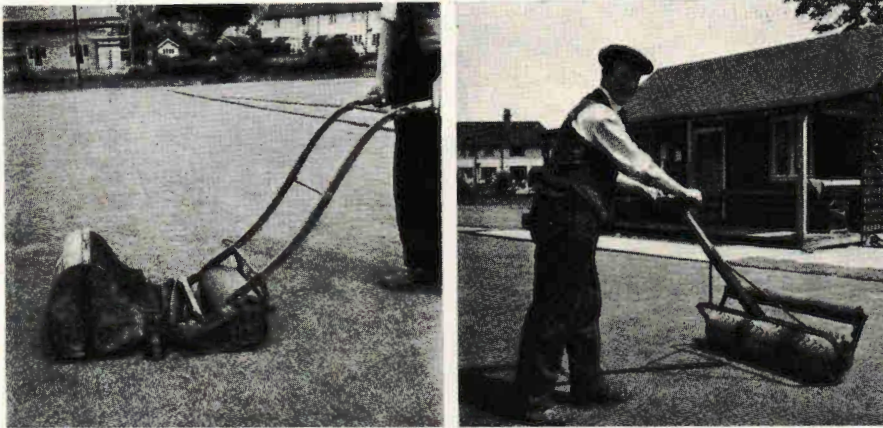
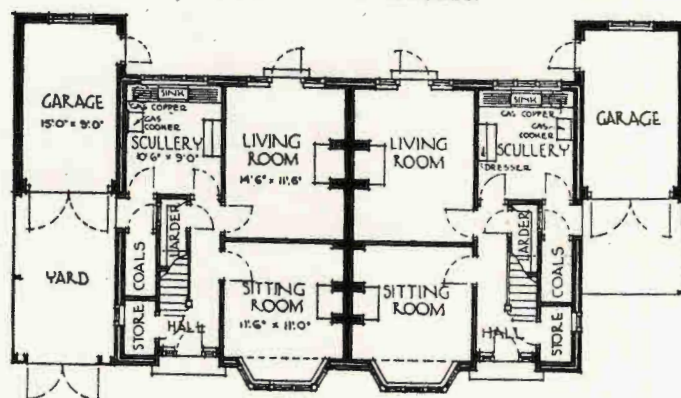

Fig. 5 och 6. Bowlingplanen ägnas omsorgsfull vård. Den klippes ytterst kort och vältas samtidigt med lätt vält. Då och då luckras jordytan med en piggvält. Denne glade man har som enda uppgift i livet att hålla planerna i perfekt skick.
Foto. förf. 1934.

och en häck runt gränserna. Planlösningen är som regel tämligen fantasilös och schablonmässig. En typisk lösning återgives å fig. 8. Det nämnda arrangemanget medför den fördelen, att industriarbetaren, som kanske aldrig varit i tillfälle att syssla med trädgårdsskötsel i någon form, finner sin jordbit sakkunnigt grundförbättrad och därför genast med framgång kan börja plantera och så. Frukträdens placering vid bortre ändan av den smala tomten medför den fördelen, att tomterna sins emellan åtskiljas av ett grönt bälte, som tydligt framgår av fig. 1. Även husraderna på vardera sidan om en gata åtskiljas effektivt genom alléer, och avståndet från den ena husraden till den andra får icke understiga 82 fot.

Icke utan en viss förvåning konstaterades, att i den betydande skara arkitekter, som voro anställda på The Estate Office, icke fanns någon trädgårdsarkitekt. Man kunde ha väntat sig, att en sådan borde engagerats dels för att lösa alla problem, som uppstå i de offentliga anläggningarna, dels för att hjälpa de enskilda trädgårdsägarna till rätta med deras trädgårdar. — När man kommer mera in i engelsmännens sätt att betrakta sina små träd-

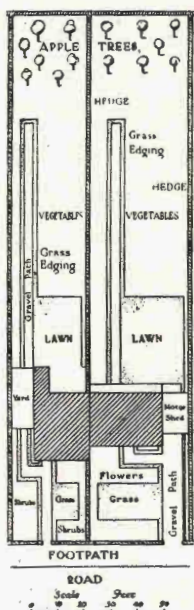
TYPICAL PLAN.
NON-SUBSIDY HOUSES.

GROUND FLOOR PLAN.

Fig. 7. Typisk plan över en »parvilla» med garage i marknivån.

gårdar, finner man detta förhållande kanske mera naturligt. De små trädgårdarnas disposition betraktas egentligen icke som något problem. Trädgårdsskötseln ligger engelsmännen så i blodet och amatörerna äro ofta så duktiga, att de icke behöva någon hjälp.

Det faller dem lika litet in att engagera någon för att ordna sin trädgård som för att möblera sitt hem. Som nämnt blir resultatet ofta gott, men visst icke alltid. Det senare var tyvärr mången gång fallet i Bournville. Ofta kände sig ägaren tydligen bunden av den schematiska disposition trädgården hade, när han flyttade in i sin bostad. Hela hans intresse inriktades på att skaffa de blommor, som stadens trädgårdsmästare hade till försäljning, och att odla grönsaker för det egna behovet. Helt annorlunda hade det

Fig. 8. Typisk trädgårdsplan av standardtyp. Litet blommor och gräs i förträdgården, en liten gräsplan bakom byggnaden, en gång med gräskant utmed grönsakslandet och längst bort några fruktträd.

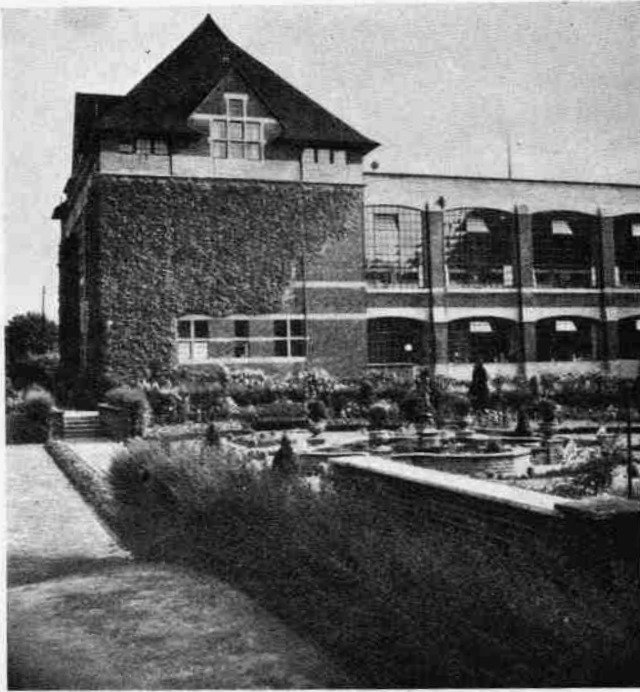

Fig. 9. Praktanläggning framför Spirella-fabriken. Självklättrande vildvin mildrar fabriksbyggnadens murytor. Foto förf. 1934.

förmodligen sett ut i trädgårdarna, om en skicklig trädgårdsarkitekt hade beretts tillfälle att anlägga typträdgårdar, på vilka han nedlagt samma intresse, som arkitekterna på de olika typhusen, och om egnahemsägarna varit i tillfälle att bland dessa mönsterträdgårdar utvälja just den typ, som bäst passade dem.

Detta var nu Bournville — ett förträffligt exempel på vad en vaken ledning för en storindustri kan göra för sina arbetare. Ett annat exempel, om ock i mindre skala, fann jag vid *S p i r e l l a f a b r i k e n* i den välordnade trädgårdsstaden *L e t c h w o r t h*. Fig. 9 ger en aning om den rika paradanläggning, som ordnats framför fabriksbyggnaden, vilken till stora delar är överklädd med yppigt, självklättrande vildvin. Här få arbetarna vila sig under pauserna, och trädgården innehåller ett otal små lustiga detaljer, bland vilka må nämnas en »japansk» miniatyrträdgård,

Fig. 10. En »japansk» miniatyrträdgård ingår som en detalj i Spirella-fabrikens rika anläggning. Foto förf. 1934.

icke större än att man utan svårighet kan hoppa jämfota över hela grannlåten. (Fig. 10.)

I Letchworth hade man på sina håll livat upp gatubilden genom att föreskriva, att en c:a alnsbred rabatt skulle reserveras mellan gångbanan och staketet mot förträdgården. Denna smala blomsterlist planterades av villaägarna med rankrosor, stockrosor och dylikt. Det hela gjorde ett mycket glatt och vänligt intryck. (Se fig. 11.)

De här skildrade fallen äro blott några av de otaliga exempel på huru engelsk industri på ett förebildligt sätt söker motverka industriarbetets skadliga inverkan på människan. Många andra exempel skulle kunna nämnas, men jag vill här blott nämna ett, som deltagarna i Föreningens för dendrologi och parkvård exkursion voro i tillfälle att se, när vi en dag färdades genom Londons

Fig. 11. I Letchworth har man på sina håll reserverat en smal list för blomster utanför staketet — ett gott grepp om man vill visa ett vänligt leende mot sina medmänniskor men ändå själv vara i fred innanför ett skyddande hägn.

Foto förf. 1934.

västra utkanter. Vi passerade då storslagna idrottsanläggningar — bollplaner, tennisbanor och bowlinggreens — avsedda för befattningshavande vid de underjordiska järnvägarna. Ledningen för dessa har tydligen förstått, att personalens sundhetstillstånd och arbetsförmåga icke kan hållas uppe i längden vid ett arbete, som hela tiden är förlagt under jorden. Kroppsrörelse i frisk luft är säkert det bästa medlet att nedbringa kostnaderna för läkarvård och sjukhusvistelse och för att öka arbetsprestationerna.

Glädjande nog kan det konstateras, att vissa av våra svenska industrier hava sin uppmärksamhet riktade på här berörda förhållanden. Alldeles särskilt gäller detta de åtgärder många av våra bruk vidtagit för att bereda sina arbetare

möjlighet att skapa *e g n a h e m* med tillhörande trädgårdar. Många idylliska bruksgator finnas vid våra äldre järnbruk och vid de nya storindustrierna finnas förebildliga egnahemsområden.

Mera sällan finner man emellertid, att själva *f a b r i k s-
b y g g n a d e r n a s o m g i v n i n g a r* blivit föremål för estetiskt intresse av det slag här ovan nämnts. Oftast har hela det kringliggande området disponerats för upplagsskjul, lastageplatser, skrothögar m. m. I många fall är det givetvis nödvändigt, att relativt stora arealer användas för dylika ändamål, men det är nästan aldrig nödvändigt, att sådant skall finnas *runt om* byggnaderna. Med litet god vilja borde man åtminstone i många fall kunna reservera framsidan för planteringar, viloplatser med bänkar, en fotbollsplan, kanske ett friluftsbad eller litet annat i den vägen. En sådan sak som självklättrande vildvin tar praktiskt taget ingen plats alls, men de trista väggarna dekorerar av detta på ett tilltalande sätt. Rader med stamträd taga heller ingen plats att tala om, det är ju blott själva kronorna, som behöva utrymme uppe i luften — och där finnes ofta riklig plats.

Det kan måhända synas överflödigt, att industrierna själva skola bekosta blomsterarrangemanger på sina egna områden, men jag är ganska övertygad om att detta i hög grad skulle uppskattas av arbetarstammen. De skulle icke blott kunna få tillfälliga skönhetsintryck utan även idéer till huru de skulle kunna förbättra sina *egna* trädgårdar. Detta särskilt om alla de använda växterna etiketterades, och om de för alla anställdas räkning skulle kunna inköpas av t. ex. den, som fått uppdraget att omhänderhava skötseln av fabriken trädgård.

Ett känt faktum är, att den som har en egen jordbit att odla, och som med framgång ägnar sig häråt, blir en harmonisk människa. Umgänget med allt det som växer och spirar i trädgården fångar hans intresse; han gör sig ofta mera bemärkt i ortens trädgårdsförening än i sin fackförening. Han blir en *lycklig människa* och kan följaktligen icke längre med samma övertygelse sälla sig till de missbelåtnas skara.

Industry and Gardening Art.

Some impressions from studies in England.

»The founder wishes to counteract the drawbacks which are caused by the unhygienic and insufficient housing of the working class and to ensure factory workers the benefits which derive from open-air life in the garden city by giving them a natural and healthy employment in intercourse with and cultivation of the soil.»

Thus wrote GEORG CADBURY, the founder of Bourneville Garden City and owner of the immense Cadbury Chocolate Works just south of Birmingham.

The attitude which is the fundamental principle of Mr. Cadbury's programme does not appear to be a rare occurrence in England, the land of industries and gardens. I was given an opportunity to see some striking examples of this when I paid a visit to that country in 1934 for purposes of study.

One of the best examples of this is the ideal town of Bourneville which has grown up around the Cadbury works.

The factory is approached from all directions by avenues, by tidy gardens or great parks, play and sports grounds. Note, for example, the garden below the terrace outside the workers' lunch-rooms (Fig. 2), the Men's Recreation Ground on the map. Besides the ornamental gardens nearest the factory there is a large green lawn here which offers opportunities for indulging in all kinds of manly sports. To the south of this lies the Women's Recreations Ground, where everything has been done for the well-being of the female staff. It will be seen from Fig. 3 that there is no lack of flowers and beautiful gardens.

Both of those sites are mere details, however, in comparison with the extensive area which is marked on the map as Cadbury Bros. Recreation Field and Garden Club. Here we find football grounds, cricket and hockey pitches, tennis, lawns, bowling and handball greens, halls for physical exercises and baths. This area alone covers over 100 acres. Every inhabitant is entitled to become a member of the club for a fee of five shillings a year. As this does not suffice to meet the costs of upkeep the works make up the difference.

It is no less interesting to study what has been done for the individual families. The Cadbury brothers have in every imaginable way helped their workers to obtain homes of their own. A whole staff of architects have planned an ideal garden city and designed the inhabitants' houses. In order to enable every worker to build his own house the Cadbury Brothers have gifted large areas for workers' dwellings. Each area has its own housing society, and each individual society is a unit in a large association. The individuals therefore do not own the ground; it is all owned collectively and available for a period of 99 years. An extensive system of loans is applied by those societies, and in this way persons with little or no private means find it possible to procure their own homes. Each house has a garden of, on an average, 500 sq. yds. This is laid out by the town gardener as soon as the house is built. When the owner moves in he finds that the ground

has been dug and manured, planted with 6 young fruit trees, 12 berry bushes and a hedge.

It was somewhat surprising to find that in the considerable number of architects employed in the Estate Office there was no garden architect. When we realise the Englishman's views on his garden this state of affairs proves to be rather natural. The lay-out of a garden is not regarded as a problem. Gardening seems to form part of the very essence of an Englishman and amateurs are often so capable that they do not require any help.

Another example of what the wide-awake management of a large manufacturing industry can do for its workers is the Spirella Works at Letchworth. Fig. 9 gives an idea of the splendid and rich lay-out which has been arranged in front of the actual factory. The workers are allowed to rest here during intervals and the garden contains a large number of good details.

The examples given are only two of the innumerable ones in which English industry has led the way in trying to counteract the injurious effects of industrial work upon human beings. Many others might be quoted, but the writer will only give one members of the Swedish Dendrological Society were enabled to see one day when passing along the western outskirts of London the splendid sports grounds of the staffs of the Underground Railways. The management of the latter have clearly understood that the health and working capacity of their people cannot be maintained in the long run in work which takes place underground. Physical exercise in the open air is undoubtedly the best means of reducing doctors' and hospital fees and of increasing working capacity.

It is also pleasing to note that certain Swedish industries are now giving their attention to similar matters. This applies especially to the steps which many works have adopted to afford their workers a chance of establishing homes of their own with gardens attached. There are many of the older mills which possess idylls in their streets of workmen's houses, and colonies of »own homes» figure largely also in the case of the newer large industries.

It is rare however to find that the immediate surroundings of the factory buildings have been given any attention from an aesthetic point of view. They have instead been utilized for stores, loading quays and scrap heaps. It would not require much good-will to reserve the front at least for plantations, resting places with seats, a football pitch, perhaps an open-air bath or something similar.

It may of course seem superfluous that the industries themselves should have to go to the expense of arranging flower-borders in their own grounds, but the writer is convinced that it would be highly appreciated by the workers. They would not only be given impressions of beauty, but also ideas as to how they might improve their *own* gardens.

It is a well-known fact that a person who has his own piece of ground to till and devotes himself to it with success becomes a harmonious being. His intercourse with that which grows and sprouts in the garden captivates him; he more often makes his presence felt in the local gardening society than in his trade union. He becomes a *happy fellow* and no longer wishes to join a crowd of dissatisfied fellow-men.

Fig. 1. Blommande hagtorns-träd på Hallands Väderö, Skåne.
Foto: HERVID VALLIN 10 juni 1935.

DEN SVENSKA LÖVÄNGEN SOM PARKTYP.

AV ELLEN LINDSTRÖM.

De lyckade exkursioner Föreningen för Dendrologi och Parkvård årligen företagit, ha visat oss, vilken rikedom vårt land äger av vackra parker, vanligen mer eller mindre påverkade av utländska förebilder och med en tradition, som stundom ligger rätt långt tillbaka i tiden. Men än längre tillbaka ligger ursprunget till en utomordentligt vacker, nu nästan försvunnen form av nordisk parkvård — lövängen.

Begreppet »äng» har för senare tiders barn ofta nog varit litet svävande — kanske betytt ett med mager grönska bevuxet, mer eller mindre stenigt område med enstaka träd och buskar, illa medfarna av betande kreatur. Nu ha vi emellertid på våra utfärder fått lära känna lövängen, se den med egna ögon, höra dess historia — oförlikneligt skildrad av Prof. SERNANDER — och

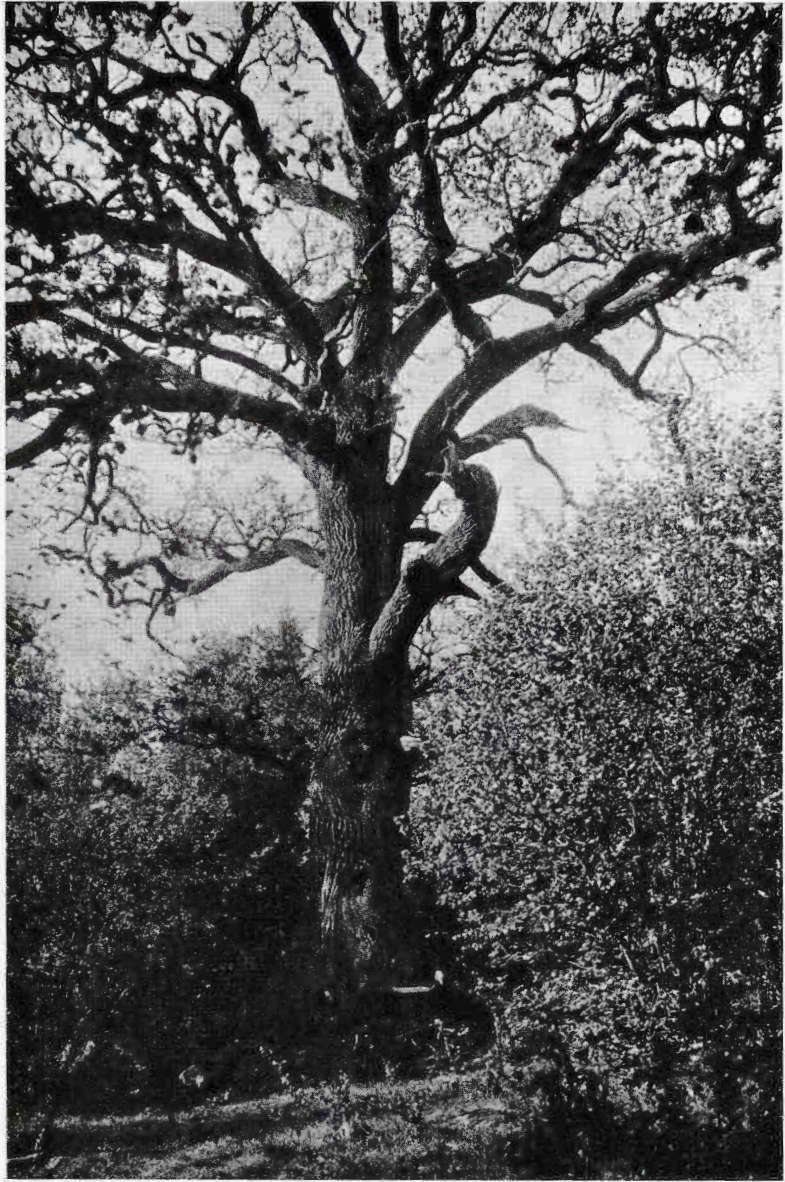

Fig. 2. Ek och hassel i löväng. Västergötland, Beatebergs s:n, Önnerud.
Foto: H. SUNNQVIST.

Fig. 3. Herrfallsängs löväng i Närke.

Fig. 4. Från utkanten av Herrfallsängs löväng i Närke.

Fig. 5. Från Föreningens för Dendrologi och Parkvård besök i Herrfallsängs löväng i Närke; professor SERNANDER talar om lövängens uppkomst och vidmakthållande.

Foto: HERMAN WIKSTRÖM 2 juli 1933.

något vackrare, mer nordiskt ljusst och leende än dessa lövängar kan knappt tänkas.

På den tid människornas föda till stor del måste bestå av det naturen självmant bjöd, skyddades i ängen de bärande träden och buskarna, de onyttiga gallrades ut, sol och ljus släpptes in och bottenskiktets matta hölls fri från värdelösa buskar och tinningar, för att en å två gånger om året bärgas. Denna naturvård framkallade inte blott ett nyttigt resultat utan även en slags park, leende och fager. E k, o x e l, a p e l och h a s s e l utgjorde väl det huvudsakliga beståndet i mellersta Sverige, därtill b o k söderut, men även enstaka andra ädlare trädslag, som hade praktiskt värde, torde ha hägnats i lövängen, där de, enstaka eller gruppvis växande och omgivna av h a s s e l, s l å n, h a g t o r n och andra bärande buskar, lämnade mellan sig öppna, soliga

Fig. 6. Från lövängen i Lojsta prästäng. Foto: C. Skottsberg 22 juni 1934.

gläntor, där gräs och örter frodades. Om våren var ängen full av blommande träd och buskar, på hösten lyste bär eller andra frukter på alla grenar, och under hela vegetationstiden avlöste våra vackraste blomster varandra. Utåt skyddad genom täta busksnår var lövängen lugn, solig och varm, bildande en särdeles gynnsam växtlokal.

Med nyare tiders sätt att bruka jorden förvandlades efterhand ängen till öppna fält eller utsattes för hård betning, ofta av får och getter, som ödelade densamma. Stundom fick den växa igen, och numera finnes endast ett fåtal kvar av dessa sköna lövängar, som även de snart försvinna, om de ej fridlysas och — underhållas på gammalt sätt.

Nu ville jag framkasta den tanken, att dendrologiskt intresserade taga vara på denna form av parkvård och göra den levande igen kring hemmet. Den kan taga vid, där den formella trädgården upphör, eller där park finnes kan denna om- eller avslutas av löväng; eventuellt kunde den senare bilda övergång till den skog eller hagmark, som mångenstädes når nära intill parken. Vid mindre gårdar vore den kanhända på sin plats som ersättning för den mera anspråksfulla parken. På många ställen finnas ännu rätt nära gården rudiment kvar av gammal löväng, ehuru kanske bara enstaka gamla träd, och namn såsom Ekängen, Slätterängen m. fl. antyda, att en sådan här funnits, rudiment som utan för stora svårigheter kanske kunde livas upp igen.

Lövängen kan ju formas helt efter gammalt mått eller, då vi ju här icke behöva inrikta oss på det »matnyttiga», också få rymma det vackraste och mest blomrika, våra olika landsändar äga, samlade till ett helt. Bland buskarna ha vi bl. a. o l v o n (*Viburnum opulus*) med stora, flata, vita blomklasar och vinröda bär, den utsökt fina t i b a s t e n (*Daphne mezereum*), som nästan ger oss en chock, när vi första gången i den tidigaste våren finna den i sin rosiga blomskrud, och n y p o n, helst v i n t e r n y p o n e t (*Rosa canina*) med doftande blommor och långt in på senhösten kvarsittande röda, blanka frukter. H a v t o r n e t (*Hippophaë*

Fig. 7. Rikt blommande skogskaprifol på Hallands Väderö, Skåne.

Foto: HERVID VALLIN 10 juni 1935.

rhamnoides), med sina undertill silverglänsande blad, har hela vintern kvar massor av guldgula bär på pittoreskt formade grenar, så vackert att det nu är på väg att skövlas — vagnslaster av stora grenar med bär gå på vintern från Gästrikland till Stockholms torg. M å b ä r s b u s k e n har förtjänsten att grönska först av alla. F l ä d e r n är dekorativ, men blir för påträngande i de södra provinserna. Från dessa kunna vi hämta t. ex. g i n s t -arter, såsom *Genista tinctoria* och *pilosa*, samt h a r r i s (*Sarothamnus scoparius*), som väl numera förvärvat hemorts rätt i landet, alla lysande i gul och rik blomsterskrud. Den doftande s k o g s - k a p r i f o l e n (*Lonicera periclymenum*) bör få slingra kring stenarna. S l å n och h a g t o r n få icke saknas i ängen och behövas framförallt i ytterkanterna, där deras täta snår bilda ogenomträngliga skydd mot både blåst och obehöriga, och där de om våren täckas av varandra avlösande snöiga blomdrivor. Alla kunna förvärfvas i plantskolorna, och många av dem kunna direkt flyttas in från skog och mark. Men framförallt kunna de mång-

åriga blomstren med lätthet därifrån hjälpas in i ängen. K o n v a l j e r och b l å s i p p o r trivas under träd och buskar, där de få riklig vårsol genom de ännu kala grenarna, men under sommaren av lövverket skyddas för uttorkning, vidare g u l l v i v a n, den vackra m a j v i v a n (*Primula farinosa*) med sin rödgrede-lina krona, g u l s i p p a n (*Anemone ranunculoides*), b l å k l o c k a n, särskilt den ståtliga s t o r k l o c k a n (*Campanula persicifolia*), b u l l e b l o m s t r e t (*Trollius europaeus*), g u l l r i s e t (*Solidago virgaurea*), o r c h i d é e r av flera slag, såsom n a t t v i o l e n (*Habenaria bifolia*) med sin underbara vällukt och på fuktigare ställen J u n g f r u M a r i e h a n d (*Orchis maculata*), för att blott nämna några få. I ängen trivas den vackra l u n g ö r t e n (*Pulmonaria officinalis*), m i d s o m m a r b l o m s t r e t (*Geranium silvaticum*), b l o d n ä v a n (*G. sanguineum*) med sina stora blommor och på hösten blodröda blad, och många, många andra, varav de ettåriga kunna föras in genom frö, som vi själva insamla eller byta oss till från exempelvis Bergianska trädgården. Skulle något litet vattendrag finnas, ger det nya uppslag med o r m b u n k a r, k a b b e l e k a, f ö r g ä t m i g e j, g u l s v ä r d s l i l j a och mycket annat. V i t s i p p o r, h a l l o n, s m u l t r o n m. m. torde infinna sig vår bön förutan. Som mattan i ängen under själva sommaren behöver slås blott en gång, och örterna här ej förkvävas av de utträngande fröblandningar, som bilda vanliga gräsmattor, böra dessa soliga, öppna områden småningom bliva verkliga blomsterängar.

För sång- och småfåglarna är lövängen en idealisk fristad, vare sig de bygga sina nästen i trädens och snårens grenar eller, där ungarna kläckas nakna, bygga täckta bon åt dem på marken.

Även om åtskilliga av de »bärande» trädens och buskarnas frukter, som t. ex. o x e l n s, inte numera synas oss vidare matnyttiga, så äro dock många av dem värda att skördas. Av vildapeln's sura frukt göres äppelgelé, vida finare än av odlad frukt. H a s s e l n ö t t e r n a äro lika roliga att plocka som de vid julen äro att knäppa och långt sötare och med finare smak än t. ex.

Fig. 8. Lövängsvegetation med blommande midsommarblomster (*Geranium silvaticum*), rödblära (*Melandrium rubrum*), hundkäx (*Anthriscus silvestris*) m. fl. Uppland, Lidö s:n, Skabbholmen.

Foto: H. HESSELMAN juni 1903.

spanska. N y p o n e n plockas, innan de frusit, och giva som färska en härlig soppa eller kräm och behöva varken då eller vid torkning i ugn för vinterbehov förut befrias från kärnorna. Saft av s l å n b ä r har blivit en uppskattad dryck, så ock saften av f l ä d e r-bären allmänt i Danmark och hos oss åtminstone mångenstädes i Skåne. Att dricka ollonkaffe lär dock vara mera nyttigt än roligt.

Lövängen blir avsevärt mindre dyrbar än en vanlig park. Vid anläggningen komma inga — ofta dyrbara — utländska buskar och träd i fråga och inga utländska grässlåg. Vidare inga grusade vägar, dyra att anlägga, besvärliga och kostsamma att hålla i gott stånd. Här är den mjuka gångstigen det enda tillåtna; den kan till en början tagas upp med lien, snart blir den nog behagligt tilltrampad, ty »i ängen är ljuvt att vandra».

Även där det alls inte är fråga om att skapa en löväng utan endast att ersätta eller ifylla tomrum i redan befintlig park, skulle jag vilja fälla ett ord för några av lövängens karaktärsväxter: h a s s e l, o x e l och v i l d a p e l. H a s s e l n utstrålar en odefinierbar charme, som ger åt sinnet något av glad och ljus stämning, och den borde därför ha hemortsrätt överallt, där människor bo. Med sin luftiga krona ger den i förening med e k, o x e l och l i n d en behaglig kontrastverkan, under det att en mängd blommande örter trivas i dess närhet. Numera mången gång »bortrensad» var den för blott några generationer sedan mera värderad och finnes ju ofta kvar vid gårdar med äldre prägel, använd på olika sätt. Vid Åkerby Säteri i Närke, där den äldsta köks- och fruktträdgården på två sidor begränsades av alléer, voro de bägge andra kantade av en tätväxande »häck» av otuktad h a s s e l. Denna bildade dels stängsel mot åkern, dels skydd mot Örebro-slättens envisa blåst, och inne i den gamla örtagården rådde en stämningsfull frid. Närmast innanför denna hägnad löpte en gång, varför hasselns lätta lövverk ej kom att nämnvärt skugga trädgårdslanden, vilka kantades av gamla ä p p e l t r ä d med k r u s b ä r s b u s k a r emellan. Detta är kanske den trevnaste inhägnad,

Fig. 9. Gamla oxlar vid Kättinge i Börjesön, Uppland.

Foto: C. G. ALM.

jag kan minnas — d. v. s. med undantag för den, som omgav två sidor av Särö Herrgårds gamla gårdsterrass. Den utgjordes av en häck av plommon i buskform, också alldeles otuktad och på hösten dignande av söta, härliga, svenska gulplommon. Vi barn ansågo oss ha (en troligen självtagen) rättighet till alla nedblåsta plommon, och små bruna nävar gåvo härvidlag naturen en kraftig hjälp.

Vi äga i Sverige intet annat träd med så stora och så vackert formade och färgade blommor som vildapeln. Till växtsättet är den oftast mer eller mindre oregelbunden och vresig, varigenom den ger ett pittoreskt inslag åt omgivningen, vare sig den står fritt eller dess grenar skjuta fram ur en grupp av buskar. Apeln kan därför »på det bästa rekommenderas» för lövängsparken.

Det finnes ett enda träd, som växer vilt snart sagt endast i Sverige, nämligen oxeln (*Sorbus suecica*), och redan det är nog för att vi skola hysa intresse för densamma. I full blom är den en vit bukett, omsvärmad av fjärilar och bin, med sina vackra röda

bär lockar den kringströvande fågelskaror under höst och vinter. De undertill grålundna bladen giva ljusa skiftningar åt den vackra kronan, som, då trädet står fritt, blir rundad och välformad. Därtill är oxeln härdig mot blåst och kan i parken utfylla ett dragigt hål, där andra träd vantrivas.

Oxelns nära släkting r ö n n e n bör däremot helst uteslutas. Den sprider sig starkt genom sina frön, och dess gängliga telningar bliva lätt en plåga och en styggelse i park och äng. A s p och k l i b b a l äro ej heller önskvärda i lövängen liksom ju redan av namnet framgår, att b a r r t r ä d e n äro uteslutna.

Att den verklige fackmannen ej ställer sig främmande för de synpunkter, jag ovan framhållit, tror jag mig finna av Trädgårdsarkitekt S. HERMELINS avhandling: »*Herrgårdsträdgårdens anpassning efter nutiden*» («Lustgården» 1933), ur vilken jag såsom avslutning citerar följande passus:

»Vissa parkpartier böra behandlas på samma sätt som kulturbeten — öppna, soliga ängar med ett eller annat solitärträd med vid krona och vresig stam eller en grupp av trädstammar, vilka tillsammans bilda en jättekrona — — —. De öppna, ljusa ängarna böra omgivas av mjuka lummiga skogspartier, där hassel, hagtorn, slån och hägg bilda övergången till ekens, lindens och de andra lövträdens rundade, välutvecklade kronor. Inne bland träden bör beståndet få bliva urskogsartat tätt och med sin skugga och svalka bilda en välgörande kontrast till ängens ljusa, vil-samma yta.»

THE SWEDISH LEAF TREE MEADOW AS A PARK TYPE.

The successful excursions which the Swedish Dendrological Society have undertaken annually have afforded evidence of Sweden's wealth of beautiful parks. These are more or less influenced by foreign prototypes and bear a fairly old tradition. Still further back, however, there was the origin of a most beautiful form of Northern park which has now almost disappeared, viz. the leaf tree meadow.

At a time when human food largely consisted of what nature spontaneously offered, fruit-bearing trees and shrubs were protected in the meadow. Those that were of no use were thinned out, sun and light were given free access and the sward beneath was kept free from worthless bushes and offshoots and harvested once or twice a year. This care of nature gave not only a practical result, but also a park that was smiling and fair. Oak, white-beam, apple and hazel comprised the chief trees in Central Sweden; in the south there was also the beech. It is also possible that some few other kinds of fine trees of practical value were given protection in the leaf tree meadow, growing in single specimens or groups surrounded by hazel, sloe and hawthorn, with open, sunny glades where grass and herbs flourished. In spring the meadow was full of blossoming trees and bushes, in autumn berries or other fruits lit up the branches, and during the whole period of growth beautiful flowers followed one after the other on the ground. Protected from the outside by thickets of bushes, the meadow was peaceful, sunny and warm, affording a splendid situation in which plants could grow.

Modern tillage has transformed the meadow into open fields or pasture, which have both proved fatal to it. It was at times allowed to grow again. Nowadays, however, there are very few of those beautiful leafy meadows left, and even those will disappear if measures are not taken to protect and maintain them as of yore.

The writer would therefore like to suggest that persons dendrologically inclined might adopt this form of park and make it a living thing with which to surround the home. It could begin where the formal garden leaves off, or, where there is a park, the latter could be surrounded or finished off by a leaf tree meadow. In the case of smaller properties it might well offer a substitute for the more ambitious park.

The leaf tree meadow could be developed entirely on old lines, or also be allowed to contain the most beautiful and floriferous things from all parts of Sweden to form a whole. Among shrubs we have the guelder-rose (*Viburnum opulus*) with its large, flat bunches of blossoms and wine-red berries, the delicious spurge-olive (*Daphne mezereum*), the dog rose (*Rosa canina*) with its scented flowers, and, well on into the autumn, its brilliant red fruits which make such a delightful soup. The buckthorn (*Hippophaë rhamnoides*) with its leaves silvery grey underneath has masses of golden yellow berries which remain on the picturesque branches all winter. The alpine currant is noteworthy insofar as it is the very first to show its leaves. The elder is decorative, but apt to grow too strongly in the southern provinces. From these we might also make use of species of brooms, such as *Genista tinctoria* and *pilosa*, and also *Sarothamnus scoparius*, all very floriferous and bright yellow. The sweet scented woodbine (*Lonicera periclymenum*) should be allowed to grow over stones. Sloe and hawthorn should not be missing from the meadow and are especially useful on the outskirts where thickets of them offer protection against wind and trespassers. Their drifts of snow-white blossoms are particularly beautiful in the spring. But special efforts should be also made to introduce perennial flowers into the meadow. Lily of the valley and hepaticas soon make themselves at home underneath trees and bushes, the cowslip, yellow anemone, the large

blue bell (*Campanula persicifolia*), king-cups, orchids of several kinds, just to mention a few. The lungwort (*Pulmonaria officinalis*), the wild geraniums and many, many others enjoy being planted in meadows. Should there be some kind of brook or damp spot ferns, marsh mallows, forget me nots, yellow irises and a great number of other things could be introduced. The wood-anemone, raspberries and wild strawberries will likely find their way in themselves. As the sward need only be cut once during the height of summer and the plants consequently do not run the risk of being smothered by the rapacious seeds of such plants as are found in ordinary lawns, those open, sunny places should gradually become real flowery meadows.

They also offer an ideal refuge for singing and young birds.

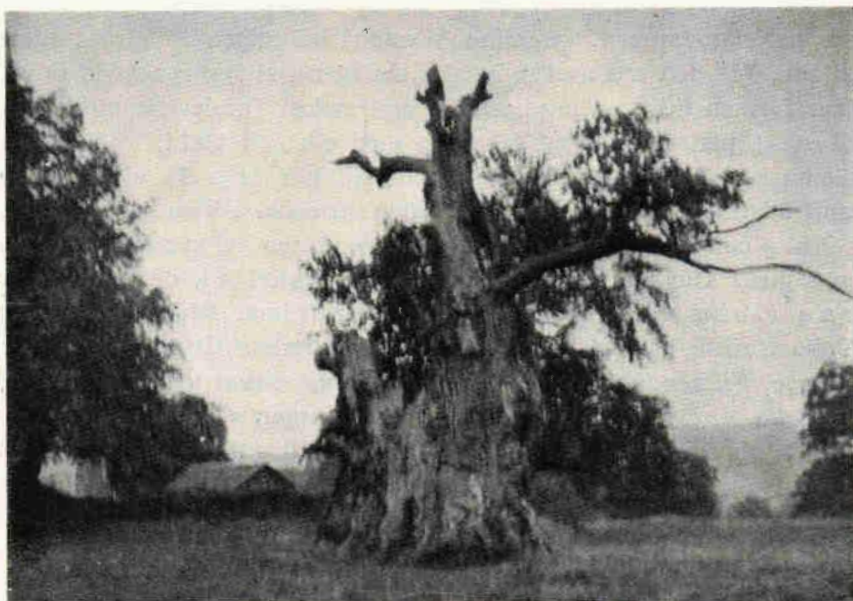
The leaf tree meadow will be considerably cheaper than an ordinary park. There is no need to think of gravelled walks, which are expensive in the making and expensive as well as troublesome to maintain in good condition. The soft path is the only one that can be permitted here.

Also where there is no question of creating a leaf tree meadow but only of making up or filling out empty spaces in parks already existing, the writer wishes to put in a word for some of the characteristic plants of the leaf tree meadow: hazel, white-beam and wild apple. The hazel possesses an undefinable charm which conveys a feeling of cheeriness and brightness and should therefore be allowed to make itself at home wherever people live. With its airy top and combined with oak, white-beam and lime it makes a pleasant contrast, while a number of flowering herbs and plants soon make themselves at home in its neighbourhood.

There is no other tree in Sweden with flowers so large and beautifully shaped as the wild apple.

Sweden has one wild tree only which practically she alone can boast of, viz. the white-beam (*Sorbus suecica*). In full blossom it resembles one large bouquet, with swarms of butterflies and bees, and its beautiful red berries attract flocks of straying birds during the autumn and winter. Moreover it will stand wind and occupy a draughty corner of the park where other trees would feel ill at ease.

The rowan, next of kin to the white-beam, should be entirely excluded, on the other hand. It spreads quickly by means of its seed, and its lank shoots can easily become a plague in park and meadow. The aspen and alder are not desirables for the leaf tree meadow, and coniferous trees are, as shown by their very name, banned from it also.

GOSPEL OAK, POLSTEAD, SUFFOLK.

Det berättades, då undertecknad fotograferade ovanstående jättek, att första gången, som kristendomen förkunnades i Suffolk, vilket skedde omkring år 600 e. Kr., skall det ha skett under detta träd.

Det är troligt, att missionären utvalt trädet, som står på en vida synlig kulle, därför att befolkningen i Suffolk voro vana att samlas till offer kring eken. Den måste således redan på 600-talet ha varit ett ståtligt och vida känt träd, varför dess nuvarande ålder med sannolikhet kan uppskattas till 1800 år.

CARL PHILIP BONDE.

NY HALLÄNSK FYNDORT FÖR EKBLADIG SKOGSKAPRIFOL.

I anslutning till en uppsats av NILS SYLVÉN i Lustgården, årg. 1, kompletterad genom en artikel av GUNNAR DEGELIUS i årg. 14, kan jag meddela en ny fyndort för ekbladig skogskaprifol (*Lonicera periclymenum* f. *quercina* Weston) nämligen å Särö i norra Halland. Vid den ena av två lokaler, belägen i skogsbrynet vid Gövik, växer formen intill en låg berghäll mot sydost (under förmiddagen i full sol); platsen i övrigt bevuxen med ek och tall, i fältskiktet gräsmark. Ekbladsformen är emellertid här (fig. 1) ej så starkt framträdande som å den andra lokalen: Alekärr i Västerskog, vilken är fuktig och skuggig, troligen utgörande botten av en nu försvunnen skogstjärn. Här består vegetationen av högväxt al, därunder idegran (*Taxus baccata*) och i fältskiktet främst *Dryopteris phegopteris*, så riklig att den bildar mattor, *Dryopteris Filix mas*, *Trientalis*, *Solidago*, *Filipendula ulmaria*, *Rubus idaeus*, *Geum urbanum*, *Oxalis acetosella*, *Anemone nemorosa*. Här förekommer skogskaprifol rikligt; *quercina*-formen fann jag dock fullt utbildad på blott ett enda mycket stort exemplar, där den förekom å såväl korta som långa skott (fig. 2—5). På dessa senare funnos här liksom vid Gövik nederst 5 å 9 helbräddade bladpar, härpå följde 3 å 4 mer eller mindre tandade eller buktbräddade par, varpå kommo 3 å 5 helbräddade par till spetsen — detta i slutet av augusti. Buktbläddade blad, således av svagt utbildad ekbladstyp, fann jag på åtskilliga spridda exemplar, dock endast å mycket kraftiga sådana.

Alekärr utgör f. ö. centrum för det intressanta bestånd av idegran, som finnes på Särö, och som sedan det genom professor SERNANDERS försorg blivit fridlyst, vunnit i såväl skönhet som spridning. Stora exemplar på 5 å 7 meters höjd förekomma, och sedan förbud utfärdats mot det gamla bruket, att badgästernas hembiträden på hösten nedbröto stora knippen av grenar besatta med röda »bär» för att under vintern pryda sina kammare, har idegranen småningom fått rikare grönska och vackrare form.

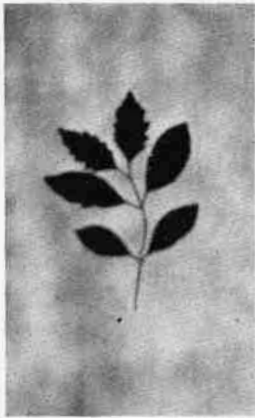
ELLEN LINDSTRÖM.

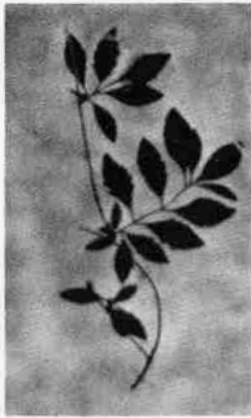
1

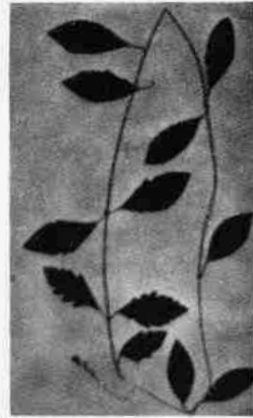
2

3

4

5

Fig. 1—5. Ekbladig skogskaprifol, *Lonicera periclymenum* f. *quercina* från Hall. Särö. 1: exemplar från Särö, Gövik; 2—5: exemplar från Särö, Alekärri i Västerskog. Foto: Förf. aug. 1935.

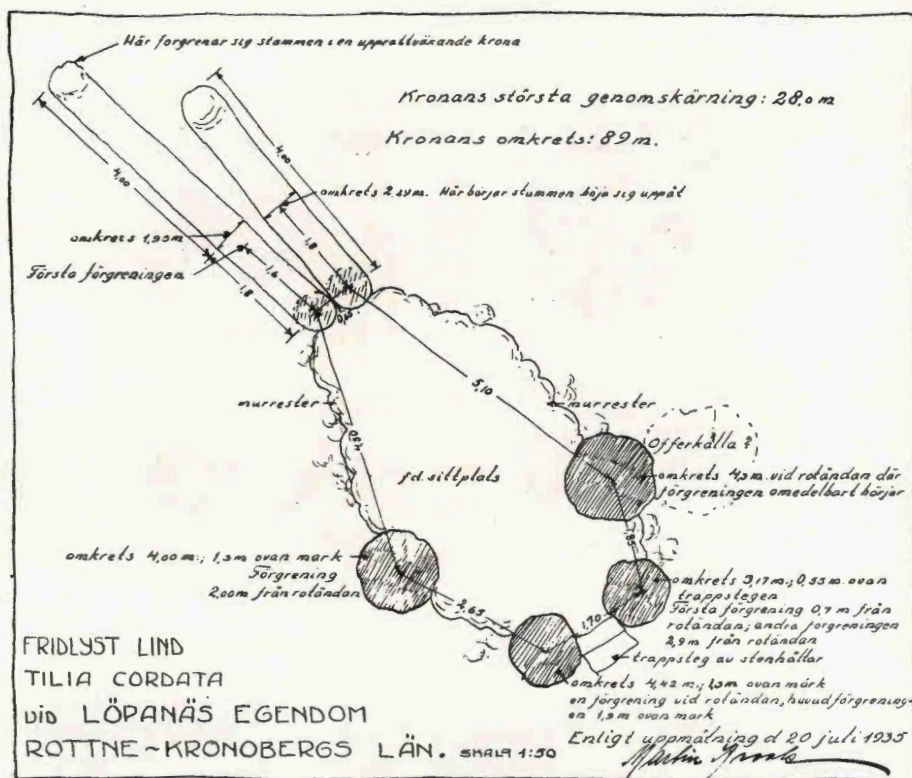

Fig. 1.

LÖPANÄS LIND.

I den år 1932 utkomna tredje upplagan av »Förteckning över svenska nationalparker samt å fridlysta naturminnesmärken» upptagas inom Kronobergs län 12 st. tillhörande sistnämnda kategori. Det närgränsande Kalmar län statar med 115, av vilka emellertid ett stort antal tillhöra Ölandsvegetationen och många befinna sig inom Värnanäs domäner.

Hösten 1934 fick emellertid Kronobergs län ett vackert tillskott, i det en ståtlig lind å Löpanäs egendom vid Rottne, å därom gjord framställning, inrangerades bland de fridlysta naturminnesmärkena. Då det gäller att erhålla exakta upplysningar om trädets historia, möter detta vissa svårigheter, ty icke ens gården Löpanäs' äldsta nu över 80-åriga men pigga och minnesgoda inbyggare, kunna erinra

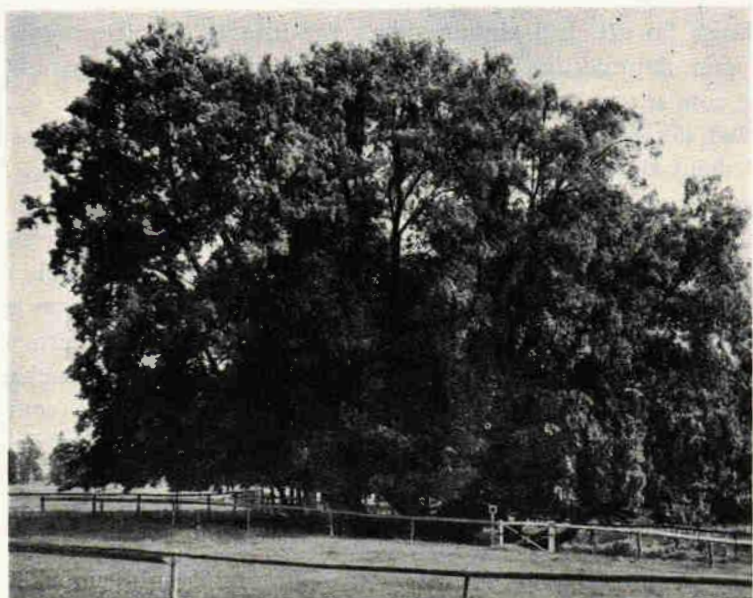

Fig. 2.

Fig. 3.

Löpanäs lind vid Rottne, Småland. Fig. 2 totalbild, fig. 3 detaljbild.

Foto: M. KROOK 20 juli 1935.

sig annat, än att de i sin ungdoms vår intagit förfriskningar under det redan då mäktiga lövvalvet. Platån mellan stammarna tjänstgjorde som utematsal.

Med säkerhet har denna platå uppstått eller upplagts först sedan trädet delat sig och börjat bygga upp sitt nuvarande grenverk. Enligt säggen har nämligen från början endast en stam funnits, och i dess närhet skall en offerkälla ha runnit upp. Om den senares verklighet ha emellertid gjorda undersökningar icke lett till bevis, och beträffande trädet har risken av att genom grävningar åstadkomma skador resulterat i att den gamla linden fått framleva sin tillvaro ostörd. Det är tydligt, att den uppskattar denna respekt och i tacksamhet därför frambringa en synnerligen rik blomning. Några som helst tecken på ålderdomssvaghet kunna icke spåras, grenverket är friskt och bladverkets grönska tadelfri. Möjligen skulle några sårskador på den ena grova stammen kunna uppväcka en del farhågor, men ännu skönjas inga olägenheter av dessa.

Den gamla linden vid Löpanäs bär fridlysningsmärket med heder, där den i ensamt majestät reser sin ståtliga krona ca. 18 m mot skyn. Uppmätningen och fotografierna kunna måhända giva en, om också svag, föreställning om denna praktfulla *Tilia cordata* och dess växtplats.

MARTIN KROOK.

FLYTTNING AV STÖRRE TRÄD FÖR PRYDNADS- TRÄDGÅRDAR.

Flyttning och plantering av träd av större dimensioner än de, i vilka de i allmänhet levereras från plantskolorna, torde i Sverige förekomma endast undantagsvis. Detta beror nog dels på, att på de platser, där prydnadsträdgårdar anläggas, ofta bestånd av äldre träd redan finnas, dels på de kostnader, som äro förenade med flyttning av större träd; slutligen ha vi här ej såsom i varmare länder så stort behov av större träd för skugga i boningshusens närhet. Man har därjämte ansett det tämligen osäkert, om flyttade större träd överhuvud taget kunna fortväxa.

Emellertid förekommer ofta i nuvarande tid av intensiv bebyggelse, att hus uppföras på trädlös mark och att större eller mindre trädgårdar planeras och anläggas omkring desamma. Det är då mången gång tröstlöst för ägaren att behöva vänta 10—20 år eller

längre, innan de planterade telningarna börja likna träd och närma sig den storlek, som utritats i anläggningsplanen. Några få större träd skulle då kunna giva karaktär åt en dylik nyanläggning. Huru ofta händer det icke, att värdefulla träd måste borttagas för att lämna plats för en byggnad. Äro de av sådan storlek och av sådant slag, att de med fördel kunna flyttas, kan härigenom mången gång mycket vinnas. Av övriga fall, där trädflyttning kan komma till användning, må här endast anföras ett. Vid anläggning av trädgårdar kan emellanåt utmärkta effekter erhållas genom användning av träd med oregelbunden, pittoresk form. Dylika träd kunna för närvarande knappast fås från plantskolorna, där nästan allt trädmateriel beskäres för att få symmetrisk form. Ofta finnas dock oregelbundna träd att tillgå såsom vildväxande eller i äldre anläggningar, där träden börja trängas och där utgallring kan vara önskvärd. I en dylik tät men dock relativt ung plantering kan man erhålla utgallrade träd för egna nyanläggningar eller rent av till försäljning. De hava större värde än de vanliga plantskolestorlekarna, om man blott vet, hur de skola flyttas och skötas.

Avsikten med denna artikel är dock ej att ingå i alla de detaljer, som äro förbundna med flyttning av större träd, utan blott att påpeka, att det ofta vid anläggning av trädgårdar finnes användning för och rent av behov av större träd och att möjligheter finnas att utan för stora svårigheter fylla detta. Föreliggande tillräckliga skäl för användning av större träd och sådana finnas att tillgå i närheten, innebär detta möjligheter att omedelbart skapa skönhetsvärden, på vilka man oftast måste vänta en lång tid.

För att en flyttning skall lyckas väl, fordras emellertid, att den utföres på ett sakkunnigt sätt, att endast lämpliga träd komma i fråga och att tillräckligt stor och sammanhängande rotklump medtages. Platsen, där trädet skall planteras, måste ha tillfredsställande dränering och tillräckligt med god jord bör finnas för trädets vidare tillväxt och utveckling. Planteringen måste utföras på rätt sätt och jorden tillpackas noga under och omkring rotklumpen, så att inga hål finnas. Trädet bör dessutom stagas, så att det kommer att stå rakt och så att genom vinden orsakade svajningar ej lösslita de nyutväxande rötterna. Därjämte bör det i någon mån beskäras samt vattnas med omdöme under de närmast följande åren, till dess det har utbildat ett tillräckligt stort rotsystem för att kunna sköta sig själv. Där det anses nödvändigt, kan barken på trädets stam skyddas mot uttork-

Fig. 1. En större lönn lastad på trädflyttmaskin. Massachusetts. U. S. A.
Obs.! Den stora rotklumpen utan särskild ombindning.

ning under det första året, genom att det omlindas med väv eller mossor.

Flyttning av lövbärande träd utföres under den kalla årstiden från den tidpunkt, då löven börja fällas, till knoppsprickningen. Barrträd flyttas däremot bäst i början av den period på våren, då den starkaste tillväxten sker. De kunna även flyttas under sensommaren, när årsskotten stadgat sig.

Vid flyttning under vintern kan man för att hindra tillfrysning av marken omkring trädet och den plats, där det skall planteras, täcka densamma med löv eller halm. Planteringsgroparna måste vara så stora, att man har tillräckligt svängrum att vända trädet samt att där är rum för så mycket jord, att man kan vara säker om en nöjaktig tillväxt. Träden få under inga omständigheter grävas ned i ogenomsläpplig alv, där vattnet samlar sig. Vid sådant fall bör man hellre plantera trädet högre samt fylla ut mera jord omkring det. I allmänhet gäller som regel, att man planterar trädet så, att det, när jorden satt sig, kommer att stå på samma höjd som före flyttningen. Flyttas ett träd, som stått på sluttande mark, planteras det likväl med rothalsen i jordytan. Ena rothalvan kommer då att sticka upp något över den omgivande marken, men den täckes väl med jord. Vid planteringen tillses, att trädet står fullkomligt rakt. Lös, ofrusen jord bör

Fig. 2. Roten på ett mycket stort träd skyddas under flyttningen från att falla isär genom ombindning med säckväv och rep.

finnas i tillräckliga mängder, och man måste se till, att alla hål även under roten väl fyllas och att jorden tillpackas.

De träd, som skola flyttas, böra givetvis ej vara *för* gamla. Ofta uppgives en ålder av 8—12 år såsom den ålder, utöver vilken flyttning ej bör äga rum. Aldern kan dock i många fall vara betydligt högre. Författaren har under en lång följd av år i Nordamerika varit i tillfälle att följa tillväxten av 1,000-tals flyttade träd av mångdubbelt högre ålder (jmf. fig. 1) vilka så gott som undantagslöst givit gynnsamt resultat. Trädet bör dock vara i god växtkraft och friskt samt utan större sår. Det är önskvärt, att stammen är någorlunda rak, då det är mycket svårt att få en höjd stam att se naturlig ut på ett flyttat träd. De bästa utsikterna för en lyckad flyttning och en god tillväxt giva sådana träd, som ha sina rötter regelbundet förgrenade omkring stammen. Vill man ytterligare öka möjligheterna för att flyttningen skall lyckas väl, kan man ett år i förväg rotbeskära trädet. Detta tillgår så, att man på lagom avstånd från stammen gräver ett smalt dike, så djupt som de djupaste, större sidorötterna gå, och fyller detta med god jord. Trädet kommer nu att i stället för de avskurna rötterna utbilda en stor mängd fina, nya rötter, varmed det har större möjligheter att upptaga vatten och näringsämnen på sin nya växtplats. Man bör dock se till, att trädet stagas, om det är utsatt för starka vindar.

Fig. 3. En hagtorn överföres till lastbil. Den väl ombundna rotklumpen står på en plattform av trä, som rullas upp på avskurna rör med tillhjälp av rep och en mindre vinsch bakom lastbilens förarhytt.

Det har ju ej samma rotfäste som förut. Vattning är nödvändig, om stark torka skulle uppstå.

De slag av träd, som lättast låta sig flyttas, äro sådana, som ha ett kompakt, starkt, väl förgrenat rotsystem utan djupgående rötter. Av dessa orsaker äro almar och lönnar de trädslag, som lättast låta sig flyttas. De hava i vanliga fall nog med fina rötter att hålla rotklumpen tillsammans och kunna utan vidare åtgärder flyttas på en stendrög eller slip, som släpas eller transporteras på rullar över utlagda plankor med hjälp av block och taljor eller på annat sätt.

För övriga träd, som man kan tänka på att flytta, fordras mera omständiga metoder. Sedan gammalt rekommenderas att flytta med frusen rotklump. Denna metod är för all del bra, men osäker under blida vintrar, då rotklumpen ej är tillräckligt genomfrusen för att hålla transporten. Dessutom måste arbetet härvid förrättas i olika perioder, vilket många gånger kan vara olämpligt. Detta kan undvikas, om man använder det i plantskolorna praktiserade sättet att täcka rotklumpen med säckväv, varefter den ombindes med rep efter särskild metod, varvid repet tilldrages mycket hårt, så att rotklumpen förblir fast och kan hanteras utan risk för att falla sönder. (Fig. 2 och 3.) Man måste alltid tillse, att de ställen av trädets stam, som kunna skadas genom tryck, täckas väl med säckväv och ytterligare skyddas med brädstumpar, om så erfordras.

Barrträd kunna erhållas i större storlek från vissa plantskolor och böra i allmänhet ej flyttas in såsom vildväxande, såvida man ej rotbeskurit dem.

Skola mycket stora träd flyttas, fordras särskild teknik och vana samt för ändamålet avsedda vagnar och redskap.

SVEN LUNDBÄCK.

VÄGARNA I SKÖNHETENS TJÄNST.

Tusenden och tusenden av spadar, hackor, bormaskiner och lastbilar äro nu i rörelse i Europas flesta länder för vägförbättringar och anläggning av nya vägar.

Det är den allt mer stegrade motortrafiken, som ställt kraven på allt detta arbete, och genom arbetslösheten skapades förutsättningar för dess utförande i långt större utsträckning än som eljest kunnat ske.

Bland alla nyanläggningarna intager »*Höhenstrasse*» i *Wienerwald* en särställning, och det kan vara mödan värt lite närmare undersöka, om icke detta storartade arbete skulle kunna skänka synpunkter av intresse och betydelse för svensk läsekrets.

Först gäller det då göra klart för sig, *varför Höhenstrasse intager en särställning* bland Europas många storstilade bilvägsanläggningar, och sedan att tänka efter, *om Sverige och särskilt Stockholm kan ha något att lära av ett jämförande studium*. Låt oss pröva på.

Vad bilismen först krävde var ju breddning och uträtande av vägarna samt förbättring av vägbanan och sikten från densamma.

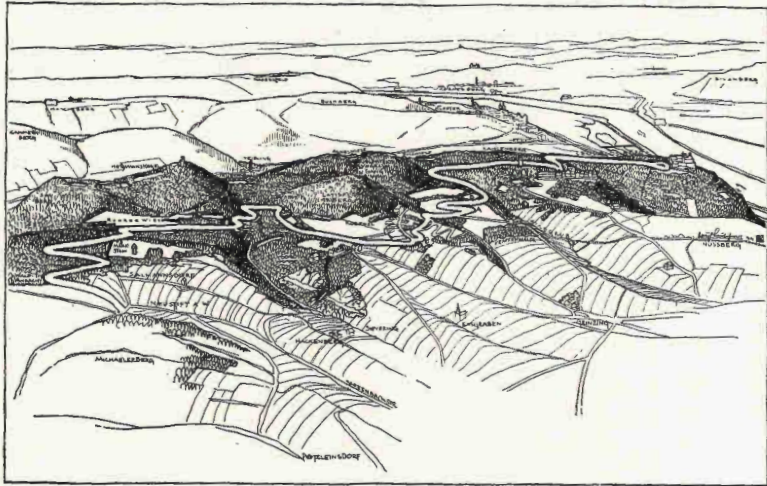

Fig. 1. »Höhenstrasse» i Wienerwald i fågelperspektiv.

Sedan följde yrkanden på nyanläggning av vägar, huvudsakligen avsedda för automobiltrafik, därvid som önskemål särskilt framhölls, att dessa skulle vara så raka och med så vida kurvor som möjligt. Allt för att möjliggöra en snabb och riskfri trafik. Skönhetskraven kommo i skymundan.

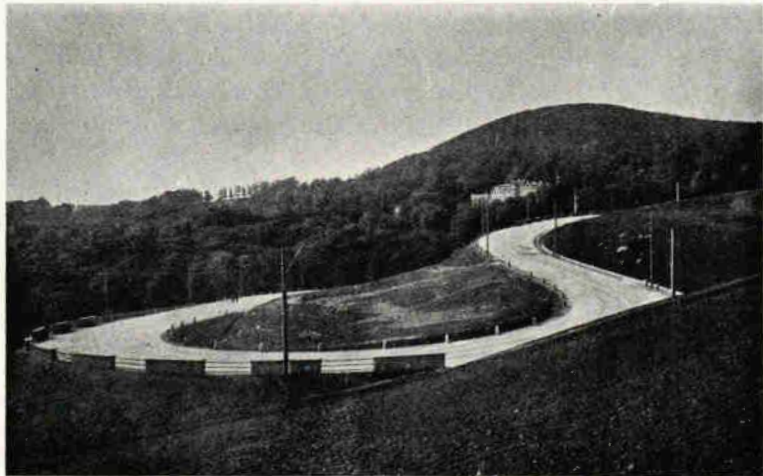

Fig. 2. »Höhenstrasse»; första vändkurvan med utsikt mot Schloss Cobenzl.

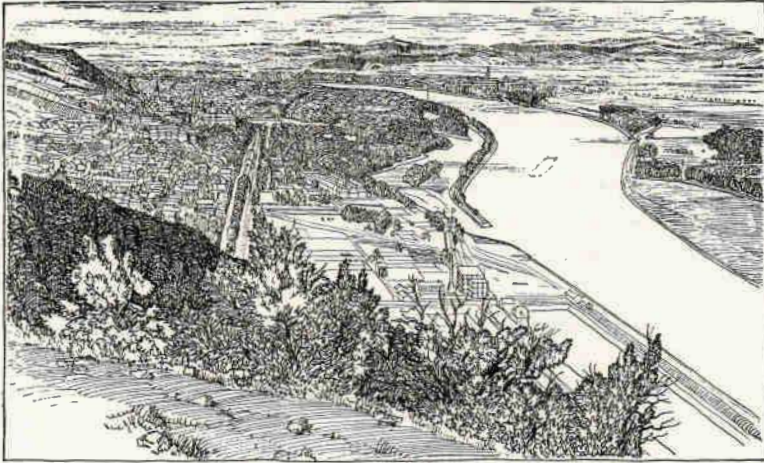

Fig. 3. »Höhenstrasse»; utsikten från Leopoldsberg över Klosterneuburg och Korneuburg.

Vid anläggandet av »Höhenstrasse» utanför Wien ha helt andra synpunkter gjort sig gällande.

Det är ju så, att nämnda stad västerut är omgiven av ek- och bokskogsklädda berg, som nå upp till bortåt 500 m över havet. Från dessa har man på vissa punkter en härlig utsikt över staden Wien,

Fig. 4. »Höhenstrasse»; utsikten från Kahlenberg mot Leopoldsberg.

Donau och framför allt de mjuka omväxlande linjerna i skogslandskapet Wienerwald.

Turister ha emellertid tyckt det vara besvärligt att taga sig dit upp, och stadens egna innevånare ha blivit litet trötta på de långa promenaderna genom förstäderna, så det härliga Wienerwald har hittills icke varit den hälsokälla, varur storstadens innevånare och besökare skulle hämta ny livskraft.

Då kom tanken på en Höhenstrasse, en bilväg sammanlänkande de vackraste utsiktspunkterna och dalarna med varandra. Den borde bli en verklig attraktion för turisterna, tänkte man, och skulle ge innevånarna möjlighet att med omnibuslinjer komma upp till de vackra punkterna, från vilka sedan promenaderna kunde läggas allt efter vars och ens smak.

Nu är dess första del i dagarna öppnad, och de glada wienerborna jubla.

Vid denna nya ståtliga bilväg, i huvudsak förbehållen personautomobiler, kan det ju ej bli fråga om fartprestationer. Även den mest fanatiska bilentusiast med fartsensationskomplex måste ju förstå, att det här framför allt gäller att njuta av utsikterna. Denna väganläggning har därför i högre grad än andra kunnat anpassas med tanke på möjligheterna att njuta av landskapets skönhet.

Det finnes ju härliga bilvägar vid Rivieran, i Schweiz, Italien och Spanien, men där har naturen egentligen givit de sköna utsikterna gratis; man kan knappast undgå dem, hur man än lägger vägarna. I Wienerwald har man inriktat sig på att *skapa nya skönhetsvärden*, och det är därigenom Höhenstrasse intager en särställning.

Har Stockholm någon lärdom att hämta från Wienerwald?

Vi komma nu till frågan huruvida vi svenskar kunna hava nytta av att studera de synpunkter, som gjort sig gällande vid anläggande av Höhenstrasse? — Säkerligen!

Icke så som skulle vi ännu ha råd till eller behov av en särskild turistbilväg.¹ Ej heller ha stockholmarna svårt att komma till sina vackra omgivningar, då visserligen höjderna äro mindre betydande, men där i stället vikar, fjärdar och öar le besökaren till

¹ Skulle i en framtid en särskild turistbilväg skapas i Stockholmstrakten, skulle den kanske lämpligast läggas utåt Saltsjöbaden—Tyresö och den underbart vackra, långa halvön öster därom.

mötes, och där en markvegetation och markformation av säregen skönhet förvånar främlingen.

Nej, det vi kunna hämta från Wienerwald är egentligen bekräftelse på vissa skönhetskrav, som redan diskuterats i intresserade kretsar i Sverige.

Skönhetskrav på bilvägar.

1) Bilvägen bör ej undvika utan sträva mot *höjder*. Hästar och oxar hade det knogigt med backarna både upp och ned. Bilen tager uppförbackarna med lätthet och rullar gladeligen utför långa nedförsbackar. (De ekonomiska synpunkterna beröras icke här.)

2) *Vid platser och sträckor med särskilt vacker utsikt måste skyddande vegetation rensas bort.* — Fotvandrarerna kan njuta av små skyntar över en sjö och över ett leende och storslaget landskap; den, som sitter i en bil och icke gärna kan stanna ideligen, har där emot samma obehag av dessa glimtar som en tågpassagerare i en skogstrakt, där trädstammarna bombardera synnerverna med splittande intryck, och förargelsen över spolierade utsikter överväger glädjen att fara genom ett vackert landskap.

3) *Vägnätets linjer måste harmoniskt ansluta sig till landskapets linjer.* — En tillfölje landskapets struktur nödvändig krök kan »motiveras» genom plantering av en trädgrupp och vägens hänsynslösa infart i ett skogsbyn kan mildras genom anläggande av en trädudde, som »möter» den anstormande vägen.

4) *Långa, raka alléer böra undvikas.* — I skogstrakter äro de obehövlige, i landskap som det mellansvenska störa de skogsdungarnas, sjöarnas och åsarnas mjuka linjer. De ha vid bilvägar sitt estetiska berättigande endast som infartsleder till samhällen, kyrkor och större gårdar.

Studerar man den nya Höhenstrasse i Wienerwald, skall man finna, att alla dessa skönhetskrav beaktats. Resultatet har också blivit en hänförelse, som kommit den gamla kejsarstadens nära två millioner innevånare att drömma om flydda och hoppas på nya lyckligare tider.

Nu måste man i rättvisans namn erkänna, att det varit lättare för Oberstadtrat JOSEF HEIN än för våra ingenjörer att planera vägbygget på ett lyckligt sätt, ty staden Wien är ägare till praktiskt taget allt område, där vägen stryker fram. Man torde dock våga påstå, att mycket skulle kunna vinnas även där vägen löper genom

privat egendom, ty det ligger ju i en jordägares intresse, att vägarna genom hans område bli så vackra som möjligt.

Borde ej en parkarkitekt få i uppdrag att vid varje större vägbygge besöka jordägarna vid de vackraste punkterna och söka utverka deras medgivande till bortrödjande av skymmande vegetation?

Wien i oktober 1935.

SVEN A. LOVÉN.

L I T T E R A T U R.

Sveriges Natur. Svenska Naturskyddsföreningens årsskrift. Årg. 26. 1935. 199 sid. med 81 illustrationer i texten. Pris 7 kr.

Svenska Naturskyddsföreningens årsskrift kännetecknas i år som alltid av förnämlig utstyrsel och gediget innehåll. Dendrologiska noter av stort intresse möta hos PEHR JOHNSSON: »En blivande nord-skånsk naturpark?», ARON VALENTIN: »Skansholmen — den senast fridlysta Mälaren», ALMA FALKS »En inventering av Blekinges naturminnen» och »Böda tall», ERIC NORDIN: »Nyfunnen idegransförekomst i Halland» och FREDRIK HÅRD AV SEGERSTAD: »Från barrskogarna i Tössbo och på Dalboredden» samt bland »smärre uppsatser och meddelanden». Den av PEHR JOHNSSON ifrågasatta naturparken vid Nyteboda i nordöstra Skåne har nu blivit verklighet; en vacker bild av några av jättetallarna i barrblandskogen vid St. Nyteboda ger en god föreställning om beståndets naturskyddsvärde. I skildringen av Skansholmen framhålles särskilt öns rikedom på lind, varöver tvenne vackra bilder meddelas. ALMA FALKS redogörelse för inventeringen av Blekinge naturminnen bjuder bl. a. på en bild av Blekinges största en-träd (i Sillhövda) 12,43 m högt och 2,10 m i stamomkrets vid basen. I »Böda tall» få vi läsa om »urskogsrelikter och andra naturvärden» och få här bl. a. veta, att Ölands säkerligen största tall — Homrevsfuran — mäter 3,39 m i stamomkrets vid brösthöjd; en bild av densamma låter oss också ana dess imponerande gestaltning. Av andra märkvärdigheter inom Bödaområdet framhållas särskilt den s. k. »trollskogen» med dess rika murgrönsförekomst samt en jätte-ek om 5,08 m:s stamomkrets vid brösthöjd. Den av ERIC NORDIN nyfunna idegransförekomsten i Halland förskriver sig till några smärre skogklädda holmar, vilka bildas genom Skifteboåns förgreningar c:a 100 m söder om utloppet ur Skrasjön vid Högalt i Breareds s:n; icke mindre än 57 ex. ha härifrån antecknats. Idegranens samtliga kända växtplatser i Halland ha inlagts på karta. Intressanta uppgifter om idegran möta även hos FREDRIK HÅRD AV SEGERSTAD, som från Dalsland bl. a. omtalar ett verkligt praktexemplar av densamma från Byn i Fröskog s:n, på gränsen till Änimskog, om 1,75 m i stamomkrets vid brösthöjd. Under »smärre uppsatser och meddelanden» berättar ALMA FALK om »gamla träd på Björnö» i Kalmar län — bl. a. den s. k. »Riks råds eken» (5,3 m

i stamomkr. vid brh.) och tvenne jätte-l i n d a r av underlig växt (den märkligaste ej mindre än 6,5 m i stamomkr. vid brh.) samt en vindfälld jätte-g r a n (3,15 m i stamomkr.) — och »ett nyupptäckt idegransbestånd i Blekinge» vid Hålabäck i Öljuhults s:n, det nordligaste i landskapet. Vackra jätte-e n a r omtalas och avbildas från Småland, Östergötland och Dalarna (östgöta-enen ända till 13 m hög); en 13 m hög o r m g r a n omnämnes slutligen från Trehörna s:n, Östergötland. — »Viktigare naturskyddsärenden behandlade av Vetenskapsakademien 1934» och »Naturskyddslitteratur tryckt i Sverige år 1934 (jämte äldre tillägg)» avsluta den innehållsrika årsskriften.

N. SYLVÉN.

Skånes Natur. Skånes Naturskyddsförenings årsskrift 1935. XXII. 211 sid. med 5 försättsplanscher och 48 bilder i texten. Pris 4 kr.

Skånes Naturskyddsförening har under året firat sitt 25-årsjubileum och med anledning därav utgivit en årsskrift, förnämligare än någonsin. Icke mindre än 32 originalbidrag ingå i denna, av dessa 19 med huvudsakligen botaniskt innehåll. Flera intressanta dendrologiska uppgifter möta i de sistnämnda. Främst äro härvid att nämna TORSTEN HALLENBORGS meddelanden om Skäralids största m u r g r ö n a, täckande en yta av 10×20 m, och den säkerligen i vårt land i sitt slag enastående *Evonymus europæa*-dungen i Konga-delen av Skäralid, rik på trädformiga *Evonymus*-exemplar, det mäktigaste med en stamomkrets strax under bröst höjd på ända till 79 cm. En om möjligt ännu större skånsk dendrologisk märkvärdighet föreligger i »e n -skogen vid Anderstorp», som i ord och bild skildras av OTTO GERTZ. Vi ha här inför oss en verklig skog på ett par hektar av idel pelar-e n a r om upp till 9 m:s höjd och däröver — »ett inslag av ett — man vore frestad säga — mediterrant element, cypresserna med sina kompakta, pyramidformiga monoliter och sin mörka funebriska grönska — och dock är denna barrkransade pelarsal intet annat än ett bestånd av vår allbekanta en, *Juniperus communis*.» — I ett kort meddelande om »flöran på Djupadals basalttuff» omnämner N. SYLVÉN bl. a. ett nytt skånkst fynd av p y r a m i d a v e n b o k, *Carpinus betulus fastigiata*. Basaltbergens intressanta flora med däri ingående träd och buskar belyses i årsskriften av NILS NILSSON i en rikt illustrerad uppsats: »Från vegetationsområden och växtsamhällen på Skånes basaltförekomster». — TÝCHO NORLINDH berättar om »en skånsk jätte-a l» från Angseröd

Hjärsås s:n om ända till 5,2 m:s stamomkrets vid brösthöjd, och OTTO GERTZ avslutar uppsatserna långa rad med en beskrivning av »några bok-träd i Svensköps socken» av anmärkningsvärd form och storlek.

N. SYLVÉN.

Blekingeboken. Blekinge Musei- och Hembygdsförbunds årsbok 1935.

Årg. 13. 264 sid. med 16 försättsplanscher och 87 bilder i texten. Pris 5 kr.

Våra hembygdsföreningars årsböcker innehålla mera sällan några dendrologi och parkvård belysande uppsatser. Blekingeboken för i år utgör dock härvidlag ett lysande undantag. Nära halva årsboken upptages av ALMA FALKS högintressanta och innehållsrika »inventeringsberättelse rörande landskapets naturminnen». Den år 1934 av Blekinge musei- och hembygdsförbund genomförda inventeringen av Blekinges naturminnen är en lika glädjande som föredömlig naturskyddsbedrift, den första och enda landskapsinventeringen av detta slag, som hittills blivit gjord i Sverige. Inventeringen inleddes med ett upprop i länets samtliga tidningar, däri förbundet vädjade till allmänheten att meddela, vad man hade sig bekant av och om naturminnesmärken av olika slag, och för att ytterligare stimulera intresset utfästes ett pris av 50 kr. till den, som lämnade de värdefullaste upplysningarna. Resultatet blev, att 85 medd. gävo anvisning på tillsammans bortåt 300 naturföremål — en värdefull utgångspunkt för inventeringsarbetet. Vid inventeringen ha ej minst de gamla träden gjort sig starkt gällande. Såsom Blekinges största träd ha av olika arter antecknats: en l i n d på Verkö 700 cm i st.-omkr, v. brh. — Blekinges största träd —; en b o k vid Tromtö, Förkärla s:n, 581 cm; en o x e l vid Kallinge 559 cm; en k l i b b a l vid Björkeryd 450 cm; en h a s s e l vid Lyckeby 440 cm (vid basen); en b j ö r k vid Hjortseryd 400 cm; en a v e n b o k i Ekeryd, Törnåkra, 390 cm; en g r a n vid Karlsnäs, Ronneby, 340 cm; ett p ä r o n t r ä d i Ronneby 330 cm; en t a l l i Emneboda, Asarums s:n, 315 cm; ett b i g a r r å t r ä d vid Kallinge 275 cm; en i d e g r a n i Karlskrona 250 cm; ett h a g t o r n s t r ä d i Karlshamn 175 cm; ett e n t r ä d i Sillhövda 165 cm. — Inventeringsberättelsens övriga talrika och mångskiftande dendrologiska uppgifter måste vi här förbigå. De gjorda påpekandena avse allenast att fästa uppmärksamheten vid den vackra »Blekingeboken», som i år visar den rätta vägen, då det gäller att lära känna hembygdens naturminnen och bland dessa jämväl de dendrologiska.

N. SYLVÉN.

Dansk Naturfredning. Danmarks Naturfredningsforenings Aarsskrift 1934—1935. 160 sid. med 114 illustrationer i texten.

Danska naturskyddsföreningens årsskrift 1934—35 ger i likhet med sina föregångare i sitt rika och förnämliga bildmaterial även dendrologiskt sett god behållning. Professor C. RAUNKJÆR ger i en rikt illustrerad uppsats, »Dyrehavens flerstammede Bøge», en intressant skildring av dessa »Dyrehavens mäktigste Fremtoninger». Årsskriftens huvudsakligaste innehåll utgöres av föreningsmeddelanden och redogörelser för vidtagna och föreslagna naturskyddsåtgärder.

N. SYLVÉN.

Trädgårdsodlingen i Sverige. Hyllningsskrift tillägnad Carl G. Dahl på sextioårsdagen den 17 juni 1935. 571 s. Stockholm 1935. Saxon & Lindströms Förlag.

Då den svenska hortikulturens av i dag främste målsman CARL G. DAHL ingick i sitt sjunde decennium, bragte trädgårdsmän över hela landet, vetenskapsmän som praktiker, jubilarer sin hyllning med en ståtlig volym över svensk trädgårdsodling, innehållande ett 40-tal uppsatser.

Bokens inledning är en varmt personlig tillägnan av festskriftens redaktör NILS SONESSON. I viss mån till DAHLS person anknyta HJALMAR HOLMQUISTS »En glimt från fruktodlingen i Carl G. Dahls hembygd» och GRETA CLEMENSSONS »Alnarps trädgårdsavdelning under 25 år, 1910—1934». I övrigt är innehållet i de många originalartiklarna, författade av fackmän på olika områden, mångskiftande — det återspeglar DAHLS egen livsgärning i hortikulturens tjänst.

Ett fält, som DAHL ingalunda lämnat obearbetat, är dendrologien, och han är väl känd av »Lustgårdens» läsare. Ett värdefullt tillskott till dendrologien är »Frysningförsök med träd och buskar» av Å. ÅKERMAN, G. ANDERSSON och N. SYLVÉN. Uppsatsen är delad i trenne avsnitt. I det första meddelar ÅKERMAN en allmänorientering i ämnet och uttalar en önskan om samarbete mellan plantskolorna och det av Wallenbergiska Fonden understödda köldlaboratoriet i Svalöv, så att man får tillfälle bedöma våra prydnadsväxters härdighet på olika breddgrader. I det andra avsnittet redogör ANDERSSON för metodiken, medan i det tredje SYLVÉN förelägger ett omfattande material från frysningsförsök med träd och buskar. Författaren har genom dessa försök satts i tillfälle att utvidga sina förut gjorda studier över främmande barrträds vinterhärdighet. Resultaten från frysförsöken jäm-

föras med de erfarenheter man gjort vid SETH KEMPES bekanta barrträdplanteringar på Hemsön i Ångermanland. Vidare har köldhärdigheten undersökts på en mängd lövträd. Arterna ha indelats i olika härdighetsklasser. Särskilt inom släktena *Berberis*, *Cotoneaster* och *Viburnum* ha olika, till härdigheten relativt okända arter jämförts i likvärdiga frysningar.

ENOCH CEDERPALMS bidrag »Statens järnvägar som pionär för trädgårdsodlingen» ansluter sig till dendrologien genom uppgifter på träds och buskars härdighet.

HILDING CLAESSIONS »En introduktör för bl. a. främmande trädgårdsväxter» är en minnesruna över den kände hortikultören M. P. ANDERSEN i Jönköping, vilken bl. a. bidragit till inplantering av barrträd, särskilt *Abies*-arter.

ROB. E. FRIES' artikel »En växtleverans från England till Sverige år 1687» ger oss en liten inblick i artuppsättningen hos slottsträdgårdarnas arboreta under storhetstiden.

MARGARETA MOBERGS uppsats om »Plantage Wärket», ett projekt under frihetstiden gående ut på silkesmaskavel och odling av färgväxter, lämnar uppgifter på dåtida planteringar av (vita) mullbärs-träd i skilda delar av landet. En stor del av våra dagars skogsväxt i Skåne torde enligt förf. härröra från den i samband med »Plantage Wärket» inrättade plantskolan.

Om parker och parkvård skriva SVEN A. HERMELIN (»Den trädgårdskonst som går och den som kommer») och BIRGER MYLLENBERG (»Trädgården i staden»), om lämpliga komponenter för åstadkommande av harmoni i parkens och trädgårdens färgschema G. W:SON CRONQUIST (»Färgen i trädgården») och om prydnadsväxter ELSE DAHL (»En undersökning om pioner») och CARL SKOTTSBERG (»Dahls blomma. Några anteckningar om Dahliakultur och Dahliakult i U. S. A.»).

De praktiska grenarna av trädgårdsodlingen äro företrädade av ett flertal värdefulla specialartiklar. Pomologien representeras förutom av HOLMQUIST av NILS SONESSON, EMIL JOHANSSON, GUNNAR BERGE, HOLGER JENSEN och MARCUS MELLIN, köksväxtodlingen av J. RASMUSSEN, ÅKE NYHLÉN, GUSTAF LÖFVING och ERNST SÖDERBERG. Praktiskt lagda äro också LINUS EKBRANTS »Konvaljodling i Sverige» och ARVID NILSSONS »Försök rörande inkorsningsfaran hos några sommarblommor».

Allmänintressanta artiklar över aktuella spörsmål inom den praktiska trädgårdsodlingen ha författats av NILS SONESSON (»Sveriges

trädgårdsodling av i dag», »Försök till beräkning av trädgårdsodlingens produktionsvolym i Sverige»), HERNFRID WITTE (»Försöksverksamheten på trädgårdsodlingens område»), CHARLES REIMER (»Plantskolekötselns omfattning i Sverige år 1932»), ERNST NILSSON (»Betydelsen av lokala trädgårdsförsök»), ERNST HÖLJER (»Några statistiska uppgifter om trädgårdsodlingen i Sverige»), A. E. SVENSSON (»Behovet av planmässighet beträffande handelsträdgårdens produktion») och ALB. TULLGREN (»Växtskyddet i Sverige, dess utveckling och nuvarande organisation»).

Av allmänt intresse äro också ERIK M. P. WIDMARKS arbete om samband mellan kost- och kulturutveckling och GUSTAF LINDS och PETER LINDES historiska exposéer över trädgårdsundervisningen, respektive trädgårdskonsulenterna.

HENNING HALLDOR har icke lämnat sig någon möda ospard vid utarbetandet av »Förteckning över i Sverige utkommen litteratur rörande trädgårdsodling 1628—1930» och »Förteckning över i Sverige utgivna periodiska skrifter rörande trädgårdsodling», sammanställningar, som fylla ett länge känt behov.

I slutet av boken finnes en kalender över svenska trädgårdsodlingen, upptagande centrala verk, undervisningsanstalter, försöks- och kontrollanstalter, föreningar och mera kända trädgårdsanläggningar. Bland de anförda botaniska trädgårdarna saknas sällskapet D. B. V:s botaniska trädgård i Visby (jfr. »Lustgården» 1934). Svenska Turistföreningens trädgård för fjällväxter i Abisko och de från LINNÉS tid stammande nyrestaurerade anläggningarna vid Linnés Hammarby hade även varit av intresse i sammanhanget.

Boken är rikt illustrerad med svartbilder och en del färgfotografier, de senare tagna ur det ungefär samtidigt utgivna verket »Trädgårdskonst I» (jfr. nedan).

Hyllningsskriften till CARL G. DAHL är med dess mångskiftande och sakliga innehåll ett pregnant uttryck för vår svenska trädgårdsodling, dess utveckling, mål och medel. Varje trädgårdsintresserad bör införliva detta standardverk med sin boksamling.

ARNE HÄSSLER.

Trädgårdskonst I. Hantverkets Bok III: 1. 460 s. Med 542 fig. och 40 färgplanscher. Stockholm 1935. Lindfors Bokförlag.

I den stort upplagda publikationen Hantverkets Bok, utgiven under redaktion av GREGOR PAULSSON, ägnas tvenne volymer åt träd-

gårdskonsten. Den första, avhandlande naturliga förutsättningar, växtmaterial och anläggningsteknik, föreligger nu i tryck, medan den andra volymen, avsedd att redogöra för trädgårdarnas och parkernas olika former och stilarter, beräknas utkomma under våren 1936. Som medredaktörer i volym 1 ha fungerat CARL G. DAHL och ERIK BÜLOW HÜBE. En annan gren av hortikulturen, trädgårdsodling för konsumtion, kommer att få sin plats i en andra serie i Hantverkets Bok.

För arbetets första avsnitt, »Naturliga förutsättningar», svarar G. EINAR DU RIETZ, som under rubriken »Klimat och jordmån» inledningsvis påpekar de vilda arternas och framför allt växtsamhällets betydelse som indikatorer på förutsättningarna för hortikultur i respektive områden och i fortsättningen lämnar en populärt framställd översikt av vårt lands vegetationsregioner. Bl. a. uppehåller sig författaren vid den hortikulturella betydelsen av SERNANDERS limes norrlandicus, sydgränsen för det naturgeografiska Norrland, d. ä. det historiska Norrland jämte mellansvenska höglandet, och överensstämmelsen mellan fruktodlingszonerna — i enlighet med den av Sveriges Pomologiska Förening utarbetade kartan — och de växtgeografiska regionerna.

Andra avdelningen, »Växtmaterial», inledes med fyra uppsatser av CARL G. DAHL: »Lövträd», »Barrväxter», »Lövfällande buskar» samt »Vinter- och städsegröna träd och buskar». Med känd sakkunskap beskriver författaren i dessa artiklar, liksom övriga i detta verk ingående bidrag rikt illustrerade med svartbilder och färgplanscher, koncist och lättfattligt de olika arterna och deras härdighet i respektive zoner efter Sveriges Pomologiska Förenings karta. Ett flertal prydliga arter rekommenderas för odling, för en och annan varnas av diverse anledningar. Vår sagesman framhåller sydsvenska kustklimatet som lämpligt för vintergröna träd och buskar. Järneken (*Ilex Aquifolium*) har ju varit inhemsk i Bohuslän men utrotats i relativt sen tid. Trädgårdsmännen ha varit för pessimistiska i sin uppfattning om de vintergröna lignosernas härdighet.

Helt visst kommer DAHLS omsorgsfullt utarbetade och moderna sammanställning av våra odlade träd och buskar att bidra till dendrologiens landvinningar.

Anmälaren tillåter sig anföra några smärre önskemål, randanmärkningar och förtydliganden, då de nyssnämnda fyra uppsatserna för dendrologer äro av ett speciellt intresse.

Den kända ymphybriden *Laburnocytisus Adami*, vars namn an-

föres i samband med *Laburnum*-arterna, borde ha ägnats några rader, då exempelvis den mindre kända, ständigt gröna busken *Mahoberberis Neubertii* (*Berberis vulgaris* × *Mahonia Aquifolium*) tilldelats sitt särskilda avsnitt i texten. *Laburnocytisus* borde f. ö. ha varit ett intressant objekt för en färgfotograf.

Sorbus Meinichii har tolkats som *Sorbus aucuparia* × *fennica* och parklinden (*Tilia vulgaris*), vars vilda förekomst i Bohuslän ej omnämnes — *T. platyphyllos* anges som vildväxande i nämnda provins —, som *T. cordata* × *platyphyllos*.

Beträffande *Carpinus betulus* kan läsaren få den uppfattningen, att den hos oss endast förekommer vild i Skåne, och beträffande *Taxus baccata* endast ana sig till att arten är sydlig.

Namnet »tann» för silvergran (*Abies alba*) upptaget efter Lantbruksstyrelsens normalförteckning, torde väl ej vinna burskap hos oss. För *Daphne Mezereum* anföres utom det vanligaste namnet, »tibast», »pepparbuske». »Källarhals» torde vara vanligare, åtminstone som folknamn.

Under överskriften »Häckväxter» går GUSTAF LÖFVING tillrätta med den rådande slentrianen vid val av växtmaterial till olika slags häckar, skyddshäckarna med deras speciella variant stormhäckarna samt prydnadshäckarna, och efterlyser mera systematiska försök på området. Författaren, som även besitter stora erfarenheter från Norrland, går läsaren tillhanda med åtskilliga värdefulla upplysningar. Saklig och instruktiv är även LÖFVINGS artikel »Klättrväxter».

I artikeln »Rosor» lämnar HOLGER JENSEN en orientering i detta vidlyftiga ämne. I den elegant framställda inledningen påpekas de enorma växlingarna i rossortimentet genom tiderna.

ARVID NILSSONS uppsatser »Perenna växter», »Lök- och knölväxter», »Ormbunkar» samt »Annueella växter» bidraga ytterligare till att befästa författarens anseende som en erfaren hortikultör och skicklig växtkännare.

TORSTEN LAGERBERG bidrar med »Svenska Fjällväxter», ett gebit, där författaren förut framträtt som en utmärkt popularisator. I ingressen påpekas, att klippträdgårdens arter i regel stamma från främmande land. Vår egen fjällflora har emellertid mycket att bjuda på, och författaren utdelar en del råd för anskaffning och inplantering av fjällväxter.

Övriga i andra avdelningen ingående uppsatser äro »Stenparti-växter» av CARL G. DAHL, »Utplanteringsväxter» av GUNNAR BERGE och »Gräs» av HERNFRID WITTE.

Tredje avdelningen, »Anläggningsteknik», inledes av BIRGER MYLLENBERG, som i »Jordbearbetning och dränering» sakligt och praktiskt redogör för grovarbetet vid en trädgårdsanläggning, utstakning, röjning, sprängning, dränering etc. Artikeln »Gräsmattor» är av samme förf.

SVEN A. HERMELIN skisserar i »Vägar, trappor, terrasser, dammar och bassänger» den närmare utformningen av trädgården, medan HARALD A:SON MOBERG bidrar med »Bevattningsanordningar».

Artikeln »Plantering och vård av vedartade växter» av J. E. THORSELL kan även påräkna dendrologernas speciella intresse. Bl. a. lämnas sakkunniga instruktioner för flyttning av större träd, vinterskydd och vård av äldre träd.

MARGARETA MOBERGS artikel »Stenpartier» är välskriven och läsvärd, det senare icke minst tack vare vidräkningen med klippträdgårdens avarter.

Övriga bidrag i tredje avdelningen äro LINUS EKBRANTS »Annuella rabatter», ELSE DAHLS »Vatten- och kärrplanteringar» samt »Perenna växtanläggningar», GUSTAF LÖFVINGS »Klätterväxters plantering och vård» (jfr ovan) samt T. NATHORST-WINDAHL'S »Fönsterträdgården».

Texten är tryckt med bodonistil på träfritt papper från Lessebo, de många illustrationerna utgöras av gravyrklichéer samt planscher i flerfärgs-boktryck, vilket allt förlänat detta bokverk en synnerligen förnämlig utstyrel. Fotografierna i svarttryck, av vilka de flesta härstamma från DAHLS kamera — bland övriga som medverkat, må nämnas FORS, LAGERBERG och THORIN —, äro genomgående vackra, närbilderna av blommor präglade av exakthet och djupskärpa. Upptagning av färgfotografier och deras reproducering är väl ännu en konst i vardande. Intet svenskt bokverk torde innehålla så många färgfotos. Samtliga äro tagna av den kände experten på området G. W:SON CRONQUIST. Tyvärr ha i många fall ej de rätta nyanserna erhållits, stundom verka färgerna väl hårda eller giftiga. En del bilder ha dock blivit utomordentligt vackra och naturliga. Även om man ej lyckas få fram den rätta nyansen, kan man ur didaktisk synpunkt ej fränkänna färgbilderna ett företräde framför fotos i svarttryck.

För de olika arterna borde familjenamnen ha utsatts. Mot arbetets redigering kan anföras, att ett par artiklar i avdelningen »Anläggningsteknik» även behandla växtmaterial i större utsträckning.

Som helhet betraktat får bokverket betecknas som ett imponant och värdefullt tillskott till vår trädgårdslitteratur. Förlaget, som tagit

den stora risken att utge ett verk av sådan omfattning och med sådan utstyrelse, önskas all framgång, och med intresse motses del II.

ARNE HÄSSLER.

Gagnväxter, särskilt utländska, deras förekomst, egenskaper och användning. Av B. JÖNSSON. Andra uppl. omarbetad av HERMAN G. SIMMONS. C. W. K. Gleerups förlag. Lund 1935. 6 + 728 sid. med talrika bilder i texten. Pris: kr. 16: 50; inb. kr. 19: —.

Professor BENGT JÖNSSONS »Gagnväxter» av år 1910 ha länge varit utgångna ur bokhandeln. Behovet av en ny sammanställning och uppslagsbok på gagnväxternas vidsträckta område har under senare år ofta gjort sig starkt kännbart. Det är därför med verklig tillfredsställelse vi hälsa den av professor HERMAN G. SIMMONS nu utgivna, på ett synnerligen förtjänstfullt sätt omarbetade upplagan av 1910 års »Gagnväxter». Med den gamla JÖNSSON'ska upplagan har den SIMMONS'ska ej så synnerligen mycken likhet. Uppställningen är i väsentliga delar omändrad, vissa ekonomiskt mindre betydelsefulla arter ha uteslutits och andra tillkommit o. s. v. Den nya upplagan presenterar sig i ett något större format och i en i allo tilltalande utstyrelse; det gamla bildmaterialet har i stor utsträckning utbytt mot ett modernare och i allmänhet synnerligen väl valt sådant.

Förf. uppdelar gagnväxterna i 9 huvudgrupper: växter som lämna födoämnen [stärkelserika; äggviterika; sockerrika; fettrika; grönsaker och rotfrukter (incl. ätliga svampar)]; kryddväxter; växter som användas som nju tningsmedel; foderväxter; sandbindare och gröngödslingsväxter; nyttiga lägre växter; växter som lämna råmaterial för industri etc. (mjöl- och stärkelseväxter; sockerväxter; jäsningsskallare; fett- och oljeväxter; vaxväxter; växter med halt av eteriska oljor; växter med hartser och balsamer; gummi- och slemalstrande växter; kautschukväxter; färgväxter; växter som lämna garvännen; såpväxter; soda- och jodväxter; växter som lämna fibermaterial för vävnader, pappersfabrikation m. m.; korkväxter; växter som lämna virke och bränsle); medicinalväxter; prydnadsväxter — de sistnämnda i ett kort tillägg på 2 sidor. Inom varje grupp upptagas arterna var för sig med angivande av botaniska karaktärer, hemland och odlingsområde, odlingsmetoder, användning etc. Förf. har på ett väl avgränsat utrymme fått med det väsentliga rörande de olika arterna som gagnväxter. Bildmaterialet bidrager på ett lyckligt sätt att belysa framställningen.

N. SYLVÉN.

LITTERATUR RÖRANDE DENDROLOGI OCH PARK- VÅRD UNDER ÅR 1934.

Förteckning utarbetad av HELLEN AMÉEN-MALMSTRÖM.

I avdelning I av efterföljande förteckning upptagas under föregående år utkomna självständiga arbeten rörande dendrologi, trädgårds- och parkvård. Vidare ingå i denna avdelning viktigare uppsatser ur utomfennoskandiska tidskrifter.

I avdelning II lämnas en förteckning över de årsböcker och tidskrifter (såväl svenska som utländska), som blivit genomgångna i och för uppgörandet av denna litteraturförteckning.

I avdelning III upptagas uppsatser och meddelanden av dendrologiskt innehåll, som ingå i svenska, danska, finska och norska tidskrifter och årsböcker.

Liksom i föregående litteraturförteckningar i »Lustgården» ha också medtagits sådana arbeten, som behandla våra skogsträd och deras vård, men däremot ej arbeten rörande desamma ekonomiska avkastning och tekniska tillgodogörande. Arbeten rörande träd och buskar av pomologiskt intresse ha även medtagits i förteckningen, men däremot ej uppsatser om frukt och fruktavkastning etc.

Tryckåret är 1934, om intet årtal finnes angivet i förteckningen.

I. SJÄLVSTÄNDIGA ARBETEN OCH VIKTIGARE UPPSATSER UR UTLÄNDSKA TIDSKRIFTER (MED UNDANTAG AV DANSKA, FINSKA OCH NORSKA).

ALEXANDER, HENRY, Tree planting in towns and their neighbourhood with reference to general amenity planting. — The Scott. forestry journ., 48, s. 151—179.

ALLEGRI, ERNESTO, Il genere »Abies». — L'Alpe, 21, s. 280—281.

—, Il genere »Taxodium». — L'Alpe, 21, s. 455—460.

—, Il cedro rosso di Virginia. — L'Alpe, 21, s. 505—508.

ANDERSON, EDGAR, & ABBE, ERNST C., A quantitative comparison of specific and generic differences in the Betulaceae. — Journ. of the Arnold Arboretum, 15, s. 43—49.

ANSON, E. R., The owner gardener. London. 276 s. John Murray. Pris 7/6 sh.

- ARWIDSSON, TH., Floran inom Töfsingsdalens nationalpark. Stockholm. 47 s. (Vet.-Akad. Skrifter i Naturskyddsärenden. N:o 25.)
- AUBERT, C. G., CAMPREDON, VIDAL, BROU & ARIBERT, Une essence exotique intéressante. Le Pinus insignis. — Revue des eaux et forêts, 72, s. 923—944.
- BAILEY, L. H., Gardeners' handbook (Successor to »The gardeners«). Brief indications for the growing of common flowers, vegetables and fruits in the garden and about the home. New York. 292 s. The Macmillan Co. Pris 12/6 sh.
- BEAN, W. J., Barberries at Wisley. — Journ. of the R. Horticult. soc., 59, s. 433—443.
- BECHERER, A., Der wissenschaftliche Name der Fichte und der Weisstanne. — Schweiz. Zeitschr. f. Forstwesen, 85, s. 5—8.
- BECKER, G. A., Prydplanter. Udg. af Alm. dansk Gartnerforening. 5. omarb. Udg. af Læreboeg i Blomsterdyrkning. København. 230 s. Pris inbund. kr. 4:65.
- BRASCHI, BRUNO, Architettura arborea. — L'Alpe, 21, s. 392—395.
- BRIGGS, BARBARA, Some other friendly trees. London. 126 s. + 16 pl. The Lutterworth Press. Pris 8/6 sh.
- BROWN, H. P., & PANSHIN, A. J., Identification of the commercial timbers of the United States. London. 223 s. Pris 18/— sh.
- CALDART, F., L'abete greco (*Abies cephalonica* Loud. e. Lk.) — L'Alpe, 21, s. 288—295.
- CAMUS, A., Les chênes. Monographie du genre *Quercus*. Atlas + Explication des planches. T. 1. Sous-genre *Cyclobalanopsis*, sous-genre *Euquercus* (Sections *Cerris* et *Mesobalanus*). Paris. Paul Lechevalier & Fils. Pris 125:— frcs.
- CANE, PERCY S., Garden design of to-day. London. 239 s. Methuen & Co., Ltd. Pris 15/— sh.
- CAPEK, KAROL, Ett år med min trädgård. Med teckningar av JOSEF CAPEK. Övers. fr. tjeckiskan av ERIK FRISK. Stockholm (tr. Uppsala). 159 s. Geber. Pris kr. 3:75.
- CASE, GERALD O., British Guiana timbers. London. 73 s. Metcalfe & Cooper, Ltd. Pris 7/6 sh.
- CHAMBERLIN, JOSEPH EDGAR, To arms for the American elm. — Amer. forests, 40, s. 195—199.
- CRONBACH, WERNER, Anbau von Juglans regia. — Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges, 1934, s. 98—105.
- DALLIMORE, W., The Lace-bark pine of China (*Pinus Bungeana* Zuccarini). — Journ. of the R. Horticult. soc., 59, s. 249—250.
- DARLINGTON, H. R., New roses. — Journ. of the R. Horticult. soc., 59, s. 50—60.
- DAY, W. R., & PEACE, T. R., The experimental production and the diagnosis of frost injury on forest trees. London. 60 s. (Oxford forestry memoirs. N:o 16.) Oxford Clarendon Press. Pris 6/— net.
- DE PHILIPPIS, A., Gli abeti americani. — L'Alpe, 21, s. 299—303.
- , *I cedri* (Gen. *Cedrus*). — L'Alpe, 21, s. 425—430.
- , *Il pino insigne o di monterey* (*Pinus radiata* Don., *Pinus insignis* Dougl.). — L'Alpe, 21, s. 359—364.
- , *La crittomeria* (*Cryptomeria japonica* Don.). — L'Alpe, 21, s. 461—466.
- , *Le picee Americane*. — L'Alpe, 21, s. 321—334.
- , *Le tuje* (Gen. *Thuja* L.). — L'Alpe, s. 495—501.

- DODE, L.-A., A propos de *Hedera canariensis* Willd. et *Hedera hibernica*. — Bull. de la soc. dendrol. de France, N:o 88, s. 85—87.
- DUNKIN, HENRY, The pruning of hardy fruit trees. London & Toronto. 13 + 82 s. J. M. Dent & Sons. Pris 5/— sh.
- FENAROLI, L., I larici esotici. — L'Alpe, 21, s. 446—452.
- , I pini della sezioni »Cembra». — L'Alpe, 21, s. 338—341.
- , I pini della sezioni »Pseudostrobus». — L'Alpe, 21, s. 349—352.
- , I pini delle sezioni »Banksiana» e »Sula». — L'Alpe, 21, s. 365—372.
- , Le Taxodiee. — L'Alpe, 21, s. 453—454.
- , Le sequoie. — L'Alpe, 21, s. 467—472.
- FIORI, ADR., I cipressi asiatici. — L'Alpe, 21, s. 485—487.
- , I pini delle sezioni »Taeda» e »Australes». — L'Alpe, 21, s. 353—358.
- , Il genere »Pinus». — L'Alpe, 21, s. 335—337.
- FISCHER, ED., Beobachtungen über die im Botanischen Garten in Bern kultivierten Schlangenfichten und deren Nachkommen. 3. Mitteilung. — Schweiz. Zeitschr. f. Forstwesen, 85, s. 1—5.
- FLEGG, O. D., The garden week by week. London. 128 s. Arthur H. Stockwell, Ltd. Pris 3/6 sh.
- FORBES, A. C., The English landscape and its preservation. — Quart. journ. of forestry, 28, s. 188—210.
- FRANCE, R. H., Bilder aus das Leben des Waldes. 22. Aufl. Stuttgart. 79 s. Franckh. Pris 1: 10, Lw. 1: 80 RM. (Kosmos-Buch.)
- FRIES, CARL, I skogen. Stockholm. 218 s., 151 textfig. Nordisk rotogravyr. Pris kr. 16:—, inbund. 20:—, halvfr. bd. 28:—.
- FUNK, GEORG, Krankheitserscheinungen und Krankheitsursachen bei Waldbäumen. — Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges., 1934, s. 155—168.
- FOERSTER, KARL, Garten als Zauberschlüssel. Berlin. 323 s. Rowohlt Verlag. Pris 4: 50 RM., inbund. 5: 50 RM.
- GARDNER, R. C. B., Some remarkable trees in Scotland. — Quart. journ. of forestry, 28, s. 289—297.
- Gartnerivirksomheder, Danske. Skildringer af vore Dages Gartnerivirksomheder, deres Indehavere og Ledere samt disses Medarbejdere. Tillige en Oversigt over Islands Gartneri. Under Red. af JOHANNES THOLLE. Bd. 1. København. 888 s. (Dansk Haandbogsforlag.)
- GIORDANO, GUGHELMO, Il pini strobo (*Pinus strobus* L.). — L'Alpe, 21, s. 342—348.
- GRAM, ERNST, Bekæmpelse af Haveplanternes Sygdomme. 3. forøg. og gennemsete Udg. København. Alm. dansk Gartnerforening. Kr. 1:— for Medlemmer, kr. 1: 35 for Ikke-Medlemmer.
- GREEN, GEORGE REX, Trees of North America (exclusive of Mexico). Vol. 1. The Conifers. Ann Arbor. 186 s. Edwards Brothers.
- GROSS, HUGO, Die Fichte (*Picea excelsa* Lk.) in Ostpreussen. — Zeitschr. f. Forst- u. Jagdwesen, 66, s. 421—436.
- , Die Rotbuche in Ostpreussen. — Zeitschr. f. Forst-u. Jagdwesen, 66, s. 622—651.
- GRØN, A. HOWARD, Skoven og Mennesket gennem de vekslende Tider. København. 40 s. (Dansk Natur. Udg. af Foreningen Dansk Natur-Dansk Skole.) Hagerups Forlag. Pris kr. 2: 25.

- Hagebø for heim og skule. Utg. av Selskapet Havedyrkningens Venner. Bd. 1. SKARD, OLAV, Fruktthagen. Oslo. 99 s. Norske Samlaget. Pris kr. 2:50.
- Hand-list of trees and shrubs (excluding Coniferæ) cultivated in the Royal Botanic Gardens, Kew. 4th ed. Kew & London. H. M. Stationery office. Pris 5/6 sh.
- HANSEN, LARS, Planteavlslære for Gartnere. København. 268 s. Alm. dansk Gartnerforenings Bogforlag. Pris inbund. kr. 6:65.
- HATTON, R. G., Some important considerations in modern commercial fruit planting. — Journ. of the R. Horticult. soc., 59, s. 18—36.
- HAVEBØG, Lektor GEORGSSENS. Have- og Stuekultur. Havens Planter af R. CHR. BONDE og GEORG GEORGSSEN. Stuens Planter af HARRY JENSEN. København. 276 s. Hjemmets Bibliotek.
- Havebrugsleksikon, Nordisk illustreret. 4. Udg. Red. av A. PEDERSEN. H. 5—9. København. G. E. C. Gads Forlag. Varje hæfte 112 s. Pris kr. 3:— pr hæfte.
- HELLWIG, L., Erfahrungen mit der Überwinterung empfindlicher Gehölze im Freien. — Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges., 1934, s. 153—154.
- HENSLØW, T. GEOFFREY W., Gardening do's and do not's. London, 191 s. Rich & Cowan, Ltd. Pris 3/6 sh.
- , Suburban gardens. London. 280 s. Rich & Cowan, Ltd. Pris 3/6 sh.
- , The rose encyclopædia. New rev. ed., ed. by W. BRETT. London. 320 s. C. Arthur Pearson, Pris 5/— sh.
- Herregaardshaver, Danske. Udg. af Det kgl. Danske Haveselskab. H. 7. Søholt og Bramslykke. 8. Clausholm. København. Det kgl. Danske Haveselskab. Pris kr. 4:50 pr hæfte.
- HERRING, POUL, Danske Roser. København, 95 s. P. Haase & Søn.
- HESKEL, R., L'époque de la plantation en harmonie avec la marche du développement des racines. — Bull. de la soc. dendrol. de France, N:o 90, s. 17—20.
- , Notes sur la végétation ligneuse de la cote du Trécor (Côtes-du-Nord). — Bull. de la soc. dendrol. de France, N:o 89, s. 5—8.
- HJERN, TAGE, Häckar, deras anläggande och skötsel. Stockholm. 119 s. (Allm. sv. trädgårdstidnings rådgivare.) Nordisk rotogravyr. Pris kr. 1:50.
- HOLZHAUSEN, AXEL, Amatörträdgårdsmästaren, Stockholm. 237 s. Bonnier. Pris kr. 6:75.
- , Perenna växter. Fleråriga örtartade blomsterväxters användning och skötsel jämte beskrivning på omkring 1,500 olika odlingsvärda sorter. 3., fullst. omarb. uppl. Stockholm. 335 s. Bonnier. Pris kr. 11:—, inbund. 14:—.
- HOWARD, ALEXANDER L., A manual of the timbers of the world, their characteristics and uses. Rev. ed. London. 21 + 672 s. Macmillan & Co., Ltd. Pris 36/— sh.
- HRUBY, KAREL, Rozdílý ceskoslovenských modrinu. — On the differences between the larches of Czechoslovakia. — Mémoires de la soc. Royale des sciences de Bohême. Classe des sciences. 1933: 12. 17 s.
- HYDE, H. A., Some notable trees in Glamorgan. — Quart. journ. of forestry, 28, s. 101—108.
- HÄRDTL, HEINRICH, Die Wipfelbildung der Bäume und ihre Bedeutung bei forstlichen Anpflanzungen. — Thar. forstl. Jahrbuch, 85, s. 385—433.
- JAHN, Bemerkenswerte Gehölze im Botanischen Garten der Forstlichen Hochschule in Hann. — Münden. — Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges., 1934, s. 132—136.

- JORTIKKA, MIKKO, Hedelmäpuiden ja marjapensaiden leviämistä Suomessa. (Om fruktträdens och bärbuskarnas utbredning i Finland.) Diss. Helsingfors. 123 s. (Acta agraria fennica. 30.)
- JOUBERT, A., & BUROLLET, P. A., Biologie et rôle forestier des cyprès. — Revue des eaux et forêts, 72, s. 85—93, 165—176, 245—252.
- KROOK, MARTIN, Trädgårdens tillkomst. D. 1. Utformning, grindpartier, staket, vägar och gräsplaner; D. 2. Lusthus, pergolor, trappor, terrasser och skulpturer. Stockholm. 84, 87 s. Nordisk rotogravyr. (Allm. sv. trädgårdstidnings rådgivare.) Pris kr. 1:50 pr del.
- LACASSAGNE, MARCEL, Étude morphologique, anatomique, et systématique du genre *Picea*. — Travaux du laboratoire forestier de Toulouse. T. 2: Vol. 3: Art. 1, s. 1—292.
- LAUTERBORN, R., *Acer Opalus* Miller. Ein für Deutschland neuer wilder Waldbaum. — Allg. Forst- u. Jagdzeitung, 110, s. 245—246.
- LESSER, LUDWIG, Mein Staudenbuch. Buch vom Pflanzen und Pflegen winterharter Blütenstauden und ihrer Gartengenossen. Wiesbaden. 86 s. Bechhold. Pris 2:20 RM.
- LE SUEUR, A. D. C., The care and repair of ornamental trees in garden, park and street. Publ. by Country Life, Ltd. London. 250 s. Pris 10/6 sh.
- , Trees of the city of London. — Quart. Journ. of Forestry, 28, s. 92—100.
- LIND, GUSTAF, Trädskötarens trädgårdsbok. Uppsala. 134 s. Lindblads bokförlag. Pris kr. 1:50, inb. 2:50.
- LYTTEL, E. S., The garden at Nyewoods. — Journ. of the R. Horticult. Soc., 59, s. 419—424.
- MAMMEN, FRANZ VON, Der Wald als Erzieher. Volkswirtschaftlich-ethische Parallelen zwischen Baum und Mensch und zwischen Wald und Volk. Dresden. 123 s. (Bibliothek für Volks- u. Weltwirtschaft. 80.) Globus. Pris 1:95 RM.
- MERENDI, A., Il cedro dell'Atlante (*Cedrus atlantica* Man.). — L'Alpe, 21, s. 431—438.
- , Le picee Euroasiatiche. — L'Alpe, 21, s. 317—320.
- MEYER, HANS, Buch der Holznamen. — The book of woodnames. — Les noms des bois. 2. Cé — Ise bubaki — 3. Ishan-Mureré vermelho. Hannover 1933—34. M. & H. Schaper. Pris 6:50 RM. pr häfte.
- MIDDLETON, C. H., Outlines of a small garden. London 312 s. Cassell & Co., Ltd. Pris 3/6 sh.
- MISVÆR, H., Frukthaven. Veiledning i frukt- og bæravl. Ny bearb. utg. Oslo. 177 s. H. Aschehoug. Pris kr. 5:75.
- MOBERG, MARGARETA, Vackrare vardagsträdgård. Uppslag och råd för trädgård och täppa, koloni och fönsterkarm. Stockholm. 48 s. Bonnier. Pris inb. kr. 2:25.
- MÜNCH, [E.], Misswuchs der Lärche. — Forstl. Wochenschrift *Silva*, 22, s. 385—391.
- NICHOLS, BEVERLY, Mina drömmars trädgård. [Orig:s titel: Down the garden path.] Stockholm. 269 s. Natur och kultur. Pris kr. 6:25, inb. 8:—.
- OLSEN, AKSEL, Op ad Chinas blaa Flod paa Plantejagt. København. 61 s. (Særtr. av »Haven».)
- PAVARI, ALDO, I cipressi Americani del gen. »Cupressus». — L'Alpe, 21, s. 474—484.
- , I cipressi del gen. »Chamaecyparis». — L'Alpe, 21, s. 488—494.

- , L'abete di Douglas o Douglasia o abete odoroso d'America (*Pseudotsuga taxifolia* Britt.). — L'Alpe, 21, s. 304—314.
- , Le conifere esotiche nella selvicoltura italiana. — L'Alpe, 21, s. 273—279.
- PHILLIPS, G. A., Aristocrats of the flower border. London. 234 s. Country Life, Ltd. Pris 8/6 sh.
- POSKIN, A., Le chêne pédonculé et le chêne rouvre. Leur culture en Belgique. Gembloux. 283 s. Jules Duculot. (Encyclopédie agronomique & vétérinaire. Bibliothèque agronomique belge.)
- PRATT, E. R., Factors affecting the propagation and growth of *Salix coerulea* (Cricket bat willow.). — Quart. Journ. of forestry, 28, s. 12—20.
- PUECHER PASSAVALLI, L., Gli abeti [*Abies* mediterranei]. — L'Alpe, 21, s. 282—287.
- , Il cedro dell'Himalaya (*Cedrus deodara* Laws.). — L'Alpe, 21, s. 439—445.
- , Il libocedro (*Libocedrus decurrens* Torr.). — L'Alpe, 21, s. 502—504.
- , L'abete del caucaso (*Abies Nordmanniana* Spach.). — L'Alpe, 21, s. 296—298.
- RAMMNER, WALTER, Deutsche Waldbäume. Leipzig. 74 s. Bibliogr. Inst. Pris 0:90 RM.
- RAUNKJER, C., Dansk Ekskursions-Flora. 5. Udg., under Medvirkning af K. WIINSTEDT og KNUD JESSEN. København. 363 s. Pris inbund. kr. 12:—.
- RECORD, S. J., Identification of the timbers of temperate North America. London. 196 s. Chapman & Hall, Ltd. Pris 18/6 sh.
- REHDER, ALFRED, Notes on the ligneous plants described by Leveille from Eastern Asia. — Journ. of the R. Horticult. soc., 15, s. 1—27, 91—117, 267—326.
- RICHTER, HERMANN, Über Pappelsaaten. — Forstl. Wochenschrift *Silva*, 22, s. 321—322.
- RISUM, J. N., Blomsterhaven. Praktisk Vejledning ved Plantning og Vedligeholdelse af Træer, Buske og Blomster i Prydhaven med Omtale af de vigtigste Arter. København. 64 s. Clausens Forlag. Pris kr. 1:50.
- , Frugthaven. Praktisk Vejledning ved Plantning, Ernæring, Beskæring, Podning och Pasning af Frugttræer og Frugtbuske København. 42 s. Clausens Forlag. Pris kr. 1:50.
- ROHDE, ELEANOR SINCLAIR, English gardens in Medieval, Tudor and Stuart times. — Journ. of the R. Horticult. soc., 59, s. 37—49.
- , Gardens of delight. London. 12 + 308 s. + 32 pl. Medici Society. Pris 15/— sh.
- ROSENTHAL, WILLY F., Was soll ich pflanzen? Tabellarische Zusammenstellung der Garten- und Parkpflanzen nach Standort, Zweck Berlin. 191 s. P. Parey. Pris inbund. 11:20 RM.
- RUBNER, KONRAD, Die pflanzengeographisch-ökologischen Grundlagen des Waldbaus. 3. Aufl. Neudamm. 597 s. Verlag von J. Neumann. Pris 34:—, inbund. 36:— RM.
- RULF, Über die Stechpalme [*Ilex aquifolium*]. — Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges., 1934, s. 137—142.
- SCHRÖTER, C., Übersicht über die Modifikationen der Fichte. — Schweiz. Zeitschr. f. Forstwesen, 85, s. 33—46.
- , Übersicht über die Mutationen der Fichte nach Wuchs und Rinde. — Schweiz. Zeitschr. f. Forstwesen, 85, s. 46—57.
- SCHWARZ, HANS, Die Waldbestandesverhältnisse im »Fagetum« Ostamerikas. - Ein

- Querschnitt durch die Baumvegetation des östlichen gemässigten Nordamerikas. — *Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges.*, 1934, s. 36—46.
- , Über die Kennzeichnung von Kiefernherkünften nach anatomischen Blattmerkmalen. — *Allg. Forst- u. Jagdzeitung*, 110, s. 116—121.
- SCHOENICHEN, WALTER, »Deutsche Urwaldwildnis«. Neudamm. 160 s. + 96 tabl. J. Neumann.
- , Naturschutz im Dritten Reich. Einführung und Grundlagen zeitgemässer Naturschutzarbeit. Berlin-Lichterfelde. 107 s. (Naturschutz-Bücherei. Bd. 12.) Hugo Bermühler Verlag. Prs 3: 60 RM.
- SEEHOLZER, M., Zur Wasserreiserfrage. — *Forstwiss. Centralbl.*, 56, s. 437—448.
- SEELIGER, R., Beobachtungen an Malus-Arten. 1. — *Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges.*, 1934, s. 1—22.
- SIEBENBAUM, H., Anbauversuche mit japanischer Lärche in der Oberförsterei Rendsburg. Re. — *Bez. Schleswig. — Zeitschr. f. Forst- u. Jagdwesen*, 66, s. 203—213.
- SILVA TAROUCA, ERNST & SCHNEIDER, CAMILLO, Unsere Freiland-Stauden. 5. Aufl. Leipzig & Wien. 482 s. Hölder-Pichler-Tempsky. Prs 22: 50 RM.
- SKARD, OLAV, Fruktthagen. Hagebok for heim og skule. Utg. ved Selskabet have-dyrkningens venner. 2. Oslo. 99 s. Det norske samlaget (Noregs Boklag). Kr. 3: —.
- SOAMES, ARTHUR G., Autumn colours at Sheffield park, Sussex. — *Journ. — of the R. Horticult. soc.*, 59, s. 97—106.
- SPRENGER, CARL, Gehölze mit Nutzfrüchten in Griechenland. — *Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges.*, 1934, s. 84—97.
- STEBBING, M. E., Colour in the garden: plants and shrubs, their uses, culture and colour-grouping. London & Edinburgh. 119 s. Thomas Nelson & Sons, Ltd. Prs 12/6 sh.
- STEINBERGER, Nordamerikanische Gehölze im botanischen Garten der Universität Heidelberg 1782. — *Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges.*, 1934, s. 75—77.
- SUDWORTH, GEORGE B., Poplars, principal tree willows and walnuts of the Rocky Mountain Region. Washington. 111 s. (U. S. departm. of agriculture. Techn. bull. N:o 420.) Prs 10 cents.
- SUNDSTEDT, FREDRIK, Den svenska växtvärlden. Stockholm. 378 s. Nordisk roto-gravyr. Prs kr. 6: —, inbund. 7: 50.
- TERMANSSEN, V., Planter i Skygge. København. 64 s. Gyldendal. Prs kr. 3: —.
- TYSZKIEWIECZ, STANISLAW, Przyczynek do wyjasnienia kwestji dwu zasiogów swierka w Polsce. — *Contribuant à la question de deux aires d'épicéa en Pologne.* Warszawa. (Institut de recherches des forêts domaniales. Travaux et comptes rendus. Ser. A. N:o 6, s. 45—58.
- UPHOF, J. C. TH., Eine dendrologische Reise durch das Felsengebirge in Kolorado. — *Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges.*, 1934, s. 47—61.
- VANSELOW, [K.], Wuchsformen der Kiefer in Deutschland. [Fortsetzung.] — *Allg. Forst- u. Jagdzeitung*, 110, s. 1—12, 49—56, 81—89, 247—264.
- VILL, Die Züchtung von Laubweichhölzern. — *Mitteil. d. deutsch. dendrol. Ges.*, 1934, s. 105—108.
- WEGNER-HÖRING, E., Pläne für kleine Gärten. Hinweise für die sachgemässe Anlage eines Gartens. Frankfurt. 37 s. Trowitzsch. Prs 0: 85 RM.

- WHELDEN, C. M., Studies in the genus *Fraxinus*. — Journ. of the Arnold Arboretum, 15, s. 118—126.
- WRIGHT, RICHARDSON, The story of gardening; from the hanging gardens of Babylon to the hanging gardens of New York. London. 10 + 475 s. + 32 pl. George Routledge & Sons, Ltd. Pris 15/— sh.
- ZANDERS grosses Gartenlexikon. Reich illustrierter Ratgeber für Gärtner und Gartenfreunde. Hrsg. von R. ZANDER. Berlin. 686 s. Verlag Ullstein. Pris 26:— RM.
- ZETTERSTRÖM, PER, Trädgården i Jämtland och Härjedalen. Östersund. 182 s. Wisénska bokh. i distr. Pris kr. 3:—.
- ZIEBART, EMIL, Stein-, Stauden- und Rosengärten. Gärten von heute. Troppau. 97 s. Heinz. Pris inbund. 58:— Kc.

II. TIDSKRIFTER, ÅRSBÖCKER M. M.

- Aarvog for Gartneri. Udg. af Alm. Dansk Gartnerforening. Aarg. 16 (1934). København 1935. 283 s.
- Acta forestalia fennica. [Utg. av] Suomen metsätietellinen seura. — Finska forstsamfundet. 40. Helsinki.
- Acta Horti Gotoburgensis. — Meddelanden från Göteborgs botaniska trädgård. 9. Göteborg. 192 s.
- Allgemeine Forst- und Jagdzeitung. Hrsg. von H. WEBER und CHR. WAGNER. Jahrg. 110 (1934). Frankfurt a. M. 424 s.
- Allmän svensk trädgårdstidning. Huvudred.: STEN WETTERBERG. Red. av ERIK AHLIN. Årg. 6 (1934). Stockholm. 767 s.
- American forests. Ed. by The American Forestry Association. Vol. 40 (1934). Washington. 600 s.
- Arkiv för botanik. Utg. av Kungl. Svenska Vetenskapsakademien. Bd. 25: H. 4; 26: 1—3. Stockholm.
- Botaniska notiser. Utg. av Lunds botaniska förening. Red. av NILS SYLVÉN. 1934. Lund. 352 s.
- Botanisk Tidsskrift. Udg. af Dansk botanisk Forening. Bd. 42: H. 4—5. København. S. 325—480, 1—64.
- Bulletin de la société dendrologique de France. N:o 88—90. Paris. S. 85—100, 1—28.
- Centralblatt für das gesamte Forstwesen. Zugleich Organ der Staatl. Versuchsanstalt in Mariabrunn Jahrg. 60 (1934). Wien 320 s.
- Dansk Havetidende. Red. av A. A. DALSKOV. 1934. Gladsaxe pr Herlev. 20 nr. årl.
- Dansk Naturfredning. Danmarks Naturfredningsforenings Aarsskrift. 1933—34. København 1934. 160 s.
- Dansk Skovforenings Tidsskrift. Udg. af Dansk Skovforening. Aarg. 19 (1934). København. 512 s.
- Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Aarsskrift. 1934. København. 190 s.
- Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark. Bd. 13: H. 3. København. S. 225—304.
- Die Gartenbauwissenschaft. Unter Mitwirkung der österreichischen Gartenbau-gesellschaft in Wien. Bd. 8: H. 3—4; 9: 1—2. Berlin und Wien. S. 365—771 + 33—122; 1—158 + 1—48.
- Fauna och flora. Arg. 29 (1934). Uppsala och Stockholm. 288 s.

- Flora og Fauna. Udg. af Naturhistorisk Forening for Jylland. 1934. Aarhus. 156 s.
- Forstlig tidskrift. Organ för Finska Forstföreningen, Privatforstmästareföreningen, Finlands Flottarförening, Föreningen för Forstkultur. Årg. 51 (1934). Helsingfors. 103 s.
- Forstwissenschaftliches Centralblatt. Zugleich Zeitschrift für Veröffentlichungen aus dem forstl. Versuchswesen Bayerns. Jahrg. 56 (1934). Berlin. 844 s.
- Fruktodlaren. Tidskrift för frukt- och köksväxtodling. Utg. av Sveriges pomologiska förening. Red. av SVEN A. HERMELIN. 1934. Stockholm. 122 s.
- Gartenkunst. Monatsschrift für Gartenkunst u. verwandte Gebiete. Hrsg. von der Deutschen Gesellschaft für Gartenkunst. Jahrg. 47 (1934). Frankfurt a. M. 12 nr. årl.
- Gartner-Tidende. Organ for »Almindelig dansk Gartnerforening». Aarg. 50 (1934). København. 718 s.
- Handlingar till Landbruksveckan år 1934. Utg. av Styrelsen för Stiftelsen Svenska Landbruksveckan. Stockholm (fr. i Norrtälje). 251 s.
- Havekunst. Udg. for Norden af Dansk Anlægsgartnerforening i Samarbejde med Dansk Havearkitektforening og Föreningen Svenska Trädgårdsarkitekter. Aarg. 15 (1934). Holstebro. 140 s.
- Haven. Medlemsblad for det kgl. danske Haveselskab, Det jyske Haveselskab, Østifternes Haveselskab. 34 (1934). København.
- Hedeselskabets Tidsskrift. Udg. af Det danske Hedeselskab. 1934. Viborg. 322 s.
- Jenssens Lommebog for Gartnere og Havevenner. Udg. ved J. V. IRGENS-MØLLER. Aarg. 25 (1935). København 1934.
- Journal forestier suisse. Organe de la société forestière suisse. Année 85 (1934). Bern. 288 s.
- Journal of the Arnold Arboretum. Vol. 15 (1934). Lancaster, Pa. 389 s.
- Journal of forestry. Publ. by the Society of American Foresters. Vol. 32 (1934). Washington. 1052 s.
- Journal of the Royal Horticultural society. Ed. by F. J. CHITTENDEN. Vol. 59 (1934). London. 486 + 160 s.
- Kungl. Landbruksakademiens handlingar och tidskrift. Årg. 73. (1934). Stockholm. 952 s.
- L'Alpe. Rivista forestale italiana. Année 21 (1934). Firenze. 508 s.
- Landtmannen. Tidskrift för landtmän. Årg. 17 (1934). Stockholm. 1021 s.
- Lustgården. Årsskrift för Föreningen för dendrologi och parkvård. Årg. 15 (1934). Stockholm. 215 s.
- Meddelanden från Statens Skogsförsöksanstalt. H. 27: N:o 5—12. Stockholm. S. 145—379.
- Meddelelser fra det Norske skogforsøksvesen. Bd. 5: H. 2—3 (= N:o 17—18). Oslo. S. 157—491.
- Meldinger fra Norges landbrukshøiskole. Bd. 14 (1934). Oslo. 804 s.
- Mitteilungen der deutschen dendrologischen Gesellschaft. (Jahrbuch). N:o 46. 1934. Langensalza. 244 s.
- Mitteilungen der schweizerischen Anstalt für das forstliche Versuchswesen. — Annales de la station fédérale de recherches forestières. Bd. 18: H. 2. Zürich. S. 306—558.

- Naturen. Illustrert månedsskrift for populær naturvidenskap. Utg. av Bergens Museum. Årg. 58 (1934). Bergen. 384 s.
- Naturfredning i Norge. Arsberetning for 1934. Utg. af Landsforeningen for naturfredning i Norge. Oslo 1935. 49 s.
- Nordisk Jordbrugsforskning. Årg. 16 (1934). København. 312 + 111 s.
- Norrlands skogsvårdsförenings tidskrift. 1934. Stockholm. 353 s.
- Norsk gartnerforenings tidsskrift. Utg. av Norsk gartnerforening. Aarg. 24 (1934). Oslo. 12 n:r årl.
- Norsk havetidende. Populært tidsskrift for hagestell. Hagebruksforeningenes medlemsblad. Utg. af Selskapet havedyrkningens venner. Årg. 50 (1934). Oslo. 263 + 47 s.
- Nyt magazin for naturvidenskaberne. Bd. 74. Oslo. 302 s.
- Quarterly journal of forestry. Vol. 28 (1934). London. 350 s.
- Revue des eaux et forêts. Tome 72 (1934). Paris. 1010 s.
- Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen. Jahrg. 85 (1934). Bern. 408 s.
- Selskapet havedyrkningens venners medlemsskrift. Aarg. 12 (1934). Oslo. 142 s.
- Silva, Forstliche Wochenschrift. Jahrg. 22 (1934). Tübingen. 416 s.
- Skogbrukeren. Organ for skognæringen. Aarg. 9 (1934). Oslo. 404 s.
- Skogen. Organ för Svenska skogsvårdsföreningen. Årg. 21 (1934). Stockholm. 558 s.
- Skogsbruket. Forstlig tidskrifts folkupplaga. Utg. av Centralskogssällskapet Föreningen för skogskultur. Årg. 4 (1934). Helsingfors. 155 s.
- Skogsvännen. Utg. av Norrlands skogsvårdsförbund. 1934. Stockholm. 122 s.
- Skogsägaren. Organ för Skogsägareföreningarnas Riksförbund och Södermanlands-Östergötlands skogsmannaförbund. Årg. 10 (1934). Jönköping. 299 s.
- Skogvaktaren. Tidskrift för skogshushållning och jaktvård. Årg. 44. (1934). Stockholm. 404 s.
- Skånes natur. Skånes naturskyddsförenings årsskrift. 21 (1934). Lund. 62 s.
- Svensk botanisk tidskrift. Utg. av Svenska botaniska föreningen. Bd. 28 (1934). Uppsala. 490 s.
- Svenska skogsvårdsföreningens tidskrift. Årg. 32 (1934). Stockholm. 651 s.
- Svenska turistföreningens årsskrift. 1934. Stockholm. 407 s.
- Svenskt land. Illustrerad tidskrift för jordbruket och dess binäringar. Årg. 18 (1934). Stockholm. 624 s.
- Sveriges natur. Svenska naturskyddsföreningens årsskrift. Årg. 25 (1934). Stockholm. 200 s.
- Sveriges pomologiska förenings årsskrift. Årg. 35 (1934). Stockholm. 332 s.
- Tharandter forstliches Jahrbuch. Bd. 85 (1934). Berlin. 760 s.
- The Scottish forestry journal, being the transactions of the Royal Scottish forestry society. Vol. 48 (1934). Edinburgh. 240 + 42 s.
- Tidskrift för lantmän. Organ för svenska lantbrukssällskapets i Finland förbund 16 (1934). Helsingfors.
- Tidsskrift for skogbruk. Utg. av Det norske skogselskap. Aarg. 42 (1934). Oslo. 432 s.
- Trädgårdens kalender. Årg. 9 (1934). Utg. av Cedergren & C:o, Råå, under medverkan av A.-B. Boktryck. Hälsingborg.
- Trädgårdsodlaren. Organ för Nylands svenska trädgårdssällskap och Aura trädgårdsvänner. Årg. 28 (1934). Helsingfors. 318 s.

- Täppan. Skånska trädgårdsföreningens tidskrift. Årg. 58 (1934). Red. av GUSTAV LÖFVING och MARGARETA MOBERG. Lund. 224 s.
- Viola. Organ för trädgårdsodlingen i Sverige. 40 (1934). Stockholm. 52 n:r årl. Vore Kirkegaard. Udg. af Foreningen for Kirkegaardskultur. Aarg. 11 (1934/35): H. 1—3. København. 24 + 12 s.
- Zeitschrift für Forst- und Jagdwesen. · Zugleich Organ für forstliches Versuchswesen. Jahrg. 66 (1934). Berlin. 672 s.
- Arsbok från Alnarps trädgårdars försöksverksamhet. Årg. 7 (1933). Utg. av ÅKE NYHLÉN. Alnarp (tr. i Landskrona). 228 s.

III. UPPSATSER UR NORDISKA TIDSKRIFTER 1934.

1. Ur svenska tidskrifter.

- AHLBERG, OLOF, Något om barkborrarna och deras skadegörelse på våra prydnads-träd. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 203—205.
- AHLIN, ERIK, Ett urval härdiga prydnadsbuskar. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 178—179, 213—214, 247—248, 311—313.
- , Lågförädlade rosor för grupper och rabatter. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 122—124.
- , Nu är tiden inne för beskärning av häckar, prydnadsträd och buskar. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 56—57.
- , Några råd vid plantering av träd och buskar. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 24—25.
- , Rhododendron. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 87—88.
- , Rosor. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 148—150.
- , Rosor, deras plantering, skötsel och vård. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 442—443, 469—470.
- AHLSTRÖM, OSCAR, Ailantus glandulosa, Desf. — Täppan, 58, s. 212—213.
- ANJOU, VICTOR, Herrgårdarnas betydelse för trädgårdskulturens utveckling genom tiderna. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 110—114.
- , Kolonistugor och deras placering i nyare koloniträdgårdsområden. — Täppan, 58, s. 136—141.
- , Något om blomsterrabatter och deras sammansättning. — Täppan, 58, s. 153—157.
- BAUER, WALTER, Exotism. En orientering i några av Göteborgs trädgårdsförenings växthus. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 335—339, 367—370.
- BERGMAN, E., Litet om svenska trädgårdar i forna tider. — Viola, 40, N:o 22.
- BILLBÄCK, B., Forsythia intermedia, Zabel. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 333.
- , Rubus delicious, Torr. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 361.
- , Spiraea arguta, Zabel. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 360.
- BLOMQUIST, THEODOR, Kullabergs fanerogamarter. — Skånes natur, 21, s. 49—60.
- BODORFF, ULLA, Bland blommande rhododendron och klippträdgårdar. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 586—588.
- , Från Royal Horticulture Society's utställning av »Flower in Season», Azalea, Prunus och andra vårblomande buskar. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 457—458, 491—493.

- CALLMAR, GUNNAR, Ett par beaktansvärda päronsorser. — Fruktodl., 1934, s. 52—53.
- , Fruktträdens befruktningsförhållanden. — K. Landtbr.-akad. handl. o. tidskr., 73, s. 620—633.
- CALLMAR, GUNNAR & JOHANSSON, EMIL, Pollinering och fruktsättning hos äpplesorter. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 169—196, 245—261.
- CARLSSON, IVAR, Ett vackert exemplar av *Abies concolor pendula*. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 366.
- CRONEBERG, CH., Bramley seedling [äpple]. — Sv. pomol. fören. årsskr., 21, s. 16.
- DAHL, CARL G., Det örtengrenska biblioteket. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 17—56, 65—112.
- , Persikeodling i Skåne. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 286—289.
- , Vackra alar. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 167—168.
- , Växter som trivas i skuggan. — Svenskt land, 18, s. 195—196.
- , Worden seckel. — Fruktodl., 1934, s. 54—56.
- DAHLBERG, GUNNAR, Flinesjön och Rankholmen. [Märkligt parti av åldriga barrträd]. — Sv. natur, 25, s. 162—164.
- ELGSTRÖM, ANNA LENA, Skånska kryddgårdar. — Sv. turistfören. årsskr., 1934, s. 320—340.
- EMITSLÖF, NILS M., *Cornus mas*. Körskornellbusken, som i Lundagård blivit ett lummigt dvärgträd med regelbunden, vitt utbredd krona. — Viola, 40, N:o 30.
- , En relik från den forna botaniska trädgården i Lund. Den gamla thujaveteranen på universitetsplatsen i Lund. — Viola, 40, N:o 27.
- , En veteran bland hästkastanjer. — Viola, 40, N:o 18.
- , *Ginkgo biloba*. Ett av vår jords märkligaste träd. — Viola, 40, N:o 17.
- , Hästkastanje — namnets härledning. — Viola, 40, N:o 26.
- , Skånes största hästkastanj. Ett märkligt träd i Lundagård. — Viola, 40, N:o 25.
- , Vinterblommande jasmin. — Viola, 40, N:o 18.
- ERDTMAN, G., Sur la distribution actuelle du Charme (*Carpinus Betulus* L.). — Sv. bot. tidskr., 28, s. 359—361.
- ERICSSON, SVEN, En promenad i påvens trädgård. — Täppan, 58, s. 21—25.
- , Från parker och vildmarker vid Medelhavet. — Viola, 40, N:o 28.
- , Tivoli och villa d'Este. Dess parker, trädgårdar och kaskader. — Viola, 40, N:o 26.
- FRICK, MAGNUS, Shingla ej fruktträden. — Täppan, 58, s. 53—54.
- FRÖMAN, INGMAR, Murgrönan och idegranen. — Sv. turistfören. tidn., 2, s. 55.
- , Viksberg och murgrönan. — Sv. natur, 25, s. 121—134.
- GEETE, ERIK, Hamra nationalpark. Ett fridlyst urskogsområde. — Skogsvännen, 1934, s. 99—112.
- , Två lindar i Dalarna. — Sv. natur, 25, s. 158—160.
- GERTZ, OTTO, *Genista germanica* å Saxaljung. — Skånes natur, 21, s. 32—33.
- , Gurlyckeskär — en giganternas lek. [Sammanvuxna bokar]. — Skånes natur, 21, s. 21—22.
- , Idegranen i Skåne. — Skånes natur, 21, s. 36—39.
- GRANLUND, ERIK, Våra svenska jätteeckar. — Sv. turistfören. tidn., 2, s. 174—175, även i Viola, 40, N:o 38.
- GRAPENGIESSER, S., Norrländska vegetationsbilder. — Sv. bot. tidskr., 28, s. 300—353.

- GRENANDER, TELL, Val av trädslag i Uppland. — Skogen, 21, s. 175—178.
- HAGMAN, N., Förteckning över lignoser som i Lunds botaniska trädgård visat reflo-
ration i okt. 1934. — Lustgården, 15, s. 156.
- HENRIKSSON, J., Enen (*Juniperus communis* L.). — Viola, 40, N:o 4.
- HERMELIN, SVEN A., Gallring av äldre trädkronor. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s.
71—72.
- , Fruktträdens vinterbesprutning. — Allm. sv. trädgårdstidn. 6, s. 142—143.
- , Kring höstens trädgårdsutställning i Örebro. — Viola, 40, N:o 24.
- , Nya kronor på gamla fruktträd. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 19—20.
- , Om montering av fruktträdssprutor på hjul. — Sv. pomol. fören. årsskr.,
35, s. 154—157.
- , Omympningens utförande. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 205—206.
- , På pomologfärd i Tjust. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 209—218, även
i Fruktodl., 1934, s. 102—109.
- , Är vinterbesprutning nödvändig. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 13—15.
- HJELMQVIST, HAKON, Die pyramidale Orientbuche. — Bot. not., 1934, s. 310—332.
- HJERN, TAGE, Park- och buskrosor. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 427—433.
- HJORTZBERG, FOLKE, F. M. Pipers trädgårds Konst. Föredrag vid Föreningens för
Dendrologi och Parkvård årsmöte den 19 mars 1934. — Lustgården, 15,
s. 1—55.
- HÄGER, STEN, Några erfarenheter från plommonodlingar i Mälardalen. — Fruktodl.,
1934, s. 35—40.
- , Några ord om plommonodlingen vid Stafsborg. — Sv. pomol. fören. årsskr.,
35, s. 113—123.
- INGELSTRÖM, E., Azaleasvulst och några andra azaleasjukdomar. — Allm. sv. träd-
gårdstidn., 6, s. 76—77.
- JENSEN, ALFRED, Storblommiga rosor. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 423—426.
- JOHANSSON, C. G., Hydrangea för friland. Några vackra och lämpliga arter. — Viola.
40, N:o 3.
- JOHANSSON, EMIL, Försök med plantering av fruktträd enligt olika metoder. —
Fruktodl. 1934, s. 50—52.
- , Pollineringsförsök med hassel vid Alnarp 1927—1933. — Sv. pomol. fören.
årsskr., 35, s. 262—274.
- JONSSON, ELLA, Viktigare naturskyddsärenden behandlade av Vetenskapsakademien
1933. — Sv. natur, 25, s. 171—177.
- JOSEPHSON, RAGNAR, Nationella drag i svensk trädgårds Konst under Stormaktstiden.
— Tjappan, 58, s. 1—5.
- JULIN, E., Häxkvastar. — Viola, 40, N:o 51—52.
- JÄRBING, JOEL, Kungsberget — ett naturminnesmärke i Gästrikland. — Sv. natur,
25, s. 160—162.
- KROOK, MARTIN, Förträdgård i »Lilla Paris». — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 200—201.
- , Pergolan och dess växtmaterial. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 271—274.
- LANGLET, OLOF, Om variationen hos tallen (*Pinus silvestris* L.) och dess samband
med klimatet. — Sv. skogsv. tidskr., 32, s. 87—110.
- LARSSON, LARS, Norrländsk prydnadsträdgård i våra dagar. — Allm. sv. trädgårds-
tidn., 6, s. 136—138.
- LEONARDS, TEOF., En allmogeträdgård i Närke. — Fruktodl., 1934, s. 40—47.

- LIND, GUSTAF, Trädgårdsskötseln under 1933. Arsberättelse från Kungl. Lantbruksakademiens Experimentalfälts Trädgårdsavdelning. — *Viola*, 40, N:o 2.
- , Våra fruktsorter ur försäljningssynpunkt. — *K. Landtbr.-akad. handl. o. tidskr.*, 73, s. 41—49.
- , Arsberättelse från Kungl. Landbruksakademiens Experimentalfälts Trädgårdsavdelning 1933. — *K. Landtbr.-akad. handl. o. tidskr.*, 73, s. 125—134.
- LINDBERG, GUSTAF, Rosa Hugonis. — *Allm. sv. trädgårdstidn.*, 6, s. 557—558.
- LINDQUIST, BERTIL, Den svenska lövskogen. — *Sv. natur*, 25, s. 13—36.
- LITHBERG, NILS, Gotlandsängen. — *Sv. natur*, 25, s. 92—102.
- LUNDQVIST, BIRGER, Storstadens trädgårdsstäder. — *Allm. sv. trädgårdstidn.*, 6, s. 463—468.
- MALMBORG, GUSTAF E., Växters vinterhärdighet. — *Viola*, 40, N:o 21.
- MALMSTRÖM, CARL, Almen på sin nordligaste fyndort i Sverige, Skikkisjöberget i Asele lappmark. — *Sv. skogsv. tidskr.*, 32, s. 111—130.
- MOBERG, ERIK, Trädgårdar i Persien. — *Täppan*, 58, s. 178—182.
- MOBERG, MARGARETA, Gottländska trädgårdar, sedda från dendrologbuss. — *Täppan*, 58, s. 120—126.
- , »Om alla visste vad vi veta, så skulle de...» [Om egnahemsträdgårdar]. — *Täppan*, 58, s. 9—14.
- MOLIN, O., Kalkstenen i trädgården. — *Allm. sv. trädgårdstidn.*, 6, s. 552—553.
- , Storstadens trädgårdsstäder. — *Allm. sv. trädgårdstidn.*, 6, s. 207—210.
- MURELIUS, G., Trädet vid vägen. — *Sv. vägfören. tidskr.*, 21, s. 172—176, 285—290, 361—366.
- MYLLENBERG, BIRGER, En försköningsförening borde finnas inom varje större samhälle. — *Täppan*, 58, s. 115—120.
- NILSSON, ENOK, Griftegården genom tiderna. — *Allm. sv. trädgårdstidn.*, 6, s. 106—109, 170—171, 524—526.
- NILSSON, STURE, Floristiska anteckningar från Bohuslän. — *Acta horti Gotoburgensis*, 9, s. 23—40.
- OLDENBURG, K., Uppdragande av asplantor från frö. — *Skogen*, 21, s. 57, 67.
- OLSSON, ALBERT, Naturens abnormiteter. [Tall å kronoparken Bäckheden, Malå revir, Västerbottens län]. — *Skogen*, 21, s. 444.
- OLSSON, MELCHER, En hastig rundtur genom några villaträdgårdar i Hälsingborg. — *Täppan*, 58, s. 171—174.
- PALÉN, A. G. PAUL, Arsenikhaltiga växtskyddsmedel i U. S. A. — *Sv. pomol. fören. årsskr.*, 35, s. 138—146.
- PALMGÅRD, ERIK, Plommonträden böra beskäras. — *Sv. pomol. fören. årsskr.*, 35, s. 9—11.
- PETRÉN, GUSTAV, Några ord om fruktträd. — *Täppan*, 58, s. 175—176.
- PETERSSON, IVAR, En ormgran [Valinge marker, Jönåker, Södermanlands län]. — *Skogvakt.*, 44, s. 348.
- ROSEN, GÖSTA VON, Floristiska och växtgeografiska anteckningar från Romanöshalvön i Säby s:n, Jönköpings län. — *Bot. not.*, 1934, s. 281—309.
- SCHIÖLER, SEVERIN, Norrländska lustgårdar. Ett och annat om sydberg och deras problem. — *Sv. natur*, 25, s. 37—54.
- SCHLIEBEN, H. J., Botaniska trädgården i Algier. — *Viola*, 40, N:o 32.
- SERNANDER, RUTGER, Linné och lövängen. — *Sv. natur*, 25, s. 55—75.

- SJÖBECK, MÅRTEN, Lövsbogen och människan. — Sv. natur, 25, s. 76—91.
- SJÖGREN, H., Några jämförelser mellan de äldre och det nyaste av koloniområdena i Malmö. — Tappan, 58, s. 26—33.
- SJÖSTRÖM, HARALD, Kulturförsök med *Larix sibirica* inom Västerbottens fjälltrakter. — Sv. skogsv. tidskr., 32, s. 207—220.
- , Sibirisk lärk. Ett träd för skogsodling ovan barrskogsregionen. — Skogen, 21, s. 86—87.
- SKOTTSBERG, CARL, D. B. W:s botaniska trädgård i Visby och dess ombyggnad. — Lustgården, 15, s. 56—78.
- , Några anmärkningar om kottesättningen 1933 — med kompletterande uppgifter 1934 — hos de i Göteborgs botaniska trädgård odlade barrträden. — Lustgården, 15, s. 152—154.
- SONESSON, NILS, Englands blomsterträdgård. Scillyöarna utanför Cornwall. — Viola, N:o 37.
- , Ett och annat om Cornwall och dess växtvärld. — Viola, 40, N:o 34.
- , Planmässighet inom fruktodlingen. — Svenskt land, 18, s. 257—258, även i Fruktodl., 1934, s. 92—95.
- , Träd och buskar i Cornwall. — Viola, 40, N:o 35.
- STRÖM, EYVIND, Forhagesaken i Oslo. — Lustgården, 15, s. 157—162.
- SUNDGREN, ERIK, Med värmländska fruktodlare på studiefärd i Norge. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 223—226, även i Fruktodl., 1934, s. 114—118.
- SUNDSTEDT, FREDR., Den falska och den äkta akasian och mimosan. En utredning av gängse namnförklaringar. — Viola, 40, N:o 13.
- , Storstadens trädgårdsstäder. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 399—402.
- , Sveriges lövbärande träd och buskar med hänsyn till deras odlingsbarhet. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 371.
- , Äkta och falsk jasmin, En traditionell förväxling. — Viola, 40, N:o 21.
- SYLVÉN, NILS, Blekinge-ekar av egendomlig förgreningstyp. — Lustgården, 15, s. 149—152.
- , En pyramidform av japansk lärk. — Lustgården, 15, s. 141—142.
- , Forsythia och *Prunus (Amygdalus) nana* i blom i Sollefteå. — Lustgården, 15, s. 156—157.
- , Olika helbladsformer av vinterek (*Quercus sessiliflora*). — Lustgården, 15, s. 143—149.
- , Pyramidavenboken, *Carpinus betulus* L. var. *fastigiata* Nichols, vildväxande i Skåne. — Skånes natur, 21, s. 34—35.
- , Tre minnesvärda Gotlandsdagar. Föreningens för Dendrologi och Parkvård 15:de sommarexkursion. — Lustgården, 15, s. 79—140.
- SÖDERBERG, ERIK, Kinesiskt mandelträd, *Prunus tangutica* Koehne. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 341.
- , Några portugisiska trädgårdsbilder och en kort översikt av Portugals växtvärld. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 362—366.
- SÖDERBLOM, ARVID, En trevlig och givande 20-mila-färd i hortikulturellt syfte genom Sörmlands vackraste bygder. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 687—691.
- TÖRJE, AXEL, Forsythia — solbuske. — Viola, 40, N:o 14.
- , Vad namn skall japansk kvitten ha? — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 339—341.

- VILLIERS-STUART, CONSTANCE MARY, Engelsk syn på svenska trädgårdar. — Täckpan, 58, s. 95—100.
- WALBERG, G. V., Trädgårdspremieringarna år 1933. — Täckpan, 58, s. 41—46.
- WEDHOLM, KARL, Ur Ragundadalens saga. [Uppgifter om ädla lövträd och bl. a. *Astragalus penduliflorus*]. — Sv. turistfören. årsskr., 1934, s. 127—155.
- WILSE, EYVIND, De äldsta levande varelserna på jorden. Jätteträden i Kalifornien med en ålder av 3,000—4,000 år, en höjd av mer än 100 meter och över 12 meter i diameter. — Skogvakt., 44, s. 380—388. (Övers. fr. norskan (Lördagsavisen).)
- WISTRAND, GUNNAR, Bidrag till kännedomen om floran i Pite lappmarks barrskogsregion. — Sv. bot. tidskr., 28, s. 1—33.

A n o n y m a u p p s a t s e r o c h n o t i s e r .

- Agaven blommor i Ludvika trädgård. Av W. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 501.
- Blommande kastanjer i oktober. — Täckpan, 58, s. 207.
- Burlövs gamla prästgårdsträdgård. Av Nel. — Viola, 40, N:o 23.
- Coronilla glauca L. Av Nonscriptus. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 711.
- Cytisus alpinus som spaljé. Av Iw. — Viola, 40, N:o 26.
- Cytisus praecox. En vällyckad hybrid. Av A. T. — Viola, 40, N:o 20.
- Den åldriga thujan på universitetsplatsen i Lund. — Viola, 40, N:o 2.
- En blomsterbåge i min trädgård. — Täckpan, 58, s. 107—108.
- En buske, som är sommargrön i februari. [*Ligustrum ovalifolium*]. — Täckpan, 58, s. 37.
- Ett öländskt vårdträd. Av C. G. D. — Lustgården, 15, s. 155.
- Fruktodling vid spaljé är särskilt lämplig för koloniträdgården. — Täckpan, 58, s. 145—146.
- Gamla Djursholm [Trädgårdsbilder]. Av W. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 495—498.
- Gammal — men seg och livskraftig. [Björk, Sörbergets by, Särna socken]. Av M—s. — Skogen, 21, s. 116.
- Gränna-trakten — ett fruktodlarnas eldorado. Av Enc. — Svenskt land, 18, s. 554—555; även i Viola, 40, N:o 47.
- Havtorn. — Viola, 40, N:o 2
- Judastradet (*Cercis Siliquastrum*). — Viola, 40, N:o 31.
- Kew Gardens. Av —h—n. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 173—177, 239—244, 303—307, 527—533.
- Klotbjörk. [Särna kyrkoby]. Av Murchin. — Skogen, 21, s. 486.
- Krusbärsspaljé. Av Iw. — Viola, 40, N:o 2.
- Ny park i Stockholm. [Observatorielunden]. — Viola, 40, N:o 25.
- Nya ryska körsbärssorter. — Viola, 40, N:o 14.
- När Agaven växer genom taket. — Viola, 40, N:o 31.
- Parkliv i Köpenhamn. Av A. H—d. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 47—49.
- »Plombering av fruktträd». Av A. S. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 731—732.
- Prunus spinosa*. Av Iw. — Viola, 40, N:o 11.
- Rapport beträffande fruktträdens blomning 1934. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 146—153.

- Rosorna i Visby. Av E. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 434—436.
 Rönnar med ätliga bär. — Viola, 40, N:o 23.
 Sorbaria (Spiraea) Aitchisonii, Hemsl. Av B—ek. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 715.
 Stambhöjdens inverkan på skördeutbytet hos äppelträd. Av E. J. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 226.
 Sötrönnen. — Viola, 40, N:o 22.
 Trädgården vid Hovsjö säteri. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 559—563.
 Trädgården vid Skinnarviksringen 6 i Stockholm. Av K. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 455—456.
 Trädjättar [i Blekinge]. — Skogvakt., 44, s. 396.
 Upprättelse åt aspen. Av Petrus. — Skogvakt., 44, s. 361—364.
 Vårfunderingar angående trädgårdens möblering. Av M. M. — Tappan, 58, s. 59—62.
 Äldre pyramid- eller pelarformiga barrträd. — Tappan, 58, s. 132.

Biografier.

- HENRIK HEGARDT †. Av Nils Sonesson. — Sv. pomol. fören. årsskr., 35, s. 2—3.
 Direktör GUSTAF LIND. Av John Gréen. — Allm. sv. trädgårdstidn., 6, s. 269.
 Direktör GUSTAF LIND 65 år. — Viola, 40, N:o 16.
 JOHAN MANNERHEIM. * 27/12 1868, † 25/9 1934. In memoriam av N. Sylvén. — Lustgården, 15, s. 165—168.
 FRITZ GRAF VON SCHWERIN. * 16/5 1856, † 9/3 1934. In memoriam av N. Sylvén. — Lustgården, 15, s. 163—164.

2. Ur danska, finska och norska tidskrifter.

- AANSTAD, SIGURD, Untersuchungen über das Dickenwachstum der Kiefer in Solör, Norwegen. — Nyt. mag. f. naturvidensk., 74, s. 121—153.
 ANDERSEN, J. P., Parkforhold m. m. ved Hindsgavl. — Havekunst, 15, s. 85—90.
 ANDERSIN, HARALD, Anordning av och skönhetsvärden hos friytor och trädgårdar i stadskroppen. — Trädgårdsodl., 28, s. 161—168.
 ANJOU, VICTOR, Assessor Widdings trädgård i Hälsingborg. — Havekunst, 15, s. 31—33.
 BAVNGAARD, AAGE, Bøgen paa Taasinge. — Dansk Skovforen. Tidsskr., 19, s. 149—182.
 BORNEBUSCH, C. H., & HOLM, FOLKE, Kultur paa Trametesinficeret Bund med forskellige Træarter. — Det forstl. Forsøgsv. i Danmark. 13: H. 3, s. 225—264.
 BRANDT KLIXBÜLL, K., En dekorativ Plante. Datura arborea flore pleno. — Gartn.-Tid., 50, s. 305—306.
 —, Ligustrum ovalifolium i vore Haver. — Gartn.-Tid., 50, s. 561—562.
 BRÜEL, J., Undersøgelse over en Rødgrans Naalefald. — Dansk Skovforen. Tidsskr., 19, s. 66—70.
 BRYN, OLOF, Gravensteineplet. — Norsk havetid., 50, s. 16—17.
 CLAESSEN, O., »Phoenix Roebelenii». — Gartn.-Tid., 50, s. 176—177.
 COX, JULIUS W., Poulsens Polyantha-hybridrosor och deras alstrare. — Trädgårdsodl., 28, s. 25—26.

- DALGAS, CHR., Om Sitkagran, Rødgran og Ædelgran. — Hedeselsk. Tidsskr., 1934, s. 197—200.
- DORNONVILLE DE LA COUR, ALB., Naturfredningssag om Egnen ved Hald og Dollerup. — Dansk Naturfredn., 1933—34, s. 59—60.
- , Fredning af Hedebacker. — Dansk Naturfredn. 1933—34, s. 113—116.
- EIDE, ERLING, Skogtrærnes frøsetning 1934. — Tidsskr. f. skogbrug, 42, s. 404—411.
- ERSTAD-JØRGENSEN, E., Arkitekt G. Birch-Lindgrens Have. — Havekunst, 15, s. 121—127.
- , Bypark i Haderslev. — Havekunst, 15, s. 61—67.
- , Går vore Herregårdshaver i Forfald? — Havekunst, 15, s. 37—45.
- , Wistaria multijuga. — Havekunst, 15, s. 73—74.
- E[ERSTAD]-J[ØRGENSEN], E., Halesia carolina. — Havekunst, 15, s. 76.
- FAGERLUND, DELI, Hemträdgårdens anläggning. — Tidsskr. f. lantmän, 1934, s. 284—286.
- GARBOE, AXEL, Prestegaardshaven. — Haven, 34, s. 2—6.
- GAUFFIN, OSSIAN, Åro våra plantskolor härdar för skadeinsekterna. — Trädgårdsodl., 28, s. 9—12.
- GLØERSEN, FINN, Granen lengst sør i Norge. — Tidsskr. f. skogsbruk, 42, s. 337—377.
- , Skogen her sør. Lauvskogen. — Tidsskr. f. skogbrug, 42, s. 13—26, 35—42, 83—88.
- GLØERSEN, TOR, Sukkerlønnen (*Acer Saccharum*). Er den ikke noe for Norge også? — Skogbrukeren, 9, s. 262—264.
- GRAM, MICHAEL, Et par anbefalelsesverdige Roser. — Havekunst, 15, s. 92—93.
- , Exocharda. — Havekunst, 15, s. 78—79.
- , Guernsey-Elmen. — Havekunst, 15, s. 11—12.
- , Nordens Havearkitekter mødes i Stockholm. — Havekunst, 15, s. 112—117.
- , Royal Horticultural society. — Havekunst, 15, s. 79—82.
- GRAN, H. H., Selskapet Havedyrkningens Venner. — Selsk. havedyrkn. venners medl.-skr., 12, s. 35—45.
- GRANIT, A. W., First-plommonet. — Trädgårdsodl., 28, s. 191—192.
- , För fruktkonnässörer [Äppelsorter]. — Trädgårdsodl., 28, s. 39—40.
- , Pärnodling. — Trädgårdsodl., 28, s. 5—8, 31—34, 94.
- G[RANIT], A. W., Huru tätt böra fruktträden planteras? — Trädgårdsodl., 28, s. 59—61.
- , Ytterligare om sötrönnen. — Trädgårdsodl., 28, s. 114—115.
- GROBSTOK, E., Hekker, deres betydning og anvendelse i moderne hager. — Norsk havetid., 50, s. 27—30.
- HANSEN, WILLY F., Cytisus og Genista. — Gartn.-Tid., 50, s. 419—424.
- , I den geografiske Have. [Aksel Olsens Planteskole]. — Haven, 34, s. 113—118.
- HANSSON, OLAF, Ei vakker furu nær Oslo. — Tidsskr. f. skogbrug, 42, s. 291—292.
- , Ein liten skog av Raun (*Sorbus aucuparia*). — Naturen, 58, s. 349—352.
- , Litt tilfang till soga um Eineren (*Juniperus communis*). — Naturen, 58, s. 56—61.
- HEESER NIELSEN, V., Lidt om Grundlaget for moderne Forædlingsarbejde og dets Veje. — Gartn.-Tid., 50, s. 572—574.
- HEGGDAL, RASMUS, Noen inntrykk fra en vakker kirkegård [Arendals]. — Norsk gartn. tidsskr., 24, s. 377—379.

- HELLELAND, IVAR J., Litt um planteliv og småhagar på Stord. [bl. a. *Ilex aquilifolium*, *Taxus baccata* . . .]. — Norsk havetid., 50, s. 58—59.
- HERMELIN, SVEN A., Dansk trädgårdskonst och svensk. Några intryck från Föreningens svenska trädgårdsarkitekter exkursion till Danmark 1933. — Havekunst, 15, s. 25—28.
- , Fruktträdens vinterbesprutning. — Trädgårdsodl., 28, s. 35—36 (efter Allm. sv. trädgårdstidn.).
- , Renovering och rekonstruktion av trädgården vid Strömsholms slott. — Havekunst, 15, s. 133—137.
- HILDRUM, EINAR, Fra en moderne tysk hageby. — Selsk. havedyrkn. venners medl. skr., 12, s. 13—16.
- HOLMBOE, JENS, Spredte bidrag til Norges flora 3. [bl. a. *Prunus Padus* L. f. *chlorocarpa* Holmboe og dens utbredelse i Hordaland; En lind (*Tilia cordata* Mill.) med forsinket klorofyllutvikling.] — Nyt mag. f. naturv., 74, s. 71—116.
- HOVE, K. M., Litt om Plantenavne. — Haven, 34, s. 101—103.
- IBSEN, C. A., Frugtavlens paa Falster og Østlolland. — Gartn.-Tid., 50, s. 408—410.
- JENSEN, HJALMAR, Vindtræernes skeletbygning. — Bot. Tidsskr., 43, s. 10—16.
- JESSEN, KNUD, Bemærkninger om Egeskoven og Heden ved Hald Sø. — Dansk Naturfredn., 1933—34, s. 96—98.
- JUEL, CHR., Lidt om Sitkagran. — Dansk Skovforen. Tidsskr., 19, s. 77—85.
- JØRGENSEN, HAKON, Fra Sababurg »Urwald» i Weserbjergene. — Naturens Verden, 18, s. 281—285.
- KERÄNEN, J., Lämpöaloista puiden ja eräiden pensaiden kasvupaikkojen pohjoisilla rajoilla Suomessa. — Conditions of temperature at the northernmost limits of trees and some bushes in Finland. — Acta forest. fenn., 40, s. 619—640.
- KJÆR, A. ANDERSEN, Espaliertræers Behandling. — Haven, 34, s. 54—57.
- , Latinske og danske Plantenavne. — Haven, 34, s. 44.
- , Ompodning af Frugttræer. — Haven, 34, s. 66—69.
- KNUDSEN, IVAR, En Have paa Taasinge. — Havekunst, 15, s. 29—30.
- KØSTER, FR., Havebruget paa Lolland-Falster. — Gartn.-Tid., 50, s. 406—408.
- , Lollands Frugtplantage i Frejlev. — Gartn.-Tid., 50, s. 410—412.
- LANGE, AXEL, Nogle Smaabuske till Stenhøjen. — Havekunst, 15, s. 100—102.
- , *Paulownia tomentosa*, Kejsertræ. — Gartn.-Tid., 50, s. 338—341.
- LARSEN, C. SYRACH, Forest tree breeding. — Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Aarsskr., 1934, s. 93—113.
- LARSSON, L., Fra en rundtur til nogen botaniske Haver i forskjellige land. — Selsk. havedyrkn. venners medl. skr., 12, s. 129—142.
- LASSEN, E., Dansk og hollandsk Eg. — Dansk Skovforen. Tidsskr., 19, s. 201—232.
- LAURITSEN, L. P., Botaniske Kausierier. — Flora og Fauna, 1934, s. 41—49, 104—108.
- LAURSEN, P. CHR., Frugttræernes Stammehøjde. — Gartn.-Tid., 50, s. 390.
- LIE, HAAKON, Bladfallet. — Tidsskr. f. skogbruk, 42, s. 56—57.
- LINDBERG, BJÖRN, Huru tätt böra fruktträden planteras? — Trädgårdsodl., 28, s. 94. Svar av A. W. G., s. 116—118. Svar till A. W. G., s. 151.
- LINKOLA, K., Die Flatterulme (*Ulmus laevis* Pall.) in der Gegend des Vanajavesisees. — Acta forest. fenn., 40, s. 155—203.
- LUNDBERG, EMMA, Min trädgård. — Havekunst, 15, s. 13—17.
- MISVAER, H., Frugtavl og Klima. — Norsk havetid., 50, s. 38—43.

- , Oregelbundet bärande fruktträd. — Trädgårdsodl., 28, s. 135—138.
- , Uregelmessig bärande frukttrær. — Norsk havetid., 50, s. 126—128.
- MOBERG, ERIK, Haver i Persien. — Gartn.-Tid., 50, s. 541—545. (Efter Täppan.)
- MOEN, OLAV, Er det på tide å få en dendrologisk forening i Norge? — Norsk havetid., 50, s. 240.
- , Ompodning av epletrær. — Norsk havetid., 50, s. 78—81.
- MOHN, OLAV, Sanssouci »Tysklands Versailles». — Norsk gartn. tidsskr., 24, s. 410—414.
- MYKLEBOST, NILS, Frukthagen til våren. — Norsk havetid., 50, s. 51—54.
- NESS, TRYGVE, Noen betraktninger omkring norsk fruktdyrking. — Norsk havetid., 50, s. 17—20.
- NIELSEN, VERNER, Gartneriet i Danmark 1934. — Aarvog f. Gartneri, 16, s. 98—112.
- NISSEN, W. P., Azalea indica. — Gartn.-Tid., 50, s. 175—176.
- NORDHAGEN, ROLF, Årsberetning fra Vestlandske kretsforening for naturfredning i Norge. [Fredning av flera olika träd.] — Naturfredn. i Norge, 1934, s. 30—32.
- OLSEN, AKSEL, Stenplanter og Stensætning. — Gartn.-Tid., 50, s. 147—152.
- , To japanske Kirsebærtrær (Prunus yedoensis Matsumura og Prunus Lanesiana Amanogawa Wilson). — Havekunst, 15, s. 117—120.
- OLSEN, HANS C., Engelsk Frugt-Nyt. — Gartn.-Tid., 50, s. 549—551.
- OLSTAD, G., Litt av hagebrukets historie frem til 1900 — og retningslinjer for hagebruket i Opland. — Norsk havetid., 50, s. 247—261.
- OPSAHL, WALDEMAR, Våre polare furuskoger. — Tidsskr. f. skogbruk, 42, s. 67—71, 123—131.
- PEDERSEN, A., Blomstringen og Frugtsætningen i 1934. — Haven, 1934, s. 121—122.
- PEDERSEN, MAISEN, Intrykk fra Bygdø kongsgårds park. — Selsk. havedyrkn. venners medl. skr., 12, s. 33—34.
- PETERSEN, SOPHIE, Fra den syriske Ørken til Libanons Cedre. — Naturens Verden, 18, s. 163—170.
- RAMBERG, SVERRE, Litt om kongleinnnsamling og klengning — et forslag. — Tidsskr. f. skogbruk, 42, s. 106—116.
- RANCKEN, T., Erfarenheter om asken som skogstråd i Finland. — Acta forest. fenn., 40, s. 461—483; även i Forstl. tidsskr., 51, s. 18—22.
- RASMUSSEN, ANKA, En Have i Sundvænget. — Havekunst, 15, s. 97—100.
- RAUNKJÆR, C., Dyrehavens Tjørne [Crataegus]. — Dansk Naturfredn., 1933—34, s. 43—48.
- , Skaan og skærm den rige, skønne Flora paa Bakker og Strandskrænter og vore Aadales Bakkesider. — Dansk Naturfredn., 1933—34, s. 31—42.
- , Søndermarkens Ege. (Isoreagent-Studier. 3.) — Bot. Tidsskr., 42, s. 334—354.
- RISUM, JENS, Till Hallandsaas og Båstad. Københavns- og Strandvejskredsens Maal for Sommerudflugter. — Gartn.-Tid., 50, s. 284—286.
- SCHALIN, B. M., Artgruppen vulgares inom släktet Syringa. — Trädgårdsodl., 28, s. 1—4.
- , Några ovanliga bärsorter. — Trädgårdsodl., 28, s. 135—136.
- , Syringa japonica. — Trädgårdsodl., 28, s. 109—110.
- SCHUWERT, GÖSTA, Blecktornsparken i Stockholm. — Havekunst, 15, s. 93—96.
- , Några ord om Stockholms stads trädgårdsstäder i Bromma. — Havekunst, 15, s. 21—24.

- SKARD, OLAV, Reine-Claude Althanns. — Selsk. havedyrkn. venners medl. skr., 12, s. 1—2.
- SKARD, TORFINN, Grantre med »avleggere». — Naturen, 58, s. 27—28.
- , Hageanleggene på Kjos ved Kristiansand. — Selsk. havedyrkn. venners medl. skr., 12, s. 117—128.
- , Hvor gamle er alléene våre? — Norsk havetid., 50, s. 55—58.
- , Lagmangården ved Skien [har ett vackert ex. av *Lycium halimifolium* Mill.]. — Norsk havetid., 50, s. 221.
- SLETTEN, ÅSMUND, Fruktdyrkningsforsøk i England. — Norsk havetid., 50, s. 9—14.
- SPÄRCK, R., Beretning om Naturfredningsraadets Virksomhed i 1933. — Dansk Naturfredn., 1933—34, s. 117—121.
- STEDJØ, P., Broket julipære. — Selsk. havedyrkn. venners medl. skr., 12, s. 115—116.
- , Fruktsortspørsmålet. Det pomologiska utvalgs arbeide. — Selsk. havedyrkn. venners medl. skr., 12, s. 60—63.
- STRÖM, EYVIND, Forhagesaken i Oslo. — Havekunst, 15, s. 7—10.
- SØRENSEN, C. TH., Ingeniør Jens J. Jarls Have. — Havekunst, 15, s. 51—57.
- , Små Haver. — Havekunst, 15, s. 51—57. Med genmäle av GEORG BOYE.
- TVEITO, SJUR, Storatreet på Tveito [Morell-tre]. — Norsk havetid., 50, s. 66—67.
- WAD, P., Fredens Kirkegaard i Odense. — Havekunst, 15, s. 17—20.
- ØSTERGAARD, JENS, Danske Tjørnearter. — Gartn.-Tid., 50, s. 105—107.

Anonyma uppsatser och notiser.

- Attu linden [på Attu egendom, Pargas socken, Finland]. Av A. W. G. — Forstl. tidskr., 51, s. 92.
- Drivning af *Prunus triloba*. Av E. B. — Gartn.-Tid. 50, s. 291—292.
- En veldig gran [Røhrsmarken i Ringsaker]. — Skogsbrukeren, 9, s. 11.
- Enkelte trekk fra fruktdyrkingen i andre land. — Norsk havetid., 50, s. 223—231.
- Fra et besøk i en sjelden Sørlandshage. — Norsk havetid., 50, s. 213—215.
- Fredede trær. — Naturfredn. i Norge, 1934, s. 26—29.
- Frugtavil i en nordjydsk Klitplantage. Av has. — Hedeselsk. Tidsskr., 1934, s. 62—63.
- Gran i Solør med Krüppelzapfen. — Skogsbrukeren, 9, s. 220.
- Grundstammer for Æbler. — Gartn.-Tid., 50, s. 201—202.
- Haveplaner, Nogle, for Eenfamiliehuse. — Gartn.-Tid., 50, s. 202—204.
- Huru tätt bör fruktträden planteras? Av O. L. — Trädgårdsodl., 28, s. 118—119.
- Indisk Sandaltre (*Santalum album*). Av T. M. J. — Skogbrukeren, 9, s. 28—29. (Efter »Veneers».)
- La kjempetrærne stå [En kjempegran i Gjerstadskogen i Løitendalene ved Treungen.] — Skogbrukeren, 9, s. 31.
- Landsforeningen for naturfredning i Norge. Årsberetning for 1934. — Naturfredn. i Norge, 1934, s. 1—17.
- Naturfredningsarbeidet 1933—34. — Dansk Naturfredn., 1933—34, s. 9—30.
- Okumi eller Gaboon mahogany. Av T. M. J., — Skogbrukeren, 9, s. 19—20. (Efter »Veneers».)
- Schweitzer-Udstillingen »Züga». Av M. G. — Havekunst, 15, s. 3—5.
- Syringa japonica*. — Gartn.-Tid., 50, s. 350—351. (Efter Bengt M. Schalin i Trädgårdsodlaren.)

- Sötrönnen (*Sorbus aucuparia* v. *Moravica*, Zeng.) — Trädgårdsodl., 28, s. 86—88.
Trädens uppbindning vid pålar. — Trädgårdsodl., 28, s. 16—17.
Turen til Båstad. — Gartn.-Tid., 50, s. 321—324.
Växter, som trivas i skugga. — Trädgårdsodl., 28, s. 306—308. (Efter Carl G. Dahl.)
Æblesorter og Grundstammer. — Gartn.-Tid., 50, s. 387—389.

Biografier.

- HELMS, JOHS. Født 29 Januar 1865, død 1 Marts 1934. Af Carl Mar. Møller. — Dansk Skovforen. Tidsskr., 19, s. 105—113.

FÖRENINGEN FÖR DENDROLOGI OCH PARKVÅRD.

Styrelseberättelse.

Föreningens för dendrologi och parkvård ordinarie årsmöte avhölls under ordförandeskap av professor ROBERT FRIES å Hotell Continental i Stockholm den 19 mars 1934.

Styrelsens berättelse för år 1933 lades till handlingarna. Revisionsberättelsen upplästes och beviljades i överensstämmelse med revisorernas förslag ansvarsfrihet åt styrelsen och skattmästaren för 1933 års förvaltning. I tur avgående styrelseledamöter herrar SER-NANDER, SKOTTSBERG och TIGERSCHIÖLD samt grevinnorna HARRIET WACHTMEISTER och ELSA WALLIS omvaldes; så även de i tur avgående styrelsesuppleanterna herrar HJELM och LÖFVING. Till revisorer omvaldes hovblomsterhandlare R. BILLSTRÖM och nyvaldes efter telegrafkontrollör G. LIDMAN, som av sagt sig sitt sedan föreningens första arbetsår innehavda revisorsuppdrag, förutvarande revisorssuppleanten H. WITTE. Till revisorssuppleant nyvaldes direktör B. BILLBÄCK. Styrelsens förslag till exkursion instundande sommar till Gotland godkändes och uppdrogs åt arbetsutskottet att närmare utforma programmet. Arkitekten FOLKE HJORTSBERG höll ett av talrika skioptikonbilder belyst föredrag om »Fredrik Magnus Piper som trädgårdsarkitekt». Professor T. LAGERBERG förevisade och demonstrerade en utvald samling skioptikonbilder efter av honom tagna, utsökt vackra fotografier över svenska fjällväxter.

I samband med årsmötet höll styrelsen sammanträde den 19 mars för behandling av diverse löpande ärenden. Skattmästarens förslag till stat för år 1934 godkändes. Arbetsutskottets förslag om sommarexkursion till Gotland den 21—23 juni vann styrelsens godkännande. På förslag av byrådirektör SONESSON beslöt styrelsen till Kungl. Medicinalstyrelsen ingå med en skrivelse, vari framhölls önskvärdheten av införandet i hälsovårdsstadgan av vissa bestämda föreskrifter rörande behörigt avstånd mellan svingård och trädgårdsanläggning i mindre städer och liknande samhällen. — Till styrelsens v. ordförande och till medlem av arbetsutskottet omvaldes professor C. SKOTTSBERG.

Dagen före årsmötet ägde arbetsutskottssammanträde rum i Salt-sjöbaden, Solsidan. Diverse ärenden blevo härvid föremål för ingående dryftande. Angående föreningens årsskrift »Lustgården» beslöts, att årgången för det närmast gångna året skulle föreligga färdig till utdelning vid det kommande årets årsmöte. Ett av byrådirektör SONESSON väckt förslag om vissa inskränkningar i Lantbruksveckans föredragsverksamhet diskuterades och uppdrogs åt herr SONESSON att med Sveriges pomologiska förening samråda i saken och att vid Lantbruksveckans ombudsmöte giva uttryck för Föreningens intresse för förslaget. Friherre HERMELIN framlade förslag om samarbete med Stockholms stads myndigheter på trädgårdsodlingens område i och för anordnande av kurser i praktisk dendrologi och parkvård, vilket förslag vann arbetsutskottets anslutning. Sommarens exkursion föreslogs i enlighet med ett av professor SERNANDER uppgjort förslag förlagd till Gotland.

Den av föreningen beslutade Gotlandsexkursionen ägde under stor anslutning rum den 21—23 juni med Visby som utgångspunkt. Första dagen ägnades huvudsakligast åt Visby med dess många intressanta trädplanteringar och förnämliga botaniska trädgård; på eftermiddagen besågos professor JOHNNY ROOSVALS trädgårdsanläggningar vid Villa Muramaris, norr om Visby. Andra dagen gick färden till Fårön med dess beryktade flygsandsfält, Ulla Hau, och därifrån över Irevik, Stenkyrka och Lummelunda bruk åter till Visby. Tredje dagen besöktes Vible, Klinteby's Fröjel med dess mångomtalade Vallhagar, Hemse, Rone, Lojsta och Roma. En utförlig skildring av exkursionen har ingått i 1934 års årsskrift.

»Lustgården» 1934, som föreligger färdig till 1935 års årsmöte, räknar 4 + 213 sidor text och 4 försättsplanscher. Av statsmedel har föreningen för årsskriftens utgivande 1934 liksom närmast föregående år erhållit 500 kronor.

Föreningens medlemsantal utgjorde den 31 dec. 1934 431, därav 8 hedersledamöter, 5 stödjande och 33 ständiga ledamöter.

Rörande föreningens ekonomiska ställning den 31 dec. 1934 hänvisas till den i revisionsberättelsen lämnade räkenskapsöversikten.

FÖRENINGEN FÖR DENDROLOGI OCH PARKVÅRD,

d e s s t y r e l s e

ROB. E. FRIES

N. Sylvén.

Revisionsberättelse för år 1934.

Undertecknade, av Föreningen för dendrologi och parkvård utsedda revisorer av 1934 års förvaltning och räkenskaper, få härmed efter fullgjort uppdrag avgiva följande revisionsberättelse.

För revisionen hava varit tillgängliga 1934 års kassabok jämte verifikationer, vederbörligen attesterade, samt föreningens och styrelsens protokoll för samma år.

Föreningens ekonomiska ställning den 31 december 1934 framgår av följande sammandrag.

Ingående behållning.

Kontant i kassan	0: 19	
Å postgiro	63: 44	
Å sparkassa	583: 94	647: 57

Inkomster 1934.

Årsavgifter	3,870: —	
Statsanslag	500: —	
Annonser	403: 50	
Ränta	384: 23	
Stödjande medlem	100: —	
Utdebiterat porto	91: 10	
»Lustgården»	20: —	5,368: 83
	Kronor	6,016: 40

Utgifter 1934.

Årsskrift	3,229: 40	
Arvoden	1,375: —	
Porto och telefon	467: 30	
Skrivmaterial och diverse	134: 91	
Annonsprovision	100: —	
Sammanträden	134: 80	5,441: 41

Utgående behållning.

Å sparkassa	500: —	
Å sparkassa	16: 44	
Å postgiro	3: 59	
I kassan	54: 96	574: 99
	Kronor	6,016: 40

Tillgångar och skulder den 31 dec. 1934.

Tillgångar:

Lager av »Lustgården»	100:—	
Kontanta tillgångar:		
Reserverade för Kyrkog.h.b.	500:—	
Disponibla medel	74:99	
	574:99	674:99

Skulder:

Resterande arvoden:		
Redaktören	200:—	
Skattmästaren	75:—	
	275:—	275:—

Tillgångar utöver skulder kronor 399:99

Dessutom disponerar föreningen räntan av ständiga ledamöters fond:

A.-B. Obligationsintressenters 5½ % 1931	4,000:—	
Konungariket Sveriges Statshyp. 4½ % 1930	1,000:—	
Sydsvenska Kraft A.-B. 5 % obl. av 1930	2,000:—	
Sparkassa	800:—	
	7,800:—	7,800:—
	Kronor	7,800:—

Intyg från Svenska Handelsbanken om förvaring där av ovanstående obligationer samt sparkasseböcker i samma bank liksom även kontoutdrag från postgirokontoret med ovan angivna inestående belopp hava företetts.

Då revisionen icke givit anledning till anmärkning mot räkenskaper eller förvaltning, få vi tillstyrka, att styrelsen och kassaförvaltaren beviljas full och tacksam ansvarsfrihet för år 1934.

Stockholm den 15 mars 1935.

RUDOLF BILLSTRÖM.

HERNFRID WITTE.

FÖRENINGENS FÖR DENDROLOGI OCH PARKVÅRD STYRELSE 1935.

FRIES, ROB. E., Professor, Stockholm, *ordf.*
SKOTTSBERG, C., Professor, Göteborg, *v. ordf.*
SYLVÉN, N., Fil. D:r, Svalöv, *sekreterare* och *redaktör* för årskriften.
ANDERSSON, ERNST, Skogschef, Ockelbo.
CEDERPALM, E., Direktör, Stockholm.
COYET, HENRIETTE, Friherrinna, Torup, Bara.
DAHL, CARL G., Direktör, Alnarp, Åkarp.
HAMMARBERG, M., Stadsträdgårdsmästare, Stockholm.
LINDSTRÖM, ELLEN, Fru, Stockholm.
SEDERHOLM, G., landshövding, Nyköping.
SERNANDER, R. Professor, Uppsala.
SONESSON, N., Byrådirektör, Stockholm.
TIGERSCHIÖLD, H., Kansliråd, Stockholm.
WACHTMEISTER, HARRIET, Grevinna, Kulla-Gunnarstorp.
WALLIS, ELSA, f. VON SCHWERIN, Grevinna, Esperöd, Vitaby.

Suppleanter :

HELSELMAN, H., Professor, Djursholm.
HJELM, E., Direktör, Göteborg.
HJORTH, RAGNAR, Byggnadsråd, Stockholm.
HÜLPHERS, A., Trädgårdskonsulent, Skövde.
LAGERBERG, T., Professor, Mörby.
LÖFVING, G., Direktör, Söråker.
TAMM, P. H:SON, Ingenjör, Stockholm.

Arbetsutskottet :

FRIES, ROB. E., Professor, Stockholm, *ordf.*
HERMELIN, SVEN A., Friherre, Stockholm, *skattmästare.*
SKOTTSBERG, C., Professor, Göteborg.
SONESSON, N., Byrådirektör, Stockholm.
SYLVÉN, N., Fil. D:r, Svalöv, *sekreterare* och *redaktör* för årskriften.

Revisorer :

Hovblomsterhandlare R. BILLSTRÖM, Lidingö, och Professor H. WITTE,
Stockholm.
Suppleant: Trädgårdsdirektör BERTIL BILLBÄCK, Stockholm.

ARTFÖRTECKNING.

Nedanstående förteckning upptager allenast i det föregående omnämnda träd och buskar. * vid angiven sida betecknar, att avbildning förekommer.

- Abelia Schumannii 69.
 Abies (silvergran) 110, 267.
 A. alba 270.
 A. amabilis 23.
 A. balsamea hudsonia 133.
 A. bracteata = A. venusta.
 A. cephalonica 100, 158.
 A. concolor 91.
 A. grandis 154, 158.
 A. Nordmanniana 23.
 A. Pinsapo 141, 158.
 A. venusta 42.
 Abutilon negapatamicum 69.
 A. vitifolium 15*.
 Acacia dealbata 16, 69, 138.
 A. melanoxylon 16.
 Acer (lönn) 254*, 256.
 A. griseum 122, 158.
 A. Negundo 96.
 A. palmatum 66, 85, 100, 113, 139.
 A. palmatum roseum albomarginatum 139.
 A. pseudoplatanus (sykomorlönn) 76, 96, 158.
 A. saccharum 16.
 Actinidia chinensis 16.
 A. kolomikta 69, 83.
 Aegle sepiaria = Poncirus trifoliata.
 Aesculus carnea = Ae. Hippocastanum × Pavia.
 Ae. Hippocastanum (hästkastanj) 32, 33, 50, 52, 76, 84, 96, 110, 142, 158, 171*.
 Ae. Hippocastanum × Pavia 33, 76, 91, 96.
 Ae. indica 122.
 Ae. octandra 33.
 Ae. parviflora 72.
 Ae. Pavia 33.
 Ailanthus altissima 144.
 Ai. glandulosa = Ai. altissima.
 Akebia lobata 69, 122, 144.
 A. quinata 69.
 Alnus glutinosa (al, klibbal) 85, 88*, 244, 248, 264, 265.
 Äpel, vildäpel, se äppelträd.
 Aralia 132, 133.
 A. chinensis 16.
 A. elata 16.
 Araucaria 178.
 A. Bidwillii 24.
 A. Cunninghamii 24.
 A. excelsa 24.
 A. imbricata pl. 10*, 3, 23, 36, 42, 61, 96, 109, 137*, 141, 151*, 154.
 Arbutus Unedo 144.
 Arctostaphylos nevadensis 75, 131*, 133.
 A. uva ursi 133.
 Arundinaria (bambu) 85, 132.
 A. anceps 16*, 74.
 A. Falconeri 17.
 Aukuba japonica 83, 119, 144.
 Azalea 40, 41*, 58*, 98.
 A. amoena = Rhododendron obtusum amoenum.
 A. pontica = Rhododendron luteum.
 Azara lanceolata 144.
 A. microphylla 70, 144.
 Bambu 18, 46*.
 Bambusa arundinacea 17.
 Barrträäd 244, 254, 257.
 Berberidopsis corallina 17.
 Berberis 267.
 B. congestiflora = B. hakeoides.
 B. Darwinii 144.
 B. empetrifolia 75, 144.
 B. hakeoides 72.
 B. Julianae 72.
 B. linearifolia 144.
 B. lologensis 144.
 B. montana 144.
 B. stenophylla 59, 122, 124*, 144.

B. Wilsonae 122.
B. vulgaris × Mahonia Aquifolium
= Mahoberberis Neubertii.
Betula (björk) 77, 35, 88*, 96, 265.
B. pendula (masurbjörk) 33.
B. utilis Prattii 123, 158.
Bigarråträd 265.
Blåregn se Wistaria.
Buddleia 17, 34.
B. alternifolia 123.
B. globosa 75, 144.
Buxus (buxbom) 54, 112, 172.
B. sempervirens (buxbom) 78, 82,
83, 118, 119, 159.
B. sempervirens aurea (gul bux-
bom) 77, 83.
Calluna vulgaris (ljung) 68.
C. vulgaris Serlei 72.
Camellia = Thea.
Campsis radicans 139.
Carpinus betulus (avenbok) 76,
83, 84, 91, 94, 110, 158, 265, 270.
C. betulus fastigiata (pyramid-
avenbok) 264.
Castanea sativa (äktastanja)
17, 33, 61, 68, 76, 96, 142.
Catalpa bignonioides 72, 144.
Ceanothus 128.
C. dentatus 69.
C. laevigatus 47.
C. Veitchianus 69, 84, 144.
Cedrus (ceder) 23, 66, 76, 96, 129,
174.
C. atlantica 158.
C. atlantica glauca 24, 91, 109, 154.
C. Deodara 96, 113, 114*, 154.
C. libanotica (libanonceder)
pl. 4*, pl. 11*, 61*, 62, 63*, 91,
102*, 109, 118, 130*, 134, 154,
175*, 183*, 184*.
Cercidiphyllum japonicum 102, 106*.
Cercis Siliquastrum (judasträd)
17, 58*, 59, 145.
Chaenomeles japonica (japansk
kvitten) 66, 75.
Chamaecyparis 83, 109.
Ch. Lawsoniana 25, 158.
Ch. Lawsoniana intertexta 152*, 154.

Ch. nootkatensis 25.
Ch. thyoides andelyensis 100.
Chamaerops (dvärgpalme) 9, 137*.
Ch. excelsa = Trachycarpus excelsa.
Ch. Fortunei 17.
Ch. humilis 123.
Choisya ternata 58*, 59, 72, 91, 95*,
119, 123, 143*, 144.
Cinnamomum Camphora 17.
Cistus ladaniferus 113.
Citrus Aurantium (apelsin) 18.
C. medica (citron) 18*.
C. trifoliata = Poncirus t.
Clematis 44, 81, 90.
C. Armandi 66, 198.
C. chrysocoma 45, 47*.
C. macropetala 123.
C. montana 121.
C. montana rubens 145.
C. Spooneri = C. chrysocoma.
C. vitalba 120.
Clethra arborea 18.
Colletia infausta 145.
Coriaria japonica 145.
Cornus florida 139, 145.
C. florida rubra 139, 145.
C. Kousa 145, 158.
C. Kousa chinensis 102, 107*.
Corokia virgata 145.
Corylopsis spicata 70.
Corylus avellana (hassel) 84, 120,
142, 234*, 236, 240, 242, 265.
C. Colurna 100.
Cotoneaster 75, 112, 113, 267.
C. horizontalis 69, 145, 158.
C. lactea 123.
C. pannosa 72.
C. serotina 72.
Crataegomespilus grandiflora 34.
Crataegus (hagtor) 33, 76, 83, 84,
96, 142, 233*, 236, 239, 256*, 265.
Cryptomeria japonica 24*, 141, 154,
159.
C. japonica elegans 138*, 141.
Cunninghamia lanceolata 24, 42.
C. sinensis = C. lanceolata.
Cupressus Lawsoniana = Chamaecy-
paris L.

- C. macrocarpa* (kaliforniacypress) 24, 116*, 117, 120, 154.
C. nootkatensis = *Chamæcyparis* n.
C. sempervirens 123, 154.
C. thyoides leptoclada = *Chamæcyparis thyoides andelyensis*.
Cydonia japonica = *Chænomeles j. Cypress* 96.
Cytisus 83.
C. albus 72, 145*.
C. aurantiacus 72.
C. capitatus = *C. supinus*.
C. Maria Burkwood 59.
C. præcox 72*, 73, 145*, 146.
C. purpureus 113.
C. supinus 72.
Dabœcia azorica 124.
D. cantabrica alba 73.
D. polifolia = *D. cantabrica*.
Dacrydium Franklinsi 25*.
Danaë racemosus 18.
Daphne caucasica 75.
D. mezereum (tibia st) 238, 270.
Daphniphyllum glaucesens 18.
Davidia involucrata 102, 124, 146, 158.
D. involucrata Vilmoriniana 108*.
Dendromecon rigidum 138.
Diospyros Lotus 34.
Dipelta floribunda 124.
Dracæna 3, 9, 19.
Drimys aromatica (pepparträ d) 19.
Elæagnus 34.
Embothrium coccineum 19*, 146.
Enkianthus campanulatus 146, 158.
Erica 113, 146*.
E. arborea 73, 113, 146*.
E. ciliaris 5.
E. mediterranea superba 73.
E. terminalis 73.
E. vagans 5, 20.
Eryobotrya japonica 20, 146.
Escallonia 3, 7, 14, 20.
E. Bedfordi 20.
Eucalyptus 20.
E. globulus 4, 20.
Eucryphia cordifolia 20, 146.
E. cordifolia × *glutinosa* 147.
E. glutinosa 133, 146.
E. pinnatifolia = *E. glutinosa*.
Euscaphis japonica 147.
Evonymus europæa 264.
Exochorda grandiflora = *E. racemosa*.
E. macrantha 147.
E. racemosa 59, 147.
Fabiana imbricata 69.
Fagus sylvatica (b o k) 44, 62, 68, 76, 83, 84, 96, 110, 120, 129, 158, 236, 265, 266.
F. sylvatica atropurpurea 100, 147.
F. sylvatica heterophylla 100, 104*, 147.
F. sylvatica pendula (häng b o k) pl. 7*, 99*, 100.
F. sylvatica purpurea = *F. s. atropurpurea*.
Ficus carica (fik on) 9, 20, 118*, 119.
Fitzroya cupressoides 25*, 42.
F. patagonica = *F. cupressoides*.
Forsythia 59, 158.
Fothergilla major 147.
F. monticola 102, 107*, 147.
Fraxinus excelsior (ask) 77, 110, 130.
F. Ornus 139, 158.
Fuchsia 7, 20, 36.
F. excorticata 70.
F. Riccartonii 3, 20.
Gaultheria 20.
G. procumbens 73.
G. shallon 139.
Genista hispanica 73, 75, 113, 124, 147, 158.
G. humifusa 75.
G. pilosa 113, 239.
G. tinctoria 239.
Ginkgo biloba 23, 36, 42, 44*, 100, 101*.
Grevillea rosmarinifolia 70, 75.
G. sulphurea 75, 147.
Griselinia littoralis 20, 70, 124, 147.
Guevina Avellana 21.
Halesia carolina 139, 147.

- Hedera Helix* (murgröna) 3, 5, 6, 44, 76, 83, 96, 120, 129, 142, 158, 263, 264.
Helichrysum rosmarinifolium 134.
Hemiptelea 44.
Hibiscus syriacus 59.
Hippohaë rhamnoides (havtorn) 238.
Hydrangea (*hortensia*) 7.
H. hortensis 21, 36.
H. petiolaris = *H. scandens*.
H. Sargentiana 73, 147.
H. scandens 148.
H. villosa 124.
Hyssopus officinalis (*isop*) 172.
Iberis sempervirens 56, 75, 83.
Ilex Aquifolium (*järnek*) 21, 34, 76, 83, 84, 94, 96, 97, 102, 119, 120, 142, 159, 269.
I. Aquifolium fol. varieg. 57.
I. Aquifolium pendula 102.
I. latifolia 100, 133.
Jasminum nudiflorum 21, 57, 70, 159.
J. officinale 66, 148, 198.
J. primulinum 21, 57, 70.
Juglans regia (*valnöt*, *valnöts-träd*) 30, 33, 76, 139, 158.
Juniperus 75.
J. communis (*en, enbuske*) 263, 264, 265.
J. virginiana 154.
Kalmia glauca = *K. polifolia*.
K. latifolia 73.
K. polifolia 73.
Kaprifol 83.
Kerria japonica 36.
Kœlreuteria paniculata 133.
Laburnocytisus Adami 269.
Laburnum (*Gullregn*) 34.
Larix (*lärk*) 110, 129.
L. Griffithiana 137*, 141.
L. occidentalis 141.
Laurelia serrata 19*, 21.
Laurus nobilis (*lager, lager-träd*) 78, 84, 132.
Lavandula spica (*lavendel*) 147*, 148, 172, 189.
Leiophyllum buxifolium 73.
Leptospermum scoparium 21.
L. scoparium Nicholii 148.
Leucothoe Catesbaei 139.
Libocedrus decurrens 25, 135*, 141.
Ligustrum ovalifolium (*storbladig liguster*) 34, 76, 83.
L. vulgare (*liguster*) 82.
L. vulgare aureum (*gulbladig liguster*) 77, 82.
Liquidambar styraciflua 100.
Liriodendron Tulipifera (*tulpan-träd*) 21, 130*, 134.
Lithocarpus densiflora 44.
Lomatia ferruginea 21.
Lonicera Periclymenum (*skogskaprifol*) 239, 248.
L. Periclymenum belgica Early Dutch Honneysuckle 66.
L. Periclymenum quercina (*ekbladig skogskaprifol*) 248, 249*.
Lupinus arboreus (*busklupin*) 90.
Magnolia 21, 30, 40, 41*, 66, 122, 135*.
M. acuminata 100, 105, 109*.
M. acuminata cordata 148.
M. Alexandrina 94.
M. Campbellii 139.
M. conspicua = *M. denudata*.
M. Delawayi 22, 122.
M. denudata 22, 74.
M. Fraseri 139.
M. glauca 100.
M. grandiflora 22, 84, 91, 95*, 121.
M. nigra 139.
M. officinalis 148.
M. parviflora 140.
M. Soulangeana 66.
M. Soulangeana Lennei 133.
Mahoberberis Neubertii 270.
Mahonia Aquifolium 113, 158.
Malus floribunda 33, 59.
Melaleuca squamea 148.
Morus alba (*vitt mullbärs-träd*) 267.
Muhlenbeckia complexa 75.
Musa Basjoo 22.

M. Ensete 18*.
Myrica cerifera 74.
Myrten 120*, 121.
Myrtus Luma 22.
M. lusitanica tarentina 148.
Nothofagus cliffortioides 148.
N. fusca 148.
N. Solanderi 148.
Nyp on 238, 242.
Olea europæa (olivträ d) 22.
Olearia 148, 198.
O. Gunniana 198.
O. insignis 124.
O. nummularifolia 148.
O. semidentata 138.
O. tasmanica hybrida 148.
Osmanthus Delawayi 148.
Ozothamnus = Helichrysum.
Pæonia arborea (trä d pion) 91, 122.
P. arborea alba 122.
P. arborea-korsningar 122, 123*.
P. Delawayi 122.
P. Wilmotii 122.
Palmer 9, 132, 178.
Parrotia persica 100.
Parthenocissus (vildvin) 44, 83, 227*, 230.
Paulownia imperialis = P. tomentosa.
P. tomentosa 133.
Pelargon er 7.
Pentstemon Scouleri 75, 202.
Pernettya mucronata 148.
Phlomis fruticosa 148.
Phoenix dactylifera 22.
Ph. reclinata 22.
Photinia Davidsoniæ 22.
Ph. serrulata 133.
Picea Abies (gran) 96, 264, 265.
P. Abies repens 133.
P. Abies virgata (ormgran) 264.
P. mariana 141.
P. Morinda = P. Smithiana.
P. nigra = P. mariana.
P. pungens glauca 100.
P. Smithiana 26, 154, 214, 215*.
Pieris japonica 74, 148.

Pil 2.
Pil, häng-, 85, 87*.
Pinus Coulteri 42.
P. excelsa 153*, 154.
P. Jeffreyi 42.
P. Lambertiana 42.
P. Laricio (svarttall) 100, 129.
P. Montezumæ 26, 124.
P. monticola 100.
P. muricata 42.
P. patula 26.
P. Pinaster 42,
P. silvestris (tall) 76, 96, 110, 248, 263, 265.
P. silvestris globosa 100, 101, 102, 103*.
P. sylvestris nana = P. s. globosa.
Pittosporum tenuifolium 22.
P. Tobira 124.
Plagianthus Lyalli 148.
Planera 44.
Platanus (platan) 33, 61, 112.
P. acerifolia 33, 90.
Podocarpus alpina 42.
P. andina 42.
P. chilina = P. saligna.
P. saligna 24*, 26, 42.
Polystachys 17.
Poncirus sæpiaria = P. trifoliata.
P. trifoliata 70, 100, 125, 149.
Populus canadensis 33.
P. nigra (svartpoppel) 33.
P. nigra italica (pyramidpoppel) 33.
P. tremula (asp) 244.
Potentilla davurica 75.
Prostranthera rotundifolia 149.
Prunus cerasifera Pissardii 83, 113.
P. cerasifera Pissardii Woodii 74.
P. domestica (plommon) 243.
P. Laurocerasus (lagerkors) 22, 34, 76, 83, 94, 96, 159.
P. Laurocerasus Zabeliana 149.
P. lusitanica 22.
P. Maackii 125.
P. Padus (hägg) 100.
P. serrula thibetica 125.
P. spinosa (slån) 236, 239, 242.

- P. tangutica* 125.
P. triloba 59, 158.
Punica Granatum 70, 125.
Pyracantha coccinea Lalandii 91.
Pyrus communis (p ä r o n t r ä d) 265.
Quercus (e k) 61.
Q. ægilops 42, 43.
Q. alnifolia 42, 43.
Q. Cerris (t u r k i s k e k) 33, 94,
 111*, 112, 159.
Q. coccifera 42, 43.
Q. Ilex 34, 42, 45*, 62, 94, 102*, 112,
 117*.
Q. Mirbeckii 42, 44, 74.
Q. palustris 94, 100.
Q. Phellos 100.
Q. robur (e k; s t j ä l k e k) 2, 5, 44,
 62, 68, 76, 84, 91*, 94, 96, 101, 116,
 117, 129, 130, 141, 234*, 236, 242,
 247*, 248, 263.
Q. sessiliflora (v i n t e r e k) 141.
Q. suber 42, 43.
Q. Turneri 100, 101*, 117.
Q. velutina 100.
Rhododendron pl. 4*, pl. 15*,
 3, 5, 7, 10, 30, 40, 43*, 62, 63, 74,
 76, 80, 83, 98, 113, 115, 122, 132*,
 133, 135*, 140, 149*, 174, 182.
Rh. ambiguum 149.
Rh. arboreum 10, 40, 140.
Rh. arboreum album 149.
Rh. campylocarpum 134, 149.
Rh. Cantabile 140.
Rh. cinnabarinum 140.
Rh. discolor 43*.
Rh. Falconeri 74.
Rh. Fortunei 115.
Rh. giganteum 149.
Rh. Griffithianum 115.
Rh. hemitrichotum 75.
Rh. Keyskei 149.
Rh. ledifolium = *Rh. mucronatum*.
Rh. Loderi 115*, 116, 134.
Rh. Loderi King George 116,
 140.
Rh. Loders White 140, 149.
Rh. luteum 140, 149.
Rh. luteum fl. pl. 140.
Rh. mucronatum 74, 149.
Rh. obtusum 74.
Rh. obtusum amœnum 133.
Rh. occidentalis 140.
Rh. repens 149.
Rh. Thomsonii 134, 150.
Rh. William Austin 140.
Rhus Cotinus atropurpurea 125.
Ribes alpinum (m ä b ä r s b u s k e)
 239.
R. Grossularia (k r u s b ä r) 79, 242.
R. speciosum 70, 125.
Robinia pseudoacacia (»a k a c i a»,
 r o b i n i a) 30, 33, 61, 76, 94.
R. pseudoacacia unifoliola 34.
Rosa Banksii 125, 134*, 138, 143*,
 150.
R. canina 238.
R. Hugonis 47*.
R. xanthina 126.
Rosmarinus officinalis (r o s m a -
 r i n) 90, 126, 150, 172, 189.
R. officinalis prostrata 113.
Rosor, 7, 79, 83, 84, 117, 118, 176,
 182, 184, 189, 192, 198, 228, 270.
Rosor, Bardou Job, 65.
Rosor, Gloria Mundi, 80.
Rosor, Lady Waterlow, 65,
 198.
Rosor, Madame Edouard
 Herriot, 65.
Rosor, Pauls Scarlet Clim-
 ber, 65.
Rosor, Souvenir de Clau-
 dius Denoyel, 66, 198.
Rubus idæus (h a l l o n) 240.
Ruscus aculeatus 140.
Salix alba (v i t p i l) 95, 96.
S. alba vitellina pendula 34.
Sambucus nigra (f l ä d e r) 239, 242.
Sarothamnus scoparius (h a r r i s)
 34, 95, 96, 239.
Saxegothæa conspicua 42.
Schizophragma hydrangoides 57.
Senecio Greyii 113.
Sequoia 3, 23, 61, 76, 96.
S. gigantea pl. 6*, pl. 9*, 42, 66, 84,
 91, 100, 101, 109, 141, 159.

- S. sempervirens* pl. 8*, 18, 26, 42, 100, 141.
Skimmia Fortunei = *S. Reevesiana*.
S. japonica 150.
S. Reevesiana 75, 150.
Solanum crispum 121, 138, 150.
Sophora japonica 42, 45*, 126.
S. japonica pendula 100, 104*, 150.
S. tetraptera 22, 150.
S. tetraptera microphylla 126, 150.
Sorbus Aria (v i t o x e l) 120, 158.
S. Aucuparia (r ö n n) 244.
S. Aucuparia × *fennica* = *S. Meinichii*.
S. intermedia (o x e l) 236, 240, 242, 243*, 265.
S. japonica 140.
S. Meinichii 270.
S. suecica = *S. intermedia*.
Staphylea colchica 150.
Stauntonia hexaphylla 150.
Styrax obassia 150.
Syringa (s y r e n) 30, 34, 83.
S. emodi 74.
S. Julianæ 126.
S. Potanini 126.
Tamarix (t a m a r i s k) 6, 7, 9, 129.
T. anglica 22.
Taxodium distichum (s u m p - c y p r e s s) 26, 100.
Taxus baccata (i d g r a n) pl. 1*, 54, 56, 57, 76, 83, 84, 90, 91, 92*, 96, 105, 112, 119, 120, 153*, 155, 158, 171, 172, 248, 263, 264, 265, 270.
Tecoma = *Campsis*.
Tetracentron sinense 126.
Thea cuspidata 140.
Th. japonica (k a m e l i a) 17, 40, 74, 116, 133, 138, 182.
Thymus 75.
Th. vulgaris (t i m j a n) 54, 189.
Tilia (l i n d) 76, 83, 84, 112, 180*.
T. cordata (l i n d, s k o g s l i n d) 242, 250, 251*, 252, 263, 264, 265.
T. cordata × *platyphyllos* = *T. vulgaris*.
T. platyphyllos 270.
T. vulgaris (p a r k l i n d) 34, 83, 270.
Trachycarpus excelsa 133.
Tricuspidaria lanceolata 22, 150.
Tsuga Albertiana = *T. heterophylla*.
Ts. canadensis pendula 75.
Ts. heterophylla 155.
Ulex europæus (g u l l t ö r n e) 6, 34, 68, 159, 170.
U. europæus flore pleno 85.
Ulmus (a l m) 57*, 112, 256.
U. procera (e n g e l s k a l m) 33, 96, 142.
Umbellaria californica 153.
Vaccinium ovatum 153.
V. vitis idæa 153.
Veronica 3, 7, 9, 14, 22, 122.
V. angustifolia 122.
V. cupressoides 122.
V. Hedfordii 122.
V. Hulkiana 122.
V. Louisea 122.
V. salicifolia 113, 122.
V. speciosa 23.
V. Traversii 150*, 153.
Viburnum 267.
V. Carlesii 113, 158.
V. Davidi 59.
V. fragrans 126.
V. Henryi 126.
V. japonicum 153.
V. macrocephalum pl. 16*, 154, 158.
V. Opulus (o l v o n) 238.
V. Opulus nanum 74.
V. rhytidophyllum 124*, 126, 158.
V. tomentosum 154.
Vildvin se *Parthenocissus*.
Vinca major 121*.
Wistaria (b l å r e g n) 44, 83, 85, 87*, 117, 143*, 181*.
W. multijuga 46, 48*, 138.
W. sinensis (b l å r e g n) 46, 55*, 56, 66, 90, 91, 94*, 95*, 138, 154.
Vitis (v i n) 44, 56*, 57, 90.
V. vinifera 154.
Zelkova carpinifolia 34, 35*, 44.
Äppelträd 30, 84, 86*, 91, 95, 181*, 236, 240, 242, 243.

HERBA

Fosfatbolagets konstgödsel-
blandning

— trädgårdens livselixir —

4 olika blandningar

Uppgiv växtslaget så får Ni rätta sorten.

HERBA innehåller endast rena näringsämnen i
för växterna helt upptagbar form.

HERBA har prövats med utmärkta resultat i
såväl officiella som enskilda försök.

HERBA säljes i plomberade originalförpack-
ningar (plåtburkar och jutesäckar) hos frö-

och utsädesfirmor, färg-, kemikalie- och blomsteraffärer samt handlande.

A.-B. NITROGENIUM.

Stockholm Ö.

Telefon 20 16 76

Förenklad besprutning

av fruktträd med vår- och sommarbesprutningsmedlet

N O S P R A S I T

- ◆ Nosprasil är ett koppararsenikpreparat i pulverform, som lätt löses i vatten. All besvärlig tillblandning bortfaller.
- ◆ Lösningen har stor vidhäftningsförmåga, tre besprutningar äro därför tillräckliga.
- ◆ Synnerligen tillfredsställande resultat ha erhållits vid upprepade besprutningsförsök vid Alnarp och Experimentalfältet.

Tillhandahålles även genom Riksförbundet Svensk Frukt
Begär prospekt från

Wilh. Dahl & Co., Aktiebolag

Stockholm, Norrlandsgatan 18

Nederlag i Malmö.

Pomologiska Föreningens Ströskrifter

ERHÅLLAS GENOM VARJE BOKHANDEL

1. C. G. DAHL: Handledning i beskärning av fruktträd (1933) ... 1:—
2. C. G. DAHL och E. JOHANSSON: Besprutning av fruktträd och bärbuskar (1934) 0: 50
3. Frukstens skörd och förvaring (Ny upplaga i sommar) 0: 50
4. C. G. DAHL: Lista över fruktsorter (1933) 1:—
5. Regler för sortering och packning av frukt (1934) 0: 25
6. E. JOHANSSON: Sortkombinationer i fruktträdgårdar (1935) ... 0: 25
7. E. DAHL och G. SYLVAN: Svensk frukt och svenska bär i daglig kost (1933) 0: 50
8. E. DAHL, G. SYLVAN och H. LAMPRECHT: Köksväxternas användning (Ny upplaga i sommar) 0: 50
9. C. REIMER: Omfördling av fruktträd (1935) 0: 50
10. A. MONTELL och T. SKOGSTRÖM: Fruktkonserver för vardagsbehovet (1934) 0: 50
11. P. LINDE och M. MELLIN: Must ur svenska frukter och bär (1935) 0: 50

FÖRENINGENS ÅRSSKRIFT

utgives i fyra gedigna kvartalshäften, som tillställas samtliga medlemmar — medlem av föreningen blir varjeh trädgårdsintresserad — fackman eller amatör — som anhåller härom och till Sveriges pomologiska förening, Sturegatan 62, Stockholm ☉, postgirokonto 1215, erlägger en årsavgift av 5 kr.

MEDLEMS FÖRMÅNER:

Förutom årsskriften erhåller nytillträdande medlem kostnadsfritt ströskrifterna 2, 4 och 5. — Medlem äger rätt att deltaga i av föreningen anordnade sammanträden, fruktodlarkurser, föredrag, exkursioner m. m. — Vid åberopande av medlemskap erhållas betydande förmåner vid rekvisition av ströskrifter och andra trycksaker m. m., som föreningen tillhandahåller.

*Gödsla trädgårds-
växterna med*

KALKSALPETER

N O R I G

FÖRENINGEN FÖR DENDROLOGI OCH PARKVÅRD

Ordförande: Professor ROB. E. FRIES,
Adr. Bergianska Trädgården, Stockholm 50.
Tel. 38 56 35.

Sekreterare och redaktör: Fil. dr. NILS SYLVÉN,
Adr. Svalöf.
Tel. Svalöf. 172.

Exp. och kassa: Friherre SVEN A. HERMELIN,
Adr. Sturegatan 62, Stockholm Ö.
Tel. 62 02 42.

ADELSNÄS TRÄDgåRDAR ÅTVIDABERG

Rekommenderar sina välkända odlingar av trädskolealster och perenna växter.
Stora förråd av barrväxter.

Priskurant sändes på begäran.

ERIK LÄCK RÖNNINGE

Fleråriga (perenna) blomsterväxter i rikt sortiment från mina omfattande specialodlingar. Rosor, park- och prydnadsbuskar, fruktträd och bärbuskar.

Katalog på begäran gratis. Tel. Rönninge 130.

Svenska växter för trädgården

Bästa och tillförlitligaste fruktträd, bärbuskar, alléträd, rosor, prydnadsträd och buskar samt perenna växter m. m. erhåller Ni från

RAMLÖSA PLANTSKOLA, Helsingborg

Fruktodlingar specialpriser

Katalog på begäran

Affären grundad 1839

Vad önskar Ni av Eder trädgård?

Vacker frukt — bespruta då fruktträden och skydda småfåglarna genom att utsätta holkar åt dem.

Gröna och jämna gräsmattor — så gräsfrö av våra specialblandningar tidigt på våren.

Prunkande blomsterrabatter — välj blomster ur vårt rikhaltiga frö- och plantsortiment.

Vackra vårblommor — plantera blomsterlökar av vårt rikhaltiga sortiment.

Angenämt trädgårdsarbete — skaffa ändamålsenliga och lätthanterliga trädgårdsredskap.

Begär vår 88-sidiga, ill. katalog som sändes gratis och franko.

A.-B. NORDISKA FRÖHANDELN

Mäster Samuelsgat. 45, Tel. 23 02 85, Stockholm, Postgiro 1157

A.-B. C. F. LANDSBERG

PÅ ARP

rekommenderar sina specialodlingar av perenna
blomsterväxter.

Begär katalog.

Stensborg

Telefoner: 801, 2301 är en god inköpskälla för alla slags vinterhärdiga växter i för norra och mellersta Sverige lämpade sorteringar.

— Låt oss gratis sända Er vår illustrerade katalog! — Den är en god rådgivare när det gäller val av växter för parken och hemträdgården.

STENSBORGS TRÄDSKOLOR, KARLSTAD

M. P. Andersen

Tel. 161

Jönköping

Rikhaltiga sortiment av
Fruktträd, Rosor, Alléträd, Barrträd,
Perenna, Stenparti-, Vattenväxter m. m.

Begär katalog.

BR-FRANK

Begär
ill. handledning

sprängning

av stenar
utan borring lönar
sig, om Ni använder
säkerhetsprängämnet

NITROLIT

EFFEKTIVT · HANTERSÄKERT · BILLIGT

NITROGLYCERIN A.-B.
STOCKHOLM 16

II

Skadeinsekter, mossor och skorv

på fruktträd, bär- och blomsterbuskar kunna framgångsrikt bekämpas endast med verkligt effektiva preparat.

A. K. I. SPECIAL

fruktträdskarbolineum med oljeemulsion
till vinterbesprutning.

MATAKI — SVAVELKALK

till vår- och sommarbesprutningar,

använda i de styrkegrader, som angivas i våra bruksanvisningar, lämna såväl vid vetenskapliga försök som i praktiskt bruk fullt tillfredsställande resultat.

Broschyr med Statens Växtskyddsanstalts utlåtanden sändes på begäran.

A. K. I. Special och Mataki-Svavelkalkvätska tillhandahållas över hela landet genom återförsäljarna inom branschen.

Aktiebolaget

MATAKI

(MALMÖ TAKPAPPFABRIK OCH KEMISK INDUSTRI)

MALMÖ

Tel. 71240

Pris 12 kronor

EMIL KIHLSSTRÖMS TRYCKERI A.-B. STOCKHOLM 1935
4461